

Cebeloreja.

Kratek in lakkoumeven navod
k umnemu čebelarstvu

po najnovejših pravilih in skušnjah posebnim
opisom na Dzierzonske panje in njegova vodila.

Spisal

Jr. Turančič,

član čebelarstvega in sadjarstvskega društva za Kranjsko.

Z⁵⁸ volanimi podobami.

1888.

Livljanjski povratki.

Rojen 6. Decembra 1861 v župniji Sv. Anžej v št. g. Moja rojstna hiša, ki ~~leži~~ ^{stoji} na lepem gričku ^{zbohotaj (naj. miselnost in zanimivost)} pol ~~leži~~ ^{stoji} ~~na~~ ^{ku} mi ni bila prijazna. Ljub in drag mi je selanji dom, kjer sem za dobrovoljno preživel dosedaj naš 40 let.

Šola: Evropejska ljudska šola pri Sv. Anžaju v št. g.

Dva razreda ptujške realne gimnazije l. 1875-1877. L. 1878 in 1879 ^{in gosposki} družinski ^{in gosposki} režmarji hiša pogorela, oče umrl, j sem moral šolo zapustiti, pa sem se učil govila.

L. 1881 potrjen k pospolku št. 47, l. 1882 transferiran k novemu ustanovljenemu pospolku št. 57, kjer sem služil kot godbešt. 1. Sept. 4 pri vojaški godbi sv. in za dobrovoljno do sept. 1884.

L. 1885, 16. febr. sem se oženil v občini, kjer z mojo stenojem, župnija Sv. Anžej v št. g. j. takrat pošta Sv. Anžej v št. g. j. Tudi j je bilo b panjo čeloh in to je tvorilo začetek mojega čeloharstva. Sedaj se le, kot sam svoj gospodar, sem začel prav študirati; vsako čeloharstvo knjigo, ki sem jo iztekal, sem kupil, naravnost časniki za časnikom. V tisti toli je v ta kraj prišla vest o panji pismoljki, veza sela. Hitro sem jih dal Selati 10, Seloma po Tempererji knjigi Seloma po svoji fantaziji. A niso mi ugajali, prodal sem jih in po tem začel sam delati nove po Džergonovi knjigi. To je bil povod, da sem se pri tem precij selo navadil mizarstva ter v tisti let do svetovne vojne naredil na tisoč panjo, ve lico študi

manjših in 10 velikih parifonov.

L. 1902 sem absolutral glavni tečaj za čelendarske učitelje na čelendarski šoli na Dunaju, l. 1905 pa mikroskopični tečaj isttam.

L. 1902 sem stopil v javnost s proučnimi shodi in tečaji ter izuril
do incl. 1925 l. 350 predavatelj in tečajev z okroglo 12000 vdeleženci.

Pisariš. sem začel l. 1887 in sicer:

1887-1888 » „L. čelendarski in sajerski“ 5 člankov

1897-1925 » „L. čelendarski“ 137 „

» drugih časnik in kolektorjih 3 „

145

Razstav sem se vdeležil:

L. 1894 na Dunaju, prvi shod nemških in avstro-ogrskih čelendarski.

» 1895 na Ptujju, regionalna razstava.

» 1906 v Loblenu, prvi shod nemških in avstro-ogrskih čelendarski.

» 1910 v Gradcu „Velesojni“ povodni cesarjevi 80letnica.

» 1912 v Celju, čelendarska razstava ob 10 letnici št. čl. društva.

» 1922 v Ljubljani, „ „ ob 25 letnici Čl. društva z Sloveniji

Stranziral razstave:

L. 1910 v Gradcu, kolektivno razstavo Čl. društva z št. št. na Velesojni.

» 1912 v Celju, društveno razstavo.

» 1922 v Ljubljani, „ „ ob 25 letnici, Čl. št. z. Slov.“

Odlikovanja:

1. 2. Dec. 1888 Častna diploma „ Čl. in saj. društva, priznana za marjito
votrudništvo, saj je društvo razpisalo, predno je bila
diploma izdelana in izdana.

2. L. 1894 na Dunju: 20 K. v glavi v tekni pri slivariji um. in tor.
3. " 1895 v Ptuj: Častno diploma in Senarno Svrilo.
4. " 1906 v Ljubeni: Državno in društveno srebrno svetinje in Senarno Svrilo 20 K. v srebru.
5. " 1910 v Gradcu: Diploma.
6. " 1912 v Celju: Društveno srebrno svetinje in častno diploma, za marljivo 10letno delovanje vragovno glavo uro.
7. " 1922 v Ljubljani: Častno diploma.
8. Pohvalni sekret Regijskega šolskega sveta, potem ok. gavarstva Slovenjgrada št. 3. XI. 1904 za Solarovpeli čelbarški tečaj.
9. Pohvalni sekret Kraj. šol. sveta Tapanja pri Konjicah, št. Sre 9. avg. 1903, za delo izpravn šolskega paviljona.
10. Pohvalni sekret Pokrajinske uprave z. ilov. ob. skupnosti iz državnih službe dne 7. dec. 1923.

Kot društveni pot. učitelj "Šl. cel. društva za sp. štaj." vsil službo od incl. 1. 1903-1920, prvih par let na lastne stroške in brezplačno, pozneje proti povrnitvi potnih stroškov, kolikor je blagajna dovoljevala. †

V državnih službi od 1. XI. 1920-7. XII. 1923, v št. čin. r. g. Od 1. 1923 naprej po naročilu Vel. župana Mariborske oblasti vsilim se do konca poletja 1925 kot potni učitelj kot honorarni pot. učitelj.

Stankovič, 18. XI. 25.

Jurancić

Nekaj starih moj. tem. čim. p. hvaležno
: prof. Stroj. štj. M. Jurancić, dipl. inž.

Die vier ^{ersten} von unten

haben die gleiche

Form der Ähren -

untereinander das Spritzen -

✓
Pri naših nemških sosedih najdemo bogato
sluščvo o čučeloreji, Tudi Lahi in Fran-
cozi imajo dolet laških Knjig. Mi-
gi Slovenci pa imamo do tihmal le
malo, slabo slučstvo čučelorejno u
priliki do imenovanik naradov.

Se le v razpisiku je pri nas in
torej na nizkej ravnini, če
ravno je tudi na Slovenskem
dolet ugodne lege in obilno živeje
za ljube in Koristne čučelorej.

Pozdravljamo torej prav topla
čučelorejci, vsako Knjigo, ki
- množično slovensko čebelarstvo slo-
stvo, prapčje napredak v tej
Kini biti skrb za prideltke in
obilniše dohodke za slabe re-
ne, čase.

"Slovenski čučelariček" gosp. knj-
nika Jan. Šimper-ja, Korčič-
skega na Korčičkem od l. 1871
je razprošan in razpravljen. Tudi
je zopet novega sproščanja in na
voda R. R. čebelarstvu po
najnovejih pravilih in skušnjah.
Taj potrebi je prav dobro voljele
gosp. Ju. Juranič, član čebel-
skega in sadjerejskega društva
za krajnoko, kateri je spisal
izvredno Knjigo, posebno za
četnikom: Čebeloreja, Kradek
in lahko imenovati navod R. R.
in čebelarstvu po najnovejih
pravilih in skušnjah in prapčjem

ozirou na drückonove pranje in njegova
vabila z dodatnimi podobami. 1888.

Prročil je omenjeni pisatelj dotične
pisma (128 pol in 50 podob) den
bi sv. Mohora v Celovcu v ma.
sis. Baba je pa de bo knjiga
preobširna. Mišlarji meradi
čebljajo in kremljajo in začelniki
lahko zavolj preveč dreves go
ne vidijo. Zavolj veliko podob
x bo morate ^{zadej} knjiga predraga.
Pa naj toliko več Slovencem
olagruje koristuje. Kolikor bolj je tolik
na in draga da je!!

Predgovor.

Ljubele nam Slovenska domovina! V tleh živajo bratki rojaki, tukaj veselijo se tako milega pomebja, dihajo zrak in tukaj v tojbi oibelji vzirajo tudi glatke ravne, ktera so slovenska zemlja. Tako se zavemo, da je tukaj prav veseli kraj, rodovitna zemlja, lepa livada svetlozeleni rozicami, lepa rumena polja, ktera hladni veter giblje, kakor valove morja; tukaj raste tudi čisti brci sadnih dreves, ktera spomladu krasno cveto in prijeten duh razprširajo, kakor tudi čisti hribi, gore in planine obrase ne z zelenimi gozdi, kteri o vročih dnevih hladno senca dajejo ter trudnega potnika v svoje prijetno krilo k počitku vabijo. — Na kaj neki kaže vse to? — Predragi! Vse to nam glasno pravi, da je naša domovina prav lepi, veseli in ugoden kraj za čebelarje.

Če več bolj na tanjko pogledamo, spoznali bomo, da bila je nekdanj pri nas čebelarje v večjem razvitku, kakor danes. Skoz leta in leta začeli so pa ljudje to imenitno panogo kmetystva zmiraj bolj ne mar puscati. Še le nekoliko let, dkar se je začela čebelarje opet razvijati in bolj skrbno gojiti, tako, da je opet že več ali manj v lepem razvitku. Res, djanstvo, namizno razvija se, da najdemo v nekterih krajih že čebeljake s precejšnjim številom čebelnih panjev, ki v poltrnem solnčnem dnevu prav veseli prizor dajejo. Vendar, to je le slučajna sreča, mnenosti o tem nam se pa silno manjka; slovensko slovstvo na čebelarstvom polju je še na glo nizkej stopinji. Ravno to ovira pa naj, bolj razvitk in napredovanje v čebelarji. Res se že v nekterih krajih čebelarstvo prav veselo goji, vendar nakhajajo se še na Slovenskem vasi in okolice, v kterih prane čebelic najti ni, akoravno vživala bi omi naj ugodnejšo lego in prav obilno življenje tako rodovitnih krajov.

Gotovo marsikdo povrijel bi se s čebelarje, ko bi znal u v kvazjati
o tako majhno, čudno živalco. A stari čebelarji kajradi svoje
znanosti in shušnje zakrivajo ter začetrnikom ali navadnim
prav malo podučnega pokazuje in povedo. To je res težko za
začetnike. Iz te zadeve pomaga si le vsak stem, da si
oskrbi bukve ali knjige, ktere o tej reči podučijo. Pa
žalibog! takih knjig imamo mi Slovenci prav malo, da,
skoraj celo nič, ker pomajčkivo je naše čebelarstvo slovtvo
in tudi to betvice že večidel razprodano in razpravljen.
Prva slovenska delo o tej stroki bila je Tančarova knjiga
l. 1892, druga knjiga je bila: Pravjški čebelarček od Tonke-
ta l. 1931, drugi natis iste knjige l. 1844. Tretja knjiga
je pa: Slovenski Bučelarček od J. Šumperja, fajmšha,
v Ljubljani na Koroškem. — Sem ter tje napaja se s
kak restarek o čebelarje v nekaterih časnikih in pri
spodarskih bukvah.

Ako premislimo, to je res malo, — stemi pomiki
nimamo se nadjati ~~na~~ napredka v čebelarje. Vse
drugač je pri drugih narodih; Nemci, Lahi, Francozi
ita. imajo takih podučnih bukev dovolj; Nemci
imajo nad 25 čebelarških bukev, mnogo časni,
krov in veliko učnih čebelarških družter, kakor
tudi celo vrsto izvedenih, učnih čebelarjev, da smemo
reči: majstrov čebelarje. Toraj vzdignimo se tudi
mi na nos, upam, da hode Vsega mogočna roka
v tej zadevi nas ravno tako podpirala in da hode
prijna čebelica nam ravno tako skrbno in
marljivo nabirala, kakor vsem onim narodom,
kteri so v čebelarje že daleč pred nami.

Povodom zgoraj omenjenega pomajknanja hočem
toraj spisati to delce o čebelarje; ne iz tega navona,
da bi se hotel povzdigniti v zvezdno nebo čebel-
larških pisateljev ter kakovo neverjavno svetlobo
(čast) razširjati med njimi, temveč čutim se dolže-
nega, da vsaj nekoliko koristim v čebelarje

svojim rojakom, ker upam, da bodem marsikoga spodbudil
k čebelarji in nevednemu začetrniku temelj in vsele k čebelarji
v svo položil. V tej knjigi predložim vam torej, kar so učeni
možje spoznali in k veljavnosti povzdignili, kar so mojsterška
roke izvršile in kar sem sam po lastnih skušnjah, preiskovan-
jih in opazovanjih kot dobro in potrebno spoznal, da bi vam
pripravil in polajšal pot k spoznanju narave čebeline in k
umnej čebelarji. Ako si se po tem, dragi bratec, učil iz te
knjige spoznavati drobno čebelic in njena prečudna dela,
nikar se ne misli, da že dovolj znaš, temveč seji še podruži,
veji in bolj učeni knjigi, da postaneš prav izurjen in umen
čebelar. Če ta se namreč sme imenovati umnega čebelarja,
kdor na tanjko ve, zakaj to ali uno reč ravno tako stori
in ne drugače ter pozna za vsako najmanjšo opravilo
pravi vzrok, pa tudi namen.

Vsem pa, kateri se po spodbujanju teh bukev čebelarji
darujejo, naj bude to opravilo vir velikega, nedolžnega
veselja, gotovega dobička, kakor tudi dušne koristi, po
spoznavanju in dopolnje Vsegarozumnosti Božji, která
je ravno v čebelnem panju najbolj zedinjena, kateri
kakor čudna dela celega sveta v sebi gurne in zapo-
nade. Moj namen in želja pa bode, da bi zamogel
s tem delom slavnemu Slovenskemu svetu koristiti
in našo čebelarjo povzdigniti v stan najljepšega
rajskega cveta, po katerem smerno se najjaki
občilnega sadu. V to pomози Bog!!!

Pisatelj.

V Slovenskih goricah dne 5. grudnia 1888.

Uvod.

Čebelarja je prav prijetno; pa tudi koristno opravilo. Koliko nedolžnega, zmiraj novega veselja vziva čebelar, ki opazuje čudapolna dela stvarjenja v čebelnem panju, kateri nam tako rekoč celisot v majhni meri predstavlja. Pa to natančno opazovanje notranjih čebelnih del se je še popolnito le takrat, ko je slavni g. Dr. vit. Dzierzon iznajdel panje s premakljivimi satniki. Sam se le dal nam je pravo moč in oblast čez čebele, njihova do sedaj tako globoko skrita dela spoznavati; pa tudi pot nam je odprl, k pravi umni in zanesljivi čebelarji. To kar je lister um tega velikega mojstra marsikaj v čebelnini naravi zakritega razkril in tako začel celo po novem načinu čebelariti, začela je zopet čebelarja napredovati. Pred tem časom bilo se je pa skoraj bati, da nebi čebelarja celo propadla. Le tam pa tam nahajal se je še kak čebelnjak, z nekaterimi panji; čebelarja bila je ljudem le draga zabava. Urok temu bil je v nevednosti o notranjih napravah in delah čebelnih, kakor skoraj celini čebelnem življenju. Nekoliko je začelo čebelarje tudi bolj obdelovanje polja in zemljiš, ker se je tako veliko mudenih svetlic in želišč odstranilo.

Spomnijo lastke čebele bilo je še le mogoče čebelar, sko znanost in učenost bolj razviti in utemeljiti. Brez znanosti je pa vsak stan, vsako opravilo pravno iskanje po temoti, krepenenje po slepi sreči. Ravno tako je pri čebelarji. Mi hočemo pa umno čebelariti, to je, tako ravnati, da dosežemo naravn po najlažjem poti, z najmanjšim trudom in najbolj živni vredstvi. To mi nas Dzierzonov način ali Dzierzonova metoda. Dzierzon ni samo obudil čebelarje in pota zagnan val k umnem čebelar, stan, ampak on jo je povzdignil k popolnej znanosti.

Vsaki mnen čebelar potrjuje se prilasti si vse vrednosti, polajšave
in koristi, ktera ta izjergonov način pomyja. Za to stoji število
izjergonovih učinar je nad tisoč; vendar pa niso vsi izjergonoviji,
kteri se tako imenujejo. Nižadosti, da v kak štirivoglat slavnat
ali leseni paraj obesiš premakljivo satojje in deniš čebela vanj,
temveč moraš si prilastiti izjergonov način in v njegoveh
duhu čebelariti. Potrebno je kteremu nappred naravo čebeline, kakor
tudi njene lastnosti, potrebovine, nagon in obzgodnje dobro poznati.

Prvo pa bodemo drohno čebelico bolj na tanjko spoznavali;
hočemo si pogledati, kako imenitna stvar je čebelica v na-
ravni. Čebelica je sama ob sebi zelo majhna živalica, ki
je skoraj nihče pri njenem skrbnem delu ne zaznaja, ko mnogo
od rojce do rojce leta, vendar v oči velik korist posreduje.
Njene imenitosti in neizmernega kaska, se si, da skoraj
nihče ne pozna in po vrednosti nani. Pa ravno čebelica
je, rekli bi, skoraj edino sredstvo, ktero je Bog odločil
za to, da mnogim rastlinam rodovitost pospešuje, ker
nosi cvetni prah iz ene cvetlice na drugo. Akoravno
živi na raznih cvetkah, neštivilna množina
žučkov, kteri srkajo iz cvetja sladki sok, vendar no,
lena stvarica ne nabira cvetnega prahu v tolikni meri,
kakor ravno čebelica, ki ga nese potem iz cveta na cvet.
Ravno za to pa obiskuje čebelica zmiraj eno in isto
cvetlico, tako dolgo, dokler se na tej kaj nabere, ko iz
ene sorte ali plamena pobere že vse, potem obiskuje se le
cvetlico druge sorte. Pri tej priliki ne nabira čebela
samo medu, ampak tudi cvetni prah, kterega nosi
od enega cveta na drugega, dokler se ni dovolj obložila.
Ho bi letala čebela zdaj na eno, zdaj na drugo rastlino,
ostalo bi brezuspšno za rastlino to nabiranje in prana,
saj je cvetnega prahu. Marsiktera rastlina bi ostala
mrodivitna ter ne bi obrodila semen, ako ne bi
čebela prinesla cvetnega prahu in tako rodovitosti
posredovala. Tudi drugi žučki splazijo se v časih
elo do dna v cvetje, srkajo sladki sok, cvetni prah
pustijo pa pri miru. Čebela pa obloži se tudi s
cvetnim prahom, in med tem, ko gre nabirat na
drugi cvet iste vrste, nese prah tje, kam brez
njeneja so delovanja nikdar ne bi mite zamogel.

Možnost stvarnikova in neposredno korist čebelnj spozna se posebno na njenem neizmernem nagonu k maljineemu nabiranju. Vse druge živalke nabirajo le toliko medenega soka, kolikor ga za vsakvanjo rabo in za zalogo potrebujejo. Le čebela nabira in nosi tako dolgo, dokler še kaj najde, ter nakopiči velike zaloge živca. Moder stvarnik je hotel, da nič v naravi brez koristi ne ostane. Vse najčloveškov koristi, posebno pa taka reč, kakor je med, kterega človek tako raj, lično porabi, da krepji, kladi in celo ozdravja svoj tele. Gotovo bil bi med zgubljen za človeka, ako bi ne bila čebelica olivarovana z nagonom tako skrbnega nabiranja. Kdo bi ne spoznal koristi, ktero nam donša čbelica, z medom se rad krepči in kladi vsak, če star ali mlad. Le v starodavnih časih bila je deželca imenitna, v kateri se je med prideloval. Nekdaj rabili so ljudje med pri vsaki priliki, kjer rabi se dan danes sladkor. Le pred več tisoč leti umeli so delati iz medu močno pijavo, druge pa, n. pr. vino it. d., z medom zločšati. V poznejih časih se je še bolj razširila njegova uporaba. Zdravniki spoznali so dobro dejni upljiv in zdravilno moč, s ktero deluje med na človeško telo v mnogih bolečinah. Med stoji se toraj k najfubšim in najimenitnejim domačim zdravilam. Ed kod pa pride ta dragocena tekočina? Ali izkura morebiti v celih poto, kih iz zemlje? Ali narijajo ga žužje na kat, umetni način? Ali prihaja iz rastlin? — Res, da prihaja iz rast, lin, pa le zelo pomajpljivo in v majhni meri, da naše oko niti ne zagazi; nabira se na dnu nek tvoj cvetka. Ako gremo mimo cvetčega ajrovega polja, cvetčega drovja ali bele detelje, redko kdaj bi mož mislil, da se v teh cvetkah nabira ona žlahtna sladčina, ktero bila bi brez maljivosti čbeline za človeka zgub, lina. Akoravno je kapljica, — saj to se po pravici beseda ni, da bi zamogla tako malenkost zaznam, vati, — ktero vsak poramezen svet izpusti, tako majkna in nepomenljiva, da je naše oko niti zagaz, ziti ne more, vendar naberejo čbela s svojjo pri, nostjo medu na tisoč centov.

Čebela pa tudi prideluje vosk, kateri se tudi porabi na mnogo načinov, v zdravilstvu, rokodelstvu, kemiji, umetnosti itd. V novjšem času spoznali so zdravniki, da cel čebelni pik, t. j. čebelni stруп, služi kot zdravilo proti revmatizmu. Iz tega vzroka porabljajo za enake bolnike tudi ostanki, kateri pri iztlačevanju voska ostanejo.

Pri vsem tem ne smemo pa tudi pozabiti dušnega dobička, kterega nam prinaša čebelarja. Pri nobenem opravilu v naravi ne uživa človek toliko veselja, kakor ravno pri čebelarji. Vsega tolikih sprememb, ktere se vsrjo ena za drugo, ljudje se zmiraj več želje in stvar nikdar ne postane dolgočasna. Če manj se pa to zgodi, ako čebelar ne dela nepremišljeno in le samo iz lakomnosti, da bi le veliko denarja iz čebelarje pridobil, temveč, ako dela ne premišljeno in zanesljivo in ako to, kar se vidi, tudi praktično poskusi.

Celo najizvrstnejemu čebelarju zgodenjo se zmiraj nove in čudne prikazni. Iz tega se lahko spozna, kako postane čebelarstvo neopustljiva, strastna navada, ki težko zapusti človeka, kterega se enkrat poprimo. Čebelni prijatelji se kaj radi obiskujejo, zmiraj o čebelah govorijo, vselaj in vselaj vedo eden drugemu kaj novega povedati, tako reče le za čebele živijo in gorijo, za vse drugo so pa bolj lahko miselni. Pravi prijatelj čebelarje, kteri pokusil je enkrat veselje, ki ga opazovanje in oskrbovanje čebelic deli, bo do gotovo vsako prsto uro v to porabil, in se tako od marsiktere nepošten družbe varnil.

Po opazovanju ne trudi se pridnosti, čednosti (snage), lepega reda it. d. spodlujati ga bodo čebele k posemi, da, ako bi že ne dosegel posebnega dobička, zajema vendar veliki dušni prid v čebelarji.

Torej kvišku rojaki! Poprimite se čebelarje, da v kratkem času prekosirno, ali vsaj dospemo druge narode. Saj je čebelarja skoraj za vsak stan pripravna, le za take ljudi ne, kteri veliko potujejo in so malo doma. Drugače pa ni razločka v tem, čebelariti zamoreš, naj si bogat ali revan, gospod ali kmet, rokodelce ali obrtnik. Ne izgovarjaj se: Čaz ne morem liti

čebelar, ker nimam sreče pri čebelah. Le navedi se umno
čebelariti in lepo oskubuj pridno živalco, sreča bo da
že prišla. Bodi prepričan, da mala čebelica hoče tudi
Tebi služiti, kakor vsakemu drugemu, ravno s to
pridnostjo in steno močmi, sklerimi jo je obdaroval
in začelha stvarjenja vsigamogotni Bog.

Tri Del.

Narava čebeline.

1. Vrste, plemena in različne čebel.

I. Med žuželkami so gotovo kožokrili najpomembnejši in najzanimivši za človeka, ker v to vrsto spadajo še čebele, čmrlji, ose, mravlje i. t. d. Staravane so z umetnimi, čudnimi nagoni.

Pravi dom naših čebel je stari svet, od tod razširile so se še le dalje po svetu. V Ameriko preselili so jih Španjoli in drugi, glazji. Tuji razširile so se tako naglo, da jih sedaj že veliko po gozdih v vsakem stanu živi. V Avstralijo preselili so čebele še le l. 1862 iz Angležkega. Po tem takem razširjenju so danes že po vsem širokem svetu, kjer le pasu dobijo.

Čebele razločujemo v štiri glavne vrste.

1. Velika jugnozvezijanska čebela (Apis dorsata Lat.)

je največja med vsemi čebelami; njen zadek je dolg, dolg in raztegnjen, krilni obročki niso obokani; temveč bolj plosčnati. Njeni naravni organi so iz vrstno razviti, posebno sesalo je precej močnejše in daljše, kakor pri navadni čebeli. Ona naredi le en sam, prav dolg sat, katerega pritrdi pod močne drevesne veje ali na visoki skalovje. Celice vsatu niso večje od navadnih, vendar so zdaj globokeje. Če jo kdo vznemiruje v njenem gnezdu, se silno razvpi, da ljudi in živali daleč preganja. Njen pik je tako strupen, da psa navadno umori. Najlepša je dorsata na otoku Java, od koder je znana pod imenom *Apis nigripennis* Lat.

Krilni obročki te čebele so glazjasti s četnicami gosto obrašeni in so lepo rumeni. Dorsata na otoku Cijlon (*Apis bicolor* Klug) ima samo dva krilna obročka rudečrvene. Dorsata na otoku

Celebes in Lucon (*Apis zonata* Smith.) ima le prvi kraljni otroček na prednjem robu z rumeno-črno obrasno, ostali del zadka je pa ves črn; tretji, šteti in peti kraljni otroček obrasen je z belimi ščetinami, ki se prebijajo celo na trebušne otročke.

Ahoravno je ta velika južnoazijska čebela prav lepa, vendar nima za naše kraje nikakove vrednosti, ker naše dolge zime ne prenese. Njeni dom je le v tropih, nikoli divjak, pa tudi tam ni domačina, ker je prav za prav le divja, in k temu se prav toda čebela.

2. Južno-azijska ali indijska čebela (*Apis Indica* Fab.) je po postavi čelo podobna naši čebeli, tako, da so jo popotniki večkrat že spoznali za evropsko čebelo. Vendar manjša je skoraj za polovico od naše čebele. Ta indijska čebela nakaja se v raznih spremembah različno barvana in sicer kot *Apis socialis* Latr., *Apis Peronii* Latr. in *Apis Parottetti* Guer., te razne barve zadenejo posebno tipalnice in zadek. Ta čebela živi največ v Indiji, na otokih Java, Lucon itd. Tudi ta ne živi v naših krajih, zaradi dolge in hude zime.

3. Mala južnoazijska čebela (*Apis florea* Fab.) je najmanjša izmed vseh plemen čebel; komaj 30.000 čebelic tega plemena izpolni prostor, kterega potrebuje 24.000 naših čebel.

4. Prava ali medena čebela (*Apis mellifica* L.) razširjena je po Evropi in Afriki; drugič nakaja se še v malidžiji, Sincji in Perziji, v gore Himalaja do Sibirije. Njeno naravoslovsko ime obstoji iz samostavnika „*Apis*“, ki pomeni vrsto ali plemo (genus), in iz pridedavnika „*mellifica*“, kteri izrazi karkoost (species). Ta izraz primereja se lahko človeškim imenom, ker dajemo ljudem ime in priimek ali krstno in rodovinsko ime. Latinska beseda *mellifica* naznani namreč

sposobnost, da čebela med prideljuje. Tem se pa ne
pove, da bita li le-to prava čebela edine plene kozje
kislec, ktrua narava med; ker tudi najimovane azijske
čebeli, čmrlji, melipone in trigone *) imajo to lastnost.
Čebela ima ta priimek le za to, ker ima sposobnost,
med pridelovati, v največi meri in najbolj popolnoma
med vsemi enakimi žužki in ker služi človeku
sposobno pridelovati in velikim škrtijo pri naliranju
medu. Na ta način postala je prav za pravo domača
žival, za to imenuje se tudi domača čebela ali
le kratkemu: čebela.

Azijske čebelle nimajo za navadnega čebela,
rejoa nikakovega posebnega pomena, za to počimo
za najrajt r naši pravi, medeni čebeli govoriti.

II. Pomenjive razločnosti na stvari one vrst
imenujejo se spremenbe ali razlike. Ako se te
spremenbe trajno pokazajo in se utrdijo, takrat pu
stanejo plomena. Znano je, da naša navadna
domača čebela ni povsod enake telesne velikosti,
v raznih delih sveta ima tudi različno gnanje
telesno barvo. Po gnanjih znamenjih razločijema
toraj prave čebele v več plomen. Nastanek teh
plomen pripisuje se raznim naravnim in klet
natičnim vplivom, kateri so v raznih delih sveta
tudi različni ter delujejo na stvar in stem gnanje
barvo in postavo telesa nekoliko spremenijo.
Onejito med raznimi plomeni čebela apis mellifera
starije tedaj le gnanja znamenja, ktrua
v pomnožitvi po notranji živalski moči skluba
gnanijih vplivov respremenjena ostanejo.
Ih enemu in istemu plomenu sčemo toraj vse
čebela, katerih gnanja znamenja, velikost in

*) Melipone in trigone bita so sedanjim čmrljem nekoliko podobni
kizkriti, ktrua so evropski naseljniki naši žerazijane, ko so
se v Evropo naselili. Te živali pridelovale so toraj pravim pesnikom
med in vosk.

larva, se popolnoma stinjšajo. Znamentirajuja plemena
pravih čebel toraj so:

1. Severna, temna, enobarvena ali evropska čebela
(*Apis mellifica* v ožjem pomenu), to je namreč naša
navadna čebela; živi v celem svetu in severni Evropi
do 60-65° severne širjave, na Francoskem, v Portugalu;
na Španskem, v nekaterih krajih Italije, v Dalmaciji,
Grškem, na Krimu in v mali Aziji do Sirije, v
Perziji in severni Aziji, v Algieru in Tunisiji.

2. Laška čebela (*Apis Ligustica* Spin.) je tako
velika, kakor naša temna čebela. Prva dva brbljna
obročka sta rudečrmenena. Nahaaja se v stari
Liguriji in južnih delih srednjih celp. Nekoliko
spremenjena najde se na južnem Francoskem, v
Dalmaciji, Banatu, na Siciliji, Krimu it.d. Slovce
čebelar D. Dzierzow vselil jo je v severne dele
Evrope, Anglez Woodbury poslal jo je tudi v Avstralijo.

3. Ciperška čebela je cela enaka laški, toda
pri prvej rudečrmenena larva dveh prvih brbljnih
obročkov prehaja tudi na trebušna obročka; tudi
zgornji del prsnega oklopa je rudečrmenen. Ta čebela
je domača na otoku Cipru in v mali Aziji. Pl.
Kolowrat-Krakovski dobil jo je z otoka Cipra
in jo razširil po Avstrijskem in Nemškem.

4. Egiptovska čebela (*Apis fasciata* Lat.) je
najmanjšje plemo pravih čebel. Prva dva brbljna
obročka sta do roba, tretji do polovice, gornji del
oprsja pa cel svetlorumen. Oprsje je obraseno
s sivimi, ozadje pa z belkastimi šestinicami.
Njeni pravi dom je Egipt, Arabija in Sirija; menda
nahaja se tudi na severnem delu gore Himalaja in
v Kini (*Apis cerana* Fab.) Poskušali so to čebelo l. 1864 vpeljati
v severni Evropi, pa brez uspeha; na naš dolge
zime ne preživi.

5. Kavkazovska čebela (*Apis remipes* Pall.) je enaka ciperski, ima le prva obročka nekoliko tunnejša. Ta je najkrotkejša čebela; živi v južni Rusiji, posebno v Kavkazu.

6. Africanska čebela (*Apis Dansonii* Lat.) je po velikosti in barvi enaka egiptovski, je pa po oprijemu in zaščiti obrasena s sivocumenimi ščetinicami. Živi razen Algerije in Egipta skoraj povsaj Afriki.

7. Madagaskarska čebela (*Apis unicolor* Lat.) je manjša od naše evropske čebele, celo temno. Člunana in s črnkastimi ščetnicami obrasena. Njeni dom je Madagaskar, Bourbon (Reunion) in Mauritius (Ile de France).

III. Ta plemena spreminjajo se spet po raznih krajih in sklopih, npr. Dolna pašna, veliko gozdov, vreme, način oskrbovanja ali čebelarji it. d. Tako n. čebela, ki imajo v bližini veliko gozdov, pri rojenju rade pobegnijo in so skoraj na pol divje; kjer je dolga in dolga pašna, navadijo se čebela, da gl. rade rojijo, kakor Kranjska čebela, ki tudi spada k plemenu naše navadne evropske, evropske čebele. K takim spremembam ali razlikam naše evropske čebele spadajo še: Spodnje avstrijska čebela, ktera roji se le, ko je panj poln satnja in poln čebel. Ta čebela ima prvi šestni obroček rdečkast in svetlosivimi ščetnicami. — Grška čebela (*Apis Cecropia*), ki ima eno dva šestna obročka temnosivimi ali črnorjavimi.

2. Pirodopis čebel.

Čebele žive v velikih družbah ali družinah. Ne snidejo ali ne gredo se pa morebiti le po naključju ali o priliki, kakor kobilice, mušice in nektarje, temveč čebele se v družbi množijo in živijo v družbi naprej. Posamezne čebele same ob sebi nebi mogle

stojno živeči; se ne množita, ker različni imajo take čebelne družbe imajo tudi različne naloge in opravila, katerih skupno delovanje se le ob starih čebelnega življenja mogoča stori. Tako družbo čebel imenujemo raj, ako pa tudi njih prebivališče z raven mislino, pravimo pa čebelno društvo, čebelni polk, čebelni panj ali celo beseda panj.

Kakor vse žuželke imajo tudi čebele mogoče kro; vendar potrebujejo k svojem obstanku in ugodnosti primerne toplote, ktera ravna se po letnih časih od 10 do 30° R. Če je hladnejše, stopnjuje zmerno kaj in bolj tako, da se ne morejo gibanje in svojih udov prostovoljno rabiti. Pod 0° R. zamrznejo popolnoma in se ne gibanje več k življenju ali vsaj ne k spolni moči. V naših krajih in v vseh večjih od njega podnebja, ker toplote tolikrat pod ničlo (0° R.) pada, čebele torej gotovo ne bi mogle živeti; ako bi si ne zamogle ~~naraditi~~ v panju one visoke gorke naređiti in obdržati. To pa zamorejo storiti le v veliki družli. Čebele nam, jajo toplote z dihanjem in telesnim gibanjem. Če v hudem mrazu naređijo si dostojne gorke in se združijo v okrogla kepe, da jim toplota tako hitro ne odhaja; k temu pripomore se tudi satenje in stanovanje.

Čebele se pa tudi množiti zamorejo le v velikih družli. Ne le za to, ker le v družli zamorejo one kigualitvi mladim potrebno gorke naređiti, ampak tudi za to, ker razne čebele enega panja imajo razne naloge in sposobnosti, ktere so medmi pomnožitvi neotkudno potrebne.

Času najpopolnejšega razvitka, to je od začatka maja do avgusta, najdemo v čebelnem panju troje sorte čebel in te so: Matica, troje in delavke.

O spolu čebel klatile so se nekdoj razne sodbe in trditve. Čelo o matici so mislile, da je možkega spola. Danes vendar vé že vsak, kteremu so žuželke že nekoliko znane, da pri čebelah, samcih in vsak imajo samice želo, samci pa tega nimajo. Po tem pravilo lahko vsake spozna, ker je a panju možkega in kar ženskega spola.

Trutje, kateri žela nimajo, so toraj samci, matice in delavke pa samice. Tudi o delavkah se je trdilo, da so polstankke, ali, da so celo brez spola, ki ne spadajo ne k moškemu, ne k ženskem spolu. To bilo je ravno tako napačno, kakor trditva, da je matice možkega spola. Delavke izlegajo se iz ravno takih jajec, kakor matice, le v bolj tankih celicah in pri slabejem življenju. Zatoraj ne morejo se popolnoma razviti, posebno spolovni deli plemenitejša vraznitiha najbolj zaostanejo; za tega del so delavke neoprodne samice.

Če opazujemo čebelni život, vidimo, da je naraveh krajih, kakor presekah, razdeljen v tri poglavitne dele in ti so: Glava, opraje in zadek. Rvezani so te deli med seboj s tako kroglasto cevjo, po kateri življ iz enega dela v drugga prehaja. Čelo teh stvarj je dva kiža ali oklep, ki obstoji iz tako imenovanega elementa: Chitin. Ta snov razločuje se kemično od roga v tem, da se v voleni kislini ne raztopi. Život obrasen je ves zgostjomi in redklejomi ščetnicami.

Glava je pri teh treh sortah čebel različne podobe in velikosti. Trotna glava je skoraj celo okrogla, ima ogle čelo na veliki straniški očesi, kateri se na temenu dotikata. Otrag, na katerem tri najhna očesa stoji, je ozek in gosto ščetnicami obrasen. Matičina glava je okrogla arcasta, na čelu in temenu gosto z dolgimi ščetnicami obrasena. Straniški očesi sta veliki manjši od trotnih, najhna tri očesa stoji na temenu, kakor pri delavkah. Delavkina glava je še bolj srčasta, skoraj trivoglata, zgoraj nekoliko odeta. Čebela ima petero očes, dve veliki straniški in tri najhne na sred, ktere stoji v podoli ena khostranskega trikotja. Veliki očesi sestavljeni ste iz mnogog najhnik šestoroglatih očesic (okoli 350). Tudi se, da čebela steni velikimi očmi v temi vidi, da more svoja umetna delar v panju oprta objeti, ker bi jo je misliti, da li zamogla čebela v temnem panju vse opraviti opomočjo tyranja. S temi najhnimi očesi vidi čebela v daljavo. Vrtovi med straniškima očesoma stoji tyalnica, ki podobne sortenkim nitkom. Vsaka tyalnica obstoji iz več udov ali členkov, pri trotni iz 14, pri matici in delavkah, iz 13. Drugi ud od glave je najdalje odseh; od to so tyalnice tudi na, vadno navzdol vprogyjene. Po 300 kratnem povetšanju pokozijo se tyalnica ščetnicami obrasene. S tyalnicami

čebela dobro slišijo (kraj), vohajo in najbrž, da, skoraj gotovo, tudi slišijo; kakor li neki drugače vedno s ti palnicami gibajo, ko pride žrelom na straži stojijo; ker tukaj nimajo kaj tipati, gotovo pa vohajo in poslušati. Znano je, da čebela zelo tesno slišijo ter dobro razumejo svoja znamenja in glasove. Če se le ena čebela tožno ali jezno oglosi, se hitro celi raj zbirami in na pomoč hiti. Čebela tudi vohajo prav dobro; med in medene svetlice četrt urundaki za, vohajo. Po duhu tudi ena drugo poznajo, matice (domaći in tuji), kakor tudi delavke. Če pride tuja čebela pred želo, hitro jo pograbi, vjedajo in pihajo tako dolgo, dajo umorijo; le tobo pustijo in se razgne, nijo, ali so domaći ali tuji.

Na spodnjem koncu glave so usta, ki obstojijo iz čeljusti in sesala. Čeljustni glodajo čebela čel, zajimi obdelujejo vosk za satorje, snajajo steno, vanje, odnašajo vosnago in matice čebeli, z eno lasedo, čeljusti jim služijo kot zobe in roke. Sesalo ali ribček obstoji iz jezika in rožene nožnice, v kateri je jezik položen. Jezik je z najtnejimi, rjavimi ščetnicami gosto obrasen. Sesalo je najbolj popolnoma razvito pri delavkah, krajše je pri matici, pri trote pa najkrajše.

Razum teh čutov ima se čebela brez dvomno tudi z možnost spomina in misljenja. Ona si dobro zapomni, kjer je našla enkrat medu, tje gre ga iskat večkrat in se vrača vedno na svoj dom nazaj. Po rojenju zapomnijo si čebela hitro po prvem izletu svoje novo stanovanje. Čebela opravlja tudi mnoga opravila, katerih samo po prirojenem nagonu ne bi mogle izvršiti, toraj tudi mislijo ali delajo sprejemski kom. Tako kvito obrasča se čebela, ko poče se z muzniti o tuj panj po med; vseh zvijaj se poslužuje, da bole strážo z motila. Drugi dokaz misljenja je v našanje poškodovanih, bolnih in mrtvih

mladih čebel iz satenja. Ako bi delale brez vsega pomisla, zmirovan
bi se motile to tudi z uravo mladice iz satenja, notrgale in
iz panja nosile. sedaj

Čvrste ali prvi obstoje iz treh obročkov, med katerimi je
prvi prsto-gibljiv, druga dva sta pa v skupi zraščena. Čelo
opreje je pri delavkinah trojtu z gostimi ščetnicami obraščeno,
na trebušni strani se bolj, kot zgoraj. Vsak teh prstnik obročkov
nosi na trebušni strani par nogic, drugi in tretji
obroček pa se zraven tega na hrbtni strani vsak po
dve perutnici. Noge, kojih je šest, obstoje iz desetih členkov.
Poslednji ali končni členki imata dva zakrivljena kauljička.
Noge so tudi različni med seboj, prednji dve ste krajši, zadnji dve
precejši od srednjih, vse so več ali manj s ščetnicami obraščene.
Zadnji nogi delavkin imata še nekaj posebnega; peti členek
je na strani vrt, kakor izvolben. Ta vrtina imenuje se jer,
basček. Na vsaki strani jerlaščka stoji vrsta dolgih, tujih
ščetnic, ktere storijo tako imenovani greben. Šesti členek ima
pa na notranji strani deset vrst kratkih, rujavih, gostih
ščetnic, ktere se imenujejo ščetica. Vsa ta prijava služi
delavki pri nabiranju cvetnega prahu in v. Perutnice imata
čebela štiri, prednji dve ste večji od zadnjih. Le-ti imata
na prednjem robu celo vrsto kauljičkov, s katerimi se pri
letanju zadenete za prednji, da zamore čebela tvoj unaj
letati. Perutnice obstoje iz prozorne, tenke kože in so s tri,
kimi žilicami preprežene. Pod drobnogledom vidijo se z
zakrivljenimi ščetnicami obraščene. V pokojju položi čebela
perutnice po zadku, kterega pri matici le na pol krijejo, pri
delavki skoraj celo, pri trojtu se pa čez molé.

Zadek obstoje iz šestih hrbtnih in šestih trebušnih
polobročkov. Hrbtni obročki so večji od trebušnih, proti
zadnjem koncu so zmiron manjši in se krijejo, kakor upoka
na strehi. Vse obročki so zvezani z raztogljivo kožico, da
se zamore dolgot zanka spreminjati. Vseh obroček delavkin
je na zadnjem robu s ščetnicami obraščen, zadek matičin
je pa brez ščetnic. Tri trojtu je prvi, četrte in peti obroček
gosto obraščen, drugi, tretji in zadnji pa gladki. Zadek brani

v sebi: medeni želodček, jedilni želodček, črevo, strupni me-
hurček in želo. Medeni želodček je iz tenke, pregorne kože.
V njem prinaša in čisti čebela nabrani med. Jedilni želodček
pobavolja živež, kterega čebela potrebuje vohranitvo svojga,
matičnega in zaleginega življenja, pa tudi za pridelovanje
voska. Črevo je kožnata cevka, ki gre od želodca proti zad-
njem koncu života, od začetka tenka, proti krajcu
debelja; ta odpeljuje, v zimskem času pa brani ostati,
ke živeža ali od padke. Strupni mehurček odpeljuje
od želodca strup vžitih tvarin. Želo je vzezi sstrupnim
mehurčkom; kadar čebela piči, stane mehurček, iz
kterega se skoz želo strup v rano izlije. Želo je tanka
vota cev, ktera v pokroju leži v nožnici in ima nazaj
zakrivljene kavljičke. Ako čebela piči, vtrga se
navadno iz čebelnega telesa z mehurčkom vred, in
a težko iz rane izryje. Čebela pogine, ako se ji želo
utrga. Čebelni strup je mravljična kislina, ki
močen duh razprostira, posebno, ako čebela razdraži.
Matično želo je zakrivljeno in ji služi kot orožje
proti drugim matičam; drugega ne piči matiča
nikoga.

Kri je tekočina, ki vzdržuje celo življenje, začetek
in daljno rast čebele. Srce nadomestuje čebeli krovna
posodiša, ki leži pod hrbltom in seže od zadnjega
koma života do prvega hrbltnega obročka. Ta te
posodiše gredo žilice pro vsem životu in kri
vleiva se po njih, kakor pri drugih živalih.
Tudi v čebelni krvi ni še dinosti; nekteri trdijo,
da ima čebela mrzlo, drugi pa, da ima toplo krv.
Taj mislim, da ima hladno, kakor vse druge
žučelke. To ni še dokaz o gorki krvi, ako čebela
gorkote ljubijo in si zamorejo v panju združene visoko
stopinjo gorkote naraviti. Tudi druge žučelke ljubijo
gorkoto, ktera jim je k njihovem začetku in obstanku
življenja potrebna; vendar za tega del ne bo nihče
trdil, da bi imeli vsi žučki ali vsaj vsi kožotriki

goroko kro. Kakaj li pa ravno čebela pri tem izjemo delala?
Pa tudi nekatere dvoživke, p. martinček, kuščar, mnoge kače itak
gubijo gorkoto, se radi na solnce grijejo, mnoge jih tudi svoja
jajca le na solnčni gorkoti izvali; vendar nihče ne bo rekel,
da tudi nekatere dvoživke imajo topla kro. Gorkoto narediti
si se ni, da ne morejo, ker ločj posameznik živi, ne pa v
takih neštevilnih trumak; kakor čebela. Ravno tako li
si zamogli tudi drugi krog krilci svojo gorkoto narediti,
ako nebi živeli o manjših krdelkih ali celo posameznik.

Ta višja gorkota a čebelnem panju ne pride od krvi, ampak
od dihanja, neprestanega gibanja, od neč povzročena življenja
in nasprotnega drganja telesnih delov. V toplen, poletju
mnogi se gorkota v panju že sama ob sebi fizično v sklad
više delavnosti, le v zimni prisiljene so čebela delati si
gorkoto s telesnim prizadevanjem. In tem takim pa tudi
drugim krog krilcem ni potrebno delati si toplote na
stroške telesnih moči, ker se splazijo v zemljo ali v
kake druge luknje, kjer so varni pred mrazom, in tam
v spanju prezimijo.

Na vsaki strani opazja in na straneh zadka za vsakim
telesnim obrskom ima čebela majhne luknjice, ktere
ji služijo za dihanje in se za to imenujijo desnički.
Iz dušnikov grevo cevica povseh delih telesa. Po teh
cevitih in dušnikih vrši se popolno dihanje, česar
se lahko prepričamo, kadar uprehana čebela zadelk
razteguje in krči.

Med raznimi drugimi reči vprašalo se je tudi že,
kako je čebela težka. To je po raznih razmerah
različno. Kadar čebela rojijo, vzame vsaka nekaj
medu na pot; da tehtaja roj 1 kg, mora imeti 8150
čebel, ko pa čebela v jeseni že mirno v panju sedi,
traj malo hrane uživajo, takrat jih pa mora biti
9000 za 1 kg.

3. Matice.

Najpomembnejša čebela v panju je matice. Ona je odvisno blagostanje celga panja. Njena enakost z delavkami prica že enak spol, vendar popolnejši razvitost telesa, pokazajo se na njeni močnejši zrasti, na močnejših, bolj razvijanih prsih, posebno pa na dolgem, raztegnjenem zadku, kterega peruti le na pol krijejo. Noge so celo rjavave ali rumene, zadek pa temno rjav ali celo črn. Laška matice ima skoraj ali zadek zlatorumen. Navadno je v panju le ena matice, le če slabo vreme roja zadržji, da se ne more izpjeti, se prigodi, da se mlada matice prej izleže, nego zamore stara z rojnim nitu. Vendar take izjeme so redke. Matice se izvali v posebni celici, kateri pravimo matična celica, matična zibel ali matični stolpič. K temu naredijo čebela na robu sata majhno navzdol obrnjeno skledico, v katero matice jajce položi. To skledico, ki je začetek za matično celico nadaljujejo čebela z mirnim lož, tako, da jo odvijajo zadelajo, tako zadelana celica je potem visočemu želodcu podobna. Ako pa čebela po naključju matice zgulijo, takrat morajo si na same mlado izrediti. K temu spremenijo navadno celico, v kateri je delavkino jajce ali mlad črvček, v matično zibel. Ker so delavke in matice vse ženskega spola, so tudi jajčice za delavke in matice ene in iste. Posebno ob robu sata, ako so tam jajčice ali črvčki (lišinke), prav rade spremenijo delavkin celice v matične, ker jim tam glade prostora nič nadaljevanja celice ne vira. V potrebi naredijo tudi na sredi sata matično celico na delavkino jajce, ki potem konce navzdol moli. Nekteri čebelarji tudi, da iz takih celic, za ktere se morajo že lišinke izvaliti, izležejo se slabeje matice, kakor iz ovč v ktere stara matice v ta namen jajce položi. Vendar ni to vveljavljeno, popolnejši razvitost matice odvisno je le najbolj od zvišja, kterim čebela matično lišinko pitajo. Tudi prostornica celice povzroča popolno izrast matice.

Matična ličinka potrebuje toraj k popolnem razvitku dolga
živeža, kateri je do zabuljenja zmirom enakodolga, pri dolžini
ličinkah je pa ta živež le prvi dni dolgi, potem pa slabši, da v
rasti in spolnem razvitku zaostanejo. Ker je pa ta živež
prvi dni pri vseh ličinkah enak, je toraj brez razločka, če
čebela jajce ali že nekoliko dni staro ličinko v maticino
izgobjo izuslijo. Razloček je le, da tem hitreje matica iz
selice izleze, čim starejša ličinka bila je v izgobji odbrana.

Mislilo se je, da se le iz tri ali štiri dni stare ličinke izvali
popolna matica, vendar skušnija mi, da se iz vsake delavkine
ličinke, ktera se ni zabuljena, izvali popolna matica. Ako n. pr.
dvajznanmo panjju matico, bodemo skoraj gotovo že izročili
nasle mlado matico. Pri navadnih razmerah in pri ujem
oskrbovanju troja namuč izvalitev matice 16 dni: tri dni
je jajce, pet dni ličinka in osem dni buba.

V vsaki maticini selici izvali se matica le enkrat, ko
ta izleze, čebela hitro celico razgrizejo in pradelajo v satonjo.
Le takrat ostanejo prazne maticine selice nekoliko časa
v panju, če ljudstvo vsled rojenja zelo oslabi, da čebela le
malu satonja obredajo.

Mo mlada matica izleze iz selice, ni se popolna
mati, da bi za mogla jajce leči za vse čebela, ktere so
potrebne za čebelno družbo ali panj. Te zmožnosti
vredelji se se ona le v prašenju. Prašenje se pravi plemenenje
ali parenje s trotom in se vsi vselij zunaj panja visoko v
grakov. Mlada matica gre večidel tretji dan od potone do tleh,
skoje lego vse me, opornjansarod surne če trime troton in
delavk iz panja. Temu ne izleti hitro naprej, ampak leta v
krogih pred panjem in ga ogleduje, potem se le polagoma odleti.
Pri prvem izletu se vendar matica redko kudoj splemeni;
prvi izlet najbrž le za to, da si ogleda panj in spozna
skelico, da potem pri naslednjih izletih se zapede. Prašenje se
tudi hitreje in gotoveje vsi, čim lepše je vreme, in več troton matic
mi izletu obdaja. Kadar je malo troton ali slabo vreme, kakor
zgodaj spomlad in pozno v jeseni, tedaj se prašenje težko izvrsi. Sed
do osem tednov ponaulja matica svoje izlete na prašenje in če v tem
celom času ne pride s troton v gnezgo, takrat ostane nerodovitna
za cel življenje.

Ško se matiča v tretotom smislu, in vsled prašenja združji, pride se
v časih le čez pol ure nazaj in prinese tisto spolovni del (penis)
v odprtem zanku, v znamenje, da je prašena. Kakor se čebela
vrte in skuša s silo izpuliti žel, ko je pičila, tako se tudi najj
leži matiča s silo loči od trota, kateri pri tej priliki pogine. Tendar
to se le zamore misliti; kako se v resnici prašenje vrši, se morabit
človeško oko videlo ni, ker se godi to visoko v zraku in daleč
od panja. Prigodilo se je namreč že večkrat, da so se v panjih
naših navadnih čebel zapazile mlade na pol laške čebel,
kar je dokaz, da je mlada matiča po laškem trotu prašena,
akoravno lil je najbližnji panj z laškimi čebelami čez
dve uri oddaljen. E ravno bi se mislilo, da se je v tem
slučaju matiča ziala z laškimi trotom že na pol potu, morala
je vendar čez eno uro daleč zleteti na prašenje. Da se
godi prašenje v zraku, je gotovo, za nesljivo je pa tudi,
da se matiča in troti po bravičem glasu, kterega pri letanju
od sebe dajo, spoznajo in v kupu privabijo. Matiča in troti
združena se potem spusteta na zemljo ali na najbližnjo
reč in tukaj vrši se silna ločitev.

Matiča, klica je enkrat oprasena, ostane rodovitna
za celo življenje, dokler je telesne moči ne zapustijo, to je
tri do štiri leta. Če enkrat rodovitost zgubi, je ne volji več
nazaj. Kako je postala zmožna jajčice, oboje ga spola
leči, kar je čez dva dni po prašenju, tako tudi v starosti zmožnost
plemenenja zgubi. Oprasena matiča tudi potem ne pride
nikdar več iz panja drugace, kakor z rojem.

Ali je bila matiča oprasena, ali ne, da se spoznati pri
raztečevanju. Če vregimo z ostrimi škarjami zadnji konec
matičinega telesa na dvoje, prikazal se bo na prerezu
enega ali drugega dela z neko mrežico obdan mehurček. Ta
mehurček (receptaculum seminis) je za to, da shrani pri
prašenju sprejeto možko seme. Če se tedaj pokaže v mehur,
skuh svetla, brezbarvna tekočina, bita je matiča
ne oprasena. Ško je pa v mehurčku bela, vlačična
tekočina, takrat bila je pa matiča oprasena. Preiskšana
vidi se ta tekočina kakor neštevilna množina nitic.

Vsako čebelnja jajce ima na zgornjem, t. j. na drobnejem, koncu majhno luknjico (Mikropyle). Ko rodovitna matica potroja jajčino ležjo, gre vsako jajce misno omenjenega mehurčka, ako hoče pa matica jajce splenenti, sprusti iz mehurčka eno nitko skoz luknjico v jajce.

Ako do sedaj omenjene reči niso imele nič posebnega na sebi, pridemo pa zdaj k prikazni, katero so čebelarji že tako dolgo brezuspešno razsojevali. V nekterih panjih najdejo se namreč matice, mlade, kakor stare, ki ležijo le trotova jajca. Tudi delavke ležijo po naključju jajca, iz katerih se pa tudi le trotje izvalijo. Pri redno opravičenih maticah je pa to čudno, da zamore sama odločiti trotova jajca v trotovo, delavkina pa v delavkino satobji; ona zamore toraj samec spol jajce odločiti. To zastavico skušali so rešiti s trotovo, da trotova jajca posebne delavke (trotonice) ležijo, le delavkina jajca leže matice. Kdor se pa hoče prepričati, o resnici, lahko matice zapazi tudi pri polaganju trotovih jajc. Temu razsojevanju koncu storila je laška čebela. To se je namreč odvzela navadnemu panju matice ter nadomestila z laško, niso prišle le mlade, laške delavke na dan, ampak tudi trotje bili so laški; očitni dokaz, da leže matice jajca za dvoji spol. One matice pa, ki ležijo samo trotova jajca, so neoprasene ali že stare, onemogle, ker trotova jajca pravičoma ne potrebujejo; one imajo že kal življenja vsebi od matice in ravno iz tega ugrohka možkega spola ostanejo, ker se neoprasene ležijo. Ako pa matica, kadar jajca leže, sprusti eno nitko možkega semena iz mehurčka (rec. seminis) v mnogoredno jajce, se spremeni kal življenja, in jajce postane ženskega spola (za matice ali delavko). To je sedaj stavek, po katerem je rešena ta skrivnost.

Pr tem takim se mora trditi, da so od začetka čebelnja jajca vsa enaka brez vsake spolovnega razločka in da se le po tem ženska ali možka postanejo, ako jih matica pri polaganju opravi ali ne. Iz tega se lahko

razvidi, zakaj neoprashene matice in delavke, ki niso prashena sposobne, le kotova jajca ležijo. Dalje tudi, zakaj oprashene matice ležijo jajca obojega spola in sicer spoljubno, ker lahko obojefolno jajce oprasheno ali neoprasheno položijo, teje, da z neko spoljubno močjo možko seme spustijo, da pride z jajcem v dotik, ali pa sem v mehuričku zadržijo.

Kakor dolga matice spol jajc doživljenih celicam, tako določi tudi število, kolikor jih je panju potrebno in kolikor jih čebele oskrbovati zasnorejo. Vstabejih panjih in v neugodnem vremenu leži le nekoliko stotin jajc nadan, v močnik panjih in v dolraj paši pa na tisoč. Vsek se lahko prepriča, da leži rodovitna matice v ugodnih časih do tri tisoč jajc nadan, če roja na prazno satorje vsadi ali staremu panju v vališče praznih sator obesi in potem položena jajca prešteje. V celju življenju leže rodovitna matice čez milijon jajc, ker že februarja začne in konča v septembru, akoravno ne zmirom v enakem številu. Matice živi navadno štiri leta. Ško trdijo čebelarji, da doživlele so jim matice sedem let, je mogoče, vendar je to tako redka starost, kakor pri človeku sto let. Res je zmignost rodovitosti pri raznih maticah različna. Najbolje matice so take, ktere ležijo veliko jajc in lepo pravilno, ne po dve v eno celico ali, da bi prazne celice vmes puščale. Torej je zalega lepo sklenjena in vse mlade čebele izlezejo ob enem času iz celic, da jih spet matice lahko redno z jajčicami zaleže. Tak panj lo potem dobro napredoval, ker je od matice celi obstarek panja odvisen.

4. Delavke.

Delavke je največ v čebelnem panju; imenujejo se zato gadel tako, ker opravljajo vsa opravila, ktera so za obstanek življenja potrebna. One prinajveč žive, sedijo panj, zidajo satorje, grejejo in pitajo zalego, varujejo in hranijo celi panj. Ško so lile te delavke jajčice ali majhne ličinke, zamogle bi vse postati matice, vendar v

majhnih celicah in pri slabšem življenju so jim le zunanji deli
dorastli, v spolovnih delih in razmerah so pa zaostali, tako da
so tedaj delavke nepopolne samice. Čeravno niso v vseh delih
popolno razvite, vendar ga morejo tudi v prilikih (obrogmativnem
stanju) ~~stati~~ jajčice leči, ker spadajo k ženskiemu spolu, tudi njih
spolovni deli so nekoliko razviti. Ker so pa neoprašene in
se tudi oplodniti ne morejo, ležijo le troteva jajca. Delavke
ležijo jajčice najrajši v troteve celice, potem tudi v matične celice,
ktere nastavljajo iz krepčenjja po matici. Če trotevega satorja
v panju ni, takrat ležijo pa tudi v delavkine celice, vendar se
pa tudi iz teh le trote izvalijo. Nekateri so tudiili, da delavka
tudi takrat jajca za trote ležijo, ko je še matica v panju,
vendar ta misel se je spomnojšo laske čebele odstranila.
Tudi lahko se sami prepričamo, ker matica leže troteva,
kakor čebelina jajca pravilno v vsako celico eno, ktero
na dnu celice po koncu stoji, delavke ležijo pa jih po
več v eno celico in jih ne morejo po koncu staviti.

Marsikomu rojijo se črne čebele po glavi, da nam sč
ne ve, kaj neki to pomeni, da so nekter čebele celo črne.
Črna larva sama na sebi nimaa nič posebnega; če se čebela
med seboj drgajo, vjedajo, sčtinice igrujajo, z medom omazajo,
ležijo it. d. potem postanejo črne. Navadno so črne čebela
ropanice.

Akoravno so čebela med seboj vse enake, vendar raz-
ločujajo se po starosti. Čebela enega panja razdelijo se
namreč v dve vrsti: mlade čebela, ktere oskrbujejo
notranja opravila, posebno zalogo, — in stare čebela, ktere
opravljajo zunanja dela in prinašajo potrebni reči.
Ko mlada čebela izleže iz celice, kar se zgodi navadno
21. dan, ne gre hitro iz panja; celo v toplen polstiju preteča
več dni, predno se pokaže na svetlo in se takrat le v
garkih podvanskih urah. Ko se očisti, predigra se neko-
liko, potem gre spet nazaj v panj k svojim domačim
opravilam, ktere ima v svoji prvi mladosti oskrbeti.
Ako je mladih čebel za oskrbovanje zaloge dovolj v panju,
se stare ne zmenijo za notranja opravila, temveč

sebe mirno ponoči ob stenah in pod satovjem. Toliko bolj
pa o ugodnem vremenu hitijo med, cvetni prahi, t. d. peči,
našati in v skrambe sprasljati; dokler jih nemila smrt
ne prehití.

Livljenje čebel na da se na tanjko določiti. Tu miš,
ki se izvalijo spomladi; a tko pri lepem vremenu letajo
ne prestanó na pašo, ne bode ostalo veliko čez dva mesca.
Če vaš spomladi navadnemu panju laško matice,
stara pa dvzameš, bode čez šest tednov prav malo črnih
čebel v panju, čez dva mesca pa morebiti nobena več.
Venar razločih je tudi v tem, kako valbi čebele letajo in
na katere rastline. Klo starajo in obnemorejo na
modrižu (plavici), ker si na tej cvetlici samej, kakor
na žitu v katerem modriž raste, perutnice silno po-
škodujejo. Veliko manj se poškodujejo na ajdi, ker
le nad cvetjem letajo in tudi pašo na dan. Le nekoliko-
ur traja. Naj manj se pa postarajo čebele, kadar
so mirne v panju. Ča to so one ki se izvalijo septembra,
v prihodnji spomladi celo mlade in krepke, kakor
lede ki le nekoliko dni stare. Če so tudi po letu brez
dela, kakor se v brezmatičnih in drugače nemarnih
panjih prigodi, dočakajo pa starosti do enega leta
in še čez.

Število čebel enega panja je v raznih letnih časih
tudi različno. Proti koncu zime, ko je navadno v panjih
najmanj čebel, ima kak slab panj le nekatere stotine
delavk, močen panj pa po leti, ko je največ čebel, okoli
60.000 delavk. Sploh sme se računiti: 20.000 čebel močen,
15.000 čebel srednji in 8.000 čebel slab roj.

5. Troti.

Tretja sorta čebel v panju so troti, o katerih možkem
spolu nihče ne bo dvomil. Njihov namen je le, da se
mlade matice oprasijo. Vse njihovo opravilo je toraj,
da pletijo vsak dan visoko v grak in se tam sušijo
in vrtijo, kadar gredo mlade matice na prasinje.
Ves ostali čas celga dneva sedijo pa troti mirno

brez vsega dela v panju. Kakorje pri rastlinah stično in čez
potrebno možkega cvetja ali svetlega prahu, tako je tudi v panju
trotoev velikot, da se ta edina matice, ktera ima v panju biti,
gotoveje oplemeni.

Trotoem pripisovala se je tudi naloga, da gorkoto v panju
pomnožujejo in zalogo gregijo, kar je pa prazna domišljija.
Ho je enkrat mlada matice prasha in začla jajca lici, ter
so že morebiti hladnejši dnevi, kolbi bilo potrebno v panju gorkoto, se
ravno takrat čebel trote pomorijo. Kakor pri čmrljih in osah,
tako tudi pri čebelah samci ali trotje ne prezimujejo.
Pa tudi delavke se pri osah in čmrljih razkropijo in poginajo,
ker njihova matice v panju prezimuje in toraj gorkoto ne
potrebuje; v prihodnji pomladi pa tudi prvi čebre sama
sezida in prvo zalogo sama odgoji. Te zmoglosti pa čebele
nimajo. V čebelnem panju so toraj delavke tudi v zimi
potrebne, trotje pa ne. Matice je pri prashenju sprejela možko
seme, ki ga hrani v ga to pripravljendem nekuščku ter
lahko opraso jajce sama, ak jih tudi neoprashene leže, kakor
hoče. Ho se pa v prihodnji pomladi opet bližju čas, da začnejo
panji rojiti in mlade matice valiti, takrat, se pa na
stavlja tudi trotoeva zaloga, da se tudi mladi troti
izvalijo, toraj v zimi trotoev celo ni potrebno. Pozgoraj
omenjenem stavku nastanejo troti iz neoprashenih
jajc, ktere zamorejo tudi neoprashene matice ali
celo delavke lici.

Tudi to glavno resnico potrdila je laška čebela,
ker se tudi laški troti, kakor delavke, razločujajo od
navadnih. Za to ležijo toraj naše navadne matice
tudi navadne troti, akoravno so prashene od laških
trotoev, laške matice pa laške trote ležijo, če tudi so
prashene od navadnih trotoev. Spremembe plemena
vplivajo tedaj le na ženski spol, ker le jajce za
ženski spol prashenja potrebujejo.

Ker se vsi prashenje zunaj panja v zraku,
je težko ohraniti laško plemo čebel nespremenjeno.
Vendar pomaga nekoliko to, da tudi od navadnih

trotov oprasena laska matica plodi v prihodnjem letu
k laske trote. Če celo v prvem letu nastavi taku matico
trotovo zalogo, ako je dovolj čebel v panju in ne prešlaba
paša. Mlada matica našega navadnega plemena pa
to redko ke kaj stori.

Slednjič vprašalo se je se, ali so tudi oni trote popolni,
plemenenja zmogni samci, kateri izležijo se iz jajc,
ki jih ležijo delavke. To vprašanje se ne more dvomiti.
Laj se ne razločujejo v nobeni reči od trotev, za katere
leže matica jajca, tudi jajca so popolnoma enake,
ker so obe neoprasene. Od jajca do popolnega
razvitka potrebuje trot 24 dni.

C. Čebelni živež.

Živalski živež razločujemo v dva glavna razreda:
V prvi razred spadajo one hranilne tvari, katere vzdržujejo
dihanje in telesno gorkoto, to obstojijo iz ogljena (Carbonium)
vodenca (Hydrogenium) in kislica (Oxygenium), kakor n. pr.
sladkor, mast ali talsca, alkohol i. t. d. V drugi razred
stojijo se pa take snovi, katere služijo k razvitku mesa,
kvi in k rasti telesa. Te tvari razločujejo se od prvih
v tem, da obstojijo razun iz prejinovanih ele-
mentov tudi iz precejšnje množine dušica (Nitrogenium),
takoine so: jajčev beljak, mleko i. d.

Čebelarji služijo med, kot dušica prost živež za vzdrž-
jevanje dihanja in toplote. Ker v zimni čebela
počivajo, telesnih moči ne napenjajo in tudi
zaloge ne nastavljajo, zamorejo v tem času
več medu samim medom preživeti. Ko se pa
zgodaj spomladi življenje v panju prelubi in se začne
zaloga nastavljati, potrebno je čebelarji tudi drugega
živeža. Ker potrebujejo večje gorkote, porabijo več
medu, kakor dostoj. Pa tudi takšnega živeža potre-
bujejo, kateri obstoji iz dušica; tak živež za čebela je
posebno cenniti prah. Ko spomladi sneg nekoliko
skopni, že čebela skrbno nabirajo pr zgodaj svetlih

rastlinah ta cvetni prah, kterega v podobli rumenih ali belih
kločic na zadnjih nogah domu prinašajo. Kajen se cvetnega
prahu v naravi ni dobiti, tudi režano moko nade inaj, če jim
je pred panji nastavio. Da pa čebule zamorejo iz cvetnega
prahu in moke pripravljati za zalogo živcev, kteri je mlaku
podobna, bela tekočina, potrebujejo tudi vode. Voda je čebelam
neobhodno potrebna v izrejo zalege, kakor tudi za lastno
življenje, ako med ni dovolj voden. Leže čebule živijo daljši čas
brez cvetnega prahu, kakor brez vode. Prigodilo se je že, da
je panj, ki ni imel nič cvetnega prahu, srečno prezimil
in proz zalego odgojil, dokler ni narava prinesla cvetnega
prahu. V takih slučajih niso vedeli čebelarji razsoditi, od kod
dole čebule dušica, za napravljanje hranilnega soka za zalogo,
ker je med sam ob sebi dušica prost. Ta živec ali hranilni sok
za zalogo je pa tako čista in terna, bela tekočina, da se sprejme
celo v kruh in meso mlade čebule, ter ne pušča nikakršnih
ostankov ali odpadkov za seboj. To priča taraj, da se ta hran-
nilni sok ravno tako iz čebeline krvi izobčuje, kakor mlaku
pri sesalnih živalih. V novejšem času iznašli so naravo,
slovci del ali organe, po kterih se ta hranilni sok iz krvi
čebeline nabira in izpeljuje. Te organe ima čebela v ustih
in od tod so razpufane žilice v glavi in v prsih. Pa bi prikazni
se tuaj lahko razume, kako zamorejo čebule nekoliko časa
zalego odgojevati pri samem medu, ki ni ma dušica v sebi.
Dušica, kterega pri medu manjka, nadomestuje se iz čebeline
krvi. Za to pa take čebule, ktere morajo brez cvetnega
prahu zalego odgojevati, oslabe, njihova kri postaja
redkeja in sirotice pomrejejo.

Ako imajo čebule se toliko medu in cvetnega prahu,
vendar nemorejo pridelovati živceja za zalogo, če nimajo
vode. Vode donasajo si pa le toliko, kolikor je ravno
potrebujejo, ker si je ne morejo v panju hraniti, kakor
med. Nekoliko prinašajo si je že z medom, kajen
je bolj voden, pa tudi iz potokov vrelcov in mlak.

Tudi na hladnih stenah in pokrovu panjevem urkoja
rosa, ktera se naprava v sonarjev. Pa ne samo za izgostev
zalege, temveč tudi za to, tve potrebe, potrebujejo vose. Če se
jim namreč med v satorju preveč zgosti, ali kakor pravimo,
da kristalizira, morajo ga najprije z vodo raztopiti, potem
zamorejo ga še le uživati. Alho v takem slučaju ne morejo
dobiti vose ne v panju in ne zunaj, značli panj so
žeje poginuti. Da čebele žeje tope, vidni se večkrat, če se
jim z brizganjem vode v željo prazgodnji izlet zabranjuje,
kako hitro vako kapljico vose posrkajo, še celo s nje
ližejo, kteri se jim iz enakoga vzroka pred željo dene.
Veliko več vose potrebujejo pa čebele, kadar je že veliko
zalege v panju. Toraj vlažni vreme, kadar tudi svetla
več prahin vajejo, pospešuje nastavljanje zalege, kakor
tudi rojenje. Za to je v sušnih letih več medu, pa
malo ali celo nič rojev.

7. Pridelovanje voska.

Vosek je tista dragocena tvarina, iz ktere čebele
svoje satorje izdelujejo. Tu kod dobijo pa čebele vosek?
Ali ga najdejo v naravi že pripravljenega, tako da ga
le nabirati morajo, ali so morebiti te rumene kepice,
ktere čebele na nogah prinesejo, iz voska? Gotovo ne.
Vosek je le pridelek njih telesnega organizma, tako
rekoč, njihova mast. Kako se iz poškovega telesa
snuje pajčevina, tako se tudi iz čebelnega telesa izu-
puhiti vosek. Pri obilnem živežu in dostojni goščoti
nastopi jim vosek na vsaki strani zadka pod vsakim
trebusnim obročkom v podobi belih, podolgastih
luskinic. Kadar vsadiš roja v prazen panj, načel
bodeš čez nekoliko časa mnogo takih vosčenih
luskinic na panjevem dnu, ker čebele ne morejo
vsega voska na enkrat porabiti, kolikor ga
pridelajo. Te luskinic primajo z godnjimi nogami,
preneso jih v usta, jih s celjstni obdelajo in tam
pitrdivjo, kjer hočejo satorje zidati. Pitrdivjo jih
navadno na različni rob, kteri je zmirom debelejši od

sten, tudi pri nezgotovljenih celicah. Ta rob tistijo potem zmirom
daže, tako dolgo, da je celica dovolj globoka. Pa tudi sedaj
ostane še ta rob, s katerim čebele celice zakrijejo, kadar so
polne medu ali ko se ličinke v njih zabubijo. Pri
nadaljevanju satorja pa čebele ne rabijo samega
novopridelanega voska, temveč odgrizljejo tudi sem
ter tje staro satorje ter porabijo na drugem kraju.
Če čebele staro satorje nadaljujejo, niso že, prve nove
celice bele, ampak, ko že dalje zidajo, ker so delale v
zacetka iz starega voska. Matične celice so navadno take
barve, kakor sat, na katerem visé, ker se za nje večidel le
stari vosk rabi.

Ker se vosek izobčuje iz čebelnega telesa, za to
niso se vsi čebelarji enakih misli, iz česa se vosek pri-
deljuje. Gotovo iz take tvarine, katero čebela vživajo ali
ktera jim kot živelj služi.

Kakor uspešnejše vlažno vreme nastavljanje zaloge,
tako tudi pridelovanje voska; to dvoje dvanje se tako
rekoč v panju enakomerno spremlja. Razširjanje
zaloge zahteva več satorja in oboje zahteva goščoto. Nekateri
čebelarji trdijo, da čebele prideljujejo vosek samo iz medu,
hranilni sok za zalogo pa samo iz cvetnega prahu, kar
je pa gotovo oboje napučno. Oboje izvira iz organizma
čebelnega telesa, kadar je delovanje v najvišji stopinji. Čebele
pa takrat ne vživajo le medu, temveč tudi cvetni prah; le pri
vžitku obojega življa vstanje pri dovoljnih močeh. Med in
cvetni prah, oboje je potrebno toraj tudi k pridelovanju voska,
skorajno za morejo tudi bitu razmere različne. Skorajno je vosek
telesnina brez dušica in če tudi čebela pri vžitku samega
medu in sladkorja nekoliko voska pridelajo, vendar še ni
to dokaz, da bil bi cvetni prah k napravljanju voska
nepotreben. Kakor je bilo že povedano, da zamorejo čebele
pripravljati hranilni sok za zalogo brez cvetnega prahu,
vendar nihče ne bo trdil, da binstni prah v izrezo zaloge

ne hit potlebe n. Pri slabem delovanju nadomestijo se
traj iz čebelnje krvi, kar ženeža primanjkuje; vendar
temu stori se hitro konec po slabljenju čebel.

Vprašalo se je je večkrat, koliko medu čebela prile,
ljujejo, da sly voska pridelajo. V tem so razmere različne.
Nekteri pravijo, da je potlačno 20 kg medu za 1 kg voska,
drugi pa, da le 10^{kg}. To se lode težko kedaj na tenko
določilo, ker čebela potrebujejo k pridelovanju voska
slaje, med in svetni prah; več toraj zraven medu svet,
nega prahu povzijo, manj jim je medu potlačno.

8. Izdelovanje satovja.

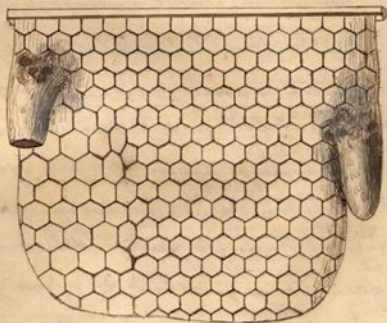
Ko je dobil svoj ugodno stanovanje, združijo se pod po-
krovom v visico kepo in začne odzgo volj svoje preli,
vališče s satovjem izdelovati. Ta izdelek obstoji iz
visočih, voščeniš ploščic, ktere imenujemo satovje. Posamezni
sati so 2,5 mm debeli in visijo 11 mm vsakele, toraj potrebuje
vsak sat 36 mm širok prostor. Vsak sat je sestavljen iz dvoje
nasprotno obrnjenih, šestervoglatih luknjic, ktere so
ločene stenikimi voščenišmi stenami; te luknjice imenu-
jejo se celice. Novo sezidano satovje je belo, postane pa
od medu, kterega čebela v celice hranijo s časom rumeno;
in pozneje temnorjavo, ko se je že veliko čebel v celicah
izleglo. Kadar delajo čebela satovje, polirajo z nogami nos,
tane luskine, ki se jim narejajo za trebušni dručki, in je
obdelajo s celjnstmi ter prilepijo tam, kjer hočijo satovje
začeti ali nadatrvati. Čebela ne morejo naenkrat vseh
satov začeti, ker je vsakega naslednjega sata oddaljenost
od prvega odvisna. Ako najdejo pa je začitke satovja
v primeru oddaljenosti, ga morejo pa več satov naenkrat
začeti in naprej delati. Kadar je satovje v panju dovršeno,
seže od ene stene do druge, kjer je pritajeno, da se lah, h dno
drži. Razum tega pritajeno je se satovje po celim pokrovu
in od tod seže blizo do dna; tukaj namreč pustijo čebela
od dna do satovja blizo 1 cm praznega prostora, da

zamorejo pod satovjem spoljubno sem ter tje hoditi. Satovje
v panju visi navpično (vertical), celice obrnjene so pa zupljen na
vsaki strani, na površje sata, ležijo toraj vodoravno (horizontal); vendar
nekoliko so zupljen tudi zadržim kovanem navzgor obrnjene,
posebno one, ki se služijo samo kot skrambe medu.

Celice služijo toraj čebelarom kot skrambe medu in cest,
nega prahu, kot zibelje za ličinke in lubje tj. za mlade
čebela; zraven tega je še pa glaven namen satovja ali iz
delka varovati čebela mraza in jim služiti kot sedež in gojijo
preživljanja in počitka.

Kakor je v panju troje čebel, tako so tudi troje celice:
delavkine, trotove in matične. Dve in druge so šestkotne,
tretje pa okrogle. Ker so troti večji od delavk, toraj so tudi
trotove celice večje od delavkinih (glej pod 1.). Delavkine
celice so 12 mm. globoke, in 5.16 mm. široke; v njih valijo se
delavke. Trotove celice so pa široke 6.82 mm., v njih valijo se
troti. Matične celice so pa okrogle, želodu podobne in
visijo posamezne na satovih robovih. V njih odgojijo
se matice; ko je pa matica izvaljena, pregrize celico
na spodnjem koncu in izleze, čebela pa celico razgrizejo
in v satovje predelajo. Matične celice nahajajo se v
panju toraj le o času rojenja.

Podoba 1.

Sat z matičnimi, delavkinimi in trotovimi celicami
v naravni velikosti.

Prvo leto dela navadno vsak raj le delavkino satorje, tretovo pa veidel drugo leto, ko se čuti že bolj močnega in sposobnega za rjenje. Le ako je dobra pasa in ugodno vreme, pa tudi mnogo čebel v panju, takrat nekaj z zidanjem delavkinoga satorja in začnejo na istih satih valje tretove celice delati. V stranskih prostorih panja naredijo pa tudi celice sate tretovih celic. Posebno brezmatični panji, če se kaj zidajo, delajo le tretovo satorje, ker po prirojnem razgusu čutijo potrebo tretov za plamenenje mlade matice. Vsaka celica, ki je služila je že v valitev zalage, je bolj temna, rjavava, naposléd ali črna. Vsaka čebela, predno celico zapusti, se izglavi in pusti kožico v celici. Čim večkrat se je v sator zalaga gojila, tem temnejši je in močnejši so stene med celicami, celice pa zmirom manjši, tako, da postanejo slednjice celo nesposobne za izrujo zalage. Tak star, črn izdelek mora se toraj ponoviti steno, da se nerabljivo satorje izruji in, če je mogoče, z novim nado, mesti, drugace morajo čebele same staro satorje zvelkino trudom razgrizti in novo sezidati.

Med spravljajo čebele v oboji celice, v delavkinu in tretove, tudi takrat, če je lila v njih že poprej zalaga. V panju so pa tudi take celice, ki se rabijo se zmiraj le za hranito medu. Take nabirajo se v hladnejih prostorih panja in so velike in globokeje, kot druge, toraj ne more matice vanje jajčec polagati. Svetni prah spravljajo pa čebela le v delavkinu celice, najbrž zato, ker ga v večje tretove ne morejo tako lahko spravljati, ker domuprinesen svetni prah z glavo v celice tlačijo. Hranijo ga veidel v vališcu blizu zalage, za katero se posebno iz njega živež pripravlja. Če o času dobre pase nastavljanje zalage v slad zgube matice preveča, napolnijo čebele svetnim prahom

skoraj vse celice v valiču. V nekatere celice nanosijo čebele do polovice cvetnega prahu, potem pa z medom napolnijo in začelajo. Tako od zraka ločen se cvetni prah posebno dobro shrani. Če veselo ga porabijo spomladi, ko se ga v naravi ni dobiti, oni pa, ki je drugače shranjen v celici, je že večinoma tu in plesnijo, toraj veloma ali celo nevržiten.

9. Čebelna opravila.

Delavnost čebelna je v raznih časih različna in od nje je odvisna tudi množina in kakovost živeža. Med, katerega čebela na enkrat v želodcu hrani, zadovoljuje je v nekaterih razmerah blago osem dni, v drugem slučaju je pa primorana pri ravno tej hrani v 24 urah glada poginuti. Mislimo si življenje kot zgalno ali goreče delovanje, tedaj je pri čebelah enako zvoaj najtnej, pod nepolno tleči, iskrici in spet naglo kvistku živigjočemu plamnu, kateri tvarino v nekoliko minutah sežge, s kogo bi tleča iskrica dolgo zadovoljala.

Čebelno življenje se do popolne neobičajnosti nikdar ne skrči, kakor pri drugih žužkih, n.p. čmrcljih, osah, it.d., vendar v pozni jeseni in v zimi, od oktobra do februarja, miruje v najnižji stopinji. Čebele počivajo takrat popolnoma mirne, da se v mirnem vremenu ne sliši v panju najprahleje šumenje. Ne vzročijo si niti kaknega prižalevanja zvišati si gorkoto, ktera znaša ob straneh čebelne kepe okoli 8°R. Pri tej gorkoti zamorejo se še gibati, letati pa istočasno vendar še ne morejo. Halze sedaj ne nastavljajo nič, tudi je nebi redno izvalile, ukoravno je še v sredini čebel gorkote 12 do 15°R. Še celo jesenska pozna zalega pomeerje, da jo morajo iz panja izmetati. Medu uživajo v tem času cel malo, prav močan panj povzije na dan komaj blizo 17 gr. midu, traj v enem mesecu do $\frac{1}{2}$ kg. Čebele zamorejo takrat tri do štiri mese brez izleta obstati, posebno,

če so oskrbljene z zdravim medom. Tho proti koncu zime
zmirom gorkeje solnce in daljši dnevi začno naravo
ljuditi, prebudi se tudi življenje v čebelnem panju, po-
sebn, če prijetni solnični žarki že toliko toplote ugrajijo,
da čebele zamorejo izleteti. Vzimi naznanja se njih živ-
ljenje le z nekolikim gibanjem telesa in trepetanjem
perutnic, zdaj pa švigajo, kakor blišč, iz čeha in
po zraku, nosijo meliča iz panja, prinašajo vode,
zapodijo sovražnika, če se jim bližja; sedaj zamorejo
s popolno spretnostjo rabiti svoje me in vsa dela zopet
opravljati. Vzivanje medu je zdaj večje in se se bolj
množi, ker se začne spet zalega nastavljati. Ker zimaj
topleje postaja, zdajjo že prve pomladanske cvetke prahu,
kar nastavljanje zalege zmirom bolj razširja. Ravno
po cvetnem prahu zdaj čebele najbolj krepijo in ga
skrbno prinašajo, ako je le nekoliko ugodno vreme.
Teja prahu potrebujejo zdaj veliko, da zamorejo priprav-
ljati pravilni sok za zalego, ker ravno zdaj je
obrnjeno vse delovanje na pomnožitov polka (čebel).

Čebele nastavljajo zalego in sicer od februarja do
septembra, nabirajo med in cvetni prah, prinašajo vode,
da zamorejo gost in kristaliziran med raztopiti,
nabirajo smole, da zamasijo siranje na panju in da
pitrjujejo satovje; vse to delajo, če je ugodno vreme.
Vendar v raznem vremenu in v raznih letnih časih se
tudi njihovo delovanje in namen njihovih opravil
spreminja; zdaj delajo, to, zdaj uno, zdaj opravljajo to
ali uno v večjem, zdaj v manjšem obsegu, tako da je
toraj od letnih in vremenskih časov odvisen cilj, kakor
tudi množina, mera ali količina čebelnih opravil.

Spomladi, ko se zhludi vsa narava k novem živ-
ljenju, je delavnost v panju namenjena najbolj na pomno-
žitov ljudstva, na nastavljanje in odgojevanje zalege.

Najprej nastavi matice, zalego za delavke in sicer od začetka le nekoliko stotin jajčec na dan, potem pa na tisoč, ker vsak panj skrbi najprej za lasten obstanek, potem šele za pomnožitev. Ko se je že število čebel bolj pomnožilo, se paša razširila in gorikota v panju že višje stopinje dosegla, nastavi panj tudi trotovo zalego. *Kadar je panj poln satorja, zalego in čebel, gorikota v njem že okoli 30° R., da čebelnim nadležna postaja, nastavijo matične celice, v katere matice hitro jajčice nalije. Matične celice nastavijo čebele najprej na robovih satorja in sicer na tretovem ali vsaj blizu tega. Ako je že katera matična celica izdelana in se ličinka v njej spreminila v bube, ne upa stara matica obstati več v panju, za to zapusti v poldanskih urah prvega lepega dne s prvim rojem panj. Enako stori čez devet dni prvoizležena mlada matica, ktera s svojimi glasovi: tu-tu drugega roja oznanjuje. Temu sledi še večkrat tretji in celo štirji roj, ako je lepo vreme in panj ima še več matičnih celic in obilno čebel.*

Kakor za prvim prestopalnim rojem, tako sledi tudi en ali več rojev, ako se panju matica ali sama zgubi ali odvyame. Ker pa v takem slučaju še le potem, ko se je stara matica zgrešila, morajo se narediti matične celice, traja do prvega roja najmanj 13 do 14 dni. Ostale matične celice potem, ko je mlada matica izlezla, navadno čebele prejedó in bube v njih pomorijo, mlada matica stori začétek in delavke moritev dovršijo.

Od tega časa, ko stara matica svirde, pretiče navadno tri tedne, ako slabo vreme plemenjenja ne zadržuje, dokler se mlada matica ne oprasi in začne vnet jajčne liči. Med tem časom prenehna pa nastavljati zalego po polnoma. Potem se začne zalega znovega nastavljati in traja dalje pri starih panjih, ki so med tem veliko svetnega prahu nabrali, kakor pri takih, kateri matice niso premenili.

O stanožitnj, dobrej paši se tudi roji, kateri imajo stare matice, pripravljajo za rojenje; ako se namreč panj večinoma s satovjem izdelati in veliko zalogo nastavlja; začnejo potem zidati trstove satovje, v kateri matice jajca nalagje. V mnogih krajih pa po navadnem času rojenja tudi najhujša paša mine, ter postaja slabejša. Čebelna opravila imajo potem drugi namen. Da se prav velike medu dibi in strani začne se sedaj v panju bolj varino postopati. Nekoliko zaloge se se zmirom nastavlja, da se vsakdanja izguba čebel nadomestuje. Trstove zaloge se več ne nastavlja, pa tudi trsti se izženejo in pomorijo. Tudi satovja čebela ne zidajo več, kar so spomludi tako skrbno delali, ker bi se morali v to veliko življenje povračiti. O prav dobri jesenski paši napolnijo z medom skoraj vse celice, v katerih je bila popred zaloga, vendar novih le malo zidajo. Njihova skrb je sedaj, zagotoviti si prihodnost z velikimi zakladi življenja, se zimno obvarovati in zamasiti spravne panjeve. To zamorejo storiti tako dolgo, dokler jim še vreme in zrak nanja gorhota izleteti dovoli, k čemu je potrebno okoli 15° R.

Ko je enkrat vsa paša pri kraju, in spet spomladi, predno se začne, takrat čebela v sled njihove nevaritljive živje po medu rada druge panje ropajo. Najraje napadajo brezmatičn, potem pa tudi druge slabe panje, kateri se ne morejo dovolj hraniti. Ropanje je razvada čebel, kateri kriv je ta, kdor k ropanju priložnost daje ston, da pustijo v čebeljahku slabe panje in ako neopredno ravna z medom in enotnimi rečmi. Ravno roparice so najbolj skrbne in marljive čebela.

Ko je pa enkrat nehala vsa paša, tudi pa čebela ostanejo medu v panju, akoravno je bilo vreme. Le čez več časa pridijo še v lepem vremenu okoli polnočeva iz panja predigravat, da se se zamorejo pred zimno enkrat očistiti. Zmirom hladnje postaja, čebela vlečejo se vedno bolj skupi, iz stranskih satov podajo se na sred v vališče. Fimske sedaj imajo blizo žela pod medeno zalogo, kateri zmirom sledijo; ko namreč na onej strani med porzijejo, pomikajo se dalje. Med tem ko vsa narava spi, prezimujejo tudi čebela v navidegnem spanju, dokler jih zopet gorhota solnični žarki k novem življenju ne preludijo. Teden začnejo opravila in delovanje čebelno zopet svoj tok naprej.

Drugi Del.

Čebelno stanovanje

10. Stališče.

Čebelam ugodni so večidel vsi kraji vročega in srednjega podneblja. V največjem stanu živijo čebele v gozdih, kjer so votla drevesa, posebej meljske votline in spokline skalovja njih naravna stanovanja. Karof. koristi in vesela pa, ktero uživa se pri čebeloreji, prenasala so že v starih časih čebele iz njihovega divjega stanovanja k svojim hišam in jih tako rekoč spremenili v domače živalice. Sedaj prebivajo čebele v domačem stanu v umetnih prebivališčih raznega obzanka, razne veličnosti in zunanje oblike, pa tudi razne notranje ureditve.

Prostor, na katerem se čebelni panje postavi, imenuje se čebelno stališče, čebelni vrt, ali čebelujak, ako so postavljeni v za to pripravljenem poslopju.

Čebelno stališče je za ugodnost čebeloreje velike važnosti. Prvi vrsti mora biti stališče varno pred vetrovi. Na vetrovnih prostorih se spomladi veliko čebel pokačuče, ko je še zemlja hladna; veter jih vrže na tla, kjer otrpnejo in poginejo. To pri kajajočih, težko obložene čebele proti panju bolj počasi letijo, jih veter veliko na zemljo pomeče. Če v zimni naravnost v žrela vrezal veter piše, otropne veliko čebel na satovju. Spomladi najde se veliko čebel mrtvih med satovjem, ki jih je veter zadel, toraj na pol tude niso mogle za dalje se pomikajočim polkom, morale so toraj v zimno monca vzeti. Posebno mora biti stališče obvarovano od severne strani. Najbolje je, če je na tej strani kaka zid ali hiša. Če pa tega ni, narediti mora se visok plot iz desek ali iz kake pletenine, da varuje panje pred hudo severno sapo. Čebelno stališče mora imeti solnično lego. Ako velika drevesa ali poslopja solnično gorkoto zadržujejo, pogojine

veliko čebel, ktere pri zgodnjih izletih spomladi na zemljo
padajo. Na solničem stališču nastavijo čebele spomladi več
zaloge in za to tudi prej rojijo. Na seninatih krajih naberejo
pa več medu, ker manj delajo na pomnožitvi, toraj je na
solničnih krajih več rojev, na seninatih pa več medu. Kjer
je blizo panjev ravno pred žileci visoko dreve ali poslopja, da
se morajo čebele hitro iz panja visoko v zrak vzdignuti,
tam radi roji pobegnejo, ker so čebele navajene visoko
v zrak letati.

Panji naj se ne postavijo tako, da bi imele čebele izlet
čez kako večjo vodo, p. jezero, ribnik, ali reko, ker jih o veti,
rovnem vrenem velika utone. Prav dobro je pa, ako so
blizo stališča majhni potoki, vrelci, mlake ali luže, da
imajo čebele blizo vode. Okoli panjev naj se trava pokosi
ali zemlja posuje z debelim peskom, da se čebele tim lažje
spet vzdignejo, ko na zemljo padajo. Tudi se rade škoti,
Gine živali, kakor žabe itn., zdržavajo okoli panjev
če je velika trava ali kakka druga gošča. Okoli stališča,
katic, 10 do 15 korakov od panjev, dobro je nasaditi sadnih
mitlikovcev ali katic drugih majhnih dreves, da se
lahko roji vsedajo na nje.

Gnojnice, stranice in enake smradgine reči so čebelam
zoperne, toraj se blizo takih panjev naj ne postavljajo. Ven-
dar gnojnice prav rade povisijo in jo srkajo, akoravno ima
neprijeten duh. Vzrok je menda ta, da gnojnice ima
v sebi solne in enake dele, katerih čebele tudi potrebujejo.
Ako je mogoče, izvoli naj se za čebelne panje pripraven
kraj blizo hiše. Naj lažje je, ako hiša proti južni strani
tak prostor dovolj, ker so potem čebele mrazlega severa,
nega vetra obvarovane in imajo tople, solnično lego.
Kateri radi postavljajo panje ob hišni steni (na podsteno),
da jim ni potrebno delati posebne stoke. Vendar, to je
slabo, ker so panji v zvezi in dotiki s celo hišo, toraj
se vsakokrat panji stesejo, kadar kdov kje kaj dela,
zabija, ali kolikokrat se vrata zaprejo. Posebno

škodljivo je to v zimni, ko čebele celo mirno počivajo; kako hitro pa kaj zaropota ali se celo panj stres, se čebele hitro medu napijijo, ker se lojijo, da jim ga nebi neusmilena roka vzela. Iz tega vzroka pa tudi veliko pranjov pogine mim čebelarjem, kateri svoje čebele na trsi ali v podstresju prezimujijo; vsled tolikokratnega nemira porjijo veliko več medu, kakor je potrebno in za to namočijo dolge zimne brez izleta pretrpeti. Blizu velike ceste, železnice ali kakke velike tovarne (fabrike) tudi ni dobro panjov postavljati, ker se z ne, prestanim ropotanjem vznevirujejo; vzimni pa, ko je zemlja zmrznjena, se tla trsejo daleč skoli takih naprav. Tudi postavna pravila zahtevajo, da se postavijo panji najmanj 10 m. od velike ceste ali od javnik potov, kjer hodi veliko ljudi.

Čebelni panji naj se ne postavljajo previsoko; drugače težko obložene čebele v vetrovnem vremenu na zemljo padajo, ker morajo pri panju naenkrat kviško zleteti. Žrelo torej ne sme biti višje, kakor 1,5 do 2 m. od zemlje. Tudi pre nizko ni dobro; v nizko stojčih panjih je bolj vlažno, ter satorje plesni, žabe in druge stvari čebelarom škodujejo, ker ravno takrat imajo pod panji dovolj zavetja in zatija. Za to naj bodo žrela najmanj 3 do 4 dm. od površja zemlje. Škoravno je dobro, da je čebelno stališče na toplj, solnini legi, vendar panji sami ob sebi naj se v vročih dnevih obsonijo. Prevelika vročina je vsem živalim, tako tudi čebelarom, nadležna; če jim je pregorko, postanejo leni in nemarne. Če bolj škoduje pa solnce v zimni; ako obrije žrela, naenkrat prihitijo veliko čebel iz panjev predigravat, ktere večidel na sneg pocenajo in zmrznajo.

Različne sodbe in trditve sklapajo se o tem, proti kateri strani sveta naj bi se žrelo obrnilo. Nekateri pravijo, kar jim tudi jaz iz lastne skušnjaje prepričan potrdim, da je vse enako, ako je žrelo obrnjeno proti vzhodu, jugu, zahodu ali severu. Proti vsaki strani je za čebele

nekaj ugodnega, nekaj pa tudi slabega. Pri izhodu jim res najprej veselo juterno solnce zasije, so vročim, popoldnavskim solničnim žarkom odtegnjene, vendar pa spomladi in v jeseni, posebno pa v zimni večkrat prav rajše veter pridrvi in piše naravnost v žrelo ter marsiktero čebelo uganoli. Tudi izleteti nemurijo tako zgodaj spomladi, da bi se izčistile, predno ni vobče v naravi že bolj toplo; ker ravno popoldne, kadar je solnce najgorkije, takrat so panje že v senci. Proti poldnevju ali jugu obrnjeni panji uživajo že zgodaj spomladi prav toplo solnce, da se lahko izčistijo, začnejo prej zalogo nastavljati; vendar pa tudi vzgini mnogokrat podavsko solnce čebelo izvali, katere tnumona na sneg padajo, pa tudi poletni gorki žarki jim veliko nadloge ugročijo. Proti zahodu obrnjeni panji se izognejo mrazu, vzvodni saji ter celo zimo prav mirno sedijo, ker jim mrazli vetrovi ne pridejo v žrelo; tudi prav radi rojijo, ker jim vroče popoldnavsko solnce precejšnje gorkoto v panju ugroči. Vendar pa skoraj celo leto trpijo po hudih nevihtah in slabem vremenu, ker večidel vsaka nevihta pride od večerne strani.

Proti severni strani obrnjeni panji so oproščeni vse poletne hude vročine kakor tudi močnega južnega vetra, čebela mirno letajo, ker so cel dan v senci; ali tudi ta stran ima svoje slabe lastnosti. Cel zimo mraz sever čebela nadleguje, spomladi morajo dolgočakat na čistilni izlet, dokler v senci ni že tako toplo, da zamorejo letati. — Toraj je enako, ali imajo čebela žrelo proti tej ali oni strani, ker se tako te dolbre in slabe lastnosti ene drugo zakrivajo, ako je le od severne strani cel stališče zavarovano z zidom ali plotom; hiša mora biti vsaj 2 m visok. Hiša ima malo panjev, stori najbolje da obrne žrelo proti jugu, kadar jih pa imamo veliko, pa navse štiri strani. Ker pri velikem številu enakih panjev, kateri so obrnjeni vsi proti eni strani, se čebela motijo ter zakrivajo v sosedne panje.

V mnogih krajih, posebno tukaj na Slovenskem, je navada,
da imajo čebelarji svoje panje postavljene v čebelnjakih.
Res je, da čebelnjak varuje panje pred tatovi in nekoliko
tudi hudemu vremenu zabranjuje, da ne more naravnost
panjem škodovati, zraven tega ima pa velikevici slabega.
Tri gosta postavljena panjka, kakor so v čebelnjaku gazele ob
istočasnem predigravanju veliko čebel v sosedne panje, kjer
jih one umorijo. Mnogokrat gazele tudi mlada matice, ko
pride iz pravišnja, ker ne more iznebiti toliko goste stojščih
panjev svojega spoznati. Ko pride v drug panj, jo čaka smrt
že na pragu in takoj je zopet en panj osiroten. Ako se
hoče le pri enem panju kaj pregledati ali opraviti, običaj
tjeto vsi panji v čebelnjaku in se vznemirjujejo, zlasti po
zimi. Miši luč pogosto v čebelnjaku čebele obiskujejo,
ali prav za prav nadlegujejo, kakor na prostem. Vrsto
čebelarško opravilo izvrši se na prostem staljšem loži, kakor
v čebelnjaku. Čebelnjak, ako je dobro narejen, stane pa
tudi precej denarja, kterega si pridravnis, če postavi svoje
panje na prostem.

Kdor pa hoče vphib temu čebelnjak imeti, naj ga naredi
tako, da po možnosti svojemu namenu zadostuje. Visk naj bo
tako, da se lahko dve ali tri vrste panjev ena vseh druge postavi.
Zadi za panji naj bo toliko prostora, da zamoreta dve osebi
sem ter tje hoditi. Na strani naredijo se dmi, ktere se zaklenejo
zoper tate. Streha je najboljša iz slame ali iz desk in naj bo
samo na zadnjo stran nagnjena, da kap predi čebelam ne
škoduje. Ako je pa nagnjena od obeh strani, naj se naredi
predi žleb, kteri kap odpeljuje. Čebelnjak priporočia se
pa le tem, ki v manjšim obsegu čebelarijo, kteri imajo
le kakih 8 do 20 panjev, ker drugače pride preveč panjev
blizu v kup, ter se čebele in matice motijo. Kdor pa
čebelari z dzierzanovimi panji, pa celo čebelnjaka
ne potrebuje.

11. Čebelni panji.

Umetna čebelna prebivališča, ktera jim človeška roka pri-
pravi, imenujemo panje, sode ali ulc. Za čebelnim
stališčem imenovano panje najprej spoznavati. Čebelni panj
je od vseh strani zaprt ali zagrajen prazen prostor ali votlina,
ktera mora imeti najmanj eno luknjo za vhod in izhod. Tak
panj mora čebeli varovati hudega vremena, dežja, mraza,
vročine, kakor tudi neštevilnih sovražnikov, kteri ste-
žejo delama po njihovih pridelkih, delama pa tudi po
življenju. Kolikor popolneje varstvo toraj čebele vzivajo
v vseh teh razmerah, toliko boljše se bodo obnesle in boljše
sme se imenovati njih prebivališče. To odvisno je
najbolj od snovi ali robe, iz ktere panj obstoji. Gorkota
je čebelam in njihovoj zalegi neodhodno potrebna. Panj
mora toraj po možnosti ohraniti to gorkoto, ktero si
čebele le stesnim prizadevanjem in na stroške svojiga
življa narediti zamorejo.

Snov ali tvarina, iz ktere obstojijo panjeve stene,
mora biti toraj slab prevodnik toplote. Kakor je znano,
so v tem obziru razne tvarine različne. Kovine vodijo
gorkoto prav hitro, so dobri prevodniki gorkote. Ako
se vtakne železna palica z enim koncem v ogenj,
postane hitro tudi na drugem koncu tako vroča, da
se ne more z roko držati. Železna plošča ~~plasti~~ je tudi
na drugi strani hitro vroča, če se na eni strani ogreje.
Lesena deska pa zamore na eni strani že goriti,
na drugi je še na celo hladna. Les je toraj veliko
slabši prevodnik toplote, kakor železo in vse kovine,
vendar je že tudi modraznimi vrstami lesa v tem
obziru velik razloček. Nekatere sorte lesa so težke, goste
in trde, tako, da se lizajo bolj kovinam, druge so pa
redke, luknjicave in lahke, kakor slama. Kot glavno

pravilo pri tej reči torej velja: kolikor redkejši, bolj luknjicav
in lažje je les, toliko slabši je prevodnik toplote. Lesni,
čavost je namreč obična lastnost vseh telesin; v teh luknjicah
je pa zrak od vseh strani zaprt in od zunanjšega ločen in
ravno tak od vseh strani zaprt zrak naj bolj gorkota drži. Čim
debeleje so torej panjere stene, več je v stenah zaprtega zraka
in čim bolj je ta zrak od zunanjšega ločen, tem bolj bo panj
shranil gorkoto.

Ako je pa panj sestavljen iz tvarine, ktera gorkoto
hitro odpeljuje in skoz sebe pušča, ugroziče to in je slaba
nasledke. Čebele tepijo veliko mrzga, morajo več hrane
povziti, da se grejejo, ne morajo tako zgodaj in ne toliko dolgo
nastavljati i. t. d.; potem pa tudi nabira se v panju veliko
mohrote, ktera ugroziče plesnobo, neprav zrak, eprižo i. t. d.
Kakor se namreč iz vode po gorkoti delajo soparji, tako
deba se iz soparjev spet voda, ako postane hladno. Iz tega
uzroka postanejo v gorkejši stanici šipe na oknah krasnate,
kadar je zunaj hladno. V panjih, ki imajo pretenke stene,
nabira se torej veliko mohrote, ktera se ob hudi zimni
v ivje in led spremeni.

Takoe smo že prej omenili, je od vseh strani trdno
zaprt zrak najslabši prevodnik toplote. Po tem takem
ne mogli bi gorkejših panjev narediti, kakor sestaviti jih
iz dveh sten, zunanjih in znotrajnih. Da se zrak tem
trdneje zapre, izpolni se prostor med stenami s slamo,
prezirjem, mahom i. t. d. Vsaka reč ima pa svoje meje,
ktere se prekoraciti ne smejo. Ravno tako je pri čebeljih
panjih; tudi pretopli znali li bit, ako bi se delala predebeli
stene. Naravnost čebelam ravno to ne more škodovati,
ker si gotovo ne bodo več gorkote narežale, nego jim je po-
trebno. Vendar zamoglo bi pa škodovati posredno, ker bi
čebele v zimni in zgodnji pomladi veliko žeje trpele; stene
panjere hile bi tako tople, da se nebi nikjer toliko
mohrote nabiralo kar je čebele potrebujejo. Torej dobro je
tudi pri tej reči držati se srednje poti in delati panje tako,
kakor so se po večletni skušnji kot najpripravnejši spoznali.

Čebelarji se niso enih misli v tem, ali je slama pri-
pravnejša za izgotavljanje panjev ali les. Slamo priprav-
čajo, ker je lahka, ni draga in panji iz nje narejeni so
trpežji od lesenih. Les imajo pa za to radi, ker so leseni
panji bolj snažni, močnejši in ker se iz lesa prav lahko
narejajo panji vsake vrste in oblike, posebno voglata.
Tudi so leseni od znotraj bolj gladki, se lažje satoje loči
od sten, čebele iz panjev pometajo i. t. d. Lipove, jaginje, oves,
topolove, vrbove, smrekove ali jelkove deske 6 do 8 cm.
debele so za narejanje panjev najbolj pripravne. Lahko
se pa naredijo panjeve stene iz tankih desk in zunaj obdajo
se 4 cm. na debelo s slamo. Pri takih panjih imamo
tedaj les v zvezi s slamo, vse lastnosti lesenih in slama-
nih panjev združene, taki panji so pa tudi najbolj in
najpripravnejši, kar jih poznamo.

V nekaterih krajih imajo tudi iz ila narejene panje
in jih kavalijo; je tudi mogoče, da niso najslabši. Ako
se čebele v zemeljskih luknjah in skalnih spoklinah
po več let dobro obnašajo, bodo jim toliko bolj vstrgli
panji, ktere jim človeška roka iz ila naredi. Da so
taki panji trpežji, mora se ilu ali lelatu, iz kterega
se narejajo, primestati mnogo kratko narezane slame.
Dno morajo imeti leseno in se precej visoko podzidati,
da vsled mokrote ne razpadejo. Imajo pa vendar to slabo
lastnost, da so nepremakljivi. Marsikteri čebelar pride
prej ali slej v priložnost, da lu svoje panje preselit ali kam
drugam prepeljal. Toliko lesa in slame, mislim voli
se v vsakem kraju, da si zamore vsak čebelar nekoliko
panjev narediti iz tankih desk in jih s slamo obliči.
Da to počemo tukaj le slamnate in lesene panje
spoznavati.

Zunanja oblika čebelinih panjev sme tudi biti
različna. Imamo okrogle in voglate, ležeče in stojče panje.
Voglata so bolj od okroglih, ker bolj trdno stojijo, čebele

lahko manualno v njih satovje zidajo, se na njih lože steklene šine
prestavijo, da se tudi notranja ogravnita čebel opazovati zamorejo;
posebno pa za to, ker se v voglatih ložih in speteniščah priredni premakljivost
satovja kakor v okroglih.

V nekaterih krajih imajo rajši stojče, v drugih pa ležeče panje.
V tem ni velike nege razločka. Ležeče hvalijo, ker so spetenišča
za prevažanje, čebele v njih več medu nanesajo, ker naredijo
mnogo satov in vsak sat napolnjen je vsaj v zgornjem delu
z medom. Ker je satovje v njih krajše, se tudi v hudi oron,
zimi tako hitro ne utrga. Imajo pa tudi ležeči panji svojo
slabo stran. Med je tukaj v mnogih satih razpellen, najpogostejša
ga je na straneh, in le malo odzgoraj nad zimskim gnezdom.
Ko so čebele povzile živce nad seboj, prisiljene so pomakniti se na
stran. V hudi zimi se pa ne morejo razgneti, da bi se okoli
sator naprej pomikale, morajo torej pri obilnem živčevju
gladu umreti. Fra to ni dobro, delati ležeči panje preniže,
nego bolje je, držati se sredine med ležečimi in stojčimi.

Kar se tiče širokosti, bila bi najbolj prav 24 do 28 cm.
V ne preširokem panju zamore se kak slab roj vsaj nekoliko
sator dodelati po celji širokosti, ostali prazen prostor se pa
lahko zapre z gazo pripravljeno desko. Če pa v širokem
panju slab roj le en kotiček nekoliko satorjem napolni,
izpostavljen je celo zimo hudemu mrazu in se spomladi
prav težko okrepiča. V velikem kvadratnem ali okroglem
panju res ljudstvo močno ostane, ko se enkrat utrdi, ker se
gorikota na vse strani enako razprostira in tudi zaloga se
razširi po celom panju. Ravno za to, ker se veliko zaloga
zlasti tretove, nastavlja, ne naberejo čebele v takih panjih
toliko, kakor bi se smelo upati. V starih izdolbenih
koritih se to lahko vidi, ker se iz ozkih zmirom več
medu dobi, kakor iz širokih. Vojjih omejuje čebele
zalogo le na nekoliko sator, druge napolnijo že o prvi
dobri paši z medom. Panji naj se torej naredijo
takno, da bodo dvakrat tako dolgi, kakor
široki.

Velikost panjeva je odvisna deloma od kraja,
jevnih razmer, deloma pa od načina, po katerem se
čebelarji. Tudi orželi zgornjih rojev, mora manjši, kadar

pa hoče veliko medu, moral bo pa večje panje imeti. Prevelikih panjev ravno ni potrebno, ako so tako murgjeni, da se lahko v vsakem času brez ikode zmedom naprolijeno satorje odzame in s praznim nadomesti. Ker se mora o dobri paši to delo večkrat ponavljati, lahko se tudi iz manjših panjev v teku poletja veliko medu dobi. Za večino krajev bili bi dovolj veliki panji notranje velikosti okoli 60 ^{kubi dm.}, ako se pa nepotreben prostor da ločiti, takrat pa tudi 90 do 100 ^{kubi dm.} ni preveč.

Da se zamore čebelarjem vselaj toliko prostora dati, kolikor ga ravno potrebujejo, močnejemu roju več, slabjemu pa manjše prebivališče v ločiti, izumili so zvedeni čebelarji razdelive panje. Taki zloženi so iz več tužic ali obojev, in se imenujejo zato tuženiški ali založni panji. Glavni čebelar Krist čebelaril je v preteklem stoletju s samimi takimi panji, vendar danes se že redki nahajajo, ker imamo sedaj že veliko bolj in pripravnih. Razumno je, da iz tem več delov je panj sestavljen, tem dražji je, ker ena sama majhna tužica ali oboj stane skoraj toliko dela in časa, kakor cel panj. Delo stane pa denarje, tudi čas je drag; čas je glavica ali kapital, od kterega si moramo z delom dobiti pridobiti. Bolje je v začetku narediti panj dostojno velik in roju hitro k navadni moči povzdigniti, ker se to prav lahko zgodi. Roj naj se ravna po panju, ne pa panj po roju. Če hoče za slabjega roja manjši stanovanje v ločiti, storiš bolje, če z za to pripravno desko nepotreben prostor ločiš, kakor če s časom posamezne dele k panju krpas. Če ima posestnik tisoč ovac in namerava v kratkem času njih število pomnožiti na dve tisoč, lode gotovo hlev sezidal za dve tisoč ovac, ne da bi postavil hlev za tisoč, potem pa posa, mezne hove pristavljaj v tem razmerju, kakor se mu čreda množi. Vse dobre lastnosti, které so se pri pisovalu tem razdelivim panjem, so le navidez, ki zvedenega čebelarja gotovo ni lode pravarili.

Čelotni, nerazdelni panji dajo se toraj ceneje, lažje, lažje in hitreje zgotoviti in s pomočjo priprave notranje opravave dosežejo vse dobre lastnosti razdelnih panjev. V dobrih letnih in ugodnih krajih se že pripeti, da je kateri panj premajhen. V takem slučaju se zamore posekšati z nastavkom, podstavkom ali pristavkom. To povekšanje pa je le začasno, ker ta del, ki je odložen služiti čebelarom kot zimsko stanovanje in skramba po trebnega živčaja, mora biti nerazdeljiv, da je tem topleji, ceneji, sposobnejši za prevažanje in za vsa čebelarstva opravila.

Panj zna biti tako dobro narejen, iz najboljše robe, po najpripravnejši obliki in velikosti, da je čebelarom prav ugoden, vendar je za čebelarja celo nesposoben. Mnogokrat se zgodi, da roj pobegne in se vseli v kakšno drevesno duplo. Takaj obnara se prav dobro več let in vendar lastniku ne prinese nikakega dobička, brez, da posestnik, drevo podere, čebele umori in duplo razseka, da mu za more med vzeti. Klakor v takem drevesu so čebele tuji v takih panjih, iz katerih se med zamore odzete le z velikim trudom, poškodo, vanjem ali celo z umorom čebel. Pri takem početju se posestniku poplača komaj trud in neizmerno število nikov, ki jih dobi pri takem dolgočasnem opravljenju razum tega še pa pridobjen med sam drago plačilo škodo, katero je storil svojim panjem.

Panj mora biti toraj tako sestavljen, da se v njem lahko vsako potrebno opravilo izvede brez težav, brez nadlegovanja in poškovovanja čebel. Ako se mora panj pri vsakem najmanjšem notranjem pregledovanju prekucniti in mu dno odtrgati, o pomanjšanju prostora podstavo dati, tedaj ne moremo ga imenovati spetnega in pripravnega za čebelarstva opravila.

Vsa panj mora biti tako narejen, da pri njem lahko en sam človek opravlja vsa opravila, ki so pri čebelareji potrebna. Da je pa to mogoče, mora se panj odpreti.

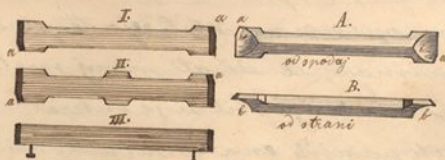
Dveri, kakor jih imajo nekdanji stari panji ali korita, mora tudi vsak drugi panj imeti, da ga lahko odpremo in zapremo. Ta iz dolbena korita imajo pa to slabo, da so znotraj večidel nepravilno izdelana, na enem koncu široka, na drugem pa ozja i. t. d. Panji iz desk narejeni so pa xeli enako široki in enako visoki, toraj se jim dveri lahko priredijo, da panj dobro in trdno zoprejo. Takove dveri naredijo se iz deske, ktera mora biti tako široka, kakor panj v luči (znotraj), in 5 do 6 cm. debela. Ako je panj dobro, pravokotno izdelan, lahko se dveri obrnejo da se notranja stran, ki večkrat mokra postane, posuši.

Premehljivost satorja pride za dvermi najprej v pregled. Če odpreš panjeve dveri, imaš izdelka in čebel pred seboj; lahko panj na dnu ležeci nesnage očistiš, o potrebi šebelam hrane v koritemu došči. t. d. Vendar stena še nisi veliko dosegel. Rad li tudi morebiti v sredino izdelka pogledal, ali še ima panj matero, dovolj živčja, veliko zalege, ali počes panju to ali uno odzeti. Vse to zgodi se s pomočjo premehljivega izdelka. To je naredba, ktera stori mogoče, da se lahko vsak sat posamezno iz panja vzame in spet nazaj v panj postavi ravno tako, kakor zunanje dveri. Neveden bi vprašal, kako je neki to mogoče, ker čebele pritrdijo satorje na pokrovu panjevem in če se sat od tega ali odreže, nemore se več pritrditi, posebno, ako je napolnjen z medom in toraj precej težek? K temu ni potrebno ločiti satorja od pokrova, temveč od tega pokrova, ki obstoji iz obeh deskic, se onidel, na katerem je sat pritrdjen, z njim vred iz panja vzame. Ta priprava iz deskic pa ni pravi pokrov, kteri mora biti na panj trdno prilit. Te deskice, ki jih imenujemo satniki, čerjo v zarezah, ktere se naredijo na levi in desni panjevi steni. Namesto zarez so pribijali prej na panjeve stene letvice, na ktere so bili satniki položeni. Ker so pa zarezke veliko

prilagodnje, za to so se letvice quastile, le pri slamnatih panjkih se
 se raliijo. Satniki morajo biti 14^{mm} daljši, nego je panj širok, ker
 tičijo na vsakem koncu 7 mm. v zarezah. Zareze se naredijo naj-
 lože in najlože v poldeli ostrega kota; z nožem vrezje se en rez
 ravno (naspično), drugi pa poševno, da med tema rezema
 trivoglata kosček lesa odpadajo. Tudi naredi se lahko prvi
 rez z žago in zgornji vogel tega reza se poševno z nožem odreže.
 Pri takih zarezah se satniki lože prav prirezajo, ker tudi ti-
 morajo biti na koncih poševno vrezani. Pri izjemanju satovja
 se satniki v takih zarezah lože oprostoje smole, sktero jih
 čebele trdno v zarezah prilepijo.

Da se satniki lože iz panja potegnejo, mora biti zadnji
 desni in prednji levi vogel nekoliko v okrog vrezan (gl. p. 24),
 ker se navadno satnik z desno roko prime in tudi na desni
 strani najprej iz zarezah potegne. Klor pa poč, sme tudi vse
 štiri vogle v okrog vrezati.

Pod 2.

Da delajo čebele bolj ravno satovje in da se poslednje bolj
 trdno drži, za to so satniki preterovoglati (gl. pod 2. AB). Na
 spodnji strani imajo namreč rob, na katerem začnejo čebele
 satovje zidati. Debeli so satniki na straneh 6^{mm}, na sredi
 s spodnjim robom vred pa 13^{mm}. Na vsakem koncu se
 ta rob odreže do 6^{mm} debelosti (gl. p. 24), da satniki mirno
 ležijo. Najvažnejša reč pri satnikih je pa njih širokost.
Vsi morajo biti enako široki in sicer neka gotova pre-
pisana, določena mera je za to. Vsak satnik mora biti
 natanjko 36 mm. širok, ker vsak sat ravno toliko prostora
 potrebuje. Da se pa satniki lože primejo, odzame se
 jim tu in tam nekoliko njihove širivosti. Tudi morajo

imeti čebele prosto pot med satniki. Ker se v stojci panji dela po več vrst satnikov, toraj hočejo in morajo čebele med satniki gor in dolj hoditi. V ta namen odreže se satnikovej širokosti na vsaki strani 5 mm, vendar na vsakem koncu ali tudi na sredi mora se pustiti popolna širokost (36 mm), ker tam se morajo satniki eden k drugemu pritisniti. Satniki delajo se na troji način. Pri prvih pusti se na vsakem koncu popolna prvotna širokost (3 cm. navdolgo), na sredi se pa 5 mm. široko na vsaki strani odreže (gl. p. 2. I). Pri drugih satnikih se pa pusti na vsakem koncu in na sredi prvotna širokost in se vmes izreže (gl. p. 2. II). Tretje vrste satniki so po le 25 mm. široki in se jim zabljujejo pri vsakem koncu na strani žrebljički, kateri 17 mm. ven mole, da držijo satnike v primerni oddaljenosti (gl. p. 2. III). Izkušeni čebelarji se na te žrebljičke na stran pustijo ter imajo 25 mm. široke satnike brez žrebljičkov, ker znajo že na oko, v temnem panju pa s prstmi primerno oddaljenost zmeriti. Posebnega vpliva na čebelerejo te posamezne vrste satnikov nimajo, le več ali manj spretnosti za čebelara; vendar kadar izvolil si je enkrat eno vrsto, mora imeti v vseh panjih enake satnike in tudi pri teh ostati. Škobil bi li v vsakem panju drugačni, ugroževalo bi to veliko sitnosti. Najbolji, se ve, da so prve ali druge vrste.

V ležečih panjih, kjer je satnje le kakih 30 cm. dolgo, zadostuje ena vrsta satnikov; v stojcih pa ki so 65 do 80 cm. visoki, mora biti več vrst, ktere smejo biti 20 do 26 cm. visoko ena nad drugo. V teh razmerah naredijo se toraj v panjeve stene 3, 4 do 5 parov zarez za satnike. V večji daljavi zareze narezati ni dobro, ker postanejo drugač sat. predolgi, znali bi se odtrgati, kadar li se odrezali od panjevih sten in hoteli iz panja vzeti. V ne pre, visokih stojcih panjih je najbolje narediti tri vrste

satnikov; spodnja dva odelka odločit, za valisčič, zgornega pa za medeni oddelek.

Poklada ali položne deske, s katerimi se loči medeni oddelek od valisčiča, so 5 mm. debele in 4 do 12 cm. široke dolžine, ki se položijo na satnike; dolge so nekoliko manj, nego je panj širok. Položene so po prek po panju, kakov satniki, in za branijejo čebelam zalego po celern panju raz širiti. Le ob straneh pusti se jim pot v medeni oddelek. Torej morajo le v spodnjem delu (valisčiču) zalego nastavljati in tukaj svoj zimski sedež ohraniti.

Zgornje zareze v panju morajo biti 2 do 3 cm. niže od pokrova, da se satniki lahko z roko primejo in iz panja potegnjo. Na tej zgornji vrsti satnikov ni potreba položnih deskic. Aho si pa hočeš ta majhni prostorček pod pokrovom prazen ohraniti, da se satniki lože iz panja vzamejo, pokrij tudi to vrsto z deskicami.

Da se satorje lahko iz enega panja v drugega deni, morajo biti vsi panji znotraj enako široki. Iz tega vzroka morajo pa tudi biti vsi sate ravni in lepo po sredini satnika izdelani, da se na enem kraju ne tisejjo, na drugem pa pre- daleč narazen ne stojijo.

Akoravno čebele na tukaj popisanih, peterovoglatih satnikih same ob sebi lepe ravne sate delajo, ker na spodnjem robu začnejo in po njem dalje pldajo. Vendar dobro je na satnike pritrditi večje ali manjše kose satorjev, da se čebele tem rajši in hitreje dela poprivajo.

Akoravno se lahko s pomočjo satnikov vsak sat iz panja vzame in spet nazaj obesi, vendar poskušali so se to zboljšati in spretneje storiti. Čebele ne pritrdijo namre vsakega posameznega sata le od zgoraj, temveč tudi na straneh. Če se hoče tedaj sat vzeti iz panja, mora se prejščiti od panjevih sten; za to mora se na vsakem koncu sata ob stenah z ostrim, tankim nožem navzgor vrezati in sat se brez ose težave vzame iz panja. Da li se pa tudi

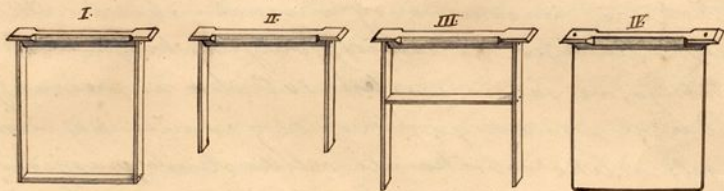
tega izognili, izumili so namest sat.ikov ali romike ali okvirje, v ktere naj bi čebele satovje delale. Romiki obstajajo iz navadnega satnika in treh letvic ali remelj, rev. 5 mm. debeli, 23 mm široki), kateri so v podobi pravokota z žreljivski vkonj približno (gl. pod. 3. I.). Na vsaki strani morajo biti romički 6 mm oddaljeni od panjevih sten, spodnji del pa od dna 14 mm. Taki okvirji ali romički morajo pa biti tako zvesto, natančno pravokotno izdelani, da stojijo povsod v enaki daljavi od panjevih sten, pa tudi povsod enako daleč od dna. Ako so kje približno, da nimorajo čebele vmes hoditi, nakopiti se tam množje, mrtvih čebel in vsakovrstne nesnage, da je groza. Če so romički še tako dobro in pravilno izdelani, vendar je ta naprava čebelovj naravi nasprotna. Po svojem prirojenem nagonu pritrdijo in morajo pritrditi vsak sat na panjeve stene, posebno na zadnji, želu nasprotni strani. Ker pa v romičkih tega ne morejo storiti, odhaja jim iz vališča, iz zimskega sedeža gorkota, da torej čebele v takih panjih prav slabo prezimujejo in malo rojijo.

Ker romički pri notranjih ^{pravilnik} večstranske zapreke ugrožujejo, npr. pometanje nesnage ali čistenje dna, pokladanje ali pometanje čebel, pometanje čebel iz satov itd., poskušali so jih zoldenci predruhati. Čebele navadno tudi v romičkih ne delajo satovja do dna, t.j. do spodnjega poprečnega dela, zato gadel je ta skoraj celo nepotreben in ravno ta obliži najprej spravil. Iz tega vzroka začeli so rabiti nekateri čebele, lažji romičke brez spodnjega dela (gl. p. 3. II.). Taki so bolj ga to, ker smejo biti mnogo krajši, nego je panj visok in lahko rabijo se v višjih in nižjih panjih. Za bolj visoke panje so pa izumili romičke, pri katerih je spodnji poprečni del kakor na kvadratu brez sredino pomaknjem, da daljša stranska dela ali hraka bolj mirna in trdna držijo (gl. p. 3. III.). V takih romičkih lahko se iz zgornjega dela med izreži, zalega v spodnjem delu se pa ne poškodovana naпусти. Tudi

pri teh romčih smeta biti stranska hraka krajša, kakor je valisče v panju visoko.

Neti sloveč čebelar na Danskem naredil si je romčke iz žice (vrata) in so se mu prav dobro obnesli (gl. p. 3. II). Zgornji del je namreč navadni satnik, ostale tri strani so pa iz dvakrat v pravi kot vprognjene žice, ktera se pritrdi s konci vsatnik.

Pod. 3.

Ker žica potrebuje celo malo prostora, da, skoraj nič, zato vdelajo jo čebele celo v sat, tako, da jim ne dela nikakrove zapreke. Tudi čebelarja pri raznih opravih ne ovira, ker je skrita v satu, vendar pripomore veliko, da se satovič bolj trdno drži, posebno pri prevažanju panjev.

Videl sem že mnogo takih panjev z romčki, celo od pravih dobrih mojstrov izdelanih in najdel sem skoraj povsod, da se take reči z majhno skrbljivostjo izkušujejo. Razum tega se pa tudi tako tenke deske, iz katerih so okvirji narejeni, nimajo iste trdnosti in stalnosti, da li svojo prvotno obliko nespremenjeno obdržale. Razne spremembe, kakor gorkota, mraz, mokrota i. t. d. jih spetegnajo na vse strani, da se eden okvir tu tiče stene, drugi tam, tu se eden drugega dotikajo, spet tam predač narazen stojijo i. t. d., tako, da je skoraj po vsej pravici stari panj stvornim izdelkom (nepremakljivim satovjem) res boljji, nego tak z romčki. Vendar, vsak ima prosto voljo, zlasti pri čebelarji. — Kdor ravno hoče imeti v svojih panjih okvirje, naj vsaj skrbí, da bodo dobro izdelani in pravilno v panj postavljeni. Začetnikom smeli bi se že dovoliti, ker se ne znajo z izjemanjem satovja dovolj pazljivo ravnati.

Kdor se pa hoče prav prijeti čebelarje, naj izvoli se le proste satnike. Navadil se bove hitro toliko, da si bove upal sat na stranek od sten odrezati in s satnikom iz panja vzeti in spet nazaj vjati; kaj druga ti pa tudi romčih ne polajša. To ugročuje silno majhne sitnosti in težave, če moraš z nožem na vsaki strani na kvadratu vrezati, predno sat izogameš.

Dokazov imamo dovolj v vspehi švirjev. Skorajni je veliko čebelarjev, ki rabijo, hvalijo in hočejo le romčke tu mislijo, da sat na prostem satniku ni premahljiv; vendar ne poznam ga, kdor bi z romčki kaj visokega dosegel: veliko dobička ali veliko število panjev. Kar se pa zamore s satniki doseči, dokaz nam je njih iznajditelj dr. J. Dzierzow, ki ima nad tisoč panjev čebel - vse s satniki. Hodimo torej tudi mi po njegovem sledu!

Do sedaj pogovorili smo obine lastnosti različnih čebelnih panjev, kako morajo biti zgotovljeni, kako znotraj izdelani, da so ugoni čebelam in pripravi čebelarju za njegova različna opravila. Na dalje hočemo pa spoznavati posamezne panje, njih zgotavljanje, zunanjo obliko in posebne lastnosti, ki so pri raznih panjih različne.

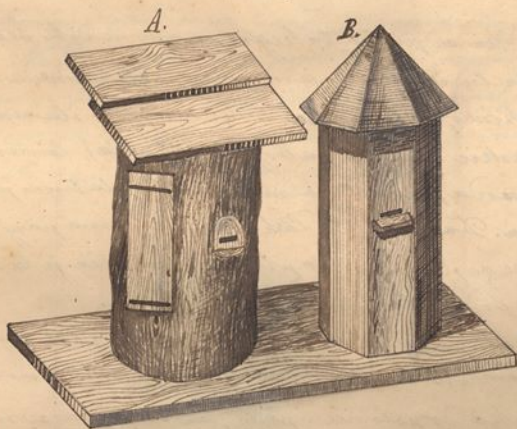
12. Korito.

Korito je gotovo najstareje čebelno prebivališče. Od začetka, ko so začeli naši stari predvedje čebelico doma, čevati, poiskali so drevo, v katerem so prebivali čebele, v divjem stanu. Podrli so drevo in omidel, v katerem so bile čebele, odsekali ter nesli domu. To bilo je prvo prebivališče čebel. Ko so se pa domačev čebele že bolj pomnožile, ni bilo takega dupla ali votlega drevesa vsakokrat pri roki, kadar bi se potrebovalo. Po tem izgledu so pa začeli ljudje sami

izdolovati po poldrugi meter dolge kose dreves ali panje: od tod namreč imajo vendar vsa čebelna prebivališča svoje ime, ker jih imenujemo panje (panj prav za prav je kos drevesa). Ker so bili ti le prvi umetni panji izdobljeni, dobili so ime korito.

Korito (gl. pod. 4.) rabi se na drugi način, namreč kot ležeci in kot stojeci panj. V prvem slučaju se položi po dolgem na kako podlago ali v čebelnjak; v drugem se pa postavi po koncu. Ako je tako močno, da ostanejo po izdolenju votline še stranske stene okoli 3 cm. debele, takrat je še korito prav dober panj. Najpre se zadržaj ali na strani z gata pripravnno desko. (gl. p. 4. b.) Če so stene še dovolj debele, lahko se panj lepo voglato obteže (gl. p. 4. b.).

Pod. 4.

Ako je ležeci korito znotraj navsod enako široko, ali se vsaj da tako izdelati, tedaj lahko se pripravi za premlajivo izdelek. Na vsaki strani pribijje se po celotni dolgoti letvica, na katero se satniki položijo. Stara korita delati, se ne more nikomu svetovati, ker se lahko iz drevesa, ki li ga potratil za to, najza ga deske za dva ali tri panje. Tendar kadar jih enkrat in nazaj, rabi tudi za naprej. Dobil bo sicer več naravnih in umetnih rojev in lepšega satanja za druge panje. Polem še le, ko ima več način obgludenih panjev spremljati: vsem izdelkom, naj se stara korita polagoma odstranijo.

13. Slamnat stojeci panj.

Ta slamnat panj (gl. p. 5.) razširjen je daleč okoli po Sloveniji, skem in po mnogih nemških deželah. Karoli njegove okrogle oblike, kakor tudi zaradi njegovega obstaranka razprostira se v njenem središču enakomerna toplota. Zato gadel v takem panju čebela prav veliko zaloge nastavlja ter pogosto roji.

Pol. 5.

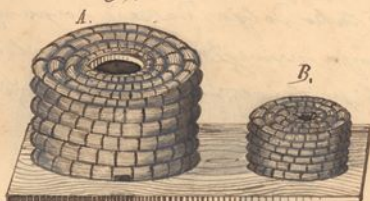
Iz tega uzroka se pa iz takega panja ne dobi veliko medu. Ako hočis, da li čebela v njem prav veliko medu nanosile, daj mu naklado, ktera zna biti: majhen slamnat panj, iz tankih deskic narejen zalobjeta (skatla), lončena ali steklena posoda; poslednja mora biti splatnom pokrita, da je temna. Da se pa to lahko stori, ima panj od zgoraj vežo, ktera se zapre z leseno pilko. Čim večja je ta veža, tem hitreje bodo čebela nastavo napolnile.

Slamnat panj je navadno 35 cm širok (v premeru) in 60 do 70 cm visok. Kadar se vsadi roj vanj, mora se okrogla deska do polovice v panj potisniti, da se mu pusti le gornja polovica najprej izdelati. Potem se le, ko je to napolnil, vzame se deska iz panja, da ga čebela celo napolnijo. Ta deska mora se od spodnjega kraja z ilom zamastiti, da ne morejo čebela skozi in da se deska mirno drži. Za to ima panj dvoje zrela, eno tik dna, drugo pa 25 cm visoko, da imajo čebela iz zgornjega izlet, dokler se jim celi panj ne prepusti. Zrelo je 7 cm dolgo in 1 cm visoko.

Slamnaté stojce panje delajo v raznih krajih v različnih
podolah in oblikah:

Namesto zgoraj skroglega ali obokanega delajo nekteri
plosčnat panj (gl. pod b. B.), da se mu laže da nastava, ki je ravno
za to narezana (p. b. B.).

Pod. b.

Take sorte panj je 40 cm širok in ravno tako visok. Nastava,
ki je 24 cm široka in 20 cm visoka, da se panju pred jasanke (ajdov) postavi,
po končanji pari se pa napolnjena meda odzama.

Na Dussovski imajo pogosto grozdu podobne panje (gl. p. f.). Tak
panj je spodaj ozek, zgoraj pa širok in plosčnat, kjer ima slamnat
pokrov, da se zgoraj odpre. V takem panju imajo čebelarji nekoliko
prostora za med in manj za zalogo.

Pod. f.

Tudi špičaste, keglo podobne panje imajo, ki so spodaj
široki, navzgor pa špičaste, vendar, ti le niso kaj prida,
kakor tudi sodu podobni, kateri so spodaj in zgoraj ozki,
na vrhu pa ven napeti, niso kaj spretni za čebelarje.
Vse dozdaj popisane panje vstakneta se del palčini naravnost, na
ktere čebelarji satorje pritrdijo.

Ako se postavijo slamnata panjja v čebelnjak, kjer, se obda, posebne streha ne dolžijo, morajo biti njika stene 5 cm. debele, t. j. slamnate stročki ali klabace, takovimenovane pasme, iz katerih so panjja sestavljena ali sešita, morajo biti 5 cm. debele (v premeru). Če se pa postavijo na prostem, takrat smejo pa biti pasme le 3 cm. debele, ker naredi se panjem streha ali kapa iz slame (gl. p. 8). Streha mora biti tako dolga, da seže do panjevega dna; čez spodnji del panja priveže se s slamnatom povreslom ali z žico, da se bolj pritiska in toploto drži.

Pod. 8.

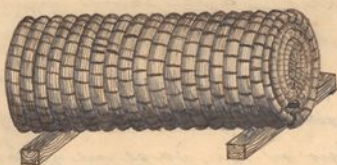

Streha varuje panje mraza, vročine, dežja in drugih neviht. Na vrh strehe pritrdi se z lesenim žrelbljem okrogel kos deske, ktera je na vse strani poševno obsekana, da odpehne moč, kacta. Najbolje je, ako je dno okroglo in le nekoliko širje (1-2 cm) od panja, da se lahko naredi streha čez dno. Streho streho po kritic panji znajo zimno in leto ostali nepravilno, ne bodo topli ne velike vročine, pa tudi ne mraza.

14. Slamnat ležič panj.

Slamnat ležič panj ali valjar (gl. pod. 9.) je do 90 cm. dolg in v premeru 30 cm širok. Pasme so debele 5 cm. Na vsakem koncu zapet je z okroglimi slamnatinimi dvermi. Zrelt ima na enem koncu, toraj v dveri vrezano. Čebelnjo ljudstvo v takem panju da veliko medu, pa malo rojev. Če je satorje po, čez, je tak panj slab za prezimovanje, ker se čebela ne, morejo okoli satorja dalje nazaj pomikati, ko so v vališču med poržile. Nekoliko boljše je za prezimovanje, če je satorje poševno ali po dolgem.

Pod. 9.

Pod. 10.

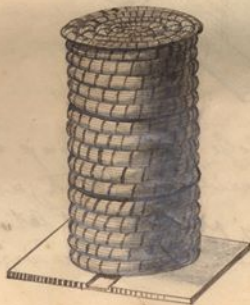

V nekaterih krajih nahajajo se tudi slamnate valjaje, ki so prede veliko ržji, nego zadi (gl. p. 10.), da čebel tem več medu naberejo in manj zaloge nastavijo. Vsebnost takih panjev v čebelarstvu vendar ni kaj posebn.

15. Slamnat zalozni panj.

Zalozni ali magacniški panj (gl. pod. 11.) sestavljen je iz več slamnatih sločev ali obodov. Vsak posamezni sloč je 15 cm visok in 26 cm širok (v premeru).

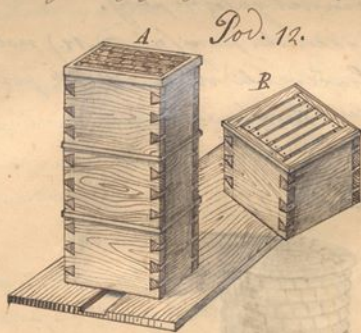
Pod. 11.

Vsaki del ali oboj vstaknete se med zgornji dve pasmi dve palici navskriž, kateri satorje držite, da se ne ubga, kadar se počijo posamezni oboji odveti. Konci teh palic mole na vsaki strani 30 cm. iz panja, da se lahko s klobčami primajo. Ako se palica zasuič, predno se iz panja potegne, loči se satorje lepo od nje, da se ne polomi. Cel panj pokrit je zgoraj s slamnanim pokrovom. Spranji med posameznimi oboji, kakor ob dnu in pod pokrovom, zamazajo se z ilom, kateremu se pri meša polovica krapjke, da isto v sled sušenja preveč ne spoka. Tudi miši take gnesi rade ne pregrizejo. Črelo vrezano je v dno. Taki panji se toraj po potrebi zmanjšajo ali zmanjšajo; za velkega roja vzame se več delov, za manjšega pa manj.

16. Leseni zalozni panj.

Leseni zalozni panj (gl. pod 12. B) iznajdel je stari čebelar iz preteklega stoletja po imenu Krist, za to imenjuje se tudi Kristov panj. Obstoji iz štirovoglavih trajic ali za, boječkov, ki so 15 cm. visoke in v kluci 30 cm. široke, v kvadratni podobi. Narejene so iz debelih desk mehkega lesa in ena k drugi pritrjena z železnimi kavgječki.

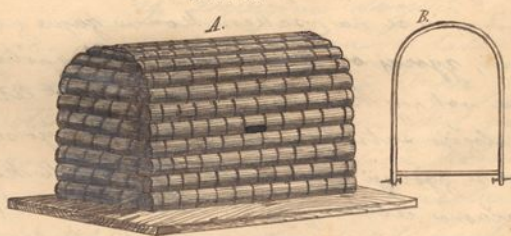
Pokrov naredi se najbolje iz slame, in je obdan z lesnim okvirjem, da se bolj pritiska. Vsaki zalozječek (p. 12. B) ima odzgoraj od spod nazaj pritrjenih pet letvic, ki so 23 mm. široke in 5 mm. debele. Te letvice držijo satorje in hranijo,

Da se vse satovje selega panja skupaj ne drži. Kadav se hujša
 posamezni zabožčki odzeta od panja, vzdigne se zgornj delček z mlinim
 nožem, da se mora vmes z žico vrezati. Zelo vrezje se odno, da se
 nastanejo med truzjanci nepotrebnih luknje. Deske, iz katerih se taki
 panji zgotavljajo, morajo biti 5 cm. debeli. Ker obstoji panj iz truzja,
 se tudi imenuje truzjnik.

17. Gravenhorstov panj.

Pred nekolikimi leti poskušal je slavni čebelar C. Graven-
 horst sestaviti slamnat panj s premakljivim izdelkom, kar se
 mu je tudi posrečilo. Gravenhorstov panj (gl. p. 13.A) je dolg dolg
 kakor visok, toraj ležec in zgoraj obokan.

Pod. 13.

mmmmmm

Obpeta se ne da, le dno je premakljivo, toraj mora se pri
 opravlilih na kvoščko vzdigniti in na glavo postajati
 (prekucniti). Zelo naredi se 20 cm visoko od dna je 8 cm.
 široko in 1 cm visoko. Velikost panja je v tleh: 46 cm visok,
 24 cm širok in 58 cm dolg. Satovje zidejo čehle v romičke (gl. p. 13.B),
 kateri so, kakor panj zgoraj obokani ter iz 23 mm širokih in
 6 mm debelih letvic ali remeljev narejeni. Romički delajo
 se iz mokrega lesa, da se lepše in rajši v otroz zakrivni.
 V panju pritrjuje se spodaj zžeblički, in zgoraj tičijo prav
 leseni žagi (gl. p. 13.C), katera je pritrjena z žico k panju
 od zgoraj po celaj dolgoti. Znotraj razdeljen je panj v dva
 dela s pomočjo deske, ki je tako prirezana, da se gornj od
 panjevih sten tišči. Ob straneh so zareze na deski, skoz

katere zamorejo čebele hčedit. Tudi v zgornji na sredini ima ta deska zarezo, v katero žaga prina. Deska stoji po koncu in loči medeni oddelek od vališča. Vališču je osem romičkov; ostali so pa v medenem oddelku. Ta deska je pritujena z željziki, ravno tako, kakor romički, zgoraj jo pa drži žaga. Kdor si hoče narediti takih panjev, naj jih naredi vse enake velike, da se zamore satovje iz enega v drugega prestaviti. Pasme naj naredijo se 5 cm. debele, da je panj po zimni dovolj gorak. Tak panj je prav dobro prebivališče za čebele, posebno dobro v njem prezimujejo.

1b. Dzierzonov slamnat panj.

Dzierzonov slamnat panj (gl. pod. 14.) je od znanj celo podoben prejšnjemu, vendar je precej drugače osnovan. Ta panj ima trino dvo in se na vsakem koncu zapre z lesenimi ali slamnatimi, zgoraj okroglinimi dvermi. Dv gnotraj, kjer se začnejo stene vokrog kriviti, pritujeni sta dve letvici, na kateri se položijo satniki. Na satnike položijo se položne deske, da se zgornji obokan del (ki služi tu kot medeni prostor), začasno čebelam zapre. Ko je spodnji del (vališče) s satovjem napolnjen, odzamejo se deske deloma ali tudi celo, da čebele zgornji del spoljubno s satovjem izdelajo.

Pod. 14.

V takem panju prezimujejo čebele tem bolj, ker imajo dovolj živca nad seboj, naj si boje zima še tako ostra in dolga. Lahkim rojem, kateri v taku polju nebi nabrali dovolj živca za zimo, lahko dajo se nad satniki zadelani sati z medom ali pa tudi kandiirani sladkor.

Panj je zustraj 25 cm. širok 40 cm. visok in 70 cm. dolg. Pri narejanju tega panja začne se na enem koncu, ne odgoraj, ker tukaj gredo pasme prečez. Leseno dno sklone se s stenami spomožno letvico, katere se z dolgimi žrebli skozi slamnate stene k dnu pribijejo. Treba naredi se navadno na sredi dolge strani tik ob dnu.

Ta panj je gotovo najboljši med vsemi slamatimi, ker v njem dno se že premakljivost satorja popolnoma doseči. Le to pomanjkanje se ga spremlja, da se zamore le posamezno, ali v čebelnjak, postaviti, ker je zgoraj okrogel. Več tako posamezno postavljenih panjov potrebuje pa veliko prostora in strehe.

19. Dvojčni dvojčič.

Ta panj imenuje se za tega del tako, ker se vsela; po dva skupaj postavljata tako, da se z zadnjimi stenami dotikata. Ker velja dvojčič kot najboljši in najpripravnejši čebelno prebivališče, hočem ga bolj na tanjko popisati, da si ga vsak čebelar tem bolj naredi ali od mizarja izdelati pusti. Taki panji postavljajo se na prostem po osem v en stolpec, namreč: od spodaj dva, eden tik drugega, potem druga dva na prva po čez, tako, da se prvima križata; na ta dva prideta tretja dva enako prvima in slednje četrta dva enako drugima. Ta dva, ki sta postavljena v skupi (vstret), morata storiti na povšnja ravno plosč, da oni, ki so vrh teh postavljeni, mirno stojijo. Ako bi ostala znižaj ena in ista dva panja skupaj, bilo bi dovolj, če bi bila le ta dva enako velika. Ker je pa potrebno večkrat iz raznih vzrokov panje prestaviti, zamenjati, na drugo mesto ali celo v drug stolpe prenesti, treba je, da so vsi panji popolnoma enako veliki. Dvojčič je tako osnovan, da se eno razmerje brez drugega, t. j. dolgost brez širokosti ne

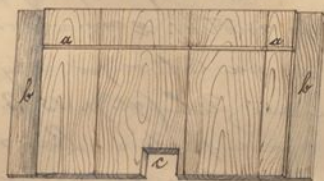
ome in ne more spremeniti; za to mora se pri narejanju
nekaj dolžna mera izvoliti in tudi pri tej ostati.
Vsi panji naj se delajo enako veliki, ker ugrožuje to
veliko sitnosti, ako so različni po velikosti, da se
ne morajo opogubno predstaviti ter eden na prostor
drugega vjati. Tudi natančno in pravokotno mo-
rajo biti narejeni, da se v stolpu zloženi povsem
pritiskajo.

Notranja visokost panja je 40 cm.; valisče je
visoko 39 cm., medeni odvelek pa 9 cm. Tu najhiti pro-
stor nad satniki zadovoljuje, da se vsa čebelna opravila
lahko izvršijo in čebela ga že prvo leto osatojem
in medom napolni; ter imajo potem dovolj življenja
za zimo nad seboj. Ker tu odvelek ni visok,
lahko pridejo čebela iz svojega zimskega prijetja
do mokrote, katera se obilno nabira na pokrovi;
Širka je panj v luči (znotraj) 26 cm. Dolgost ravna
se pa po zunanji širskosti, ker mora biti panj
ravno dvakrat tako dolg, kakor širok, da storita
dva skup postavljena od zgoraj kvadratno plosča.

Znano je, da les svoje širskost po raznih zunanjih
vplivih spreminja, t. j. v mokroti razteguje, na
suhem pa krči, naravno pravimo, da se napne
in vsuši. Deske za naš panj moramo toraj tako
obračati, da ta spreminjaba ne škoduje. Ko bi
postajal panj zdaj ozji, zdaj širji, bi se v prvem
slučaju satniki tako trdno pripli, da bi jih ne mogli
voliti iz panja, v drugem bi pa padali iz zaveze.
Ako bi se pa spreminjala visokost panjeva, bi se
raztrgalo satoje, ki je na stene pitajeno. Če se pa
dolgost nekoliko spreminja, nimamo to nikakršnih
nasledkov. Iz tega je razvidno, da se morajo deske
za dno in pokrov obracati po čez, za stene in sveri
pa navzgor.

Daljši steni ste enaki po velikosti, pa različni po debelosti. Prednja dolga stena, v kateri je vrezano žreló, je namreč razun obojih dveri enina stran, katere je vedno izpostavljena zunanjemu zraku, vročini in mrazu, dežju in snegu. Ta mora biti torej naj bolj debela in topla, da ne pusti potrebne gorke iz panja in prevelike vročine in mraza v panj. Dno, pokrov in zadnja stena naredijo se iz desk, ki so ostružene (oskobljane) 15 mm. debele; deske za prednjo steno morajo pa biti najmanj 5 cm. debele. Posamezne deske sten, dna in pokrova morajo se med seboj dobro spojiti z nigarškim limom ali klejem ali pa z železi navskriž. Predno se panj skop postavi, vrezajo se znotraj na obeh straneh 37 cm. visoko od dna zareze za satnike (gl. p. 15 A. a.). Te naredijo se, če se stena 7 mm. globoko zažaga in zgornji rob tega reza z nožem poševno odreže. Na vsakem koncu obeh sten naredi se še znotraj zapah ali naslon za dveri, t. j., odrezane se 7 mm. debelo in 5 cm. široko lesa, da tukaj zareze zginejo (gl. p. 15 A. b.). Ta naslon je za to, da dveri panj bolj trano zaprejo in mirno stojijo.

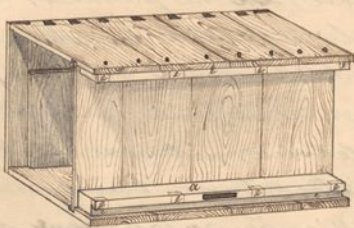
Pod. 15. A.

Žreló naredi se v prednjo steno na širvi 35 mm. od dna in je 7 cm. visoko in 5 cm. široko. Zadnja steno vreže se ravno žrelóu nasproti tik ob dna 5 cm. široka in 4 cm. visoka veka, katere se zapre s pilko (gl. p. 15 A. c.). Ta veka se odpre v potrebi;

če hočemo dva panja združiti in se v raznih drugih
slučajih, a katerih hočemo pozneje govoriti. Ako
sklenemo sedaj dno in pokrov s tako pripravi-
ljenimi stenami, imamo na kurtkih (ozkih)
stranek opevt panj pred seboj. V opevti strani
vdelajo se dveri in panj je do malega zgotovljen.

Tako debele deske iz ga to sposobnega lesa
se pa vendar težko dobijo in so v mnogih
krajih tudi precej drage. Panji iz njih narejeni
so sila težki, kar je posebno za prevažanje in
prenosanje sitno. Veliko bolj in ceneje da se
panj narediti, če se naredi tudi prednja stena iz
tenkih (15 mm. debelih) desk in se obliče s slamo.
Da se ta slamnata vreča bolj pritrdi, mora dno
in pokrov 55 mm. naprej molati. V dno in pokrov
naredijo se 15 mm. široke in 5 mm. globoke zareze,
da se prednja stena vanje spusti, da se ne more
kriviti. Dno sklene se s to le steno s pomočjo letve,
ki je 55 mm. široka, 45 mm. debela in na vsakem
konec 1 cm. krajša od panja. V to letvo zabije se
od notranje strani skozi steno, od spodnje strani pa
skozi dno 6 do 8 žebeljev. Na vsaki, 25 mm. od dna,
se še v to letvo (gl. p. 15. B. a.) vreže žrelo, ki je
od zunaj 1 cm. visoko, dalje v panj pa zmiraj
večje tako, da je znotraj 3 cm. visoko. Tik pred
žrelom naredi se na letvo po celi dolžnosti 5 mm.
globoka zareza ali žleb (gl. p. 15. B. c. F. a.) v kateri
rega se potem brada pritrdi. Ravno tako s klens
se pokrov s prednjo steno s pomočjo enake letve,
katera je pa le 25 mm. debela, široka in dolga
pa, kakor spodnja (gl. p. 15. B. b.).

Na vsakem koncu panja pritrjuje se na letve 7 cm. debela, 5 cm. široka in 40 cm. dolga deska (gl. p. 15. C. a. F. a.), da nastane na prednji strani panja koritu podoban prostor. Za to se namreč oni letvi za 2 cm. krajši od panja, da se tam na letvine konce omerjeni deski pritrjuje ta. Omerjen, koritu podoban, prostor se napolni s slamo.

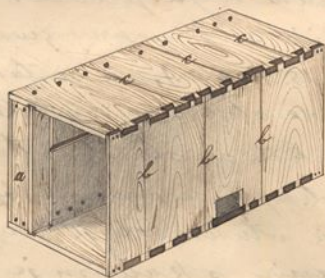
Slama odreže se tako na dolgo, kakor je dolg ta prostor, in se polaga enako na debelo, 3 cm., belejini konci zdaj na levo, zdaj na desno. Ko je prostor napolnjen, pokrije se slama s papirjem in na zgornjo in spodnjo letvo položijo se štiri manjše letvice (35 mm. široke, 8 mm. debel), s katerimi se ta slamnata veja pritrdi. Za te manjše letvice naredijo se še popred zaveze na večjih letvah (gl. p. 15. B. e. e.), da se tako prve v poslednji vtisnejo ter ne stije ven od cele prednje strani. Ta zunanji povleči se slama s trstjem ali vrbovim, šibjem, s katerima se popreč lukije od strani. Trstje ali šibje vtakne se jedna za drugo med letvice in papir, s katerim je slama pokrita.

Najbolje se pa stori, če se obloži ta slamnata veja s tankimi deskicami, ki se položijo ena čez drugo tako, da se po njih dež odceja. To stori se na sledeči način: Panj položimo pred se na zadnjo stran, odprti strani na levo in desno,

prednjo stran na navzgor. Sedaj naloži se slame toliko, da ni preveč, in ne premalo; ko bi je bilo preveč, krivile bi se letvice in stena bi ne bila ravna. Vendar toliko mora biti, da je vse prav tedno. Ko je slama vložena, prilije se na levi strani krajna letvica, potem se v takni deska za desko pod prilito letvico. Fačne se od dna proti vrhu; ko so deske že zataknjene, prilije se letvica na desni strani in potem srednji dve (gl. p. 15. C.).

Karinja stena se s pokrovom in dnom najbolje zveže, če se sklene po mizarško navstrij, da ena deska v drugo prime (gl. p. 15. C.). Paziti se mora posebno, da spranje, kjer so posamezne deske med seboj zvezane, ne pridejo na voglu skup, t. j., da niso deske za dno in pokrov tam sklenjene, kjer so sklenjene deske za stene (gl. p. 15. C. a, c, b, b.), ker bi drugač parj sčasom razpudel, ako bi se deske razdružile.

Pod. 15. C.

Sedaj se le, ko je parj sam ob sebi gotov, zamerno ^{pregovno} izmnanjjo uelikost zmeriti in preracuj niti. Visok je v luci 40 cm, debelost dna in pokriva skup 3 cm, toraj je zunanja visokost 43 cm.

Širok je znotraj 26 cm, zadnja stena 15 mm, prednja stena 15 mm in slamnata ovejja na njej 55 mm, prednja stena cela toraj 7 cm, po tem takim je zunanja širokost 34,5 cm. Dolg mora pa biti parj dvakrat toliko, to je 69 cm. Bolje je pa, če je še nekoliko daljši, nego krajši, za to privedenimo še 1 cm in recirno: vogjčič mora biti 80 cm dolg.

Ker je tako zgotovljen parj še na obeh ozkih straneh odprt, moramo mu še narediti dveri. Alko se je naredila prednja stena parjeva iz debele deske, najhudo tudi dveri iz deske, ki je 5 cm debela. Če je pa prednja stena iz tankih desk in slame, tedaj naredijo se tudi dveri iz tankih deskic in slame. K temu je treba dveh valjših in dveh krajših, 5 cm širokih deskic. Daljši ste 15 mm debeli, krajši pa 8 mm. Te deskice sklenejo se v podobi dolgastega pravokota, kateri mora biti tako velik, kakor je odprta stran parjeva (gl. p. 15. D. a.). Na eno (notranjo) stran tega pravokotnika pribijete se po dolgem dve letvici (gl. p. 15. D. b. d. e.), na te položijo se tenke deskice po črez (p. D. b. h.). Sedaj vložijo se v pravokotnik slame (po dolgem), po tem pribije se se na tej strani najprej leva letvica (f), pod katero se tenke deskice zataknejo, kakor pri prednji strani. Slednjič pribije se desna letvica (g) in dveri so gotove (gl. p. 15. D. c.). Za notranjo stran pri dverah da se prav dobro porabiti debel papir (Papptuchel) namest deskic. Papir mora se z oljem namazati, da vsled mokrote ne razpade. Enake dveri naredijo se tudi na drugo stran parjeva.

Pod. 15. D.

Da se zamore prostor v panju po potrebi zmanjša štate ali povečšate, mora imeti panj na vsakem koncu še notranje, premakljive dveri (gl. p. 15. E.). Te obstojijo iz dveh v tenkih okvirih izdelanih, steklenih sip. Posamezni deli okvirja so 7 mm. debele in 3 cm. široki. Srednji, povprečni del je 5 cm. širok in ima dve luknji, kateri se s klavo zapirata in služita v to, da se dveri lahko z roko primejo, kadar se hočejo dalje v panj potisniti ali iz panja potegniti. Tudi ste luknji za prevetrovanje panja in da se v raznih slučajih prsti vhod skozi dveri. Kdor si pa hoče par krajcajev prihraniti, kar ga sip stanejo, lahko naredi te dveri iz navadne, 7 mm. debele deske. Ventur prijeteje je, včasih celo potrebno, da se zamore mirno in brez nadlegovanja čebel kaj v panju pregledati, kar je pa le skoz sipe mogoče.

Pod. 15. E.

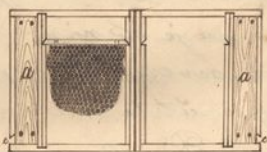

Glavni namen premakljivih dveri je toraj prostor v panju splojnubo zmanjšati, kakor je za večjega ali manjšega roja potrebno. Tudi se namreč vsadi roj v tak panj, če li čebele do nasprotnega konca, se tam združile, začele satovijsko živati, bi si tukaj vališče ustanovile ter imele hladno zimsko gnezdo. Ako se pa od ene strani potisnejo premakljive dveri v panj, od druge vsadi se pa roj, združile se bodo čebele na sredi panja ravno nad žrelom, kjer že njih narava pravi prostor za vališče zahteva. Tukaj si bodo svoj sedež ustanovile in prav gorko prezimovale, kakor

tuji srednji sobe poslojja bolj gorkoto držé mimo stranskih. Navadno se da roju le 3 do 10 satnikov, kateri položijo se na sredi panja nad žrelom in premakljive dveri potisnuje se od obeh strani do satnikov. Tudi tega zapre se še panj z zunanjiimi dvermi. Potem se le, ko je roj odločen prostor že napolnil, da jim več satnikov in premakljive dveri pomaknuje se proti kraju.

Satniki naredijo se panju, kakoršni so popisi sami v običnem popisu čebelnih panjev ter jih kaže pod. 2 (stran 2). Položnih deske ali poklade na satnike ta panj ne potrebuje.

Pod. 15. F.

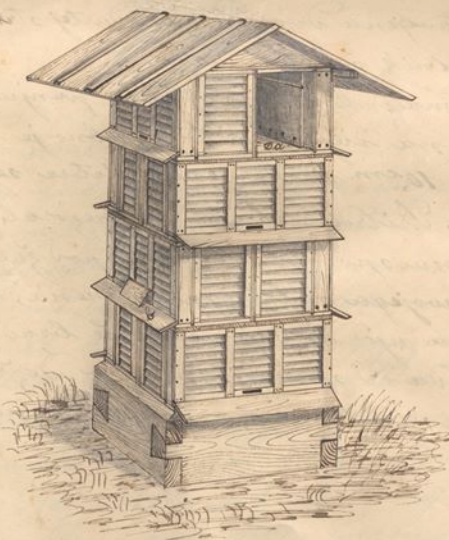
Predstojca podobna kaže namreka z zadržimi stranmi skupaj postavljena dvojčica na odprti strani, v levem panju satnik s kosom sata.

Neke malenkosti manjka se panju, to je brada ali letavna dilja. Za to potrebno je blizu 16 mm. debele in 10 cm. široke deske, katera seže po ulaj dolgoti panjevi. Priladi se brada v zarezo ali žleb, ki smo ga narediti na spodnji letvi tik pod žrelom (gl. pr. 15 Bc, Fe). Kraven svojega splošnega namena, da domupisile čebele na njo vsedajo, ima še brada svoj poseben namen, da od spodnjih panjev dež in mokroto odprejuje, za to najbo nekoliko poševna.

Ko je panj dovršen, moramo najprej pogovoriti, kako se po več takih dvojčic na stalno mesto postavi, da voji nalogi zadostujajo. Spodaj se prodirajo ali drugače položijo 30 cm. visoko od zemlje. Na ta zid ali podlago položita se dva panja vstret, z zadnjima, dolgima stenama skup, z žrelama pa vsak sebe, n. pr. eden z žrelom proti vzhodu, drugi proti zahodu. Na ta dva položita se druga dva po čez, tako, da je obrnjen eden z žrelom proti jugu, drugi proti severu. Tako prideta se dva enako prvima in slednjic četrta dva enako drugima (gl. p. 16).

Pod. 16.

Na ta način je toraj osem panjev na tako majhnem prostoru (manj nego 10m) in vendar ni se bati, da bi se čebele ali matice motile in v druge panje zabredle, ker so žrela silno daleč narazen. K temu se imata le po dva panja na eno stran izlet, toraj si čebele prav lahko zapomnijo svoj panj. Ako takemu stolpu nalozimo lepo streho, imamo zraven koristi lep kinc v do- mačem vrtu ali pred hišo. Svečo zamore si vsak po svojem slogu sestaviti, kakor se mu bolj dopade. Vendar mora biti na vsako stran najmanj 35 cm. daljša, nego je stolp širok, da so panji dovolj zavarovani dežju.

Zoper tatvino zavarujejo se panji stem, da se sklonejo z vetrali ali šraubi za les, kateri se na vsakem koncu panja, 6cm. od kraja, skozi dno v pokrov spodnjega panja zasujejo, tako je sklenjen celi stolp (gl. p. 16 a).

Kjer se po dva panja dobro ne stisneta, zabije se v vsakega žrebclj, okoli žrebcljev ovije se niti ali žice in tako se lahko v skup potegneta. Tako v stolpu zloženi panji smejo ostati v poltju in v zimi neprumaknjeni in vendar se bodo čebele v njih dobro imele. V zimi naj se pokrije žrelo z desko (gl. p. 16 b.), da ne more solnce sijati v panj. Nikar pa žrela zadržati, da bi se čebelam izhod zabranil, ker se njih tako veliko pokonča vsled sile, s katero si prizadevajo prostost došči. S svojim brnenjem in šumenjem se mnogo drugih zadržijo in privabijo k žrelov, kjer vse skupaj pozebejo.

Ni se bati, da bi tak stolp veter ali nevihta zamogla podreti, ker prav trdno stoji, če so le panjeve stene, katere se dotikajo, od zunaj lepo, ravno obdelane, da posamezni panji mirno stojijo.

Prednosti vzierzonovega dvojčiča se lahko že na prvi pogled spoznajo, vendar hočem jih tukaj še posebej omeniti in na dotičnih točkah razjasniti in dati navod, kako se stakirni panji ravna in čebelarji, da se vse te prednosti tudi uresničijo.

Dvojčič ni drag; naraviti da se iz nekoliko tenkih, celo priprostih desk mehkega lesa. Stroške zmanjšuje še pa s tem, da se postavlja celo na prostem brez čebeljaka. Dno, pokrov in zadnja stena so celo odtegnjene zunanjemu zraku in vremenskem uplivu, trajajo toraj mnogo let in presežijo navadno človeško življenje. Dveri in zunanja stran prednje stene (tako je obložena z deskami in slamo) hiva gotovo sčasom, kar se pa da ponoviti, celo na obgludenem panju.

Ceravno je panj pripravo izdelan, vendar je prav lep in stola dvojčičev je gotovo prav lep hiva pri hiši ali v domačem vrtu. Ako se zunanji strani panja namazajo s firnežem, so se panji lepši in tudi veliko dalje trajajo.

Posamezni, kakor skupni panji imajo svojo dobro, pa tudi svojo slabo stran. Posamezni so spetnejši za vsako opravilo, jih lahko splošno predstavimo in prenesemo, kar se pri skupnih ne more storiti. Vendar veliko slabiji so za prezimovanje in na stališču zahtevajo čebeljak ali pa veliko prostora. Skupni panji so pa prav dobri za prezimovanje, ker več ljudstev v veliki kepi združeno sedi in skupno toploto uživa, kakor bi bila v enem panju. Čista se jim pa, ker so nepremakljivi, da se nekatera opravila v njih prav težko izvršujejo. Gotovo pride vsak čebelar prej ali slej v okoljščino, da mora svoje panje prestaviti, preseliti ali na pašo prepeljati.

Dvojčiči privojji se pa vse te dobre lastnosti panjev
sloje vrste brez vse pomanjkljivosti. Taki panj lahko
se prestavi na vsako spoljubno mesto, tudi v drug
stolp, brez vse težave. Le zgornjih panjev ni posebno
premakniti, ako se hoče kateri spodnji odzeti. Ako
proti koncu zime dolgo ni toplih dni, da bi se za-
mogli panji pregledati ter na dnu ležice in druge
nesnage oprostiti, lahko panj za panjem v solo
prenesemo in ga tukaj očudimo. Čelo čebel izleteti in
se očistiti lahko v sobi pustimo, prazne ali onesnažene
sate odzardamo, s polnimi in snažnimi nadome-
stimo i. t. d. Tako zamore se celo neodvisno od
vremena marsiktero delo opraviti, kar se pri
večjem številu panjev ne dá vse storiti na enkrat
ali v enem samem ugodnem dnevu.

Najbolje sluzi pa dvojčič pri delanju in druženju
čebel. Če hočemo doseči to s pravim uspehom pri drugih
panjih, moramo imeti dvojje čebelno stališče, da
preseljujemo preganjavoce in združena gnuštva. Z dvoj-
čičem se pa vse to lahko stori na enem in istem
stališču. V ta namen vorstijo se v stolpu zloženi
dvojčiči spomlavi pred prvim izletom tako, da je
zmiraj eden dveh vstret postavljenih panjev prazen,
t. j., tik močno obljudenega panja naj se postavi
prazen, da sta toraj poln in prazen panj z zadnjimi
stranmi skup postavljeni. Ko se potem bližja
čas rojenja, naj se vadijo čebele na obe strani
le tati. To doseže se, če omenjena panja obrnemo,
namreč, polnega na prostor praznega in tega
na prostor praznega postavimo. Obljuden panj ima
sedaj izlet na tej strani, kjer bilo je poprej želo
praznega panja. Pri tem počitju morata se pa
tudi panja združiti, kar se zgodi, če se združevali
na veča v zadnji strani obeh panjev odpre,

Da zamurijo čebele skozi prazen panj v polnega priti. Škarar počemo potem priganjavca izmeti, zaprimo zidno ževalno veko in skrbimo, da dabi ligzmatičen del matice, maticino celico ali nezadelfano zaligo in roj je gotov, pa tudi zanesljiv. Če na več načinov in po ravno tako lahkem potu narijajo se umetni roji v takih panjih, kar bodedmo pa natančneje pogovorili v oddelku o čebelnoj pomnozitivni.

Ako je delenje čebelnih ljudstev v dvojicah tako lahko, je druženje gotovo še lažje. Če počemo dva panja združiti, potrebno je le združevalno veko odpreti in eno matico odstraniti. Panja morata pa do zime tako združena ostati, ker bodo čebele izpraznjenega panja več ali manj zmiraj pri navojnem žrelu v hoda iskule.

Da čebele laže najdejo ravno pot skozi prazen panj v polnega, naj se potisnejo premakljive dveri od ene strani do žrela, od druge strani prisloni se pa primerna deskica, da nemorejo čebele nikamor drugam, nego od žrela naravnost skozi veko v polni panj.

Če ravno se narijanje umetnih rojev v dvojicah tako lahko izvodi, vendar nismo k temu prisiljeni, panj samob sebi nas ne to gotovo ne veže. Čebele bodo v teh panjih ravno tako in se prej rojile, kakor v drugih; ker tukaj goškota, kar je glavni povod k rojenju se prej doseže visoko stopinjo, kakor celo v slamnatih panjih. Rojenje se še pospešuje, če se prostor v panju spomocjo premakljivih dveri pri, merno zmanjša. Ljudstva v teh panjih odvajajo tudi močne roje, ker so panji precej visoki. Vpak sat je namreč od zgoraj

z medom napolnjen in če je panj nizek, je vsled tega satnje kratko, pive toraj le polovica vsakega sata zalegi v korist.

Nasprotno se pa tudi pre pogosto in nepobedno rojenje lahko zabrani stem, da se prostor v panju povekša, saj, to je odzame, ali se panji za 5 cm. narazen pomaki, neje, da med njimi hladni veter pihlja. Ker so zadnje stene tenke, se vsled tega notranja gorkota hitro zmanjša.

Največ važnosti in koristi je pa pri dvojcih to, kar nek panski vitez, po imenu pl. Ehrenfels, imenuje glavno podlago čebelarje, prvo umetnost in mojstersko znanost čebelarstva, — to je dobro prezimovanje. Mnogo teževanja slisi se večkrat zaradi slabega prezimovanja. Tega ni se bati pri dvojcih, naj si bove zima še tako huda. Za to morajo pa biti panji dobro, zvesto in pravokotno narejeni, da se eden drugega pritisne in da se dobro zaprejo. Čebele v teh panjih lahko dolgo brez izleta ostanejo, ker prav malo porzijojo vsled jim primerne gorkote. Razvidno je, da morajo čebele v posamezno postavljenih panjih veliko več zime trpeti, ker mraz na tak stolp dvojcih gotovo ne more tako močno vplivati, kakor na posamezen panj. H temu še stolp osem spudster odznotraj ogreva, posameen panj pa le eno.

Če nočemo čebelam kaj dobrega storiti, lahko napeljujemo med panje zemeljski zrak, kateri je po leti hladnejši, po zimi pa gorkoji od zunanjega. Za to naredi se pod stolpom 4 m. globoka, 60 cm. dolga in ravno tako široka jama, ki naj bo obzidana ali drugače zavarovana, da se ne zasuje. V jeseni pomaknejo se panji narazen, tako, da med vsakima vstet postavljenima panjema nastane 5 cm. širok prazen prostor. Na vsakem koncu zadela se ta prostor s po koncu stojčim šopkom slame.

Na zgornjo panjo (pod stisko) naredi se slammata
vija, da iz zemlje puhtiča zrak, ne more odhajati.
Ravno iz tega vzroka pa mora biti tudi poslaga
ali temnej stolpa dobro sklenjen, da ne pride zunanji
zrak skozi, ker drugač bi se le več mraga med
panje napeljevali. Tako zamoremo čebelo prezimiti,
kakor bi jih prenesli v podzemeljsko klet. Enako stori
se lahko s panji tudi v gorkem poletju, ko čebelle brez
vela zunanji ležijo, da jih iz zemlje puhtiča, hladna sapa
spet k velu ohladi. Vendar, to le takrat, ako se rojev ne
zahteva.

Akoravno pa vsega tega ne storimo ter pustimo dvojčiče
zmirno skupaj, nepremaknjene, vendar prezimujijo v njih,
čebelle veliko bolj, kakor v drugih panjih. V našem pod,
nobju ni še tako velike spremembe med navadnim
zimskim in poletnim vremenom, da bi zamogle škodova
sti v stolpu tedno skupaj zloženim panjem. Za to naj se
posod eden k drugemu pritisne; kjer pa to ni, naj se spranje
med panji s papirjem, predivom ali mahom zatlačijo.

Tri tako zloženi dvojčiči so tudi žrela daleč narazen;
skoraj ni mogoče, da bi le ena čebela v celem letu zašla
v tuji panj. Ali ni to največja napaka čebeljaka, da
so tam žrela preblizu skupaj? Či kod toliko trotnic in
brezmaticnosti, ako ni ravno to glavni vzrok temu?
Vleč večjega števila panjev, ki so (v čebeljaku) obrnjeni
vsi proti eni strani, zgrešijo čebelle in matice svoj panj
in gredo v drug panj smrti naproti. Če se zgubi
matica v jeseni, da si ljudstvo ne more druge izrediti,
ostane panj brezmatičen. Večidel tak panj po zimni
pogini ali vsaj celo oslabi in neuspšen čebelar
pripiše vzrok pogina mragu, ne pa čebeljaku.
Prepričan sem tega po lastni skušnji, da mi že več let,
t. j., odkar nimam svojih čebel več v čebeljaku,
ni noben panj poginil.

Obljuden panj s praznim lahko zedinimo tudi iz
marsikterega drugega namena, ne le, da bi umetne raje
delali, temveč, da čebele v praznem panju z medom, cvetnim
prahom ali z vodo oskrbimo, da jih s ropanje ali kakšni
drugi potrebi tje zapremo, da se ondi okrepičijo ali celo
očistijo. S satovjem izdelan panj združimo lahko
z obljudenim, da ga čebele varujejo moljev ali da ga
z medom napolnijo.

Poselno pripraven je dvojčič tudi za prevažanje, spleh
za preseljevanje, kar je ugodno zlasti onim čebelarjem,
ki prevažajo svoje panje na pašo. Na vsakem prostoru
da se prav lahko postaviti, natanjko v tem redov, kakor
na domačem stališču. Pri drugih panjih je to težje,
posebno pri večjem številu enakih panjev lahko se
prejšnji red pozabi. Čebele se po tem motijo, v druge panje
zahajajo, kjer se nasprotno napadajo in koljejo. Ako je
prazen dvojčič blizo 2 kg težji od slamnatega panja,
lahko mu pred odvažanjem na pašo polno satovje
odvzamemo ter ga morebiti za 10 kg zlajšamo. Torej
ni ugovora, da bi bil za prevažanje pretežek.
Če je pa po končani paši silno težek, bilo bi gotovo
neumnno godernjati zoper to, ravno tako, kakor,
č bi bil bi kmet nevolen za to, da si je izdelal prav
debeloga prasičca, ker ima potem pri razmesurjenju
veliko težavnega dela. Pri prevažanju naj se le za to
skrbi, da čebelam hrana ne manjka. Panji devajo se navozu
podolgem, da se satovje ne otrguje, kadar se voz na desno
in levo giblje. Druge priprave za prevažanje ni potrebno. Če
celo streha in podlaga sme se doma pustiti, ker za tako kratak
čas naredi se lahko podlaga iz dveh na tla položi,
nih polen, streha pa iz nekoliko desk, ki se
položijo nekoliko poševno na zgornje panje.

Ustava dvojčica ne terja neobkoldno, da bi moral
biti ta ravno ležeci panj, temveč dvojčec naredi se
lahko tudi v stojeci obliki, kar hočemo tudi v ope-
sovanju stojecih panjev pogovoriti. Čebelar, ki ljubi
bolj stojeci obliko panjev, lahko si naredi toraj
tudi stojecih dvojčecov.

20. Dzierzonov stojeci panj:

Stojeci panji so taki, ki so bolj visoki, kakor
dolgi, pri ležecih je pa to nasprotno. Pri panjih
z nepremakljivim izdelkom in splah pri takih,
katerih notranji prostor je nerazdeljen, celoten, vzroči
ta razlika zunanje podobe tudi različen vseh.

V stojecih panjih zidajo čebele le malo satov, kateri
so bolj dolgi in jih zaleže matiča večinom z jaj-
čicami. Proti spodnjem koncu satovja delajo nade-
čebele, troteve celice. Stojeci panji nastavljajo toraj
veliko zaloge, plodijo velike čebel in trotev, vijo
po tem takem mnogo rojev. Pri ležecih panjih je
pa drugače. Tukaj delajo čebele več satov, ki so
krajši in večidel odgoraj z medom napolnjeni.
Matiča snjeji zalogo le na nekoliko satov, druge
prepušči pa čebelam za nanašanje medu.

Ležeci panji dajo toraj več medu, pa tudi lepšega,
ker se nekateri sati za odgojo zaloge celo ne rabijo.

Tendar pri panjih, ki se tukaj popisujejo, kateri imajo
premakljive satnitke in vališče ločeno od medanega
prostora, se vsak ležeci in stojeci obliki toliko ne
razlikuje. Množina medu doseže se ravno tako tudi
pri stojecih panjih, če se odloči čebelam poseben prostor
za vališče in če se medeni oddelek tako loči, da
čebele le skoz ožji vhod tje priti zamorejo. Toraj je to

enako, ali je medeni omedlek na strani ali odgoraj.
Razložek o tem vresniči se pa le po prehodih, skozi katere
matica in čebela iz vališča v medeni prostor priti
zamorejo. Pri ležočih panjih je ravno to ugrož, da čebela
v njih več medu naberejo, ker vsak sat označuje sam
ob sebi ločilno steno, skozi katero matica ne more
dalje zaloge razširjati. Tudi pa čebela navadno le na
stranah in spodaj ozke prehode pušča, more si torej
matica takosnik poiskati in se okoli satov pomikati,
če hoče zaloge razširjati. Pri stojčih panjih je pa ta
pregrada še zdatnija, ker obstoji iz lesa (satnikov in
poklade). Matica išče le ob satovju prehodov, ako hoče
naprej; ko pa pride do lesa, ne išče dalje, ker misli,
da je pri kraju. Tudi si je izvolil enkrat stojč. panj,
naj pri teh ostane, ker so ravno tako dobri, da, se v mar,
niktere in obziru bolj od ležočih.

Stojč. panj (gl. p. 18.) naredi se iz 5 cm. debelih desk
ali iz tankih desk in slame, kakor je popisano pri
dvojč. Na notranji strani sten naredijo se zareze za
satnike in naslon za dveri. Panj je znotraj 68 cm.
visok, 52 cm. dolgali globok in 26 cm. širok. Vpisa se
stojč. panj navadno le na eni strani. Dveri naredijo
se iz debel. deske ali iz slame (gl. popis iz dvojč.).
Vak bo gotovo rajši sestavil panj iz tankih desk in slame
kakor iz samih debelih desk. Tudi to se naredi dvo
in pokrov na vsako stran 5 cm. širji od panja in
prostor vmes napolni s slamo ter obloži z deskicami.
Razun zgoraj in spodnje letve (na vsaki strani)
pritrdi se pri stojč. panju tretja na sredi, da se
manjš. navpične letvice tudi na sredini na njo prilijajo.
Tudi tretja dveran nasprotna stran naredi se iz
tankih desk in slame.

Črelo naredi se pri stojč. panjih 3 cm. od dna. Tudi
se pa črelo zamore skozi slaminato oblogo narediti,

prilije se še ena letva 6^{mm} od dna, da se mreže zleže
skrozi njo in da se zamore manjša letvica s spodnjim
konicem na njo priliti.

Pod. 17.

Kakor se razdeli ležeci panj spomajša premakljivi
vih dveri v dva ali tri dele, kateri so eden zraven
drugega, tako deli se stojeci panj v dva dela, ki sta
pa eden nad drugim. Ta dva dela imenujeta se
vališče in medeni prostor. Nekateri čebelarji ločijo
ta dva dela z nepremakljivo desko, ki je trdno
ovelana v panj ter ima na sredi veko. Vendar
taka oprava ni kaj spretna, ker marsiktero
opravilo obteži ali celo nemogočino stori. Velikost
bolje loči se vališče od medenega odzvalka
s položnimi deskicami ali poklado. Poklada
položi se na zgornjo vrsto satnikov v vališču.
Te deskice zagostujajo popolnoma svojji nalogi
in se zamorejo v potrebi deloma ali tudi celo
odvoziti. Pri tej napravi se satovje veliko lože
iz panja vzame, kakor tik pod trdno desko.
Tudi umetni roj prežene se lahko v medeni
prostor, kar se skrozi veko v trdnj deski
nikdar ne posreči.

Kar se tiče visokosti vališča, ni ravno dolžne mere
za to, vendar najbolje je odločiti dve tretjini panjave
visokosti v vališču in eno tretjino v medeni prostor.

Ta to naredi se v stojčem panju tri pare zarez za satnike. Dve zarezje naj bodo 20cm. od dna, druge 40cm. in tretje 60cm. Ostali prostor, 8cm, se pa pušči za to, da se satniki lože iz panja vzamejo. Tu najhoni prostorček sme se puščiti, da ga čebele s satovjem in medom napolnijo, ali se pa tudi loči s poklado, da ostane prazen.

Na drugo vrsto satnikov deno se poklada, da se loči valisce od medenega prostora. Le ob straneh pušči se čebelam vhod v medeni oddelek. ~~Na tretjo vrsto satnikov~~
~~na tretjo vrsto satnikov, ki se pušči za to, da se satniki lože iz panja vzamejo.~~ Vprve zarezje se prvo leto ne vložijo satniki, ker li se novovsajnemu roju s tem pri naglem zidanju satovja le zapreke pripravljale. Bolje je to storiti se le drugo leto, ko se sati po potrebi skrumpajo. Pa tudi takrat je bolje pod pravim validnim gnjezdom satnike opustiti, ker se čebele dalj časa obotavljajo zalogo čez nje razširjati. Toraj se vložijo le poslednji satnik ob steni, ker tam naravno ni zuleg; potem pušči se za steno do pet satov prazno in zopet proti dveram se satniki redno vložijo. Na sredi, kjer se satniki opustijo, položi se čez satnike okrogla palčica, katero čebele celo v satovje vdolajo. Ta palčica pomaga celo satovje držati; uho se pa koč poslednje izmuzeti, se palčica nekoliko zasuje in iz panja potegne. Koč vrst satnikov v valiscu toraj ni dobro, ker preveč nepotrebnega hločja čebelam le napoto dela in njih umetno delo obteži.

Tudi stojči panji zamorijo se nurejate v obliki dvojčico, da se namreč po dva uštrit postavljata. V tem slučaju nare⁴ di se stena, s katero se imata dva panja dotikali, le iz tenkih desk, kakor pri ležičam dvojčicu. Toraj taki visoki panji se zamorijo le po starje v en stolp postaviti. Pri tem sme se nurečiti žrela na ozpej, dveram nasprotnaj strani, da so v stolpu žrela obrnjena vsa proti eni strani (gl. p. 19. dvojzgd. stojči panj).

21. Skupni panji.

Skupni panji so večja čebelna prebivališča, ki so znotraj razdeljena v več predelov, da zamore več ljudstvo istočasno v njih prebivati. V vsakem predelu prebiva eno ljudstvo samo za se, kakor v posameznem panju. Pri nas na Slovenskem navadno nimamo takih panjev, vendar jih počem popisati, ker so v mnogem obziru prav dobri in ugodni za čebelarje. Smelo bi se torej želeli, da bi se jih tudi tukaj poprijeli, posebno oni čebelarji, ki ne prevažajo svojih čebel na pušo. Priporočanja vredni so skupni panji zlasti zatigedel, ker so prav ugodni za prezimovanje. Tudi so pa tudi zoper tatvino, ker so neč ali manj nepremakljivi.

1. Dvo-razdelni ležči panj je od zunaj celo enak dveh skup postavljenima dvojčičema. Ta panj obstoji iz dveh predelov; vno in pokrov naredi se iz tankih (15^{mm} debelih) desk v podobi 70^{cm} velike kvadratne plošče. Na sredi se ureže vno in pokrov po dolgoti panja zareza, v katero se vdelata 25^{mm} debela stena, ki loči en predel od drugega. Ta srednja stena mora biti za to nekoliko debelejša, ker se navedijo na obeh straneh zareze za satnikke in naslon za dveri. Kakor pri dvojčiču, tako tudi pri tem in pri vseh enakih panjih, obrnejo se deske za vno in pokrov počez, za steno pa navzgor. Kar se tiče zunanjih sten, je z dvojčičem popolnoma enako. Na vsakem koncu so dvoje dveri, katere oba predela na obeh straneh zapirajo. Znotraj je vsak predel celo enak posameznemu dvojčiču. Zrela naredijo se na obeh dolgih straneh eno drugemu nasproti. Vrednjo steno, ki loči predela, ureže se tik ob vnu 8^{cm} dolga in 4^{cm} visoka združevalna veča, da se lahko ljudstva posameznih predelov združijo. Celó nepotrebno zdi se mi panj

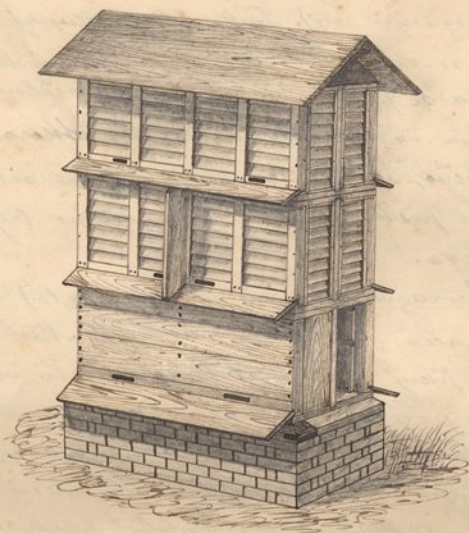
obširneje popisovati, ker ni nič drugega, kakor dva zgradnjini
stranski v skupi zraščena dvojčica. Tudi postavljajo se
dvorazdelni panji enako dvojčično, po stoji v en stolp,
po dve žrela na vsaki stran. Ker jih pa poče postati
viti v čebelnjak, naj naredi žrela na enem koncu
skrozi dveri in sicer iz obeh predelov na eno stran
(gl. p. 19. dvorazu stoji panj). Tako blizo skupaj narejena
žrela se pa morajo ločiti s 15 cm. široko, po koncu stojico
desko, katera se pritrdi k panju. Ta ločilna deska se
mora k panju in k bravi pritrditi. Ako se žrela
tako ne ločijo, se čebele motijo in med seboj bojujejo.
V čebelnjaku postavijo se taki panji po trije eden
vok drugega.

2. Čveterorazdelni ližiči panji (gl. p. 18.) naredi se
na enaki način, kakor dvorazdelni. Mislimo si
dvorazdelni panj še enkrat tako dolg in vsak predel
na sredini s pomočjo pripravne deske zopet na dvoje
razdeljen, tako predstavljamo si čveterorazdelni panj.

Tri teh panjih se vsak predel le na enem koncu odpre.
Ako bi bil vsak predel 20 cm. globok (kakor dvojčič), težko
bi se razna spravila vsila. Za to je bolje, če se
naredijo predeli nekoliko krajši, pa za to višji. Tri
tem panju naj bodo vsaj predeli 50 cm. globoki in
50 cm. visoki (v luti). Fazeze za satniške naredijo se
dvoje; prve 31 cm. od dna, druge pa 6 mm. pod pokrov,
vorn. Vališče je vsaj 31 cm. visoko, ostali prostor je
pa odločen za medeni oddetek. Ker se taki panji
po trije v stolpi postavljajo, naredi se dno in pokrov
iz tenkih desk. Kar zadeva notranjo širokost, je
vsak predel vseh tukaj popisanih skupnih panjev,
kakor tudi vsak posamezni panj s presmakljivim
izdelkom gnotraj 26 cm. širok. To naj se pomni,
da tega ne bomo več omenjali. Ta enaka širokost
vseh panjev in predelov je potrebna za to, da se zamore
satorje iz enega panja v vsak drugi panj prejeti.

Funarji stene naredijo serij tenkih desk in slame. Prvor si počé nekoliko dela pripraviti, lahko to slamo nato ovedjo pristavi s počez pribitimi navadnimi, tenkimi deskami (gl. p. 18. spodnji panj).

Pod. 18.

Žele vrezajo se na nasprotnih, dolgih straneh 3cm. od dna. Ozirati se mora na to, da se naredijo pri raznih panjih različno, ker se drugače čebela in matice motijo. Po tem takim naj hodo žrela spodnjega in zgornjega panja daleč narazen, na srednjem panju pa celó blizu skupaj (gl. p. 18.). Tudi kaj pristavi se smet ločilna deska med žrelama, da čebela tem laže svoj panj zapomni. Ravno žrelam nasproti naredijo se v srednji, občne stene združevalne vehe.

V teh panjih sedijo v zimni čebela prav gorko, ker se po štiri ljudstva k srednjim, občinim stenam stisnejo in tako rekoč v eno kepo združijo. Ta to ne sme se v jeseni medeni prostor

teh panjev nikdar izprazniti, da imajo čebela nad seboj dovolj živeča. Vsaj štiri do pet polnih satov naj se pustijo, ker o hudem mrazu čebela prej gladu umerjejo, predno se iz svojega toplega gnjeva za živečem proti krajcu posmaknejo. Morajo toraj imeti v notranjem koncu predela tučo nad seboj živeča, katerega celo o najhujši zimi lahko dosežejo. Panjem, kateri v tekcu polnja niso medenega prostora vsaj čez polovico napolnili, naj se z medom napolnjeni sati v medeni oddelek obesijo, če jih hočemo prezimiti.

3. Dvorazdelni stojčji panj (gl. p. 19.) je tako dolg in visok, kakor navadni stojčji panj; širok je še pa enkrat toliko, ter je razdeljen podolgem v dva predela. Srednja stena, ki loči predela, je 25 mm debela in ima na obeh straneh zareze za satnike in naslon za dveri. Zareze za satnike naredijo se v tem razmerju, kakor v posameznem stojčjem panju. Dveri naredite se navadno na prednji, dveram nasprotni strani in sicer celo blizo skupaj (30 mm vsaki sebi) ter se ločite s 14 cm široko desko.

Pod. 19.

Ta ločilna deska naj se pa tako uredi, da se lahko v potrebi odzame. Zreli smete se narediti tudi na sredini dolgih strani, kakor pri dvojcih. Ker pride takrat na vsako stran le eno žrelo, se ločilne deske ne potrebuje. V srednjo steno naredi se združevalna veča. Taki panji postavljajo se le po dva v en stolp. Posoba 19 kaže nam levo in prednjo stran takega stolpa; zadnja stran, na koji se panji odpirajo, je pa takosna, kakor kaže pod. 20.

4. Čveterorazdelni stojici panj (gl. p. 20) je celo enak dvema dvorazdelnima stojicima panjema, katera sta postavljena eden vrh drugega. Razloček je le ta, da so pri čveterorazdelnem panju stranske stene nepretrgane, celotne, od zgornjega pokrova do spodnjega dna. Dva zgornjih dveh predelov služijo ob enem kot pokrov spodnjih predelov.

Pod. 20.

Pri naračanju takega panja vzamejo se za stranske stene še enkrat tako dolge deske, kakor za dvorazdelni panj. Na zunanje stene se pritrdi dno in pokrov, na sredi vdela se obična stena in slonjčič razdeli se še vsak teh dveh visokih predelov v dva enaka dela s pomočjo vodoravne deske. Na ta način dobimo v celim panju štiri predle, dva zgoraj in dva spodaj.

Notranje stene, katero ločijo predle, morajo se vdeliti v zareze in zraven tega še trdno priliti z žebelji, ki se skozi zunanje stene v notranje zalijajo. Ako nastanejo špranje med posameznimi stenami, da bi zamogle čebele iz enega predela v drugega priti, hila bi matice v nevarnosti. Če celo duh iz sosednjega predela zamora čebelo zmotiti, da matice umorijo, ker mislijo, da živita dve matici v njihovi sredini. Zareze za satnike in naston za dveri naredi se na obeh straneh srednjih sten in na notranjih straneh zunanjih sten v tem razmerju, kakor pri vseh stojčih panjih.

Čebela naredijo se na prednji strani, kakor pri dvorazdelnem panju (gl. p. 19); smijo se pa tudi narediti na levo in desno, dolgo stran. Na zadnji strani so dveri vseh štirih predelov, ki se naredijo iz debele deske ali pa iz tenke deske in slane. Dobro je narediti še čez te majhne dveri cela vrata, tako velika, kakor je celi panj širok in visok. Taka vrata služijo večstranskej koristi; odvracajo veter, mraz, prehudu solmenno vročino, pospešujejo toploto celoga panja. Posebno varstvo so pa zoper tatvino, ako se zaklenejo ali drugače n. pr. z vrtali (Holzschrauben) pritrdijo.

Podoba 20 predstavlja zadnjo stran tega panja; prednja in druge strani so pa iz pod. 19 razvidne.

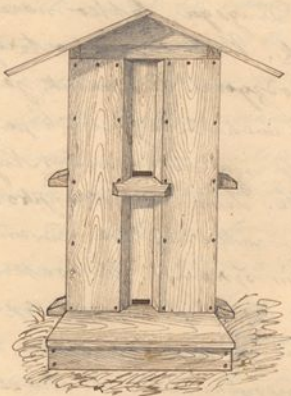
5. Trirazdelni stojeci panj (gl. p. 21) je tako osnovan da so trije predele vstret ali eden zraven drugega, do zdaj popisani stupni panji so pa le daljna sestava dvo⁴ razdelnega panja. Taki panj naredi se toraj v luči trikrat tako širok, kakor posamezni panj, ter se razdeli z dvema, po koncu stojčima stenama v tri predele. Zunanja širskost biva li toraj: trije predele, vsak 26 cm = 8³/₄, notranji steni, vsaka 25 mm = 5 cm, zunanji steni, vsaka 65 mm = 13 cm, skupaj 96 cm. Za dno in pokrov treba je toraj 96 cm dolgih desek, katere se med seboj spojijo ter na stranske stene pritrdijo. Prele naredijo se na tri strani; iz srednjega predela na prednji stran, iz levega na levo, iz desnega pa na desno. Na četrti strani so dveri iz vseh predelov.

Pod. 21.

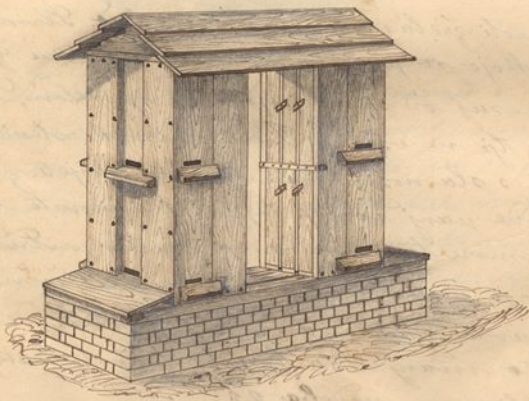

Deske za dno in pokrov morajo se ijati po čez, kakor pri vseh panjih s premakljivim izdelkom. Posebno paziti se mora na to, da se prednja stran dobro in trdno zabije, ker drugače nastane sčasom spranje med predeli. Taki panji postavljajo se po dva v en stolp, eden vrh drugega.

6. Namesto dveh tirazdelnih panjev, ki se nameravata postaviti eden vrh drugega, lahko naredi se šesterozdelni panj ali omarnik. V tem panju so toraj trije predeli odspodaj in trije odzgoraj. Omarnik je toraj popolnoma podoben stolpu iz dveh tirazdelnih panjev. Pridnja stena naredi se najlaže na sledeči način. Najprej prilijejo se počez tenke deske. Tudi na notranjih stenah, katere predele ločijo, prilije se vsaka deska z dvema zgrebljema, da ne nastanejo potem špranje. Ob vsakem voglu panja prilije se na te deske po koncu stopiča letva. Na sredi procelj visokosti panja se prilije deska, ki mora biti tako debela, kakor omenjeni letvi ob straneh. V to desko vrezje se žrelci iz srednjih poredlov. Tako nastane sedaj na vsaki strani te srednje deske žleb podoben prostor, kateri se napolni s slamo, pezdinjem, plevam ali makom. Na ta žleb prilije se slednja deska, ki se pritrdi ob strani panja na letvo, na drugi strani pa na srednje desko. Enako napolni in zagibe se žleb na drugi strani. Ti - le stranski deski naj bodo tako široki, da se od srednje deske le toliko vidi, kakor je za žrelci potrebno (10 cm). Na ta način pridete žrelci iz srednjih poredlov v tako narjen žleb. Stranske deske se na notranjem robu, kateri pride proti žrelcem, posevno vrezajo. Slama ali snov, skojo se prej imenovala na prostora izpolniti, naj se vsaj od spodaj pomeša s pepelom, da se morda tje ne vselijo. Tudi stranski steni naj se obdane s slamo in zunanje se oblijete z deskami, da hode panj dovolj topel. Slamnata odeja se pa zamore tudi na drugi način pritrditi, npr. kakor je popisano pri ležičnem dozjčev. Ta naprava zahteva nekoliko več dela, pa veliko manj lesa (lepik, močnih desk). Omarnik predstavlja nam podoba 22.

Ovarniki se prav pritično postavljajo skupno po dva pod eno streho (gl. p. 23). Kletnu postavita se na eno podlago zopem. vsaksebi, z dverami skup obrnjena. Vjereni pritisketa se na celo skup, da je čibelam v zimi gorkoje. Na ta način združeno je dvanajest ljudstvo, da uživajo občno gorkoto. Potrebno je pa pred vsem, da sta cela panja gladko in ravno narejena, posebno na tej strani, kjer so dveri, da se natančno eden k drugemu pritisketa.

Pri tako postavljenih omarnikih smejo biti dveri posameznih predelov tanjši, ker niso budemu mrazu izpostavljeni. Posamezno postavljenim omarnikom naj se nasadijo še velika občna vrata, kakor je popisano pri četrterazdelnem panju.

Posebno dobro se zavarijejo lahke omarniki zopretatvino. Ko se tako pod eno streko ~~stropu~~ postavljene panja v jeseni vkup potisneta, lahko se odgoraj pod streko na neviden način močno skleneta, n. pr. z železnimi kavlji ali da se kos letve na oboji ortaki pritrdi, it. d. Kjer se je tudi v teku poletja bati tativine, naj se prostor med panji zavarije zoratni. Konečno omenim še, da se ta panj za to tako imenuje, ker je, posamezno postavljen, celo podoben omari.

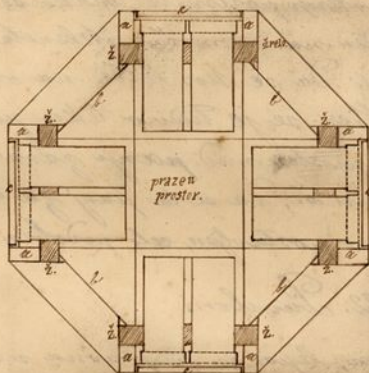
22. Pavilon.

Prav prilžna, lepa in pripravna sestava, katere priprani mnogo prostora in snovi za narejanje panjev, je pavilon. V novejšem času delajo čebelarji to že na mnogo načinov, vendar, kakor so paviloni različni po sestavi in zunanji podobi, ravno tako različna je tudi njih spretnost v čebelnikih napravilih, ugodnost za čebelno življenje in tudi uspeh čebelarje.

1. Pavilon, ki ga je sestavil dr. Dzierzon, obstoji iz štirih četrterazdelnih stojčih panjev. Postavljeni so ti panji sprednjimi stranmi vkup v podobi križa, da se sprednjimi vogli dotikajo ter med njimi ostane štirovogl, prazen prostor. Podoba 24 kaže horizontalni prerez ali temelj takega pavilona, ki je sestavljen za šestnajst čebelnih fundstov. Dveri panjave obrnjene so proti štirim stranim sveta. Mnogo lesa priprani se pri tej sestavi vsled tega, ker se smejo narediti tudi zunanje stene panjave iz tankih (15 mm. debeli) desk. Kerje zunanji koti med panji se napolnijo s slabimi

prevodniki toplote. Poselna prednost pavilona pred vsami drugimi čebelnimi prebivališči obstoje v tem, da so panje v večjo celoto združeni ter so zunanjim vremenskim vplivom manj podvrženi, kakor, če so postavljeni na prostem.

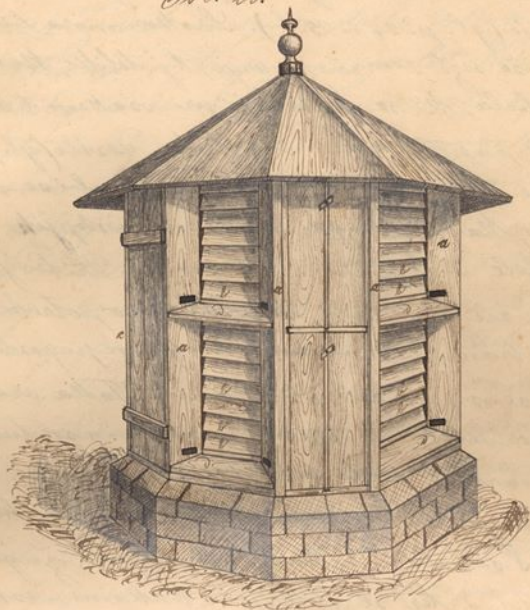
Tab. 24.

Razne vremenske spremembe starijo se na pavilonu še manj občutljive, ako se zemeljski zrak napelje med panje. K temu treba le v srednjem, štiriozlokatem prostoru skopati primerno jamo, 1 do 2 m. globoko. Tama naj se skoplje tako široka, da je potem, ko je obzidana, ravno tako velika, kakor je širok ta srednji prostor. Ako se ta prostor od zgoraj dobro pokrije, nastane tukaj tako rekoč najkrajna podzemeljska klet, kjer je toplota v zimi in v poletju skoraj enaka. Ta enakomerna toplota deluje na panje, ki ta prostor obdajajo, z dobrovejnim vplivom, ker jih v zimi greje, po leti pa hladi. Ihozi tako tenke deske, kakor so v tem slučaju za panje potrebne, čebele ta vpliv hitro čutijo. Druga, posebno dobra lastnost pavilona je, da šestnajst hudster tako malo prostora potrebuje,

vednar se ne motijo čebele in matice, ker so žrela daleč
narazen, stoji proti raznim krogom sveta in v različni
visokosti.

Tab. 25.

Tudi glede zunanje podobe, ličnosti in lepote vseže
pavilon (gl. p. 25.) vsa druga čebelna prebivališča.
Kot podlaga naredi se pavilonu 30cm. visoki, osemro-
voglata žid, kateri je na vsako stran 4cm. širji od
celega pavilona. Rob tega žida se poserno vsaka.
Na površje žida vdelajo se štóje navskriž položeni
trami iz trdega lesa, da panji trdno stojijo. Trami
se pa morajo tako vzdavati, da so vtisnjeni v žid,
t. j., da je površje tramov s površjem žida
v ravni črti (plosči). Na zunanjo polovico vsakega
panja prilije se na vsaki strani po koncu stojéca
deska, skozi katero se vrezéjo žrela (gl. p. 24. in 25. a.).
Ta deska ima troji namen. da so panji gostejši, da se

na vsaki panj zunanja vrata lože vdelajo in da se zunanji kote med panji spoštevno steno iz tenkih deskic zakrijejo. Deskice za to steno se nam, več z vsakim koncem za prej omenjeno desko (a) zataknejo (gl. p. 24 in 25. b.). Široka mora biti ta deska toliko, da se seže sem čez panje, t. j. toliko, kakor so vrata debela, ki se postavijo pri vsakem teh štirih skupnih panjev med dve taki deskici (gl. p. 24. 25. c.) Vrata se ne smejo tako uvesti, da bi se odpirala na stran, kakor druga vrata na poslopjih, ker bi se s tem čebule v letanju nadlegovale. Prilivijo naj se s kavlji ali z vrтали, da se lahko o potrebi odzamejo in na stran postavijo. V poletju o pogostem orazu vanju se smejo celo odstraniti. Taka vrata pri pomorejo veliko k toploti panjev in so tudi zasosljivo varstvo proti tatvini.

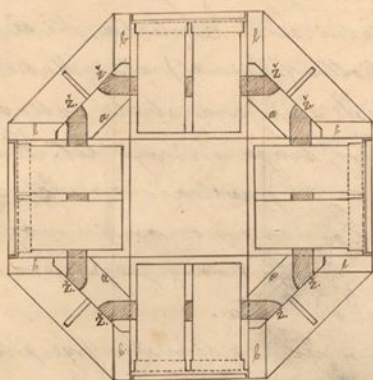
Zunanji štiri kote med panji zatlačijo se do žrela s slamo, mahom, pezdorjem, žaganjem, plevami i. t. d. ter se obložijo s tenkimi deskicami. Če spodaj naj se pomeša pepela v tovarino, skatere se kote napolnjujejo, da se mravlje ne vgnjezdijo. Na teh stenah pritrdijo se tik pod žrelami letavne dilje, koje naj levo nekoliko poševne (gl. p. 25. d.). Vsaj pod spodnjimi žrelami naj levo letavnice tako široke, da sežejo do zunanjih panjevih voglov. Vrata na skupne panje naj še naredijo tako, da so povprečne letve, ki vrata skupno držijo, od zunaj prilbite, da se vrata lahko za nje primajo in tudi se k panjem bolj pritiskajo. Tukaj na podobi 25 vidijo se vrata na levi strani k panju postavljene, na pravnici so pa odzete.

Lečaj imamo navilon do stroke gotov. Za to naredi se najprej iz deske osmerovogluta plošča tako velika, kot je površje elega pavilona. Ta plošča

Krije odgoraj panje in tudi prazen prostor med panji, da iz zemlje prikajajoča toplota ne more odhajati. Na to ploščo priredi se še le streha, ki se naredi iz desk, ploščevine, skotlov (Schindel) ali iz kakke druge pripravne tovarine. Iz desk narejena streha, ako se pomaga sfernžem, ali kotramom, traja mnogo let. K strežnosti prijemore tudi veliko, če se cel pavilon namaga sfernžem. Prostor med streho in omenjeno smerovoglato ploščo napolni se z makom, prezdirjem i.t.d., da gorhota tudi tukaj ne odhaja.

2. Pavilon za 24 ljudstev (gl. p. 28.) je zunajno skoraj celo enak prvemu, vendar razločuje se po notranji sestavi. Ta obstoji iz štirih sferovrazdelnih panjev, katerih predeli so pa po dva vsitrit, po trije pari eden vrh drugega. Širokost teh skupnih panjev je razdeljena toraj v dva, visokost pa v tri dele, tako, da so predeli vrsteni, kakor šipe na hišnem oknu. Predeli teh panjev so nekoliko različni od drugih, tukaj popisanih (glede notranje mere), da se zamorejo po trije eden vrh drugega narediti. Globoki (dolgi) so 50cm, visoki v luči 52cm, široki pa, kakor drugi, 26cm. Vsak predel dobi dve vrsti satnikov. Prve zarze so 31cm od dna, druge pa 7mm od pokrova. Spodnji prostor odloči se v vališče, zgornji pa v medeni prostor. Žrela vrezje se iz vsakega predela zem. od dna in 25cm od kraja (18cm od notranje stene). Ne naredijo se pa žrela na ravnost skozi panjeve stene, ampak z ustjem skozi stene, skrajini so štirje zunajni koti iz polujeni (gl. p. 26+27. ž.). K temu prilije se ravno pod žrelami deska (p. 26 a.) in na to prilije se še druga ravno tako velika in nekoliko delcelija, da se vrezje v njo na spodnji strani dve žrela. Na ta način namreč se lahko žrela vrezajo, ker ~~se~~ se tako v oprty težko izdolbejo.

Pod. 26.

Do dve vstait stojeci žrela ločite se odzunaj z desko, ki se
po koncu na steno pritrdi. Pod žrela pritrdijo se posevni
letavne dilje. Vsaj spodnja najhodi tako široka, da
seže do zunanjih parrjevih voglov.

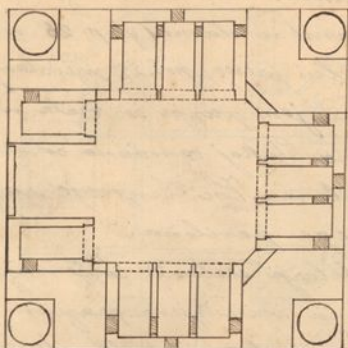
Pod. 27.

Stranske stene panjave od zrela proti zveram, t.j. ostali del panjov, ki ni splošno steno v kotu za krit, obložijo se s tankimi deskami in slamo (gl. p. 26 in 28 b.). Podoba 26 kaže horizontalni prerez, pod. 28 predstavlja pa cel pavilon. Na prednjem panju so vrata dvogata, na desnem so pa pristavljenca. Tukaj osnovana so vrata primerno slogu celega pavilona. Vse drugo je razvidno iz popisa prejšnjega pavilona.

3. Mišeni čebelarji sestavili so še razne večje pavilone, v katerih se panji v srednjem praznem prostoru odpirajo. K temu so na eni strani vrata, skozi katera pride se v pavilon. Tendar take naprave niso kaj posebnega, ker je srednji prostor za čebelna opravila mnogokrat pretesen in tudi pretemen. Vsakdo ve, da je pri vseh čebelnih opravilih svetloba posebno potrebna. Ako se v posameznih predelih kaj opravlja, prileti veliko čebel iz panjev v ta srednji prostor. Ker je pa tukaj v toplih letnih časih zmiraj bolj hladno in temno kakor na prostem, popadajo večidel na tla ter otrpnejo, predno pridejo na prost.

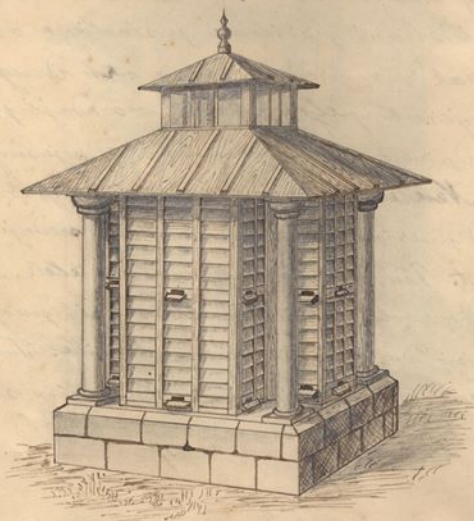
Na tak način sestavljen pavilon za 22 ljudster obstoji iz treh omarnikov ali šestorazdelnih panjev; na zadnji strani pavilona postavljena sta dva panja, ki ima vsak dva predela, enega vrh drugega. Med tema panjema peljejo vrata v srednji prostor, kjer se panji odpirajo. Temeljna podoba 25. pojasnjuje sestavo tega pavilona. Nekateri čebelarji hočejo imeti panje le oprezornimi (steklenimi) zvermi ~~zaprti~~ zaprti, ker je srednji prostor temen, ako je zaprt. Tendar je to neugodno za čebele. Ako se v enem predelu kaj opravlja, se čebele vseh drugih panjev dramsijo in vznemirujejo, da jih veliko na tla pride. Tukaj jih se polno mrgoli, ker izhoda iščejo tam, odkovar jim svetloba prihaja.

Na ta pavilon navedijo se stene posameznih prostorov iz tenkih desk in slame, kar je natančneje popisano v popisu dorjajca. Podoba 29 predstavlja tukaj napisani pavilon.

Da pride svetloba v srednji prostor, naj se vdelajo v vrata steklene šipe, ki se zaključijo z zagrinjalom. Tak pavilon zglobša se nekoliko s tem, da se tudi na strehi vdelajo šipe, skozi katere več svetlobe prihaja.

Pr. 29.

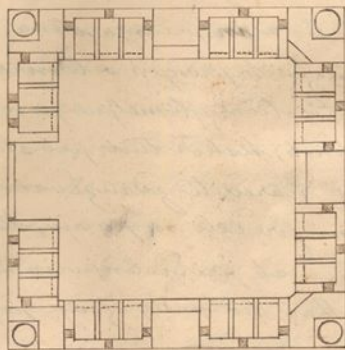

K temu ima streha na sredi štirioglate odprtine, ki je na vsako stran 30cm. velika. Na to odprtino naredi se spet primerna streha, katere stoji na štirih najjavnih stebrih. Ti stebri so vsom visoki in med njimi so izdelane steklene šipe, da nemore dež, sneg in mráz v srednji prostor. Vsaj ena teh šip naj se odpira, da se lahko izpustijo čebele, katere pri opraviilih priletijo iz panjev, ter se vzdignejo kvišku, kjer svetlobo zagledajo. Ta srednji prostor naj se pa tudi odgoraj zapre, tj. njegov strop naj obstoji iz vrat, katerih vsaka polovica se na eno stran pod streho potisne, kadar se počijo odpreti. Ta naprava pripomore veliko toploti celoga pavilona.

Na vsakem voglu pavilona postavi se okrogel, lepo izdelan stebel, da pomaga držati streho ter kincā pavilon. Vjrseni naj se prostor pod streho, vrh panjev, napolni z mahom, pezičjem, senom i. t. d., da čebele mraza ne trpijo.

4. Pavilon za 48 kvester sestavi se iz osmih šestov, razdelnih panjev, od katerih stojita po dva na vsaki strani. Na eni strani naredijo se med panji dveri, na drugih straneh pa debele stene (iz vesk in slame ali maha) prowidene z oknami. Ledenā podobā kaze temelj ta koga pavilona.

Pril. 30.

Članek iz leta morata namreč po dva panja, ki stojita na eni strani, biti 6000 vsakele. Natančnejši popis živi se mi ne bo, truden, ker se glavni pogoji razvijajo iz podobe temelja, vse drugo se pa lahko razpodi iz popisa posameznih pavilionov, skupnih in posameznih panjev. Za to je potrebno pred narejanjem ene ali druge sorte čebelnih prelivalskih pre, brati splošni in posebni odstavci o čebelnih panjih.

5. Ker je pavilon res lična in pravo koristna naprava in ker so pri nas na Slovenskem skupni panji silno redka prikazani ter se malo razlijejo, hočem se tukaj nekoliko omeniti o pavilonu, kateri je sestavljen iz samih posameznih panjev. To stori se na enak način, kakor se sestavi celi stolp iz posameznih dvojčičev. K temu naredijo se posamezni panji iz tenkih desk, one strani pa, ki pridejo od zgoraj z zunanjo stranjo, se obložijo s tenkimi deski in slamo. Na ta način zamore se sestaviti pavilon vsake sorte. Pri prvih dveh tukaj popisanih pavilonih postavita se po dva panja vstrib, obloži se torej le ena stran, na drugi so dveri, tretja in šteta ste pa že vsled sestave zakriti. Pri pavilonih tretje in četrte sorte postavijo se pa po trije panji eden tik drugega; pri teh obloži se pri srednjem le prednja, pri stranski dveh pa dve strani, t.j. pri desnem desna in prednja, pri levem pa leva in prednja stena. Prele naredijo se na posameznih panjih v tem razmerju, kakor kažejo dotične temeljne podobe pavilionov. Pri vseh pavilonih, kakor tudi pri skupnih panjih je pa potrebno narediti združevalne vehe, med posameznimi prevedli in panji, ker se s tem v mnogih zadevah pri delanju in druženju mar, silnaj doseže, kar hočemo pozneje popisati.

K koncu popisa čebelnih panjev hočem se pona-
viti nekatera obična pravila, ki veljajo za vse tukaj
popisane panje, akeravno so vse te reči na dotičnih
krajih že navedene.

Ljudi naj bodo pri vseh panjih sem visoko in sem
široko. Pri ležajočih je zemja pri stoječih pa sem visoko od
dna. Taki dna ni dobro žvela delati, ker se pozimi
z mrtvimi čebelami in ledom lahko zamaši ter se
ljundstvo zaduši. Širokost panjev, posebno njih spre-
makljivim izdelkom, je važna reč. Za to poslužil
sem se tukaj pri vseh enake notranje širokosti,
t. j. 26 cm. Spoznal sem to mero kot najpripravnejšo.
V širokih panjih slabi roji ne naredijo v prvem letu
satojja po celji širokosti, široki, z medom napolnjeni
sati so pretežki, se radi odtrgajo in pri opravlilih se
žnjami težko ravna. Čiji panji bili bi pa vendar
premajhni. Lumanja oblika panjev je namreč od
zvedenih čebelarjev tako spoznana kot najpripravnejša,
da je vsak panj (vsaj blizo) dvakrat tako dolg, kakor
širok. Ležajoči panji ne smejo biti prenizki, ker imajo
drugače čebele premalo živežja nad seboj. Ko no-
vžijejo v svojem zimskem gnezdu ves med, prisiljene
so pomakniti se na stran skoli satojja. Ako jih
zadene pa ta neugoda o hudem mrazu, morajo
pri obilnem živežu gladu umreti, ker se ostel
mraza ne morejo razdružiti, da bi se zamogle
dalje pomakniti. Navzgor pomikate zamorijo se
pa o vsakem času, ker pri tem lahko terno
v kipi združene ostanejo. Iz tega vzroka nižjih
panjev od 40 cm. tukaj nisem popisoval.

Posamezne stene panjev, če so iz desk, naj bodo
sem debele; ako so pa iz desk v zvezi s slamo,
mora pa biti vse okup 7 cm. debele. Pri panjih,
katerih se po več okup postavlja, so one stene,

Ki se med seboj dotikajo, le 15 mm. debele. To je iz drugega vzroka: da čebele enega panja tudi toploto drugega, močnejega ljudstva čutijo in da so panji gostan teži lažjeji in tudi ceneji, ter se lažje in hitreje naredijo.

Dveri na vsak panj, kakor na vsaki predel skupnih panjev imajo biti 5 cm. debele. Ako se pri skupnih panjih še čez nje naredijo obična vrata, takrat smejo biti dveri tanjše, n. pr. 35 mm. Vsakdo rad li gotovo tudi večkrat pogledal ne koliko notranja dela čebel, posebno spomladi in v poletju. K temu posebno je ustreznih, premakljivih dveri, ki obstajajo iz dveh šip odelanih v tenek okvir. Brez takih dveri se čebele vsakokrat pri najmanjšem spazovanju motijo in vznemirujajo. Za stojice panje lahko se naredijo premakljive dveri v dvični delarazdeljeni, t. j. za vališče in za mideni odselek posebej.

Tem hočemo sedaj popis raznih čebelnih melivališč skleniti in dati našim drugim čebelarjem prosto voljo, naj si po lastnem spoznanju izvolijo najboljših in najprilavnejših panjev ter si jih naredijo, kakor so tukaj popisani. Ker večidel, kar je tukaj povedano o raznih panjih, je iznajdba in skušnjava velikih mojstrov, kateri so že davno izmed več reči spoznali najboljšo, do koje se mi dolgo nebi dospeli. Toraj je dobro in potrebno, da se v tej reči poslužujemo znanosti, iznajdba in skušenj učnih in zvedenih mož.

Tretji Del.

O čebelnej pomnožitvi.

23. Rojenje.

Vse, kar živi, je po boljji naredbi smrti podvrženo; vse mora umreti po navadni ali po silni smrti, t. j. v sled ostale življenja telesnih moči ali po nenavadnih, silnih vplivih, kateri življenju naglo konce storijo. Vsaka stvar inna pa tudi že v svoji naravi prirojeni nagon pomnožitve, da se plene okrami in dalje množi. Tako je tudi pri čebelah. Matica začne zgodaj spomlad ali prav za prav proti koncu zime jajca leči, iz kojih se tretji dan izvalijo ličinke (črvički). Čebele pitojo in oskerbujejo te ličinke prav marljivo, da dora, sejo iz njih v trih tednih popolna čebela. Na ta način se polk (čudstvo) v panju sčasom tako pomnoži, da postaja panj pretesen in porhota v njem čebelan nadležna. Ako spmblja vse te pogoje dobra in strojna paša, zapusti en del čudstva z matico panj in gre poiskat si novega prebivališča. Pri čebelah vidi se torej dvoja pomnožitva: pomnožitve posameznih čebel in pomnožitve celih čebelnih družtev ali panjev. To je drugo pomnožitvo imenujemo rojenje. Pravi ali naravni roj je torej del čebelnega čudstva, ki zapusti svoje dosedanje prebivališče, da si poišče novi dom in ustanovi novo čebelno družbo. Stari panj, iz katerega roj pobje, imenuje se z ostalimi čebelami starec.

24. Naravni roji.

Vrednjih in ločjih letinah rojijo čebele enega panja po večkrat, navadno tri, celo do petkrat. Vendar začeti in, in vsaki, kdor hoče število svojih panjev še pomnožiti in to z dobrim uspehom, naj ne pušči več rojiti, nego vsakemu panju, največ, dvakrat, da si goji že od začetka dobre in močne panje.

Prvi je prvi roj, ki pride iz starega panja. On ima staro, rodovitno matico in večidel stare čebele, katere vga mejo toliko medu seboj, da blizo tri dni z življenjem izhajajo. Prvi začne v svojem novem panju hitro sa, toje zdati in matica tudi brž jajca lože. Takoj se ljudstvo hitro množi in vse dela v panju gre uspešno naprej.

Drugi pride za prvim navadno deseti dan; tretji dan za drugim pride tretji, čez en dan za tem štati i. t. d. Toliko rojev je za starca na vsak način škodljivo; naj si lode še tako močan panj, kar da več rojev, kakor dva, je preveč in v škodo. Umen čebelar zabrani preobilno rojenje, da starci ne oslabejo. Starcu naj se po izrojenju drugiča prostor povekša, tedaj imajo čebele dovolj dela ter ne mislijo na rojenje. Celu zanesljivo se pa rojenje zabrani, če se v panju deseti dan po prvem odstranijo vse matične celice razun ene, katera ima stati za izgojo mlade matice za starca. Še li se pokon, čaka matične celice prej, bilo li to brezuspešno, kajti čebela naredijo si drugih, dokler imajo še za to sposobne zalige. Ker se pa iz jajca izvali tretji dan ličinka, tu se čez šest dni potem zalubi, je tedaj deseti ali vsaj deseti dan po odhodu matice že vsa zaliga zadelana. Če je pa enkrat vsa zaliga v panju zadelana, si čebele ne morejo več iz nje matice izrečiti.

Trilnik letinak da se močilo prvič v časih zopet roja, kateri se imenuje Devičnik. Ta ima stara matice, ki je prista s prvičim že iz starca, prvič izgredi si pa mlado.

Drugič, tretjič, itd. ki imajo se neoprashene matice, morajo biti precej močini in hof zgodnji, če ~~koč~~ kočš imeti iz njih plamenjake. Roji, ki imajo oprasheno matice, začnejo izgrediti in polk takoj razširjati, pri onih je pa drugače. Matica ne more prej zalage nastavljati, dokler ni oprashena, kar se sečasih še le v tleh tednik, najmanj pa v osmih dneh zgodi, tudi čebela delajo med tem le malo ali celo nič satorja. Kadur je matica oprashena, začnejo se le čebela redno židati satorje in mlada matica prične nastavljati zalage. Iz te zalage izvalijo se še le čy tri tedne mlade čebela, ki pa zopet najmanj en teden ne grevo na pašo. Tak roj z mlado matico potrebuje traj šest do sedem tednov, predno grevo mlade čebela na pašo in se zopet ljudstvo mnogi in v panju vse redno napreduje. Med tem časom je pa gotovo že nad polovico starih čebel pomrlo, taki roji traj težko nalrejo dovolj živeja, posebno pozni.

Rojanju najbolj ugodno je toplo, nekoliko vlažno vreme. Takrat čebela mnogo letajo na pašo, veliko nalrejo in tudi matica nastavlja mnogo zalage. Ljudstvo se naglo mnogi in hitro dela satorje tako, da je panj v kratkem času s satorjem izdelan. Vsak dan prilze na stotine, - da, na tisoč mladih čebel iz celice in v nekoliko dneh je panj tudi s čebelami napolnjen. Vse toliko množine čebel in njih nevtrunfiva delavnosti in gibanja doseže gorkota v panju že visoko stopinjo. Tudi začnejo čebela tudi tretovo satorje židati in matica zasede tretove celice nemudoma z jajčicami. To je tretova zalaga zavelana ali so že nekateri troti morabitni iz leteli, napeljuje gorkota, kakor tudi njih prirodni nagon čebela k nastavljanju maticnih celic, katere pri taki vzvišeni gorkoti in stanovitni paši matica hitro z jajčicami zalage. To so pa enkrat te maticne celice zabubljene (zavelane), nima matica več miru v panju.

Kakor je znano, je v vsakem panju navadno le ena matica
imta je že po svoji naravi tako samovladna in svojvoljna,
da ne bopi nobene druge matice zraven sebe v panju. Z vsake
postavi se v dualoj, čes: ali stane mijs ali toje življenje. Iz
tega ugroba hoče tudi mlade matice v izdelanih celicah
umoriti. Ker se pa veselje k rojenju v čebelah gladi, za to
branjijo celice ter stari matice od njenega hudo delstva odvračajo.
Kedaj matice vidi, da ne more svojih naslednic pokonjati,
moralo bi toraj svoje vladanje prepustiti in pobežniti.
Neprijetnoma drvi sem ter tje tako dolgo, dokler ne pride
ugoden čas, da s pridruženimi čebelami izroji. Povod
k rojenju izhaja toraj od matice, čas k temu od ločijo pa
čebela, ker le one zamrejo vedeti, kedaj je ugodno vreme.

Rojenje zamore se na razne načine nekoliko pospeševati.
Deloma se sili panj k rojenju, če mu prostor zmanjšaš. Ako na
sateh z zalego ob straneh ali na spodnjem koncu majhno kose
izreješ ali cele sate skrajšaš tako, da pride perez do jajc ali
mlade zalege, imajo čebela tukaj priliko matične celice nastav-
ljati, kar tudi večkrat storijo. Če močnemu panju das včasu
rojenja se eno matice v kisici zaprto, se rado prigodi, da
panj roji; matice, ki je bila prej v panju, loji se za življenje
ter nečidel drugi dan s pridruženimi čebelami izroji. Po
izrojenju das zaprto matice panju nazaj, od kodar si
jo vzela. Izrojen stari izrodi si iz zalege mlado matice to
se včasih da drugič, če je bil dovolj močen. Tudi s kadetjem,
tekanjem po panju, odpiranjem, izjemanjem in pregledovanjem
satorja in z enakim ~~izjemanjem~~ vzgumiranjem se pri-
pravi panj k rojenju; vendar pa le takrat, če je že zarojenje
nekoliko pripravljeno, da ima že matične celice nastrojene.
To zgodi se pa le v mirnem, toplen vremenu. V sled takega
vzgumiranja naprejo se čebela medu, ker ga počijo vsiti
mistec, da jim ga hoče kdo vzeti. Tjo se nasitijo medu,
začnejo predigravati in pri tem z gladi se jim veselje k
rojenju, in tako že panj v nekaterih minutah roji.

Na to lahko bi mi rekel, č. bralci in čebelar: Saj mi
tako, za rojenje pripravljenu panjo nič ne kasni, če ga
k rojenju spodbujam, kajti ta bi tudi brez tega rojil. Vendar
korist tega počitja obstoji v tem: Prigodi se, da vsak za
rojenje že dlo pripravljen panj v sled naglo spremembnega
vremena ali kakhe druge nezgode matične celice, pokonice
in rojenje bi brez takega vzneimovanja čebel izgostalo.
Tripetita se je pa že morebiti: tuii Teli, da si po vseh teh
znamjenih, katera regni čebelarji naštevajo, pričakoval
roja, pa vendar ga nisi pričakal. Ko si morebiti tako
čakal tri, štiri, dlo osem dni, naveličal si se naposled
zastonj pričakovati, si pustil panj iz misli in šel po svojem
poslu. Ko si prišel domu, slišal si prve besede: Čebela so
rojile in so nam odletele. — Ako imaš toraj kateri panj,
da pričakuješ v kratkem času roja od njega, poskušaj ga
skaditi, nekoliko ropotati po panju in čebele vzneimiri.
Če je sposoben za rojenje, dobil boš hitro roja, ki ga zamo,
reš se vsaditi, predno se podaš od doma. Vendar prezgo,
daj zjutraj stem ne boš nič dosegel, ker je že prekladno.

Nekateri čebelarji opazujjo različna znamenja, po
katerih se more roj pričakovati, kakor: če je trotova zaloga
zadelana; če čebele po noči pokrove trotove zaloge iz panja
mečajo; če troti že predigravajo i. t. n. Ta znamenja so pa
večidel nezanesljiva. Edino zanesljivo znamenje, da bo panj v ne,
koliko dnevih rojil, je to, če ima panj matične celice
nastaljene; in to se le takrat, če si celo za gotovo papri,
čan, da panj ima matico. Tisti dan ali vsaj nekoliko ur
pred rojenjem zapazijo se že bolj zanesljiva znamenja, po
katerih se rojenje napoveduje. Posamezne čebele pridejo
s kličicami iz pasje, pa ne gredo naravnost v panj, kakor
navadno, temveč vsedajo se med druge na bradi ali
na panju lžje čebele; nekatere gredo v panj in pridejo
s kličicami zopet nazaj iz panja. Naenkrat vsujjo se
zunaj lžje čebel v panj, se kličijo skozi žrelo in čez

nekaj časa prihranjuje spet naglo iz panja. Tudi na počo
ne grede tako silno, kakor navadno. Nekaj jih začne
predigravati in zopet podajo se v panj. Tudi os tenejšo
nekoliko dalje v panju, da si vzamejo medu na pot.
Ko si zapazil že vse to, ne bodeš čakal pet minut in
začela se bo še ena predigra, po kateri pride roj, kakor
bi pihal skozi žrelo iz panja.

Čas rojenja v obci je od začetka majnika, do konca
avgusta. Licer je pa to v raznih krajih različno. Kjer
je pomladna pašna bolj pozna, t.j. kjer je malo lesčevja,
jelsvoja in zgodnjih cvetlic, tam imajo prve roje še le
začetkom junija. V krajih, kjer ni ajde in jesenskih
cvetlic, ali vsaj prilike, da bi se čebele prepeljale na
jesensko pašo, so pa tudi avgustovi roji že redka pri-
kazen in se ti se ne morejo oskrbeti za zimo.

Roji zamore pričakovati od devetih pred poldnevom do
štirih po poldne. Prvič rojijo največkrat spudne ali še
pred poldnevom, redkokdaj po poldne. Tudi glede vremena
so prvič izbirljivi, celo rahel veter zna zadržati prvič,
kateri pa pride gotovo drugi dan, pred poldnevom. Če pride
pa slabo vreme in traja več dni, da panj ne more rojiti,
pomori matice ose bube v matičnik celicah, in panj
celo ne roji.

Drugač je pri drugičih in tretjih. Ti le nimajo
toliko časa, da bi si izbirali z vremenom. Prvič
namreč hitro, ko so nekatere matične celice zadelane,
išče prilžnosti se izrojiti, dasiravno traja še šest dni
dokler se prva mlada matica ne izvali. Šo pa ta
namerava z drugičem viti, mora se podvignati, ker
je že druga mlada matica blizu izvalitve.

Panj, ki je dal prvič, je celo enak takemu,
kateri je matice zgubil, ali kojemu smo jo odvzeli.
Če počes, da bi tak starec več ne rojil, daj mu iz drugega
panja mlado, neopravšeno matice, katera potem vse

maticin celice pokonča. O pripravljanju k rojstvu na-
stavi vsak panj po več maticin celic, pet do petnajst
celo do dvajseti. Če pustiš, da roji, kolikor hoče, gre
opravičem stara matica, z drugičem prvoozvaljena
mlada, s tretjicem druga, i. t. d. Ker matica (stara) ni
vseh maticin celic naenkrat, t. j. en dan z jajčicami
zaseda, toraj se tudi iz vseh naenkrat mlade ne iz-
valijo, temveč ena za drugo. Ko je panj znabit, že
tri- do štirikrat roji, ter je že precej oslabljen, predzgne
se vendar naslednja mlada matica hiševanje prevzeti,
za to pomori vse svoje mlajše sestre v celicah.
Čebele potem matice iz celic izvolčajo in iz
panja pomečajo. Večkrat nahajajo se zjutraj na bradi ali
pred panjem matice, nekatere že dorasle, mlade matice, ki so
jih čebele v noči izmetale. To je znamenje, da panj se bo
več roji.

Kakor smo že omenili, se prvica ne morejo zanesljivo
pricakovati. Bolj zanesljiva in gotova znamenja spazujajo
se pri drugičih, tretjih i. t. d. Ke čas njihovega prihoda
ravna se po prvicu. Drugič pride sedmi, najprejkrat pa
deveti dan po prvicu, tretji tretji dan po drugicu, četrti drugi
dan po tretjicu ita. Razun tega naznanjajo se ti- k roji
svoj prihod na predvečer s tako imenovanim maticinim
petjem. Ko mlada matica izleze iz celice, je njena
prva skrb pokončati ostale mlade matice v celicah.
Če je pa lepo vreme in se panj močeri, odvažajo jo
čebele, od tega ter varujajo maticine lube. Ta vid ti naj,
da ni več varna v panju, ter začne se glasiti: tiiii
tiiii ti ti ti ti tiiii tiiii. Na to odgovarjajo ji druge
v celicah; ker so pa poslednje popolno zadelane, toraj
njih glas bolj volto doni ter se sliši, kakor: kvaaaa
kvaaa kvaa kvaa kvaa kvaa. Os mi večer po prvicu in
drugi večer po drugičem v mraku, ko je že vse mirno,
poslušaj pri žrelu ali od pri panju (ako je prvica s žipo)

in nastavi uho, lahko se s tem prepričavi. To pelje
ponavljajo se še drugi dan, dokler roj ne pride. V panju,
kjer je mnogo matičnih celic, izvali se po več matic na
enkrat ali v enem dnevu. Tse, ki so že toliko gojene, da
lahko zletijo, gredo s priložnim rojem. To to pride, da
ima drugi, tretji i. t. d. včasih po več n. p. do stari matice.

Ne samo spoznati in zanesljivo določiti da se čas,
kedar drugi, tretji i. t. d. splot roji z mladimi maticami
rojijo, ampak celo posredovati, tako rekoč celo določiti
(ukazati), kedar naj ta ali uni panj roji. Ako hočeš n. p.
komu za imenovan (go) roja pokloniti, ali hočeš da bi
kateri izmed tvojih panjev ravno na linkeštini pondeljok
(ali kateri koli spofuben dan) rojil, izberi za to prav
močen, čebelnat panj ter mu odzami matice 14 dni
pred odločenim dnevom. Matica oropan panj izredi
si iz čebelne zaloge. Drugo ter nastavi hitro več matičnih
celic. Med čebelnimi ličinkami, koje čebela izvalijo v
matično iz gojo, so nekatere gotovo stare že jut dni. Ker
pa matica potrebuje, odkar je jajce položeno, do popoln
nega razvitka 16 dni, toraj prva mlada matica
prileze že ednajsti dan po odvzetju stare matice in
čez tri dni izroji.

Rojem, ki imajo neoprašeno matice, pridružijo
se večidel tudi cela truma otrov, pri prvih pa
le malo, pri zgodnjih včasih celo nič. Pri rojenju
gredo le stareje čebele naprej, mlajše ostanejo še
pa v panju.

Kadar začne panj rojiti, podobno je navadnemu
predigravanju. Okoli panja vrteče se čebele letajo
vedno v večjih krogih in se pomikajo vedno dalje
od panja. Iz panja slišni zmiraj več čebel in
vedno bolj naglo. Sedaj je za čebelarja najuseljivi
trenutek, katerega bi se smel zamuditi. Ko
se tako čebele sujijo iz panja, naenkrat prestane

vse za nekoliko časa, — Zvij pride matice, ko di neko,
leko po bradi, potem se vzdigne med veselo bruce čebela.
Kadar matice odleti, nastane se enkrat kujeja pro-
cesija iz panja, ki traja se zopet tako dolgo. Na-
posled vendar pojenjujejo čebela in vedno manj jih
pude iz panja tako dolgo, da je vsemu koncu. Po
končanem rojenju je vse, kakor mrtvo pri žrelu,
le tu in tam pride se kaka čebelica iz puše domu
in teha urno v panj, kakor bi nič ne vedla,
kar se je godilo doma. Med tem se pa roj veselo
vrti in šurni po zraku. Če imaš miložnost,
postavi se na stran panjevo, ko začne rojiti, da
opazuješ in vidiš matice, ali je zletela z rojem,
ali je padla na tla, ali se je znabiti spet v panj
vrnila. Dobro jo je hitro vjeti, v matično hišico za-
preti, na palico privezati in kvišku držati med
letajoče čebela. Hitro jo zapazijo in se zbirajo okoli
nje. Sedaj nesi počasi palico in roj gre za teboj.
Tako ga moreš zapeljati, kamor hočeš, v že pri-
pravljn panj ali na kak prostor, kjer ga prav
lahko osadiš. Matice najlože vjameš, če jo s kozar-
cem (kupico) pokriješ, ko jo na bradi zagledaš, po tem
potisneš kozarec na kos papirja ter vse skup
vzdigneš, da jo zapreš v hišico. Alko matice ne
vjameš, pripravni si škap vode in briggjo in pazi,
kam se roj obrača. Če se noče hitro vvesti in se zmi-
raj suče po zraku, briggaj vode tje, proti kateri
strani se pomika. Briggati se pa mora mimo
čebel kvišku, da kapljice odgor dolj, kakor dež,
na čebela padajo. Tuji takrat je potrebno vode
briggati, če se noče roj visoko ali na neprilicn
kraj vvesti. Ko nekaterekrat briggneš, ne lodeš
čakal dolgo, da se bodo čebela začela v vedno gostiji
oblak družiti in vedno boš prav zapazil, lode jih

že nekoliko na veji kaknega drevesa. Če se pa raj
le zmiraj nagnanja, da bi jo rad pobrisal, takrat
pa le brizgaj vode tje, kjer je največ čebel skupaj,
da tudi matice nekatere kapljice doletijo. Mislila bo,
da je začelo dežeti, hitro se bo vsedla na najbližnjo reč
in z njo ves roj.

Prvič se navadno sami hitro vsedejo; roji z mladimi
maticami pa kaj radi polegnejo, ker so mlade matice
se lahke in čvrste ter se lahko letajo. Najbolje ji, če
se roj, kakor hitro je mogoče vsede, ker drugače lahko
matice na zemljo pade in se zgubi. Pri dolgem letanju
gre tudi veliko čebel nazaj k starim, kateremu niso
tako potrebne, kakor roju; mnogo čebel gre tudi k osedi
nim panjem, kjer so nevarne za matice dotičnih panj,
jer ali jih vsaj tam druge pomorijo.

Roj se vsede najraje na kak temen, rjav ali
na gosto obrašeno drevesno vejo mislač, da ondi že kupa
čebel sedi. K enakimi rečmi se toraj lahko na pripraven
kraj privede. Na nizka drevesa blizo čebelnjaka se v ta
namen privežijo majhni letarji iz vrbovega šibja,
ki postane celo rjavavo, ko je suho, če se mu lubje (skorje)
ne odstrani; tudi kosi drevesne (np. krasove) skorje se
z uspehom na take kraje privežijo ali stari slamnati
panji na drevesa oblesijo. Čebele ljubijo tudi prijeten
duh, posebno jim vstreže duh melise ali babje du-
šice, katero gotovo vsakdo pozna. Dobro je toraj na-
drgati z labjo dušico, ^{prav} kamor kočš, da bi raj vsedel.
Tudi panj, v kojega nameravaš roja vsaditi, nadrgaj
s tem zeliščem, da čebele tam rajši v njem ostanejo.

Pri rojenju mora se najbolj paziti na matice. Če
je ta zgubljena, je zgubljen celi roj. Za to je potrebno,
da pri rojenju stojiš na strani panjevi in gledaš, kajaj
pride matice iz panja in kaj se z njo zgodi. Takrat
se pripeti, da je matice že stara, onemogla, da ne

more zleteti, ali da ima poškodovane prute i. t. d. Takovna
pave hitro pred panjo na tla. Višnik pa tudi matice
dalje od panja pade na zemljo. Čebele med tem letajo ne
mimo sem ter tje in se nočijo vstati. Če to vidiš in
matice pri rojenju nisi zapagal, išči najprej pred
panjem, potem pa vedno dalje skozi, kadar roječe
čebele letajo, da matice najdeš. Našel jo bodeš na zemlji
ali v travi obdan od nekoliko čebel; ne išči pa pre-
naglo, da je ne pokodiš. Če je rodovitna matice poško-
dovana na prutih, nič ni del; če je pa mlada, se ne
oprašena, letanja nezmožna, moraš jo odstraniti, ker
si taka ne more spraviti.

Nekateri čebelarji vjamejo matice pri rojenju in jo
denijo (zapirajo) v prazen panj, katrega postavijo na staro
čovo mesto, stara pa med tem na stran. Proj se potem,
ker ni matice, vrne nazaj in gre v prazen panj,
kjer je njegova matice. Stena se vendar čebele prevači
notri. Proj mora potem na staršem mestu ostati, ker
čebele mislijo, da so morale nazaj iti v svoj stari panj,
toraj se na nov izlet ne vadijo. Mnogo čebel se pri
tem vračanju zgubi, ker gredo k sosednim panjem, kjer
jih one pomorijo. Tudi od starca gre veliko čebel k roju,
kateri jih zopet kot tuje spozna; vsled tega stavec zelo
oslabi. — Ker je rojenje naravno vjanje, je najbolje
se pri tem tudi naravnih potov držati.

25. Vsajanje rojev.

Čebelar naj si že v zimi pripravlja vrodje in
panje za rojenje, da ne bo v zadregi, kadar česar
potrebuje. Slabo znamenje čebelnega gospodarja je,
ako gre se k sosedu panja prositi, ko je že roj na
drevesu.

Če se vsede roj na pripraven kraj, takrat je vsajanje
pravi lahko. To se naj tudi kmalogačine, kakor hitro
se je večji del roja umiril. Ni dobro čakati, da li se
vse čebele vsede, kajti predno poslednje vsedejo, se že
pave zopet vzdignejo ter se podajo nazaj k starcu ali
pa krog letajo tako dolgo, da se sčasom celi roj vzdigne.
Pri prvih sicer to ni tako nevarno, ti-le se vstavijo
dalj časa, ker stara matica se rada sprošče. Drugač
je pa pri drugih, tretjih i.t.d.; takojni, ako narav-
nost iz panja ne pobegnejo, jo tudi z drevesa kmalo
potrusejo. Predno roja vsadiš, ga rahlo poškopri
z vodo, da čebele mirneje ostanejo. Če imaš lesene
ali drugače težke panje, potrebno je, da imaš za vsa-
janje nekoliko lahkih, slamnatih ali iz tenkih desk
narejenih panjev, s kojimi lahko blizo roja prideš.
Ako se vsede roj na tenko, ne previsoko vejo kakega
drevesa, postavi panj pod vejo z odprto stranjo
navzgor, da roj vanj visi; udari zdaj na vejo in roj
pade v panj. Bodi pa tudi pripravljen z vodo, da,
ko li se hotel roj vzdigniti, ga lahko poškopiš. Ko
je roj v panju, postavi ga pod drevno ali vsaj blizo,
kjer je roj vsedel, da se ostale čebele k njemu zberejo.
Kadar so vse čebele v panju, kar se v četrt uri gotovo
zgodí, prenesi panj na prostor, kjer ima za zmiraj
stati. Ako moraš se zdaj spraviti roja v drug panj,
nesi ga k memu, ki naj bo že pripravljen in odprt, nagni
polnega z rojem nekoliko in zajemaj z leseno žlico
čebele in jih devaj v njih pravi panj. Kadar jih je
že malo v prvem panju, prisloni ga tako, da čebele
lahko gredo same v drugi panj. Vrh tega jih še rahlo
s peresom tje pometaj, da pridejo hitreje v namenjen
panj. Če se na dva panji, v katerem misliš roja stalno
imeti, nekoliko nagniti z odprtim koncem navzgor,
takrat lahko roja nuenkrat vsiplješ v njegovo

prilagodnje prebivališče. Prav lahko spravijo roja v stalni panj, če deniš kos sata v panj, v katerega si roja spravil z drevesa. Matica gre potem na sat in zupja tudi mnogo čebel. Čez nekoliko časa deniš sat v stalni panj, kjer ima roja za naprej ostati, oni panj z ostalimi čebelami pristoni pa k odprtemu panju in čebela bodo šle same v panj.

Ni dobro, kakor nekateri hočejo, roja do večera pustiti pod drevesom, kjer se je vsedel, in se le zvečer prenesti na stališče. Roja se kmalo vmiri in čez eno uro gredo čebela že na pašo. Vse čebela, ki so prvi dan tukaj izletela in spet nazaj prišle, so za roja zgubljene, ker prihodnji dan zopet tukaj svoj panj iščejo, ker ga pa ne najdejo, razidejo k sosednim panjem, kjer jih malo pri življenju ostane.

Če se vsede roja na kako tenko vejo nerodovitnega (gozdnega) drevesa, lahko vejo odrežeš in z rojem vidiš v panj deniš. Vendar take veje ne odrežuj, kjer je roja lahko vsajati, če je blizu čebelnjaka, kjer je enkrat roja visel, tje se tudi drug rad vsede. Tudi vejo sadnega drevesa bilo bi škoda odrezati.

Prav hitro moraš delati pri vsajanju, če hoče tudi kateri drugi panj rojiti, da roja prej, ko je mogoče v panj spravijo. Če je drug roj že v zraku, predno imaš prvega z drevesa, boš gotovo vsedel k prvemu. Pri tej priliki je treba hitro prvega roja s kako svetlobarveno ruto pokriti, vodo brizgati in okoli njega s tličimi cunjami ali trohgivim lesom kaditi. Dobro je, če ti v taki zadevi kdo pomaga. Roja pokrij ali drugače obseni tudi takrat, če se je vsedel na solničnem kraju. Gorki solnični žarki bi ga kmalo ogreli, da bi se naglo vzdignil in pobegnil. Pri večjem številu panjev se pa večkrat okljud vse skrb, živost ne more ubraniti, da bi dva ali več rojev skupaj ne vsedlo. Če se tako združijo sami, prvič ali sami drugič, lahko se to hitro pomaga. Vse čebela

spravi v panj in jih potem vsiplji na velik prt ali rjuho.
Kdaj postavi prazen panj blizu, da se čebele vanj podajo.
Ko tako počasi gredo v panj, lahko laže zapazijo matico,
koja hitro vjami in zapri v hišico. Ako sta bila
samo dva roja skupaj, razdeli čebele v dva enaka dela.
Hitro boše en del postal nemisen v znamenje, da nima
matis; temu vaj tedaj zaprta matica in vsadi vsakega
roja posebej, kakor navadno. Če liki so trije roji skupaj
vsedi, moras pa čakati, da dve matici vjameta. Staro,
nedovitno matico čebele sprejmejo, akoravno ni lastna
njihova. Proji z mlado matico hoče pa le svojo,
katera je z njim iz ravno tistega panja izrojila, za drugo,
nerodovitno, ne mara, temveč jo hitro umori.

Težja ločitva je, če prvič in drugič v skup vsedeta.
Prvičve čebele hočejo drugično, mlado matico umoriti.
Med seboj se čebel sicer ne napadajo, vendar skoli
matis nastane hud boj. Mlada močnejša matica
zamore staro hitro umoriti, prvičve čebele znajo
pa napasti mlado. Treba je toraj, kakor hitro je mo-
goč, poskati obe matici. Kjer se čebele najbolj
kopirajo, tam itni najskrbneje. Če si našel obe,
zapri vsako posebej v maticno hišico in jih deni v velik
šraf ali v kad na dno prav daleč narazen. V pravo
vsiplji tudi vse čebele in pokrij jo s kakim prtom.
Drugi dan našel loč vsakega roja okoli svoje matic
združenega. Če sta pa roja že bolj pozna in slaba,
takrat posli mlado ^{matico} in jo odstrani, čebele pa vsadi vse
v en panj. V Gierzonovih panjih se tako skup vsedi
roji se laže delijo. Če sta dva roja skupaj, razdeli čebele
spoljubno v dva dela; vsak del vsadiš potem v en
dvojčič ali predel skupnega panja*), od pres združevalno
seho in čebele se same redno razdelijo.

*) Pazime se, da morata panja ali predele biti vstrit, eden tek drugega.

Dozvaj pogovoriti smo, kako je vsajati roja, ki se seli na ugoden in prilichen kraj vsede. Akoravno je rojenje za čebelarja reseli trenutek, vendar je večkrat v zvezi z mnogimi sitnostmi, neprilikami in težavami. Če se vsede roj celo nizko na drevesce blizu čebelnjaka, kjer zarnoršč panj celo pod njega postaviti, takrat ga res prav lahko vsadiš. Težje je, če se vsede na vejo visokega drevesa. Tukaj pristavi si lestvico in skušaj, da prideš s panjem blizo. Če ni debela veja, odreži jo in deni z rojem vred v panj. Ako je pa debela, zajemaj čebele z žličo in jih devaj v panj. Če blizo ne moreš, ker je veja presilbka, priveži panj na primerno dolg drog in ga postavi tako, da pride panj nad roja z odprto stranjo navzdol in sicer tako blizo, da se čebel dotika. Na drugi drog priveži si staro cunjjo ali trskljivega lesa, ga zažgi in tako preženi z dimom čebele počasi v panj. Kdaj je ves roj v panju, vzdigni ga prav rahlo od veje na stran in ga spusti počasi dol. Teja se si, da ne moreš opravljati sam, za to si oskrbi zanesljivega pomočnika, ki ti vsaj pomaga roja z drevesa vzdigniti. Ravnaj pa pazljivo pri tem, da roja ne steseš na zemljo, ko ga imaš že v panju.

Večkrat se vsede roj tudi na drevesno deblo. Tukaj ga zajemaj in sicer od spod navzgor; začni pri najnižji kepi, tukaj je najbliž matica, tev devaj čebele v panj. Če je vsedel okoli debela ali celo med veji, da ga zajemati ne moreš, spravi panj, kolikor more, blizo in ga olasi nad rojem z odprto stranjo navzdol. Če se panj dotika čebel, začele bodo same iti vanj; da se to hitreje zgodi, ženi jih še z dimom. Enako storiš, če vsede roj na kak plot.

Neprijetno je, če se vsede roj v trnje in grmovje. Tukaj ne moreš do njega ne z roko in ne s panjem. Poskušaj najprej teli ko grmovja posekati in porezati, da prideš do roja. Če pa tega ne moreš, ali ne smeš, ker ni tvoja lastina, takrat moraš pa roja z dimom pregnati do kraja, kjer mu lahko blizo prideš.

Pod vsajanjem, posebno če je vroče, je dobro roja večkrat poskropiti; tudi med delom je to večkrat potrebno, če čebele zajemas in v panj devas. Tjer morajo čebele same iti v panj, ni dobro rabiti veliko tobakovega dima, ker od tega postanejo omamjene in za to težko gredo. Najpripravnejše kadijo (tvarina za kadienje) za čebele je: trsk, ljiv les, živalska slaka, stare curje, posebno pa drevesna goba, kakoršno so rabili nekdanj tobakarji, ki so „ogonj kresali“; in še mnogo takih tvarin, ki rade tlejo, se zamorejo rabiti pri okadienju čebel.

Težko bilo bi popisati vse dogodke in slučaje, ki se pripetijo pri rojenju. Iz tukaj navidenega, kakor iz lastnekušnje se bove vsaki mladi čebelar lahko sam naučil, kako naj ravna v posebnih, nenavadnih slučaji, da sebi in čebelam ne škoduje.

Najbolj neprijeten med vsemi slučaji, kar se jih pri rojenju pripetiti zamore, je gotovo ta, če roj brez varha odide, pobegne ali da se vseli v kako drevesno votlino, v skalno ali živalsko spoklino. Že vsajanjem ali prav za prav z izganjanjem takega roja je večkrat smrtna ali požarna nevarnost v zvezi. Dokler se roj nima nič satojja v duplu, se more še zdimom izgnati. Če ima pa že precejšnji izdelek, je samo dim premalo. Ako poskušas takega roja dobiti iz votline, naredi se eno luknjo v duplo, odzgoraj ali odspodaj, kakor je potrebno. Če potem močno kadiš skozi spodnjo luknjo, bodo prišle čebele skozi zgornjo in roj se bo nad njo zbral. Če pritadiš ondi popred najhno vejo, lahko ga potem z vejo vred v panj devas. Ako na ta način ne preženeš roja, poskušaj ga s smradljivimi rečmi izgnati, n. pr. gnjilim sirom, gnjilimi kosi živalskih teles, smradljivim oljem s. t. d.

Če si dobil roja, ki ti je pobegnil, spet v svojo
oblast, pazi, da ti zopet ne uide. Daj mu v panj
sat galege, kee stem se čebele najbolj ne prebiva,
lišče navežejo. Ako roj že iz panja drugi ali tretji
dan odide, krivo je najučkrat, to, da panj ni znažen.
Če je mačka ležala v panju in ilako pustila, če
so panj miši onesnažile ali so lili pajki v panju, ta
krat roj v njem ne ostane. Za to je potrebno panje
pred vsajanjem dobro očistiti in zraven tega se tržno
z labjo dusico navrgati. Poslednje odvajane vsak
čebelam neprijeten duh.

26. Umetni roji.

Umetni roji ali prisiljeni so koristna iznajdba in imenitna
znanost čebelarje, pa le v potrebi. Nepotrebno delanje in pre-
panjanje ljudstvo je le škodljiva zmotujava za čebele. Trditelj
da je naravno rojenje bolje, nego umetno delanje, ni vslej
opravičena. Res je, da v dobri pasji in toplen vremenu
čebele same ob sebi dovolj rojijo, vendar so v tej reči mnoge
izjeme. Če je nekoliko slabša pasja, glaste pomladna,
se bodo čebele slabo pripravljale na rojenje in pomladni
roji selo izgostanejo. V krajih, kjer je jesenska pasja slaba, se
na pozne roje ne sme zanašati. Ako je pomlad bolj sušna,
naberejo čebele veliko medu, pa malo cvetnega prahu; tudi
vode si težje dobirjo. Takrat naberejo veliko medu in napol-
nijo gnjim večino izdelka, da matice primanjkuje prostora
za odlaganje jajc. Mlade čebele se le toliko plovijo, da se
komaj zguba starik nadomestuje; — kje loč pa takrat roje
vzel? Nekateri čebelarji imajo čebele le v večjih panjih
in ravnoji tako, da v jeseni med, kar ga je odveč, odvajajo
ne, da bi panje podirali. V takih velikih panjih pa tudi
čebele ne rojijo rade ali vsaj pozneje. V tem slučaju mora
se toraj popolno število panjev z umetnim delanjem
shraniti, če rojenje izgostane. Celó v prav ugodnih

letinak nabaja se sem ter tje kak panj, ki noče rojiti. Ako je n. p. nastalo v času rojenja slabovremne in roja nekoliko dni zadržalo, pomnila je stara matca vse mlade (matice) v celicah in panj ni mogel rojiti. V enakih slučajih je torej še var dobro in potrebno na umetni način zadostiti, kar narava zamudi.

Iškor noče veliko rojev in se boče izogniti vsem sitnostim, katere se pri rojenju večkrat pripetijo, pomnožuje panje na umetni način, kakor hitro pride ugoden čas; potem pristie pa čebele mirno in neprestano delati in nabirati. Marsikdo pravi: Umetno delenje ali preganjanje je čebelarom škodljivo, ker je naravi nasprotno. — Saj tudi kmetovabe ne pusti svojih domačih živali po njih naravni živelti. Pri nekih trih zadružnih plemenih, da se njih rasi popolneje razvije, drugim zmoglost plemenjenja celo odvzame, da so voljniki za vpreganje in sposobniki za pitanje; spet pri drugih pa tudi pomnožitev pospešuje; in le ledak bi zamogel tviditi, da je to napacno, ker je naravi nasprotno. Tudi čebele ima in goji človek za to, da bi se njih užival po možnosti veliko korist, ne pa, da bi same po svojem naravnem živeli. Večkrat toži se čebelar drugemu: Ta panj mi noče rojiti, na tega že tako dolgo čakam, drugim radi rojijo, meni pa letos nočijo i. t. d. V takem slučaju je potrebno narejati roje na umetni način. Vsak lahko sam spozna, da, če se v pravem času skubi za izrejo več matice, se nastavi potem tudi več zalage, izvali več delavk, ki v ugodni prasi tudi veliko več naberejo. Ko bi se pa čakalo dalj časa na naravne roje, bi mnogo čebel zamudilo najboljšo praso, ker bi se ne pozno izvalile. Komur pa čebele drugače dovolj rojijo, bil bi gotovo neumen, ko bi jih z umetnim delenjem motil in nadlegoval, ker je to opravilo, katero naj se stori le v potrebi. — Po mestih in tujih skropijo ceste z vodo, da se preveč prah ne kadi; mislim, gotovo

bi se vsakdo smejal, ko bi videl, da li škropili
tudi o deževnem vremenu. — Umetni roji naj se
narejajo le iz močnih panjev in sicer o pravem času,
ko je že doba paša, namreč o času rojenja.

Umetna pomnožitel biva je do novejših časov še
celo o nepopolnem razvitku in z mnogimi težavami,
škodljivimi nastedki in slabim uspehom v zvezi.
Le le dr. vit. Dzierzon, oče čebelarje, odpul nam je pot
k popolnej umetni pomnožitvi, kakor tudi on po-
ložil je temelj pravemu, umnemu čebelarstvu. Pri
umetni pomnožitvi so se pa ljudje pre naglili ter
so hoteli naenkrat naravno rojenje popolnoma zatreti. Tendar
o tem so sami sebi mnogo škodovali ter dobro iznajdlo
zlorabili in ob dobro ime spravili. Na to nastale so raz-
putije med čebelarji, ki se danes trajajo; nekateri
čebelarji hočejo le naravno, drugi pa le umetne roje.
Prav sogoditi se to ne more drugače, kakor: naravni, pa
tudi umetni roji imajo svojo dobro in svojo slabo stran.
Razmere, ki reči zdatno spreminjajo, odvisne so od
krajevnik okolnosti, od načina, po katerem se čebelari,
od čebelnih panjev, kakor tudi od čebelarja samega
in od njegovih znanosti, kako namreč to ali uno
izpelje. Kakor pri vsem, tako posebno pri pomnožitvi
je najbolje držati se zlate srednje poti, katera iz-
ogne se tega, kar je preveč, pa tudi tega, kar je premalo.

Kdor hoče umetne roje narejati, mora celo čebelno
naravo in življenje dobro poznati. Panj, kateremu hoče
umetnega roja odzeti, mora biti za rojenje sposoben, t. j.
mora imeti obilno čebel, da že pred želen na bravi
ležijo ali vsaj satorje do dna gosto obidejo; tudi mora
imeti vališče celo s satorjem izdelano, veliko zaloga
in obilno medu. Sposobnost rojenja spozna se najbolj
na tem, da je trotova zaloga zadelana ali so že
nekateri troti izleteli.

Dandanes imamo že mnogo načinov, po katerih se čebelna ljudstva pomnožujejo, izmed kojih hočemo pa tukaj le tri pogovoriti: 1. preganjanje, 2. delenje in 3. navarjanje umetnih rojev v ožjem pomenu. Vsi drugi načini so pa le lehkomyšeln, za navadnega čebelarja brez pomenljive novotarije, po katerih se panji mnogostanske razkosajo in čebele preveč motijo, kar čebelam in čebelarju več škoduje, kakor koristi. Vsak dobro ve, da je bolje imeti en sam dober panj, nego pet slabih, katerih znalci nobeden prihodnje pomladi ne dočaka. Tako "presumetno" množenje ugonabi življenje matisi, katere čebele, kakor tudi celih panjev.

1. Preganjanje je, brez ko ne, najstarejši način umetne pomnožitve. Rabi se najbolj pri panjih z nepre-
makljivim izdelkom, ker se pri teh noben drugi način ne more tako uspešno uporabljati. Preganjanje je po-
čiste, pri katerem se namerava matica s primernim številom čebel iz panja pregnati. To opravilo rabi se tudi iz drugih namenov, n. č. hočeš matico odvzeti panju, iz katerega je drugače ne moreš dobiti, ali če hočeš celo ljudstvo iz panja pregnati in izdelek v panju nepoškodovan ohraniti za prihodnje pomladi, t. d.

Panj, katerega hočeš preganjavca odvzeti, prenesi nekoliko korakov od čebelnjaka. Kdno opravilo začneš, pripravi si prazen panj, ki naj bo v obsegu ravno tako velik, kakor oni, ki mu misliš odvzeti roja. Razum tega pripravi si še kladilni mek, dve prst čebeli in $\frac{1}{2}$ m. dolgi palčici in stol, na katerega panj postaviš. Za slamnate stojče panje, ki so zgoraj obokani, mora imeti stol primeren, skroglo luknjo, da panj mirno stoji. Panju, ki ga hočeš pregnati, daj najprej nekoliko puhlijev dirna skozi žrelo, da se čebele globoko v izdelek potegnajo; potem ga puhljem (s spodnjim koncem navzgor) in postavi na stol. Daj odzemi

Dno, nagehi čebela z dimom globoko v panj in postavi hitro na njega pripravljen prazen panj. Spranje med panjema ovij z ruto, da čebela ne morejo nikamor drugam, nego v zgornji prazen panj. Sedaj vzamni omejenji palčici in začni na spodnjem koncu polnega panja skoli v skrog tkati, da z ropotanjem preženeš čebela in matico v prazen panj. Ko si kakie tri minute tihal vedno na spodnjem koncu panja, pomakni tikanje nekoliko više, potem zopet više, da prideš v 15 minutah do roba (konca) spodnjega panja. Dobro je, če ima spodnji panj na pokrovu uho, da moreš čebelam tudi dima puhati skozi njo. S palčicami tihakj enakomerno, ne preveč in ne premalo, kakor n. pr. pri klepanju rose. Nekoliko časa se čebela obotavljajo povati se iz svojega prebivališča, potem se pa napijejo medu in z glasnim šumenjem korakajo navzgor v prazen panj, kjer se na pokrovu kot roj v kepo združijo. Ko si prisel z ropotanjem do polovice, poslušaj, če gredo čebela navzgor ali ne. Če si priropotal v 15 minutah do kraja, odvezi ruto, nikaj skozi spranje dima in odzemi zgornji panj s preganjavcem ter ga postavi na pripravljeno dno. Na dno položi se poprej dve palčici, na kateri postaviš panj, da z njim čebel ne moreš. Starca postavi zopet na njegovo prejšnje dno.

Ko imaš preganjavca v panju, prepričaj se boš kmalo, če imaš tudi matico v njem. Če ostanejo čebela dalj časa mirne in se vedno bolj v kepo družijo, takrat smes upati, da ima ta novi roj matico pri sebi. Če kakih 10 minut našel boš na panjvemu dnu jajca, ki jih je matica pustila pasti. Ako pa čebela hitro, ko panj na desko postaviš, začnejo iz panja vreti, zunaj in znotraj po panju naglo sem ter tje tihati tako, da je čez malo minut večina čebel zunaj panja ter se jih mnogo vrača nazaj k starcu,

takrat matica ni šla iz starega panja k preganjanju. V tem
slučaju daj čebeli panju nazaj, ali pa poskušaj, si enkrat
Dobiti matice iz panja. Med tukanjem puhaj pogosto
dima skozi veko, da tem hitreje prežene matice in čebela,
če panj nima veke, naredi jo z nožem na vrhu panja,
ki je pri opravitu navzgor obrnjen, kajti čebela se le
navzgor najlaže preganja. Pri tem opravitu ni dobro
rabiti tobakovega dima, ker po tem čebela nekako
pijane ali omamljene postanejo in se težko dalje po-
mikajo. Dim od tobkovega lesa, starik umj, Dresne
gobe i. t. d. je za taka opravila najboljši.

Le večkrat preganjanje poskušati ali ponavljati ni
dobro, ako se prvič ali drugič ne posreči; večkrat se zgodijo
da je matica poškodovana ali kroma ali glo stera, da ne
more po panjevi steni nativšku iti. V takih slučajih
se preganjanje ne more izvršiti. Tvor pa že enkrat
to opravilo dobro razume, se mu boče gotovo prvič
posrečilo, če je le v panju vse v redu. Zveden čelelar
ne boče preganjanja ponavljal, če mu prvič spovleto,
temveč poiskal boče zapreko, katera mu delo ovira,
boče panju pomagal, ako je moč, ali pa bo čebela porabil
na drugi strani za umetne roje.

Preganjanje naj se vrši popoldne, kadar je prav
gorko in mirno vreme, kajti o hladnem ali vetrovnem
vremenu sedijo čebela tedno med satonjem in se ne
dajo iz njega pregnati. Zraven dima in ropotanja
je posebno vročina glavno sredstvo, s katerim se čebela
iz panja preženejo; da se pa gorkota le o toplen vremenu
v panju v preobilni meri razvija, je razvidno, za to
se zamore to opravilo le o gorkem vremenu uspešno
opravljati.

Ko je preganjanje že v panju, podobno je celo
naravnemu roju, to da čebela naravnega roja ločijo
se prostovoljno od starca ter vzamejo od njega slovo.

Namenjene so poiskati si novo prebivališče, torej se tuji na vsako jim odločeno mesto in na nov izlet takoj navadijo. Čebela preganjavčeva pa, nevedoč, kar se je z njimi zgodilo, drži se le z miraj svojega starega mesta in navajenega izleta. Ko bi se mogel preganjavčev prisiliti, da li izroji iz panja, v katerega je bil ravno kar spravljén, takrat bil li spremenjen v naravnega roja ter bi se smel, kot ta, na vsako splošno mesto postaviti. Ta poskušnja ni ravno sila težka. Roj zapusti večkrat naravni ali umetni roj svoj panj, v katerega je bil vsajen; celo' staro ljudstvo pobegne včasih ter zapusti panj in izdelki, ako mu kaj neprijetnega nasprotnije. Drugi dan, ko je postala matica krepkeja in sposobna za letanje, postavi preganjavca v odprtem panju proti solncu, da vroči žarki sijejo ravno v panj, in poskropi čebela z medeno vodo, hitro bo videl, kako bo preganjavčev izroji. Potem ga vsadiš in postaviš na splošno mesto, kakor navajenega roja.

Ako imaš dvoje čebelno stališče, ni ti potrebno tega storiti, ker moreš potem prenesti umetne roje na oddaljeno stališče. Opomnijkanju dvojiga stališča postavi pa preganjavca na starevo mesto, starca pa na celo novo, do sedaj prazen prostor.

Kar smo pogovorili do sedaj o preganjanju, velja bolj za stojče panje ali vsaj za take, kojim se lahko dno odzame. To je godi se to opravilo pri vseh drugih panjih, kateri imajo nepremakljivo dno in se le na strani odpirajo. Pri takih mora se narediti na drugi strani velja ali vsaj nekoliko lakenj, skozi katere se zamore dim puhati. Tukaj nam, reči se mora doseči namen bolj z dimom, kakor z ropotanjem. Na odprti strani panja pritrdi se drug, ravno tako velik, prazen panj, od druge strani se pa morajo kadi in nekoliko ropota, da se čebela preženejo v prazen panj. Če se odpre panj na obeh straneh, je delo tem boljše in

gotoveje, ker se dim loži v vse kote in strani puha. Ako je satorje v panju poprek sezidano, gredo čebela počasi naprej in preganjanje je dolgočasno in nezanesljivo.

Tudi v izvirzonovih panjih delajo se preganjarci in sicer potisne se v medeni prostor stojčega panja za to pripravna škatlja ali škrinjica z odprto stranjo na „vzdolj obrnjena. Narejena je ta škrinjica iz tankih desnic in je ravno tako velika, da izpolni medeni odsek. Z dimom in ropotanjem preženejo se čebela in matica v omejeno škatljo, s katero se po dovršenem delu roj rahlo iz panja potegne in v odločen panj vsadi.

Starec, ki si mu odvezel preganjarca, da čez 14 dni drugič, se je še dovolj močen.

2. Delenje vrši se pa najbolje v panjih spre, mahljivim izdelkom. Ako ima n. p. ležiči panj 10 celov dodelanih sator, vzami vse satorje iz panja in preglej sat za satom, da matice najdeš. Sat, na katerem je matica in še dva druga sata z zalogo obesi s čebelami in z matico vred nazaj v panj. K tem trem satorom deni še 8 satnikov v panj, na katere so večji ali manjši kesci sator prityjeni. Ostalih sedem sator, ki si jih vzel iz panja in so večinidel polni zaloge, obesi pa v drug prazen panj in mu daj še 2 ali 3 satnike ter ga postavi na splošno mesto na stališču.

V tem slučaju ostane zopet roj na starčevem mestu, stavec pa, ki je zdaj v novem panju, dobi nov prostor. Delenje naj se izvrši v najlepšem vremenu do pol dne, kadar je največ čebel na paši. Ko pridijo poslednje domu, zletijo vse na svoje staro mesto k roju, da je ta potem prav močen ter hitro panj zopet s satorjem napolni. Pri starcu čebela prve dni le po sedko letajo, ker starye, ko zletijo na pašo, gredo nazaj k roju, mlade se pa ne gredo na pašo. Za to je potrebno, da se ta čas daj stavec večkrat vode v panj, da zamorejo čebela zalogo dostojno

oskrbovati. Tri drugih panjih namreč si čebela potrebne vode donosajo, pri tem, kakor pri vsakem, prestavljenem panju, pa čebela izletijo in se vračajo nazaj na svoje staro mesto (kroju). Tretji dan začnejo pri starcu že mlade čebela predigravati, nastavijo maticne celice in vse vrši se zmet redno. Če je panj dovolj poln in ima veliko zaloge, da se sčez 14 dni drugiča. Ako pa tega nočijo, vzami 10. dan vse satovje iz panja in odstrani vse maticne celice razven ene, in sicer mu pustijo najljepšo in največjo, ker smeš upati, da se čebe iz takovne izvalila močira in krepka matica.

Kdor ima dvoje čebelno stališče, naj pusti starca na starem prostoru in naj prenese roj na oddaljeno stališče. Takrat mora se pa dati roju dostojna množina čebel, ker bil bi drugače pre slab.

V Gorenjskih dogičih izpelje se delenje hjušter posebno lahko, ako je tukaj obljudenega panja drug prazen postavljen. Najbolje je, da se oskrbi to že z mladi pred prvim izletom, da se namreč kvsakemu močnejemu panju prazen postavi. Ko se bliža čas rojenja, naj se vadijo čebela na obe strani letati. To dosežeš, če združevalno vežo v zadnji steni vidiš, preš in panja obrneš, t. j. polnega na prostor praznega, in tega na prostor praznega panja postaviš. Sedaj bodo stare čebela letale skozi žrelo praznega panja, mlade bodo pa pri starem žrelu predigravale, ker jih tukaj svetloba izvali. Kladar letajo čebela že skozi obe žreli enako, zapri združevalno vežo in razdeli satovje obljudenega panja na dvoje: eno polovico obesi v prazen panj, drugo polovico pusti pa v prvotnem panju, tako je umetni roj na najlažji način narejen. Pri tem delenju je to enako, ali ostane matica v starem panju, ali jo daš novemu, kajti v drugem obziru sta si panja do sedaj popolno enaka. Ako bi pa tudi ga naprej tako ostala, postal bi vendar brez maticin del nekoliko pre slab, ker čebela ne delajo brez

matice veliko satorja in tudi zaloga se ne more nastoljati. Za to vzamni iz panja, ki ima matice, še tri sate polne zaloge in jih daj temu, ki matice nima. To tem daj še vola panja satnikov, brez matičnemu (starcu) dva ali tri ovomu (roji) pa 6 do 8, kakor je že potrebno, da nima fudstvo preveč, pa tudi ne premalo prostora.

Posamezno postavljeni panji delijo se tudi na ta način, da se razdeli izdelak, toraj celo fudstvo in njega izlet na dvoje. To izvrši se tako le: Močnemu, za de, lenje sposobnemu panju odzamani polovico satorja s čebelami vredi in deni v prazen, za to pripravljen panj. Zidaj pomakni starca za polovico prostora na svojo stran, novi panj (roja) postavi pa na desno tih, prvega tako, da imata zidaj prostor prejšnjega izleta ravno na sredi. Iz pasje prikrajšane čebele se bodo delile, polovico jih bove letalo k starcu, druge pa k mladinu. Ako bi se to redno ne godilo, pomakni panj, k kateremu prikaja manj čebel, bolj na prejšnje, starčovo mesto. Pri tem je pa potrebno, da sta panja spredaj popolno enaka, ker drugače grede čebele nečidel vse k starcu nazaj. Če nekoliko ur bodo čebele brezmatičnega panja začele nemirne postajati, in čez dva dni ne stavljati matične celice. Panju, ki ta znamenja kaže, daj toraj še tri sate z zalogo iz starca, razuen tega oskrbi še obema satnikov in prostora za zidanje satorja, kakor je bilo zgoraj pri delanju dvojčev povedano.

3. Narejanje umetnih rojev, kar kočim tukaj kot tretji način opirati, izpeljuje se zopet različno. Najza, najbolj in najgotoveji način je, ta, da sat za satom iz panja vzames, matice počasi in ji prideneš potrebno množino čebel. Povedano je to res hitro, pa kako je kaj v resnici, ko se mora djansko izpeljati?

Ko najdeš matice, primi jo rahló za perutnice*), jo zapri v matično kšiško ter jo položi na dno v prazen panj, katerega si za roja pripravil. Tudi vzami sat za satom in pometaj čebele v prazen panj k matici tako dolgo, da imaš za močnega roja dovolj čebel. Za pomn, tanje rabi eno samo močno gosinje ali purje pero; če imaš več peres v šopek zvezanik, se čebele vanje za-
 motajo ter sedijo lenijo, da veliko drugih k pitkanju spri-
 lenijo. Pri pometanju čebel tudi pipa in tobak dobro služita; predno začneš in večkrat med delom puhni nekoliko dima na čebele, ki so na satu, da se ti pri pometanju v glavo ne zakadijo. Navadno pa med pometanjem veliko čebel kvišku zleti, namesto da bi padale v panj, karor jih počes imeti. Za to pripra-
 vi si posodo mrzle vode, da pero med opravlom večkrat namočiš. Če pometaš z mokrim peresom, ne bode veliko čebel kvišku zletelo, posebno, če sat globoko v panj držiš.

Ko imaš v panju že dovolj čebel za roja, sprosti matice, zapri panj in ga prenesi na oddaljeno stalico.

To opravilo naj se izpeljuje v takem času, ko so uvidel vse čebele doma, n. pr. zjutraj ali proti večeru; vendar ne sme biti prehladno vreme, ker se drugače zaloga prehladi. Ako vsiš to delo v takem času, ko je veliko čebel na paši, moraš pomesti čebele iz vseh satov, predno jih hode za roja zadosti. Zraven tega dobiš še le same mlade čebele, ker so stareje vse na paši. Proju potrebno je pa le najbolj starih čebel, ki pridno na pašo letajo in skrbno nabirajo, kajti le takrat je mogoče, da gundstvo v kratkem času panj s satovjem napolni in se dovolj živega za zimo nabere.

*) Če brez skleno smeš matice z roko prijeti, kajti ona ne piči nikogar razun druge matice; le toliko pazi, da je pretudno ne primoš, da bi jo poškodoval.

Ako en sam panj ne more od dati vsega, kar je roju potrebno, lahko se iz raznih panjev umetni roj sestavi, t. j. temu vzame se nekoliko čebel, drugemu satorja, tretjemu zopet čebel, četrtemu matice i. t. d. in vse to skupaj spravi se v prazen panj ter se kot roj prenese na oddaljeno stališče. V tem slučaju mora se pa matice v kušici zaperta pridjati in se le tretji dan naj se izpusti, ker bi jo drugače čebela umorile. Prav dobro porabijo se za takto sestavljene roje sre čebela, ki pri nekaterih panjih leno pridi želbeno legijo in nočijo rojiti. Pri tem se zajemajo čebela z veliko leseno žlico (zajemalino), in sicer od spod navzgor, ter se devajo v panj.

Mnogo načinov in potov je se pri umetni pomnožitvi, katerih se zvedeni čebelarji poslužujejo, ki jih pa začetniki ne morejo in ne smejo uporabljati. Ker se pa jaz ne morem ponarati in misliti, da bi hotel nične in skušene čebelarje podučevati, temveč le začetnikom tu in tam kaj svetovati, za to bočem druge načine umetne pomnožitve opustiti.

Glavna priprava k rojstvu obstoji v tem, da čebela skrbijo za izgojo mlade matice. Ko se čutijo že zmogljive za rojstvo, nastavijo toraj po več matičnih celic, v katere matice jajca nalže, namreč, v vsako celico eno jajce. Iz vsakega tega jajca izlegi se čez tri dni majhen črvček (ličinka); čez pet dni se ličinka zalubi (zaprede) in čez osem dni potem izvali se mlada matice. Če pa panj matice nenadno izgubi, ali mu jo kdo odvzame v sled umetne pomnožitve ali na kak drug način, takrat izredi si panj matice iz delavine zalge. Ome, nili smo že v prvem delu te knjige, da so čebelna jajca od začetka celo snaka brez spolovnega razločka, — potem tudi, da so delavke in matice ženskega spola, — in slednje, da se iz vsakega delavinega jajca zamore izvaliti popolna matice. Na podlagi tega važnega stavka si tudi čebela pomagajo, ako dosedanje matice naglo in neprevidno izgubijo. Izvalijo toraj izmed delavine zalge nekatere jajca in majhne

ličinka v izgojjo matice. V ta namen čebela razgrizejo do
tine delavine celice in jih prenaradijo v matične celice.
Včas prostorneje celice in vedno (do zabuljenja) enako
Dobrega živeža se izvali sedaj matica iz jajca, iz kojega
bi se brez te spremembe izvalila delavka. Delavina
ličinka je sposobna za matično izgojjo šest dni, od kar
izleže iz jajca; za to zamorejo čebela še do devetega dne
po izgubi matice delavine celice v matične spremeniti.
Navadno se toraj v takem slučaju že 10. do 12. dan po vi-
zvetju stare matice mlada izvali.

Čko imaš več panjev, gotovo niso vsi enako močni
in tudi niso vsi naenkrat za rojenje sposobni, toraj
tudi vseh ne moreš naenkrat pomnoževati. Če n. pr.
enemu danes roja odzameš, moraš še pri drugih en
teden ali še dalje počakati. Tja, ki si mu odzvel danes
roja, boše imel čez 12 dni gotovo že mlado matico. Drugi
panji, ki jih zamoreš še le pozneje deliti, morali bi
zopet tako dolgo čakati na izvalitev mlade matice.
Ker je pa čas pomnožitve tudi čas najboljše pašē, za
to pozneji roji, kakor tudi starci, veliko med tem časom
zamudijo, in tudi mlade matice se pozno izvalijo, da
njihov zarod v tem letu ne more veliko več storiti.
Za to moramo skrbeti, da panj, ki je po množenju
zgubil matico, kakor hitro je mogoče, zopet mlado
matico dobi. Da to dosežemo, moramo panju, kojemu
smo odzveli roja, dati tretji dan zadelano matično
celico iz drugega panja. V tem obstoji glavni pogoj
in prednost umetne pomnožitve pred naravnim
rojenjem.

V ta namen odzami enemu izmed močnejih panjev
roja ali pa samo matico, da ostane panj tem močnejši in
tem več matičnih celic nastavi. Najrajši čebela nastavi
kraj matične celice na takih satih, na kojih je ob kraju
mlada zaloga in jajca, ker jim je tam za stran prostora

to prav ugodno. Če lepšo priliko daješ jim, se nekatere sate skrajšas za toliko, da prideš s prerezom do čebelne zaloge, do jajc in majhnih ličink. Na takem prerezu našel bodoč iz nekoliko dni toliko matičnih celic, da gosto, katero proti na roki, ena tih druge visijo. Črezgan kos sata, ki ima tudi zalogo na prerezu, pritrdi na satnik (s prerezom navzdol) in obesi v panj, da tudi na tem čebela nare, dijo več matičnih celic. V tem času je takemu panju posebno dobro pokladati tekočega medu ali raz, topjenega sladkorja, da čebela več matičnih celic nastavi in v njih ličinke dobro oskrbujejo.

Mlada matica včidel 12. dan po svzetju stare matice izleže iz celice, vendar se tudi prigoji, da se izvali že 10. dan, če so namreč čebela v to vbrala že 6 dni staro ličinko. Ko se prva mlada matica izvali, pomori vse druge, ki so še v celicah zakrite. Za to moraš skrbeti, da matične celice, s kojimi nameravaš drugim, pozneje razdeljenim panjem presij časa in truda pripraviti, v pravem času izrežeš.

Najprej zapomni si dan, kdaj si matice svzel panju, kateri naj bi ti nastavlil prav veliko matičnih celic. Da ne pozabis, zapiši si to na panjive dveri. Deveti dan po tem morajo se celice izrezati. Ako bi pa matica prišla sama v zgubo, da se ne more vedeti, je čas izrezovanja takrat, ko so vse matične celice v panju zabubljene (zadelane).

Matična celica izreže se z ostrim nožičkom v tria ali štirikotni podobi s koscem sata vrd, da se tim lože v drug sat vtisne (gl. pod. 31). Matična luba leži rahlo v celici in ima nežen život, posebno perutnice, za to se ne sme sem ter tje metati, temveč vedno v svoji naravni (visici) legi ohraniti, tudi proti hladnemu vetru je silno občutljiva. Izrezano celico položi na sat, v katerega jo hočeš vtisniti, in

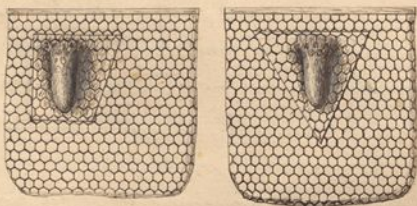
si zaznamovaj z nožičkom njeno velikost na satju. Po tem izreži z zaznamvano podobno na satju, da narediš ravno tako veliko luknjo, kakor je košček sata, na katerem teče matična celica. Ždaj vtisni celico v izrezano luknjo in pazi pri tem, da je sprotom ne pritisneš in lube v njej ne poškoduješ. Celica se mora v satju trdno držati, da pozneje ne izpade, ko jo začnejo čebele pritrdjvati. Kos sata, ki si ga takaj izrezal, vtisni v oni sat, kjer si izrezal prej celico, da zalega, ki je v njem, konca ne vzame. Matična celica naj se namreč vslej tam vloží, kjer je v satju zalega, da jo čebele bolj obredajo in hitreje pritrdijo.

Da čebele celico radi sprejmejo ter je ne razdenejo, ne smejim je prej dati, nego tretji dan po odhodu matice, ko se že fudstov popolnoma brezmatičnosti zaveida in morebiti že samo matične celice nastavlja.

Najbolje dvaš panju matično celico, če je ena sama na enem satju, ker takrat lahko celi sat s celico vidi v dotični panj obesiti. Tudi si lahko celice sam tako razvrsti, da je po tem na vsakem satju le ena. V ta namen vzami osmi dan vse satovje iz panja, ga preglej in izreži na vsakem satju vse matične celice, le eno na vsakem satju pusti. Izrezane celice vtisni pa v one sate (v vsakega po eno), na katerih jih čebele niso nastavile. Če imaš več celic, nego je satov v panju, vzami še satovja iz drugih panjev. Ko si delo dovršil, obesi vse satovje nazaj v panj, tudi one, ki si jih vzel iz drugih panjev na pomoč. Čebele bodo do drugega dne vse celice pritrdile veliko bolje, ker so njih lastne, kakor se jih ravnokar tujim čebelam v oblast in oskrbovanje izroči. Drugi dan daj vsakemu panju, kateri potrebuje matice, en sat z matično celico iz prej omenjenega panja, temu pa iz dotičnih panjev zopet iz vsakega en sat nazaj, ker bi si drugače panj izpraznil. En sat z matično celico pusti tudi v prvem

panju, da si sam matice izredi. Ta način je se
 zanesljiv, ker čebela lastne matične celice hitro pri-
 trdi, če je čebela jih pa potem tudi hudočno ne napadejo,
 ko so že enkrat dobro pritrjene.

Pod. 31.

Ko so se že nekatere mlade matice izvalile, preglej
 panje, katerim si dal matične celice, da se prepričaš,
~~da so matice pritrjene~~, kakošne matice si izredil, ali so krepke,
 čvrste in nepoškodovane, ali ne. Poškodovane, pritr-
 likove ali drugače nesposobne morajo se odstraniti in
 z drugimi ali zopet z matičnimi celicami nadomestiti.

Noben panj, kateri je ali po rojenju ali po umetni-
 pomnožitvi zgubil matice, ni prej zopet v pravem redu,
 dokler ni mlada matica oprasna. To tem še le ima
 v panju vse pravi tok; matica nastavlja zalogo; čebela
 delajo satenje in vse gre zopet veselo naprej. Veliko da se umet-
 no doseči in tako rekoč prisiliti, vendar na prasnje
 matice mora se pa s potrpežljivostjo počakati. Potrebno
 je v tem času lepega vremena, kajti takrat se opasni
 matice navadno v enem tednu; v slabem vremenu
 potrebuje pa za to večkrat 4 do 5 tednov. Spomladi
 in pozno v jeseni, ko imajo še le nekatere panji trote,
 zamoreš plemenenje nekoliko pospeševati, če panje,
 ki imajo trote in one, ki imajo mlade matice
 s krmiljenjem h istočasnemu predigravanju spod,
 lujas. Čas, kdaj matica prasi zleti, je od pol dne do
 dveh. Paziti je treba, da med tem časom nikdo pred

žrelami sem ter tje ne vodi, posebno pri panjih, ki imajo mlade matice. Prav lahko se domne prišla matica zmoti in zleze v tuji panj, kjer jo čebele umorijo.

Čebelar mora toraj zdaj v poletnem času, ko je stanovitno, lepo vreme in obilno trotoev, skrbeti, da izredi veliko mladih matic; ne le zaradi pomnožitve panjev, temveč tudi, da stare matice, ki jih nekateri panji imajo, odstrani in z mladimi nadomesti. Če im kateri panj že čez tri ali celo štiri leta stare matice, naj se ta odstrani, panj se pa pusti, da nastaja maticine celice, katere se po zgoraj navedenem načinu poradijo.

27. Laška čebela.

Dandanes so čebelarji laško čebelo že mnogostransko vneljali in razširili; ker je pa nje pomnožitev in skranitvo blizu drugih čebel precej težka, za to hvčim tukaj tudi s tem nekoliko govoriti. Kar je čebelarjem laško čebelo tako priljubljeno storilo, je gotovo njena zunanja telesna lepota. Ona odlikuje se od naše navadne čebelle posebno z rumeno-pasastim in z rumenimi sčtinicami obrasnim životom (gl. nataniin. popis v gaietku t. knjige). Pa ne samo telesna lepota, temveč tudi njene posebne lastnosti so se čebelarjem priljubile, kajti ona ima nekatere lepe in dobre lastnosti v večji meri, kakor naša navadna čebela. Takto je n. pr. bolj skrbna pri nabiranju, kratkoča, ker le piči, ko je razdražena, proti roparjem se srčnoj zoperstavlja, gre s slabšim vremenom na pašo in tudi bolj zgodaj zjutraj, kar je večkrat krivo, da panji slabijo, ker se veliko čebel izgubi; laška matica je bolj rodovitna, pa tudi prej svojo rodovitnost zgubi, včasih že v drugem letu - i. t. d.; zraven svojih dobrih lastnosti ima toraj tudi nekaj slabih, kakor vsaka reč: če jo na eni strani solnel obsij, ima na drugi senor.

Kdor hoče laško čebele na svojem stališču upeljati, naj si naravi takovega roja ali tudi samo matice od zanesljive, nega čebelarja, kateri jih za prodajo goji in na zahtevanje razposilja. Pri Dr. Džuzomu dobi se roj za 10 glt., samo matica pa za 5 glt. Na Dunaju dobi se še ceneje: mlada oprasena matica do konca meseca avgusta za 4 glt., v septembru pa za tri glt. Naročuje se pri: Erster Wiener-Handelsbienenstand und Bienenprodukte-Gesellschaft in Währing, Kereingasse Nr. 32. Wien. — Tukaj dobiva se tudi vsakovrstna čebelarška priprava, vroji panji i. t. v.

Ako si naraviš samo matice, dobiš jo boš v škatlici spremljano od nekoliko (50-100) čebel, ki je na potu grejejo in z živčevni oskrbujejo. Ško jo po postit dobiš, lodi tvoje prvo delo, da škatlico vrgli pred zaprtim oknom odpreš ter se prepričaš, ali je še živa ali ne in če ima še žil veža. Potem postavi škatlico v okno, katero mora biti zunaj in znotraj zaprto, da se čebele v oknu čistijo in po taki dolgi pči nekoliko okrepeajo. Zvečer, ko se zopet vse v škatlici potegnejo, daj jim sat z medom ter škatlico zapri. Če imas v tem času ravno katerega drugiča, kojega matice se ni oprasena, odzani mu jo bo mu daj laško. Ljudstvo z neopraseno matico sprejme namreč vsako drugo praseno čez ovire; za to smeš takemu panju laško matice hitro pridjati, ko mu njigovo prejšnjo, neopraseno odvtraniš, vendar iz previdnosti jo zapri dva dni v matično hišico. Ako pa nimas nobenega panja z neopraseno matico, takrat moras laško matice preskbeti z medom na tri dni ter jo v škatlici s spremljajočimi čebelami vred postaviti v hladno, temno kraj. Proti večeru, ko druge čebele več ne letajo, izluri panj, kateremu hočeš laško matice dati; ozani vse satovje iz njega, poišči matice in jo zapri v matično hišico. Potem pometi vse čebele*) iz

*) Vse, nič ena ne sme stati na satovju.

satorja nazaj v panj; satorje razdeli na drugim panjem, da zaloga ne vmeri. Zaprta matice, ki si jo ravnokar ljudstvom odvzel, položi pa na dno v panj, da čebela, ki jih iz satorja pometas, da bojo v stanov. Ko imaš vse čebela v panju, vzami zaprta matice iz njega, ga zapri in postavi v temo. Panj naj bo tako zaprt, da čebela ne morejo iz njega, vendar, da imajo še dovolj čistega zraka. Tako bodo čebela sedaj brez matice in brez vsega satorja čuteri se v največji zadregi postale voljne sprejeti tujo matico. Predno jih zapriš, daj jim še kos medenega sata, da so med tem časom z življenjem preskrbfene. Čez 24 ur postavi drug enak panj na ravnokar isto mesto na stališču in sberi vse satorje vanj, kar si ga prejšnjemu odvzel in ga ta čas drugim panjem v skrbovanje razdelil. Ravno tako tudi zdej ne smeš nobene čebela na satorju iz drugih panjev seboj prineseti, ker ona sama tuja čebela zna matice umiriti. Tudi ogani lastno matice iz temote ter jo deni v hišici zaprta na sator, je zaloga; čebela (lastka) spusti pa proste knjigi. Po tem prinesi brezmatične čebela, ki so v panju zaprte, in jih spravi v panj k lastki matici. Drugi dan opusti matice in čebela jo bodo gotovo rade sprejela.

Nekateri čebelarji svetujejo, da se sme matice hitro prsta med čebela spustiti; ako je v med ali raztopljen sladkor namočena. Čebela jo takrat obližujjo ter se hitro z njo sprizgajjo. Vendar se pa tudi v tem slučaju morajo čebela v brezmatičnem stanu na to pripravljati, ako niso imela do sedaj mlade, še neoprašene matice. Le brezmatične čebela in drugičeve ali take, ki imajo neoprašeno matice, sprejmejo rade vsako drugo opraseno matice. Temu nasprotno pa čebela, ki imajo stare, oprasene matice, ne, oprasene nikakor ne sprejmejo, temveč jo umorijo. Tudi druge oprasene ne sprejmejo drugače, kakor če se najmanj 24-48 ur v brezmatičnem stanu k temu voljne storijo.

in sicer morajo biti takrat brez vse zaloge. Če imajo pa nezadovoljno čebelno zalogo, nastavijo matične celice, in če jim čez devet dni poslednje vse odstranijo, takrat se le tujo matico zanesljivo sprejmejo.

Ko si laško matico panju srečno pridjal, imaš že en laški panj; če 6 tednov ne boš videl morebiti ne ene navadne čebele več v njem. Po tem moraš pa skrbeti, da se tudi druge požlahtniš, kar je precej težko, posebno, kadar je veliko navadnih čebel v okolici. Prvo sredstvo, skaterin si ta svoj namen polajšaš, je to; da izrediš prav veliko laških troto; kajti mlada laška matica mora biti tudi od laškega trota prašena, drugače plodvi le troto laške, čebel pa le ne pol laške. V laškem panju pospešuj toraj trotovo zalogo; v drugih jo pa zabranjaj ali pokončaj. Izguzami iz poslednjih vse trotove satorje in devaj sat za satom v laški panj. Najprej mu daj dva trotova sate, da nalže laška matica jajca vanje; potem daj jih navadnim panjem, laškemu pa zopet pragne. Po tem takem se boš tudi v navadnih panjih laški troti valili in po tem imel boš na svojih stališču same laške trote. Ako ni v bližini veliko čebelarjev; smiselnati, da se ti med desetimi mladimi maticami vsaj tri ali štiri z laškimi troti rplamenijo. Če se pa vkljub vsa prizadevanja nahajajo še le navadni troti; moraš med časom, ko laške matice gledajo na prašenje, dotičnim panjem žrela znižati. Ker so troti večji od čebel, morali bodo tedaj v panju ostajati, če narediš žrela le 4 mm. visoka. Tudi sosedne čebelarje prosi, naj ti dovolijo, da tudi njihovim panjem žrela enako znižáš.

Ako si dobil laško matico spomladi ali vsaj v začetku poletja, skrbi hitro, ko so že nekateri laški troti izleteli; zaigrej laških matic. Če si jo dobil pa v jeseni, počakaj s tem do prihodnje pomladi. Najprej odigami laškemu panju roja (po 2. načinu, delanju); da nastavi starec veliko matičnih celic, prihranjaj mu one sate, v katerih

je proti spodnjem kornu majhna čebelna zaloga. Šesti dan po tem naredi toliko umetnih rojev iz drugih panjev, kolikor zamore laške panje matičnih celic oddati, n. p. če ima ta 15 matičnih celic, tako naredi 14 rojev. Osmi dan izreže vse matične celice, razun ene, iz laškega starca ter da jo eno vsakemu panju, ki je postal rojček te pomnožitve brezme, trčen. V 10-14 dneh bodo se že vse laške matice izvalile. Tretji dan po izvalitvi začne matice navadno prasiat letati; v ugodnem vremenu sprasi se navadno v enen tonu. Če tri tone po prasičenju bodo se se le prepričal, koliko si pravit laških matic izvali. V panjih, katerih matice so se sprasile z laškimi trosti, bodo se izvalile iz njih zaloge tudi laške čebeli, v panjih pa kojih matice so prasiče od navadnih trostov, bodo pa plodile le na pol laške čebeli.

Ako je še čas (vreme in paš), moreš še enkrat snako pomnožitev podvzeti in sicer pri vseh panjih, v katerih so popo laške matice. Pridržijo pramlad spodnjaj laške panje in ti pokladanjem zgodaj k obilnemu nastajanju zaloge, da se bodo tudi trosti prav zgodaj izvalile. Potem moreš spomniti, držijo prej začetni in se bodo tudi zanesljiveje vrnila, ker se takrat navadnih trostov ni. Tudi to ti glajša dosoga namena, da tudi po navadnih trostih sprasena laške matice lažje le laške troste, kajti trostova jajca prasičenja ne potrebujejo.

Dragi začetnik čelbarski! Ne da se vendar zmotiti od prevelikega veselja in hrepenenja po laški čebeli. Če hoče laško čebelo vzpeljati, mora prej na svojem stališču trdno stati. Najprej stane ta zgodja prej denarja, potem veliko truda, skrbi in dela, posebno temeljitih znanosti, skrb, njih se pa marsikateri panje navadnega plemena ugonoli. Čelbar, ki si laško čebelo omisli in jo hoče gojiti, mora darovati precejšnjo vsoto denarja za matice, kajti težko se posreči, da bi se samo z eno matico prižlahtrnilo večje število panjev, ker večkrat prvotna umreje, predno se dve

popolno laški izreditar. K' Daljnij pomnožitvi mora biti
 čebelar popolnoma zmožen vseh znanosti umetne pomnožitve.
 Tudi mora imeti precejšnje število panjev na stališču, da
 ga preveč ne zaboli, ako si dva ali še več vsled te pomnožitve
 naokrat pokvari ali poškoduje. — Poznam čebelarja, ki je 8 let
 gojil laške čebele in je imel zmiraj le en pravi laški panj; vs
 leto je se pa ob tega prišel. Drug čebelar naravnost si
 je leto za letom 20 laških matice, ki so ga stale čez 90 gdt.
 Ko je čebelaril 20 let, imel je komaj 12 laških panjev; med
 temi je le tri matice sam izredil. Temu pa tudi za čela,
 larja, ki je že tisto leto, ko je dobil prvo laško matico,
 v jeseni imel 28 laških panjev; od slab je pa nad tisoč
 matice in celih ljudstev tega plemena razposlal po vsem
 širokem svetu. Kaj ne? ta je umel reči na pravem
mestu prijete. Slava mu! — To je — dr. Svit. Dzierzon.

Cetrty Del.

Daljno ravnanje s čebelnimi panji.

28. Pripravljanje panjev.

Vsak panj mora se za vselitvo čebel več ali manj
 pripraviti. Omenik smo že pri vsajanju rojov, da mora biti
 panj, v katerega hočeš čebele spraviti, snajzen. Panji, ki so
 bili dalj časa ali že več let prazni, morajo se toraj snajžiti
 in se z lahjo dušico naidgati, da vsakovrsten smrad zgine.
 Staremu panju s tednim izdelkom, se ne, da druga ne more
 storiti, če ga rečdis; izjergovemu panju pa moreš že več
 storiti. Pri tem imaš že več opravila, ako hočeš z njim tudi

več doseči, nego z navadnim. Ker je v izjarzovih panjih satorje premakljivo, zamore se ne le iz panja vzeti, temveč tudi nazaj, kakor tudi v vsak drugi panj djati. V sklad te naredbe zamoreš toraj vsakemu roju ali tudi staremu ljudstvu, če ga hočeš v tak panj preseliti, po možnosti večji ali manjši izdelek iz satorja sestaviti.

Satorje obesi v panju tje, kjer hočeš čebelar vališče in zimski sedež odločiti, t. j. najbližje žela. O času rojenja zavestujajo manjši, ozki kosci satorja, ki jih pritevijo na satorike. Razun tega časa je pa potrebno, kolikor moči, sestaviti popoln izdelek iz večjih satorov, in sicer, čim slabše je pasja, tim popolnejši izdelek moraš sestaviti, t. j. tem večje sate moraš v panj obesiti.

Če vsašiš roja v prazen panj, ne delajo čebela vseh satorov naenkrat enako dolgih, ampak notranji so daljši in vsak naslednji proti dverarn je krajši. Tako posreduje tudi ti čebela, obesi jim najprej najdaljše sate v panj, proti kraju pa zmiraj krajše. Spretno je to za poznej opazovanje, ker lahko skozi sipno vse vidiš, kako izdelek nadaljuje in kako se polk množi.

Od začetka daj le toliko satorja v panj, kolikor ga čebela lahko obsedajo in nadaljujejo. Ko primanjkuje prostora, da je že slednji sat čez polovico narujen, potem se le daj zopet dva ali tri satorike. Bolje je, da slabši roj šest satorov dočela, kakor če jih deset začne, potem pa le do polovice naredi.

Večkrat se pripeti, da roj ali tudi staro ljudstvo, ki si ga djal v nov panj, iz njega pobegne. To mu zabranijo, če mu daš sat z mlado zalogo. Posebno dobro je to pri rojih z neoprašenim matvor, ako bi se ta zgubila pri svojih izletih, lahko si roj potem iz zaloge drugo mativo izedi.

V stojcih panjih položijo se na drugo vrsto satorikov položne deske, da ločijo vališče od medišča. Rojem se vohol v medeni izdelek in pre se le prikonuje

leto, ko so vališče že celo s satorjem napolnil. Najbolje je, če čas roju v stojičem panju najprej le prvo vrsto satnikov ter jo obložiš s poklado. Ko je to izpolnil, prestavi vse satorje v drugo vrsto, v prvo daj pa drugih satnikov s kosci satorja pravišenih.

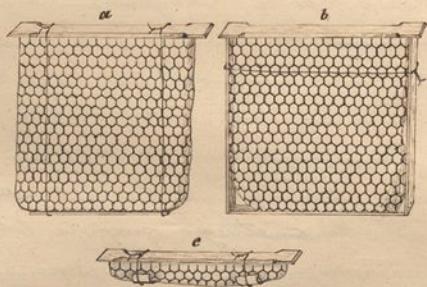
Satorje pritrjuje se na satnike z vraskom, kateremu primesaj nekoliko smole, da se trdnje drži. Beli in rumeni sati, v katerih še ni bilo zaloge, pritrjuje se prav lahko; treba je le satnik na železni peči razgreti, sat postaviti nazaj in ga obložiti s palico, katera ga v navpičnem stanju obdrži. Ko se je satnik ohladil, je sat pritrjen. Prof. sujari in črni sati, v katerih se je izvalilo že veliko čebel, morajo se pomesti v raztopljen vosk, po tem pa hitro na satnik postaviti in s palico obložiti. Šte neravnih, krivih sator naravnajo se ozki, dolgi kosi, kateri se lahko zravnaajo, če jih nekoliko segreješ. Pri večjih satorji pazi na to, da jih v tej legi pritrjuješ, kakor so pogrej viseli v panju, ker so celice, zlasti medane, nekoliko z uspehom navzgor obrnjene. Ako bi pritrjuješ sat nasprotno, t. j. s spodnjim koncem navzgor, bile bi celice dolj obrnjene in med redil bi se iz njih. Pri ozkih koscih nimna to posebnega pomena.

Nekoliko krivi sati dajo se zravnati, če jih ogreješ, na mizo položiš in z lukvami ali kako drugo rečjo obložiš. Tudi med pritrjevanjem lahko sat zravnaš, če ga z lukvami tiskiš na mizo, z drugo roko držiš pa segret satnik k satu, dokler se ne ohladi.

Najbolje pritrjuje se pa satorje na stbenci način: Sat, ki ga hočeš pritrjiti, postavi na tenko, sem.iško desko, odzgoraj na sat položi pa satnik in to zveži skupaj z duvena kosoma tenke žice (Blumenrath), da tako rekoč sat obesi na satnik (gl. p. 328). Tako privezan sat čebele hitro pritrjuje, da se tako močno drži, kakor bi ga na tem satniku znova spadal. Za ozke kose satorja dani pod žico kose trdega papirja namesto deske (gl. p. 328), takošni nimajo posebne težje in čebele jih po tem lahko brez ovira hitro nadaljujejo. Če nekaj dni s strani žice in deske, na ta način je

sat najložje in najzanesljiveje prityjen. Posebno težki, polni sati, v katerih je med, svetni prah ali zaloga se drugače prav težko prityjajo in se radi odtrgajo. Pri takih naj se žica bolj zategne in se po dvoje vzame, da se satnikov trdno dotikajo. Tudi naj se jim žica prej ne odzame, dokler jih šbela trdno ne prilepijo. Večje sate v romičke ali okvirje prityjavati gre tudi prav lahko. Romiček položi na sat in si zaznamovaj na njem notranjo velikost romička. Koli, kor je sat večji, ga odreži in pritisni potem v skode. Velikost sata naj bo na obilna, da se sat v romičku trdno drži. Razum tega priveži se po romičku popretek kos žice, da sat pozneje ne izpade (gl. p. 32. b).

Pod. 32.

Kadar čebelam med odjmelješ in staro satovje iz satnikov režeš, pusti tri do štiri celice širok kos po celim satniku, da čebele zopet ravno po satniku nov sat delajo. Trik tega smes se ob straneh celice poševno odrezati, da srednja stena daljša ostane. Medeno satovje, ki je še dolgo za rabo in ni prestaro, izprazni se najbolje z izmetalnic. Ravno v tem obstoji glavna prednost premar, živnega izdelka, da se lahko polno satovje izprazni in zopet porabi. Vsi ed te igraple se je dolbiček čebelarje zdatno pomagal, ker gotovo čebele prej prazen sat z medom napolnijo, kakor pa znova sezidajo.

V novejšem času rabijo čebelarji tudi umetno satovje. Stem nameravajo narave veliko več medu pridobiti in čebelarom mnogo dela prihraniti. Kdor si kupi stekalničar, ki je za to potrebna in dela umetno satovje sam iz svojega voska, ta zamore že nekoliko stem doseči; Kdor pa umetno satovje kupuje, ne more s tem veliko prihraniti. Kira, ven tega tudi ni to pravi namen čebelarje; čebelar mora med in vosk pridelovati, ne pa z voskom kupčevati. Pri tej priliki presodimo nekoliko vseh z umetnim satovjem. Po raznih preiskavah se je spoznalo, da potrebujejo čebele 10 kg. medu in 1 kg. cvetnega prahu, da pridelajo 1 kg. voska ali satovja. Če prodamo 1 kg. medu za 40 kr., stane nas toraj 1 kg. od čebel pridelanega satovja 4 gld. Umetno satovje dobi se pa 1 kg. po 2 gld. 40 kr. Po tem tokem bito li že 1 gld. 60 kr. prihranjenih. — Preglejmo si reč dalje. Umetno satovje obstoji le iz srednje stene, ki loči nasprotni celice, toraj morajo se čebele vsako celico razun dva znova sezidati. Po tem lahko gotovo vsak sam razvodi, da morajo čebele še najmanj $\frac{2}{3}$ voska pridelati, predno zamorejo umetni sat rabiti. Vresnici je tedaj komaj 3 kg. umetnega satovja toliko vredno, kakor 1 kg. naravnega. Če te stane 1 kg. naravnega satovja 4 gld., za 3 kg. umetnega moras pa plačati 8 gld. 20 kr. — Tedaj si pa dobiček poglej. — Ko bi bilo umetno satovje tako tanko, kakor naravno, bilo bi to gotovo drugače. Tedaj pa, ko je umetni sat tako težek, večkrat se celo težji, kakor ravno tako velik kos naravnega, čisto novega sata, je dobiček pri tem le navidezen. Ako vse satovje skrbno hraniš, kar ga dobiš v jeseni pri družbenji in spomladni pri podrezovanji panjev, imel ga boš dovolj, da ti ne bo potrebno segati po umetnem. Tudi v teku poletja dobiš satovja od izgrojenih stancev, ker tri tedne po rojstvu vsa zalega izleze ter smeš brez vse škode nepotrebno in neobsežno satovje drozeti.

V slučajih, kjer se umetno satovje posebno pri-
poroča, kakor: da se čebelah za hrani zidanje tretotnega satovja,
Da v doberj pašni več naberejo, i. t. d. pomagaj si na drug
način. Staremu satovju, katero ima že tako majhne
celice, da ni več za rabo, da matice že ne kaže rada jaje
vanje, odreži vse celice na obeh straneh, tako, da le srednja
stena ostane. Tak sat je sedaj celo enak umetnemu. Čebela
sezidajo hitro nove celice nanj in sat je ponovljen ter
je zopet 5-6 let dober za rabo. Tako si zamoreš
vse staro, črno satovje ponavljati, da ti ne boče
potrebno drugega satovja izrezati ali celo odstraniti, nego
trotovo in tako, ki je nepravilno sezidano. Če hoš tako
ravnal in vsak rabljivi sat skrbno skranil, ne bočeš
v zavragi zaradi pomanjkanja satovja.

Satovje se hrani na suhem, mrazem ali vetrovnem kraju,
da ga molj ne unčiči, in sicer mora biti po koncu postavljen ali
obeseno. Če je že moljeva zaloga v njem, pokonča se ta v gor-
koti do 40° R. K temu dnu, se satovje na solničnat kraj tako
da sije solne naravnost v celice. Vendar ne sme se pustiti
pre dolgo, da bi se začelo topiti, ker v celicah doseže gorkota
valod nepremakljivega zraka hitro visoko stopinjo. Iz tega
uzraka se tudi pri drugih opraviilih satovje ne sme solnu
izpostavljati, ker drugače gorkota zalogo umori. Molj v satovju
pokonča se tudi z žveplanjem, če se v skrambi večkrat žveplo
užje; skramba naj se dobro zapre, da žvepleni soparji nãje
v njej ostanejo. Satovje s suhim peskom nasipati, se priporoča
tudi kot dober in pripravo sredstvo zoper molje. Kakor so
pajki čebelnji v obli škodljivi, tako zamorejo tukaj izvan,
redno koristiti. Če zapreš v skrambo za satovje nekatere
pajke, da tam svoje mreže razpnejo, ni se ti bati, da
bi prišel molj v satovje. Skramba, ki obstoji iz posebne
mare ali tudi iz čebelnega panja, mora se dobro zapreti.
Na obeh nasprotnih straneh naj ima imajo mrežo, da
zamore skozi njo veter pikati, kajti vetrovne kraje molj sovraži.

Težje, kakor prazen, hrani se s cvetnim prahom napolovino satorje. Cvetni prah rad plesni in postane trd, da ga čebele ne morejo poružiti. Spomladi se pa vendar kakemu slabijemu panju prav prilaga par sator s cvetnim prahom, katere izanesi v jeseni tem, ki jih podiraš. Kakor je znano ostane cvetni prah pod medom ne poškodovan, ker je zraku cel odtegoten. Takove sate, v kojih je veliko cvetnega prahu, oblij toraj z medom, vajih moroš do pomladi v dobrem stanu shraniti. Če ta ali uni panj pogine vsled grize, osnaži satorje z moko kartata, ga posuši in hrani za daljno rabo. To gnyjilabi umrlega panja satorje se pa ne sme rabiti, ker bi druguč več panjev bolezen nalezlo.

29. Preselitev čebel iz starih panjev v nove.

Čebele vseljajo se v nove panje takrat, ko se naravnim potom vanje preselijo, to je v času rojenja. Ako nameras pa čebele preseliti iz starega panja v džurzonvega, moroš to storiti tudi v drugem času. V novem panju lahko ustanis čebelam popoln izdelek, toraj moroš iskati ugodnega času la glede starega panja. Ker je v zbranim panju od začetka pomladi do jeseni veliko zaloge, za to izvoli tak čas, ko na zalogi in satorju najmanj škode narediš. Pri vsem je potrebno, da se to preseljavanje godi v takem času, ko vreme že dovolj čebelam vosek pridelosati in satorje zidati, da zamorejo vse nerednosti, ki so se pri tem vrinile, popraviti. V novem panju morajo čebele vse špranje zamasiti, satorje pritrditi, pomanjkljivo satorje dopolniti in si tako gorko valisče vrediti.

Ne prenašli se pa pri tem in ne zavrži nankrat vseh starih panjev. Rabi jih, dokler se še daje, kajti začetnikom najbolj pri tem manjka tega, česar bi najbolj potrebovali, — t. j. obilna zaloga satorja. Obično se toraj stare panje in le roje spravljaj v nove. To boš

imel že več starih ljudster v izergonovih panjih,
potem, si moreš v tej zadevi opoljubno pomagati. Kljub
na stari panji vendar več ne zadovoljuje svojemu namenu
ker so že zelo poškodovani, jih počasi, enega za drugim
odstrani.

Preseljevanje zna se izpeljati na dvoji način, namreč,
na se star panj prej za to pripravi, ali naravnost brez
vse priprave. Ta priprava naj se začne že spomladi pri
podrzovanju. Če je ljudstvo, ki ga misliš preseliti, v le-
žečem panju, izreži mu spomladu vse satorje, kar ga
čebela goste ne obsedajo, t. j. kolikor ga je zaloge prostega.
Prager prater, ki je nastal vsled tega, zapri natanjšo spri,
pravno desko, da čebela tje ne morejo. Tudi naj odpri panj
odpredaj in mu pridruži lukaj iz prostih desk sestavljen
zaboj ali skatlo. Brezno se to storiš, pomakni panj
za toliko nazaj, kakor je zaboj velik. Ta zaboj je znotraj
tako velik, da se vne vanj 6-8 satnikov izergonovega
panja. Spredaj ima urezano žleb, na strani se pa odpre,
ob pokrovu ima zareze za satnike. Na zadnji strani
mora imeti tako veliko odprtino, da se strinja z odprtim
panjem (gl. p. 33.) Če se panj spredaj ne da odpreti, mora se
mu prednja stena odvzeti.

Pol. 33.

Ko si panj s tem zabojem dobro zidružil in spranje
med njima zamasil, prišle zdaj novo v zaboj urezano
žleb ravno na prostor prejšnjega. Čebela morajo sedaj
skozji zaboj v panj hoditi; ko se nekoliko namnožijo,
začnejo v zabojih satorje nadaljevati in čez nekoliko

časa prestavijo vališče le-sem. Razume se, da se morajo v zalobj dajati taki satniki, na katerih so, kolikor se da, večji kosi satovja pritajeni. O veliki paši čebela kmalo zalobj iz delov, panj pa, kolikor ga imajo v last, z medom napolnijo.

Pri tej pripravi se ljudstvo gotovo prav lahko preseli v Dzierzonov panj. Zalobj in panj postavi se na stran, Dzierzonov panj pa na njegovo mesto ter se satovje iz zalobj vzame in v panj obesi; se ve, da v tem reču, kakor je bilo v zalobju. Čebela, ki so še v starem panju, izženejo se z dimom v novi panj, med se pa izreže. Preselitev se pa ne sme prezgodaj podvzeti, predno čebela vališče iz starega panja preseli v zalobj; ko je že v starem panju vsa zalega izlezla, potem se le naj se to izvrši. To opravilo naj se stori s podanstaik urah, ko je naj, več čebel na paši, ker so takrat pri delu najmanj nadležne.

Stojci panji, tužčniki i. t. d., iz katerih nameravaš ljudstva preseljevati, se ravno tako do zalege podrežjo, pragni deli panjev pa odzamejo; slamnatemu, nerazdeljivemu panju se izpraznjen del odreže. Tako zmanjšanemu panju podstavi se zalobj s premakljivim izdelkom (gl. p. 34.). Namesto zadnj ima ta zalobj na pokrovu odprtino, katera pihva v zgore s panjem. Preselitev se potem vrši, kakor pri ležčem panju.

Dob. 34.

Preseljivanje brez zgoraj popisane priprave mora se bolj pazljivo in vestno izvrševati. V tem slučaju je namreč veliko večje na času, v katerem se to opravilo izvrši. Brez velike škode more se to zgoditi

le v času pomladnega podrezovanja, ko je še v panju malo zaloge, ali v času rojenja. Izrojenci so tu tudi ne po prvič, skaterim tudi matice odide, brez vse zaloge, so torej takrat najprimavnejši za preseljevanje. Panj, iz kojega hočeš čebelo preseliti, prenesi nekoliko korakov od stališča. Tukaj odpri panj, izrezi sat za satom in pometaj z makrim peresom čebelo v novi panj, sat, tojše stavi na po koncu v kak drug panj ali pokriti posodo. Tho si izrezal vse satorje, imus tudi čebelo večidel v novem panju. Da si to delo polajšas, imuj kadilni meh ali tobakovo pipo, da z dimom odvoziš čebelo iz sata, kojega hočeš ravno kar izrezati.

Daj mora biti tvoja prva skrb, pritrditi izrezano satorje na satnike; novi panj pa zapri in ga postavi na stališče. Satorje pritrdiš najhitreje in najbolje s tanko žico, kakor je razvidno iz podobe 32. Vsak sat prireži na vsaki strani, kakor je potrebno za novi panj, da ne ostane veliko praznega prostora ob panjevih stenah. Skrbí pri tem, da robis po mogočnosti dolge sate, ki sežijo blizo do dna. Po dokončanem pritrdjevanju vrsti satorje v panj, da ga čebela hitro obseduje. Najprej ideni en medeni ali prazen sat, potem pa one, v katerih je kaj zaloge, in naposled še ostale. Ako ima panj malo ži, veža, daj mu vsako večer nekoliko z vodo pomesanega medu, da čebela tem hitreje satorje pritrdijo in vse votline v vališču izpolnijo. Če je v kosih, ki si jih odrezal od satorja, še kaj zaloge, položi jih na dno v panj pod čebelno gnjezdo; čez nekoliko dni, ko se je zaloga izvalila, jih zopet odstrani, da se molj v njih ne zarodi.

Tudi spornladi, ko se v panjih ni veliko zaloge, zna se tako preseljevanje izuršiti, ako ni začetek pomladne sila hladu.

30. Načini čebelarje.

Ko doseže čebelar že precejšnje število panjev, mora se odločiti za nek gotov način, za neko gotovo pot, po kateri hoče svoj namen doseči. Čebelna pridelka, med in voski, pridobivata se zlasti na dvoji način. Po prvem načinu vzame čebelar nekterim panjem vse pridelke, pravino, da jih pčvra, po drugem načinu odzame jim pa le toliko medu in voska, kar ga imajo siveč, t. j. čez svojo potelbo. Čebelar mora torej krajevne razmere in okolice, v kateri čebelari, dobro poznati, da se zamore enega ali drugega načina poprijeti, kajti v raznih krajih more se s čebelami tudi različno ravnati.

1. Čebelarjeji, ki se ravnajo po prvem načinu, skrbijo, da imajo prav veliko rojev. Na to imajo svoje čebele v majhnih panjih, ker iz takih prav raide rojijo; večkrat da en panj po 5-6 rojev. Ta način velja omim krajem, kjer je pasja dolgo trajna, če tudi ni bogata, posebej, kjer je dobra jesenska pasja. Le v takih krajih zamorejo se stenci zopet k moči povzdigniti in tudi mladinci dovolj živoga za zimo nabrati. Pomnoženost števila panjev posreduje več matic, večje število matic izredi več delavk in te-le več naberejo, nego, če bi tako pomnoženje izostalo. Čebele vedno marljivo delajo, ker se jih prevelika množina v panju ne nakopiči; posebna pridnost v nabiranju pokaže se od začetka pri rojih. V jeseni se kot plemenjaki izvolijo za to sposobni panji, kateri imajo krepko, ne prestaro matico, popoln izdelek, obilno čebel in dovolj živoga; ostali se pa poterejo.

Zraven teh dobrih reči ima pa ta način tudi nekaj slabih. Čebele porabijo najžlahtnejši pomladanski in poletni svetlični med v izdelovanju

satorja in izgojo zaloge ter le slabejega prihranijo
sebi in čebelarjem; glasi, zgodi se to ondi, kjer dobivajo
veliko medu od listnih uš, takoimenovane medene
rose, ali od jesenskega resja. Čebelar primanjkuje
večkrat prostora za nabiranje medu v tako majhnih
panjih, ker so s dobri pasji polni zaloge; ko se zaloga
izvahi in izgije iz satorja, je večidel pasja že pri
krajn. O slabih letinah prigodi se večkrat, da panji
obilno rojijo, v jeseni so pa stari in mladi brez
medu, posebno, če jesenska pasja spodleti. V jeseni, ko
se panji podirajo, je večidel navada, da čebelarji
(saj to niso čebelarji) čebele z žuželkam ali smodnikom
pomorijo. Ali ni to brezčutna morija in naj,
ostudna nekvaležnost proti ubogi, prirojni stvarini?
Kaj takega zamore le ta storiti, kdor višjega se,
lelnega življenja ne pozna, kdor najbolj čudnega
dela stvarnikovega v živalskem življenju ne spoznaje
in le revni, nečimerni denarni voliček pred očmi
ima. Tak čebelni morivec pregreši se zoper modro
vstranjenje božje, ker se iz zgolj lenobe in neumnosti
ne potruži, da bi se učil tako vzvišeno delo stvarni,
kvor prav spoznavati in po vrednosti ceniti. Po vsej
navici pisal je rajni L. Sumpser, da je tak človek
pudoben posestniku, kateri jablane podira, da lože
jabelha iz njih obere. On vniči glavnico, da v svoji
jej lenobi obrste lože doseže. — Ako so naši pradedje
tako delali, bilo je čudno, kajti oni niso vedeli
lože ravnati; ker so se premalo poznali čebelno naravo.
Ako se na hudiče zdaj, ko ni zamoreje že velika božjih
znanosti v čebelni naravi in njih oskrbovanju
prilastiti, vendar v svoji krutosti in lenobi tako
naprej delajo, naj bi jih posvetna gospodstva k od,
govornosti poklicala in kaznovala.

2. Drugi način je pravemu ravno nasproten. Čebelarji, ki se po njem ravnaajo, skrbijo, da dobijo velike medu, pa malo rojev; za to imajo velike, gločebelnate panje. V tem slučaju mora se upati, da ljudstva več ali manj iz lastno potihlo naberejo, ker ima vsak panj mnogo delavcev. Tri-le zamorejo dovolj živčja nabrati tudi o kratkih ugodnih dočah, katere tudi v slabih letinah ne izgostanejo. V krajih, kjer je pasja kratka, ki se omegi zlasti le na rastline ene vrste, n. pr. na bela deteljo, na sadno drevje, na travnike ali na ajdo, mora se le po tem načinu uspešno čebelariti. Izjeme na, stojijo le v takih okolišah, kjer se prevažajo panji o pustih časih v bolj kraje na pašo.

Ako li čebela v krajih o kratko pasjo porabile nabran med le na galgo in satorje, t. j. na pripravo kropanju, hili li potem roji in stenci brez živčja. Ker se pa, čudi si kako tako, vendar nekateri panje postarajo in pomerjajo, mora se tudi pri tem načinu skrbeti nekoliko za pomnožitvo panjev. Če naravni roji izgostanejo, mora se število panjev z umetno pomnožitvijo obdržati in skraniti.

3. Kakor pri vsaki reči, tako se tudi pri letinah vineje večkrat razne in zdatne spremembe. Večkrat pičejo v dobrih krajih slabi časi, n. pr. po toči, mrazu, suši, dolgotrajnem dežerju, po nenavadno dolgi ali drugaci pogubljivi zimi i. t. d.; nasprotno pripetijo se pa tudi v slabejih krajih prav ugodni časi, n. pr. prijetna in bolj zgodnja pomlad, ali da se več, ko po navadi, medenih rastlin seji, ali da se nenavadno veliko jela, vela (luljke) v žito vrine. V takih slučajih se torej zveden čebelar ne more prve in ne druge poti držati. On izvoli si tretjo, srednjo pot, ki veže prvo z drugo, t. j. čebelar ravna se po različnih letnih spremembah. Kadaj zahteva od svojih panjev več medu, žvaj več rojev, on čebelari torej

po tretjem načinu, ki se imenuje: umna čebeloreja.
Umen čebelar pozna celo življenje in vnanje svojih živalic in
terja do njih to, kar se v sedanjih vremenskih razmerah
v najbolj niši meri doseči zamore. Malomaren čebelar
pusti, da čebele delajo, kar hočejo, in če se že loti kakoga
oprave, izurši to tako, kakor je svojega očeta in dedčka
opravljati videl; ne ve' zakaj stori to ali zakaj uno in
če je prav tako ali ne. Umeni čebelar stori vse drugače;
on ravna čebelorejo vestno in previdno, posposuje zida-
to, zida' uno in dobro pozna ugrok, pa tudi namen
svojega počitja. On ravna drugače, dokler se število
panjev pomnožuje, drugače, ko je že določeno število
dosegel, zopet drugače, ako hoče korist doseči zlasti iz
medu in spet drugače, ako so okolnosti bolj rojem
ugodne, da se mu po tej strani dobiček obeta. Ne bodi-
ga slišal toževati, kakor večkrat čebelarji eden drugemu
tožijo, da čebele nočejo rojiti ter leno predpanji lažijo, ali
da preveč rojijo. On zna preobilno rojenje zadržati in
izostala rojenje na umetni način zadostiti. Tožil bodi
k večjemu o tem, česar človeška roka nemore spre-
niti, namreč v slabih vremenskih zadevah, ki posebno
kazijo celo kmetijstvo, zlasti pa zamorejo v čebeloreji
ves sad človeškega prizadevanja uničiti.

4. Kot četrti način čebeloreja označujijo nekateri
tudi kupčevalsko čebelorejo. Čebelarji tega načina skrbijo,
da zamorejo zraven medu in voska prodajati tudi cela
čebelna ljudstva, roje in posamezne matice. Večidel gojijo
taki čebelarji več plemen čebel. Razun tega prodajajo tudi
razno čebelar,ko orodje, panje in sploh vsakovrstno
pripravo, ki je čebelarjem potrebna.

5. Peti način je pa gotovo, vsaj po namenu, od vseh
drugih različen. Le - sem počem prištevati one čebelarje,
kateri imajo čebele le iz zgolj veselja in za kratek čas
brez vsakršnega namena, da bi hoteli od njih kak

Dobiček zajemati. Res je to lepa zabava in nedolžno
vleselje; vendar brez vsega Dobička se prides, blagodušen
človek ne more s čebelami ukvarjati. Kdor opazuje,
ne le s telesnimi očmi, temveč tudi z dušnim čutom ču-
delno življenje in djanje ter spoznava čebelno noravo:
"čudo stvarjenja božjega," ta nabira že za dušo veliko
koristi, če tudi se vsemu denarnemu Dobičku odpove.

Iz tega, kar smo do sedaj pogovorili, je razvidno,
da je razloček med čebelnimi panji, različni so pa tudi
načini, po katerih se čebelarji. Eni in isto ratopanjje
zamore se računati na več načinov in pri različnih
panjih se zna en in isti način opazovati. Po tem takem
je vendar nekaj resničnega, če kdo reče, da se more
v vsakem panju umno čebelariti. Res je, vendar s ko-
likim trudom, v kolikem času in s kakšno zanesljivi-
vostjo se namen doseže pri tem ali inem panju? Če
kdoš n. pr. iz katkega posebnega namena panju
matice odvzete, ne bo več tega pri vsakem panju enako
lahko storil. Pri navadnih, starih, panjih s trdnim
izdelkom je to prav težko; dolgočasno opravilo, včasih
z velikim poškodovanjem ali celo s propadom celga
panja v zvezi. V panjih s premakljivim izdelkom
je pa to malenkost, ki se v nekoliko minutah
izvrši. Torej zamore se po pravici reči: Ne v vsakem,
temveč le v Dzierzonovem panju s premakljivim
ratopnjem more se umno čebelariti, kajti neumno je
iskati. resar po dolgi in težavnej poti, kar se
po kratkeji lahko doseže.

31. Oskrbovanje rojev.

Ahoravno čebelar vse panje oskrbuje, vendar mora posebno skrb pokloniti mladice, naj si bodo naravni ali umetni. Naj prej pazi na to, ali so mlade matice drugičev in izrojencev oprasene ali ne. Pri izizgonovit panjih se tega prepričaš, kakor hitro matice vidiš ali satorje pregledaš; pri navadnih moreš pa to uvideti le po obnašanju čebel soditi. Če roji, ki imajo mlade matice, živajo le čebelno satorje in če zagledaš v spodnjih koncih zalogo ali jajca, takrat si zagotovljen, da je matice oprasena. Pri izrojencih se spozna zguba matice težje. Naredi jim tedaj prostora za zidanje satorja. Če delajo čebelno (delavino) satorje, je to dobro znamenje. Starcem v navadnih panjih smej izrezati več satorja, namreč kolikor ga čebele ne obsidajo, da jim tim več prostora dajo. Takrat je ravno priložnost, staro, črno satorje izvalisati odstraniti; takim reži tvoj več, onim pa manj, ki imajo mlado satorje. Starcem v izizgonovit panjih odzami nepotrebno, neobsideno satorje in ga daj rojem, katerim veliko bolj koristi, kakor prvim.

Nadaje pazi, če so vsi panji dovolj čebelnati, da bi zamogli dovolj medu nabrati. Hladno, neugodno vreme pokonča veliko čebel, kar se posebno pri rojih zdatno pozna. Pri starcih se se pomre čebele vedno nadome, stujajo iz zaloge, pri rojih se pa le rez 3-4 tone prve mlade izlezejo. V neugodnih časih roji večkrat v 14 dneh glo oslabijo; dobro je, če jim zamoreš z zalogo pomagati.

Roji so v ugodnem vremenu posebno od začetka glo marjivi. Če nastane slabo vreme, pokladaj jim medu; pa ne le toliko, da jih pogina vsi, temveč skilno, da morejo tudi satorje nadaljevati in zalogo oskrbovati. Lansko leto je pri nas veliko rojev v tekni

poletja pomrlo vsled slabega vremena; se ve, da brezskrbni
čebelarjem. Nikjer se ti za krmiljenje porabjen med tako
obilno ne povrne, kakor ravno pri rojih.

Pri rojih skrbi tudi, da satorji lepo ravno po satorskih
židajih. Če ta ali uni sat krivo nadaljuje, ga z roko
zavraj, večje nerednosti pa izreži. Bolje je manjšo
nerednosti zgodaj popraviti, kakor celo panj nepravilno
izdelan potem težko oskrbovati.

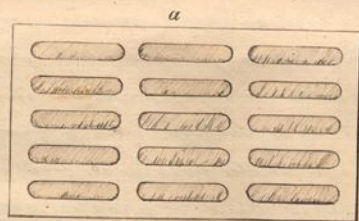
Ljudstvo, ki dela le tretovo ali celo nič satorja, je
sumljivo, da se muje matica pri prasenji zgubila. Tak
panj preglej čez nekaj dni, da se oresnici prepričaš. Tako
in enako pregledovanje pri panjih z mladimi maticami
zvršaj na vselaj pred poldnem, nikdar v tem času,
ko gredo mlade matice prosit. Prav lahko se ta ali ma-
znoti in zleti v drug panj ali se kam drugam zgubi, če
pri panju ravno takrat kaj opravjaš, ali okoli hiše, ko
prileti matica domov. Če postanejo čebele enega panja
naenkrat nemirne, prihitijo iz žrela, tekojo po panju,
kakor bi česar iskale in gredo zopet naglo v panj, takrat
se je gotovo ljudstvo matice zgubila. Takemu panju
daj drugo rodovitno matice v hišici zapeto ali vsaj
matično celico, da si izvali hitro drugo matico.

32. Oskrbovanje panjev za nabiranje medu.

Umen čebelar razvrsti svoje panje tako, da dolina
in nekaterih med, od drugih pa roje. Ker za pridobivanje
rojev zahtevajo panji nekoliko drugačnega
ravnanja, kakor za nabiranje medu, toraj mora
se to o pravem času odločiti, t. j. o začetku najbolje
pose. Oskrbovanje panjev za pridobitev medu obstoji
posebno v tem, da čebelar skrbi po potrebi za prostor
v panjih in, kolikor je mogoče, za prazno satorje. Vse
tretovo satorje, ki ga moraš iz vališča odstraniti,

porabiš lahko v medenem šedelku. Škabi pa pri tem, da matca ne pride tje ter tudi tam zalege ne nastavi. V stojcih panjih, kjer je valisice ločena od medenega odvalka, odpre se poslednji čebelam še le takrat, ko so valisice že celo izpolnile. Vhod iz valisice v medeni prostor mora biti celo ozek in sicer ob straneh, kamor matca redkokolič pride. Danes poslužujejo se čebelarji za to pripravne mreže (gl. p. 35. a: Königsmatten, gitter), ki se dobiva po vseh rejih (kupčevskih) čebelarjih. Ta mreža obstoji iz kovirne ploščevine, katera je gosto prevotljena. Posamezne luknje so 4 mm. široke, da zamorejo delavke skozi njo, matca pa ne. Enake mreže narediš si tudi lahko sam, če prebodeš nekatere lesene letvice in potegneš skozi rumene žice (gl. p. 35. b.). Med posameznimi kosci žice mora biti natančna širina: 4 mm. Take priprave je pa le potrebno v stojcih panjih. Vložkih stori že vsak medeni sat sam ob sebi ločilno steno, čez katero matca ne gre dalje; tukaj se toraj nastavljanje zalege samo na sebi dovolj smejuje. Pri tem ne potrebujis druge priprave, nego skrbeti za prostor in vložiti satnikov, kolikor jih čebele izpolniti zamorejo.

Pod. 35.

Naravna velikost.

Navadnim panjem, kadar so že polni in je pasja še
dobra, naj naklada, pristavo ali podklado, kakor nameni
zunanja oblika panja zahteva. Podklado sicer ne
doseže veliko, kajti čebela izpolni prostor pod valičem
nečimel s trolnim satorjem. To tem izvali se le veliko
trolov ter se še nabrani med v njih izgojo porabi.

Fradelan (pokrit) med v belih satih, takoimenovan
devični med, imajo Gvijsi v nekaterih krajih posebar
rači, ter se najde nanj veliko kupcev. Devični med
imenuje se za to, ker je v novih, belih satih, v ka-
terih se ni bilo nikdar zaloge. Za tak med zamore
se torej veliko denarja skupiti, posebno, če se pustijo do
pomladi v panjih ter se s velikej novič na prodajnese.
Nekateri čebelarji imajo v ta namen tudi nekoliko
manjših okvircev ali romčkov, da zamorejo tudi
manjšo množino medu prodajati, brez da bi satorje
razrezovali. Takih manjših romčkov postavijo se v
medeni oviček po dva vstret. Tako pripravljene sate
prodajajo se z okvirci vred; Gvijsi jih radi kupujejo, ker
jih lahko snagne v roke primejo in skranjo, da se
med ne mečka in ne sedi.

Kot posebna dragocenost velja z medom napoljen
stekleni zvon (gl. p. 36.). Tudi čebelarji dela to veselje,
če lahko natanjko opazuje skozi stekleno posodo,
kako čebela v svojem delu napredujejo. Tak zvon
postavi se v medeni oviček prav močnega, čebel,
natega panja, da ga izpolni. Vhod v zvon naredi
se skozi 4 mm. široke luknje, katerih mora biti
obilno, da čebela tem hitreje delo v zvonu začnejo.
Vse druge špranje okoli posode se dobro zamašijo,
da čebela ne pridejo tudi v prostor zunaj zvona.
Na sredi v zvon pritrdi se s pečatnim voskom
osmerovoglat, lesen stebrič in na vsak rob (vogel)
tega stebra se prilepi po celj dolgoti kos beloga sata.

Čebele nadaljujejo potem te kosce in ko jih dovršijo, stojijo sate na vseh osem strani v podobi zvezde. Tretji krat med tem je potrebno pregledati, če delajo čebela pravilno, da se popravi, kar je nerednega. Ako na redijo en sat daljši v primeri k drugim, se naj tak nekoliko skrajša, ker bi postal drugače tudi delalaji.

Pod. 36.

Tudi po navadnem načinu, namreč z vršit stojimi sate, izpolnijo čebela tak zvon, če se jim nekoliko koscev satovja vanj prilepi. V ta namen more se tudi vsaka široka steklena ali lončena posoda uporabiti. Stebra v vrsti posode, se ve, da v tem slučaju ni potrebno. Nekateri čebelarji nam redijo si lesene skrinjice ali zaboj, jih pustijo od čebel z medom napolniti ter jih potem lahko drago prodajo.

33. Prevažanje čebel na pašo.

Ni ga kraja, naj si hoče še tako rodovit, da bi čebela do pomladi do jeseni imela zmiraj dovolj pašo. Čra to je v nekaterih krajih navada, da čebelarji prevažajo čebela iz enega kraja, kjer je pašna prenehala, v drugi kraj, kjer je še obilno medu ali se ravno še najboljša pašna začne. Taki čebelarji preskrbijo tedaj svojim čebelam skozi ves čas nepretrgano pašo. Skravno čebela v gorkem poletju daleč letijo, če ležjo ne najdejo živeža, vendar je razumljivo, da

takrat veliko manj naberejo, kakor če imajo kelizo živčaja dovolj. Na daljši poti se tudi veliko čebel pogubi, zlasti v viharnem vremenu ali v nagli nesikbi. Iz tega je tedaj razvidno, kako dobro in koristno je, čebele preseliti v tak kraj, kjer imajo v bližini dovolj paš.

Za prevažanje panjev je dobro, da imajo za to poseben voz, ki je narejen na peresa (guganje), da se panje preveč ne tresajo. Ako nimajo takega, dober je navaden voz, moras pa pod panje naloziti slamo, da tresenja tako ne čutijo. Panje nakladaj zvečer na voz; pred tem zapri žrela, da čebele med delom iz panjev ne silijo. Na vozu nalozijo panje tako, da je vse satorje z robovi obrnjeno poprek, ker se voz najboljši na levo in desno maha, satorje hi se potomilo, ko bi bilo obrnjeno po dolgem, namreč, z robovi naprej in nazaj. Predno se podaš s panji na pot, pripravljaj panje tako, da bodo imele čebele dovolj zraka, ker se drugače zadušijo. Če nimajo panji za to narejenih gračnic (s pravotiljeno plosčevino previdenih lukov), odzarni jim dveri ter jih zapri s platnenimi rutami. Voziti smejo se panji le v hladnem času, najbolje po noči. Če ne manjka čebelam zraka, so med vožnjo zelo mirne. Panjem s pamakljivim izdelkom, ki imajo že pred odvažanjem več medu, odzarni polne sate in jih pustijo doma.

Ko prideš do namenjenega kraja, postavi panje v tem redu, kakor so stali doma, da se čebele ne motijo. Če si jih pripeljal po noči ali zjutraj, ko je še hladno, smes žrela hitro odpreti, ko so panji vredjeni. Ako si jih pripeljal že po dne, ko solnce sije, odpri žrela čez nekoliko časa polagoma in poskrbi čebele z mrazlo vodo, ko prihajajo iz panjev; če bi naglo zletela v neznan kraj, bi se jih veliko pogubilo.

Lesene panje položi na primerno podlago; za ta kratek čas služijo dobro v to kakoršni koli tabli ali bronca, da vsaj panji mirno stojijo. Preko

naređi iz priprostih desk in jo obteži s kamenjem, da je veter ne vnese. Tudi zoper tatvino zavarij panje s tem, da jih na neviden način skleniš, če nimaš po noči zamaš, živnega varka.

Brez vsak nevarnost in celo mirno prevažajo se čebela po železnici, kjer je takošna lizgo in se morajo panji daleč na pašo prevažati. Stari Egipčani so navadno svoje panje po vodi prevažali ter so romali z njimi po slavčij, rodo, nitnij Nilovej Dolini. Ko ni bilo v enem kraju več paš, peljali so nekoliko dalje navzdol po reki Nil, dokler niso zopet našli dovolj paš za čebela. Za to bil je že v starih časih Egipt imeniten, kakor vaka jezela, kjer se je med prideloval. Tudi pri nas na Slovenskem imamo več takih pripravnik rek in voda, po kojih bi zamogli vsaj bližnji čebelarji čebela na pašo voziti. Živi se mi pa vendar čudno, da se tako ugodna priložnost tako malo uporablja, a koravno bi se to dandanes o času parobrodov veliko bolj zgoditi zamoglo, kakor pri nekdašnjih Egipčanih.

34. Podiranje panjev ali odjemanje medu.

V krajih, kjer se čebelna paš za tekoče leto z ajda, vin svetom konča, je navada, da čebelarji v drugoj polovici mesca septembra svoje pridelke spravljajo ter za tri do celoga leta plačilo prejmejo. Ker večidel čebela pomorijo in satovje iz panjev iztrgajo, imenujejo to delo podiranje ali izmetavanje. Vendar to je žalostno delo, grozovito, neusmiljeno in nekvaležno početje (keri način čebelarji). V nekaterih krajih, kjer namreč čebelarji le toliko medu odvajajo, kar ga imajo čebela brez svoje potrebo, storijo to še le spomladini, ko so panji že srečno prezimili in narava zopet že novo paš ponuja. Džergonovim panjem sme se preobilen med odzeti

v vsakem času, kadar se lahko dražej proda ali ko se, belam prostora primanjkuje.

Pri navadnih panjih mora se v odjemanju medu nek gotov čas odločiti. To je v mnogih krajih različno; si celo v enem in tistem kraju mora se eno leto prej, drugo zopet nekoliko pozneje zgoditi. V nekaterih krajih je z žitno žetvijo dolga paša končana, tukaj je čas odjemanja prej; v drugih krajih se še pozneje glavna jesenska paša (ajdova) začne; zopet v drugih krajih so si druge jesenske rastline, n. p. kjer raje v jeseni evete in s. d.; v takih krajih je zopet čas odjemanja medu veliko pozneje. Čebelar mora toraj sam razsoditi, kdaj naj svojim panjem med odvrzane. Ho se bliža konec paše, da čebela začnejo bolj po redko letati, takrat panji ne postanejo več težji, ker čebela le komaj toliko naberejo, kar za vsakdanje potrebe porabijo. Tudi je najpripravnejši čas za odjemanje medu. Če pusti se še dalje, postanejo panji že dan na dan lahkiji, ker čebela niti toliko več ne morejo nabrati, kolikor vsak dan porabijo. Tudi zavolj roparije ni dobro odjemanja odlagati na tak čas, ko čebela že celo malo naberejo, ker so takrat posebno k ropanju nagnjene.

Predno odjemanje ali podiranje začne, pregledaj in preišči dobro vse panje, da moreš spoznati, kateri so sposobni ali najboljši za plemenjake in kateri hočeš podreti. Ko si jih obsodil, te v življenje, one v smrt, takrat zamoreš se le delo začeti.

Pri navadnih panjih je to res nekoliko težavno delo brez da li čebela pomoril. Predno izrežeš dva sata, imaš že polno čebel po rokah in v lasih; po satorju v panju jih je vse polno, da nič več satorja ne vidiš ter ne veš, kje li iskal treffi kos. — Pri tem se pa lahko že nekoliko pomaga. Pripravi si posodo vode in pero, kavični meš in dobro kaviro. Pri tem opravilu je najbolje

kačilo: tri dele troklistnega lesa in en del pelinovega perja
na kose zrezano. Dim si te zmesi čebela naslo prežene.
Razum tega vzami še pujo v usta ter ga puhaj pri opravitlu,
da te čebela po obrazu ne pihajo. Tudi vzami dva nuga, ravnega
in krivega, ter pojdi na delo. Vsak panj posebej prenesi nekoliko
od stališča v seno ali kako čimnatu, ker te tudi tuje čebela
najmanj nadlegujejo pri opravitlu.

V stopiš panjih čebela ne nakopuje veliko medu čez lastno
potrebo drugace, če jim daš naklado ali pristavo. Pri teh je
treba le nastave odzeti, čebela iz njih izkadit in veko v panju
zamasiti. Ležčičim pa, ki že sami se sebi veliko medu
naberejo, mora se izrezati, kar je odveč. Ko panj odpreš,
zaženi čebela z dimom naprej. Potem reži z desno roko, z levo
pa prijemaj kose, da ne padajo na dno ter se ne mečkaj.
Čebela, ki so se na izrezanih kosih, pometaj nazaj v panj.
Med drevaj v pokrito posodo, da čebela preveč zraven ne
silijo, ker jih veliko utone in so tudi drugače sitne pri
delu. Iz teje panjove moreš soditi, koliko medu smoš panja
odzeti, da mu se dovolj živčja za girno pustis. Prazen
prostor, ki je nastal vsled izrezovanja, loči s pripravno desko,
da čebela v zimni gorkije sedijo.

Tudi priidajo slabi in oni panji na vrsto, ki jih hošo
se izpragniti ali podreti. Pri teh izrezi ravno tako ter
z dimom čebela iz satorja preganjaj, dokler nisi izrezal
vsega izdelka. Čebela z izrezanih sator pometaj na vdrug
prazen panj. Pri izrezovanju glej, da matice dobiš; zapri jo
v matično hišico in jo deni v prazen panj k čebelam, da ti
mirneje ostanejo. Ko si vse izrezal, pometi se ostale čebela
k prejšnjim v prazen panj, odzemi zaprto matico in jo
porači drugam ali jo umori. Panj s čebelami postavi
do prihodnjega dne v temen, hladn kraj, da se v brez
matičnem stanu tako na druženje pripravljajo. Enako
storiš se z ostalimi panji, kar jih imaš za podiranje.
Drugi dan vzemi čebela, ki si jih pometel v prazen panj,

in jih pridruži iz vsakega panja njegovemu najbližjemu
sosedu; tega postavi na poton na vred. Predno jih pridruži,
poskropi jih z medeno vodo, da jih sosedne raji sprejmejo.
Veliko bolj je, se ve, če imas dvoje stališč, da čebela pronese
in na vdaljenem stališču pridruži tistim, kateri čebel
najbolj potrebujejo.

Veliko bolj izvrši podiranje, ako čebela omamio. Takih
sredstev imamo več, s katerimi se čebela tako rekoč umirja;
da, kakor mrtve na dno padajo. Če nekoliko minut se
zopet oživijo ta so zdrave, kakor poprej, vendar nekoliko
dni ne izletijo. Posebno pa je to, da čebela v omamjenju vse
pozabijo, kar se je prej tem godilo; pozabijo iz let in svoje
dosedenje mesto, ne razločujajo svoje matice od tuje i. t. d.,
z eno besedo, kakor bi ravno zdaj na svet prišle.

Takovna mamljenja sredstva so: Puhelje (Lycopodon
livista), žvepleni vinski cvet (Schwefelblüthe), Chloroform,
solitar, smodnik i. t. d.

Puhelje, ki mora biti prej dobro posušeno, dene se v kadlni
maki, se zagge z gorečim ogljem ali tlič gobo; potem se kavi
z maki v panj tako dolgo, dokler je še kaj šumenja slišati.
Navadno se ga en panj porabi puhelja v vrednosti gosjega
jajca.

Žveplenegega vinskega cveta vlje se 10 kaplje na
kosček morske gobe ali bombaža (pavle) in se dene v panj
pod čebelni sedež. Potem se žrelo zamasi in čaka tako dolgo
da je vse tiho.

Chloroform rabi se ravno tako.

Solitar raztopi se v vodi; kolikor ga poslednja porogita
moč. V to tekočino se denejo kosi trohlojnega lesa, da se do
željā napijejo. To so suhi, rabi se, kakor puhelje.

Smodnika se namoči in zgnete v testo. Iz tega na
redijo se prost dolgi valarji, ki so na enem koncu debelji,
da se lahko pro koncu postavijo. Po tem denejo se sušiti;
ko so popolnoma suhi, so dobri za rabo. Eden teh valarjev
postavi se v panj in se zagge. Ko zgore, so tuji čebeli omamjeni.

Prvo hočeš čebela omamiti, daj panju podstavo, če se dá, da čebela med satovjem ne ostajajo, inupuč ne more omamljiva moč po celom izdelku in neč ali manj čebel ostane pri zavesti. To opravilo mora se veriti, takrat, ko so vse čebela v panju, najbolje zjutraj. Za tega volje daj podstavo že na predvečer in spranje dobro zamasi.

Če rabiš prkefči ali solitarni les, zapri po dokončanem kađenju žrela in poslušaj, če se podajo čebela na dno. Ko je že vse tiko, vžigni panj od dna, ga stresi in vdari nekolikokrat grotko po njem, da padajo še ostale čebela na dno. Tudi imaš panj z izdelkom celo brez čebel. Nisi ga v kak zaprt, temen kraj, da druge čebel ne morejo do njega. Čebel, ki si jih pustil na deski ležati, daj hitro, ko se začnejo nekoliko gibati, ktere, mu koli slabejih panjev; vendar ne pozabi matice iz njih poiškati in odstraniti. Tako delaj z vsemi, kolikor jih hočeš podreti.

Iz panjev, ki si jih na ta način čebel oprostil, lahko sešaj izdelok v sobi izrežeš. Med devaj v šisto posodo brez nesnage, ne delaj s tako dragocenim izdelkom tako grdo, kakor nekateri čebelni trinogi, ki najprej umotjene čebela in zalego pomučkajo, potem se pa ilo, apno, krayek in vse, s čimur so imeli panje omagan, vkup zmešajo in v med pomučajo. S tem mislijo svoj dobriček, Bog vé, za koliko pomnožiti, ako vso to nesnago zraven prodajo. Pri tem ne pomislijo, da to pri enem panju se morebiti 2-3 krajcarje ne zneso; in ako bi tudi 2 goldinarja zneslo, kaj pomaga en krivičen krajcar, ako deset in devetdeset pravičnik prože. Pri takem grdem početju je gotovo škoda večja od koristi; sebi malo koristijo, kupcu pa veliko medu ogripijo. Abli bi bilo tebi po volji, ko bi moral take ostudne reči uživati, kakor vlogi fužje, ki si pri medarju kupujejo medenik pijac in jih pijajo, ker o čebelarjih take grde, ostudne gofufje ne sumijo?

Veliko prijetnije je odjemanje medu v panjih s me,
mahljivim izdelkom. Kakor smo že omenili, pri teh ni
odjemanje navezano na določen čas, temveč kadar pri,
manjkuje čebelam prostora in je se pasja dobra, takrat se
polni sati odzamejo, izpraznijo in zopet v panj obsije.
Le ve, da tega ne los doživljal pri takem panju, kateri
ti je dal 3-4 roje ali si mu jih odzval na umetni način.
Če krčijo panju v teku polletja večkrat medu odzati,
nesmes pričakovati rojev od njega. Panje razvrsti si
teraj tako: nekateri naj ti dajejo rojev, drugi pa
medu. Dokler nameravaš se pa število panjev
množiti, moraš se vsomni dobivku odpovalati,
kajti le takrat boš namenjeno število hitro
dozegal.

V jeseni, ko je pasja že pri kraji, se tudi iz teh panjev
med odzame, kar ga je odveč. V stajenih panjih se
medeni prostor cel izpragne. Ako imajo čebel v vališču
premalo živčaja, da se jim nekoliko medenik sator iz
medenega oddelka.

V legičih panjih odzame se od strani toliko sator,
da se čebelam potreben živčaj ostane. Pri odjemanju naj
se skrbi, da se tretovi sator po možnosti odstranijo. Pri
dvojčičih, ki imajo se razum tega najhen medeni oddelak
nad satniki, se iz tega le na vsakej strani toliko izreže,
da se morejo premahljive dveri do satnikov potisniti;
nad vališčem, t. j. nad zimskim sedežem se jim pa ves
med pust, da tem lože prezimujijo in dosežejo mo,
kroto, katera se posebno na pokrovu obilno nabira.

Satorje, ki se je izpraznilo z izmetalnico, se v jeseni po
poslednjem odjemanju zopet v medeni prostor obsije, da
čibele med do čistega praskajo; potem, ko je suho, mor
se se le shraniti.

Včasih je dobro ali potrebno, da se tudi ta ali mi izprazni panj poriva ali izprazni. O tem govoriti bilo bi skoraj nepotrebno, vendar naj nekoliko tukaj skliči. Če ima panj prestaro matico, koje mu nadomestiti nočis ali ne moreš; ali se je ta zgubila pri prašenju; ali ima panj večidel prestaro satorje, kojega mu o pravem času nisi ponovil; ali je panj (prebivališče) prostora, dovolj, toraj popravka potreben; ali imaš morda panjev več, nego jih hočeš v prezimovanje vzeti; v tehkih in enkih slučajih se tedaj tudi izprazniti panji izmetarajo.

Satorje z zalogo iz takih panjev da; onim, ki stojijo od teh najdale, čebela pa najbližnjim sosedom. Matice obdrži tisto, ki je mlajša in rodovitnija. Ako je ljudstvo, ki ga hočeš podreti v predelu skupnega panja ali v dvojčicu, odvzemi mu matice in ves izidelek, ter odpri zbiruževalno veko, čebela se bodo same zbiružile. Zrelo in zbiruževalno veko prusti odprto tako dolgo, dokler se čebela tukaj sem ter tje hodijo, t. j. navadno do zime. Spomladi po čistilnem izletu privadijo se čebela žrele snega panja, kateremu so bile pridružene.

Peti Del.

O prezimovanju.

35. Daljna priprava k prezimovanju.

Čebelar mora skrbeti že, predno se pase konica, da bodo imel dobre plemenjake, ki se bodo lahko zimskim neugodnim zoperstavljali. Proti koncu pase mora vedeti, kateri panji so prezimovanja zmožni in kateri so za podiranje. Tudi gačtnik, ki se število svojih panjev pomnožuje, našel bode snega ali več panjev, kateri so za prezimovanje nesposobni. Ta ima n. pr. prestaro matice, drugi prestaro ali prekratko satorje,

trajti premalo medu, četiti premalo čebel it. d. Takih panjev morajo se tedaj podreti. Le močni, zdravi in z vsem dobro preskaljeni panji naj se prezimujijo. Navadna napaka začetnikov je, da prezimijo vse, kar imajo, akeravno ni prezimovanja vredno. Slabo ljudstvo porzije v zimi skoraj toliko, kakor močno, ker mu je ločje hladno; razumno je, da več čebel ločje in lože panj spreva, kakor malo.

Kakor je znano, čebele lastne telesne gorkote nimajo, ker imajo hladno krv; gorkoto v panju narejajo si z gibanjem, dihanjem in s porzivanjem hrane, ker se tudi vsled vžigovanja ali prav za prav vsled prebavljanja gorkota razvija. Tem invari očividni dokaz, da slaba ljudstva pogosto ne grizijo zločijo, ker morajo več hrane vživat, da si potrebno gorkoto narejajo. Griža pri čebelah pa ni nič drugega, nego preveč nakopičenih odpadkov (člata) v čebelnem telesu. Slabi panji torej niso za prezimovanje. Čeravno se kateri zimo preživijo, vendar stroškov in truda v prihodnjem letu ne pravrne. Gornlatič je prazen izdelek več vreden, nego tako slabo, zamedleno ljudstvo.

I podiranjem takih nesposobnih panjev pridobijo si več sredstev; s katerimi zamoreš svoje plemenjake z ločje sate; od enega lahko porabis matice, od drugega satorje in tudi čebele z dobrim uspehom plemenjakom pridružiš. Če moraš dati plemenjakom tudi medu vsatih, vajjim ga v panju tje, kje ga že prej nekoliko imajo, nikar med prazne sate, ker drugače čebele na praznih satih gladno umrejo, predno pridejo do polnih.

Če moraš vsled neugodne letine tudi panje s kratkim, nepopolnim izdelkom v prezimovanje vzeti, izpolni jim prazen prostor s kosci sator ali z desko, ki jo potisneš pod satorje in tam podložiš v vodoravni legi, da se satorja dotika.

Med plemenjaki ne bodo pa tudi nobeden tako močan
(čebelnat), da bi se mu ne smelo prijeti čebel. Od panjev,
ki si jih porabl, razdeli toraj čebela slabejim plemenjakom.
Večkrat se tudi izgovarja: Če bom pridružil se te čebeli k ple-
menjakom, kje bodo pa vzeli toliko živeža? Ako jih bodo
toliko skupaj, gladovale bodo in pomrle. - Kaj ne? to je
maloveren čebelar. Ravno prej sem omenil, da slab panj
skraj toliko povzije, kakor močan; toraj tudi močnejši ne bo
veliko več porabil, nego slab. Ako daš rednejemu ple-
menjaku se od dveh ali treh slabejih panjev vse čebela,
verjani mi, da bodo ta kvaliteta le za nekoliko dekagr.
več povzila, nego kateri izmed drugih plemenjakov. Stari
čebelar Knauff združeval je v jeseni čebela od 6-8
panjev in vendar mu ni nobeden glada umrl. Veliko
čebel pogubi se, predno se prava zima začne, mnogo
jih pa tudi v zimi pomreje; ako hočeš imeti spomlati
močne panje, moraš tem močnejše v prezimovanje
szeti. Če tak panj moreš biti v teku zime blizo 1 kg. več
povzije, privošči mu to, saj ti bodo v prihodnjem letu
to desetoro povrnil. Ako ti pa to povrne, kar povzije
slabo ljudstvo, katero hitro spomlatiš ali že v zimi
umreje.

Kedaj se naj združevanje čebel vrši, odvisno je
večidel od kakovosti panjev. Če prenažas čebela na
pašo, je najprizvarnejši čas za druženje hitro, ko pri-
pelješ panje iz paše domu, predno so še doma izleteli.
Takrat se pridružene čebela novega izleta večjo že iz
tistih panjev, katerim si jih pridružil. Če tega hitro
ne moreš storiti, ker nimas časa ali je še v satovju
mного zalege, pa vsaj blizo v kump postavi one panje,
katerih čebela hočeš združiti. Če pa pri odjemanju
čebela omamiš, smeš jih vsakemu splojbnemu panju
pridružiti, ker se pa tem na vrak nov izlet privadijo.

Če imaš v navadnem panju poznega roja, ki ni
mogel veliko nabrati, da ima le 4-5 kratkih satov
in le malo medu, škoda bi bila tako lepo satovje
iztepati. Iz takega panja čebele preženi ali jih pusti
po osamljenju pasti. Panj z igdelkom ved na
kranj do prihodnje pomladi. Ne moreš ga bolj
porabiti, nego če osadiš vanj roja, ki ga boš
veliko prej napolnil, kakor če ga osadiš v prazno
prelivališče.

Takor pri delenji ali umetni pomnožitvi, ravno
tako se tudi pri družnji pokazuje, kako potrebno in
koristno je, če ima čelelar dvoje čebelstvališč.
Posebno začetnikom, ki hočejo hitro doletčno število
panjev dobiti, se ne more to dovolj gojko priporočati.
Ško imaš vsaj nekoliko panjev na vsakem daljenem stališču,
zamoreš čebele vsakega panja domaćega stališča vsakemu
panju drugega stališča brez vseh ovir in slabih posledic
priidržati. V enem panju ali v za to narajani skatli
moreš prenesti z enega stališča na drugo toliko čebel,
kar jih ima prostor; matice prej odstrani, le eno jim
daj v hišici zapeto, da jo lahko potem najdeš in od
straniš. Na tak način moreš svoji plemenjake prav
močno stresti, da bodo zamogli dobro prezimeti in spomladi
zopet svoje delo s polno močjo in srčnostjo začeti ter
stabilno galege nastaviti; takrat smeš pa tudi zgodnjih
in močnih rojev od njih upati.

Pri odbiranju plemenjakov pazi, ne le na to, da vsak
matice ima, temveč tudi, da ima vsak krepko, rodovitno
in ne prestaro matice. Zidej je še čas, da se ta napaka
more popraviti in nadomestiti z maticami podrtih ali
izguglanih panjev. Kar po zimi ljudestvo brez matice ali
z nesposobno, poškodovano ali nerodovito matice povzije,
je, kakor zgubljeno. Tak panj navadno zime ne preživi in čeravno
pomladi dočaka, nima za čelarja nikakošne srčnosti.

36. Brezmaticnost in jalovina.

Nekateri čebelarji pristerali so nekodaj brezmaticnost in jalovino k čebelnim boleznim, kar je, se ve, da po naravi, znanstvih postavah napačno. Čebelna bolezen to ni, vendar je pa bolezen panja ali gnuštra, kar je tak panj tako rkoči na duši bolan. Brezmaticnost je stan, v kojem se panj znajde, kadar matice nimaa, jalovina pa, kadar ima gnuštro staro nerodovitno, mlado neopraseno ali drugače v tem olziru poškodovano matico.

Panj zna postati brezmaticen vsled raznih vzrokov, p. če stara matica umreže v takem času, ko ni zaloge v panju; če se mlada matica na prašnem izletu zgubi, svoj panj zgreši, jo kak ptič pozre ali veter na tla ali v vodo vrže; celo lastne čebele umorijo včasih matice, ko pride iz prasenja, ker je znaliti od tujega tuta ali od kake druge reči dohila drug duh, in takrat jo čebele kot tujo spoznajo.

Če panj zgubi matico, postanejo čebele prej ali slej (v 1-3 dneh) nemirne. Vnjej se iz panja, takaj naglo skoli žela in po panju z razprostetimi krili, kakor bi česa iskale; letajo nekoliko od panja in prikrajajo komale nazaj; silijo k sosednim panjem, če so blizo, ter skušajo vanje priti. Ta nemir traja se naprej v pozni mrak, ko drugi panji že davno počivajo. Če stojis blizo takega panja, slisish neko nenavadno, tulenje podobno šumenju. O dolraj paši šumenje sicer tudi žiravi panji; vendar razločuje se to poslednje od prvega. Čebele žiravega panja šumenje vse z enakim, enim in tistim glasom, toraj enoglasno (unisono); tudi v hladnejih časih, ko je vse v panju tiho, če v želo pihnes ali po panju potrkas, dohiti hodeš karatek in zopet enoglasen pošum za odgovor. Šumenje brezmaticnih panjev je pa celo drugačno. Pri tak šumih ali larni vsaka

s svojim glasom, ena z visokim, druga z nižjim, ta tja
zopet z nižjim takt, da zamoreš razločevati mnogo glasov,
kopi se v žalostno tulenje zdirajo. Če v žrelo pikneš ali
po panju potlekaš, zaslišijo čebele z ravno takimi
glasovi in le po časi utihnejo. Ako panj odpreš, takoj
čebele nemirno iskaje sem ter tje po stenah in po
satojnu; če jim puhneš dima, se prej imenovano
šumenje še veliko glasneje sliši. Če brezmatičen panj
nima nič zaloge, tedaj posebno močno in dolgo tuli,
časih 8-14 dni. Pozneje sliši se to šumenje le o nekaj
tedih časih in z mirom redkeje. Ako je panj že dalj
časa brezmatičen, ga neskušn čebelar težko spozna.
Če se hočeš prepričati pri panju, kateri se ti zdi
brezmatičnosti sumljiv, puhni mu dima skozi žrelo.
Ako zaslišiš namesto prijetnega pošuma dolgo, težje
počasi nekajče brencanje, zamoreš skoraj zanesljivo
soditi, da panj nima matice. Če najpós spomlasi
o podrezovanju na dnu med mrtvimi čebelami tudi
mrtvo matico, je še to zanesljiveje znamenje. Čebele
brezmatičnega panja, kateri nima nič zaloge, ne
nosijo navadno tudi o najbolji pasti nič klica. Tudi
takrat je panj brezmatičnosti sumljiv, če v jeseni po
končani pasti tretov ne preganja, kojih drugi že
davno pomorijo.

To so sicer znamenja znamenja, po katerih se
vendar ne moreš celo zanesljivo soditi. Določitega
prepričanja se le, če panj gnotraj pregledaš. Navadni
panj obrni kviško, odzemi dno in zguženi čebela
z dimom v stran; če zapaziš matične stolpice, je
panj gotovo brezmatičen. Panj s premakljivim sa,
trojem moreš še natančneje preiskati. Vzami ves
izidlek iz panja in ga natančno preglej. Gotovo
znamenje brezmatičnosti je, če najpós delavine sledi,
v katerih je svetni prah, v matične piskere prenarajene.

ne brigamo. Spomlad, ko pride južno vreme, nas skrbi,
da bi nam mokrota v panje ne prišla. Da pa meg pre-
hitro ne začne kopnети, namerčamo se več snega na
prejšnji kup in ga pokrijemo z jelkovim vejevjem ter
tako zadržavamo solnu pristop do snega. Ko pa pravo
južno vreme nastane, in je pomlad že tu, izkopljemo
čebele iz snega, postavimo panje s privzdignjeno streho
na solnce in če je dan lep in gorak, začnejo že čez nekoliko
ur surneti. Na večer pokrijemo panje zopet s streho in
drugi dan jo zopet privzdignemo. Na večer drugega dne
panje zopet pokrijemo in jih pustimo na dalje pokrite.
Čebele so v treh dneh že v popolnem delu ter prav pridno in
obilno donosajo cvetnega prahu. Panje so v svoji polni
~~moči~~ moči, slabi tu niso v poštev vzeti, še manj pa
kako zajedanje na spomlad. V začetku junija postavimo
na panje še spicaste vrhe, nekake škatlje. Evidna mo-
žna nevarnost je namreč pri našem prezimovanju,
če je v kakem panju le nekoliko toplote; vse mora biti
ohlajeno. Če je v panju toplota, se čebele oživijo; v takem
slučaju se podušče in lakote poginejo, ali po čebelaesko
rečeno: umrežijo. Mi smo v teku osmih let na ta način
nič več, kot samo dva panja izgubili. Mislim, da bo
vsak razumel, kako se po naše čebele prezimijo, in
kocem se dodati, daje tam, kjer ni hudič zim, tako
prezimovanje nemogoče. Mi smo dobili blizo 200 funtov
medu od vsakega panja. Če bi jih pa tako prezimovali;
kakor jih ti drugi, nebi dobili več, kot 25 funtov od
panja, ker bi čebele ta čas, ko nič ne berejo, same ves
med ali vsaj večino porabile....."

To je res čuden način prezimovanja! Marsikdo
izmed č. bralcev čebelarjev, kakor tudi jaz, bode
rekel na to: To je vendar skoraj nemogoče! Gotovega
ne morem o tem nič povedati, ker se poskušal nisem;

sendar pri prvi priliki nočem se še v rešnici prepričati.
Tudi vsak izmed vas, č. čelbelaži, ki imate že večje
število panjev, da vam na enem ni toliko lažje, če se
vnesreči, poskusite z enim panjem. Morebiti se vam
posreči in tako storimo velik korak naprej v čelbeloreji
za Slovanski narod.

39. Oskrbovanje čebel v zimni.

Dolžnosti in opravila, kar jih ima čelbelar v zimni do
svojih čebel, smeji se razen nekaterih majhnih opravkov
posebno na to, da jih v popolnem miru postavi in da jim
tudi za mir skrbi. Ta mira odraščati in odstraniti, kar
bi jih zamoglo vznemirjati. Blizu panjev ne sme se
toraj sekati, galuzjati ali kaj takega delati, kar večje ropanje
ali tresenje zemlje ugrožuje. Pri takem nemiru ločijo se po-
samezne čebele od kepe ali gruč, v koje so v mrazu tisto
združene, ter zmrznijo, predno zapet v družilo pridejo. Pri
večjem vznemirjanju se medu ~~zmrzne~~ napijajo ter morajo
umreti, ali vsaj grižo dolijo, ker se jim v telesih preseli
blata nakopiči. Ško se čebele v drugi polovici zime več
krat dramijo začnejo prezgodaj zalego nastavljati, kar
jim je zelo škodljivo. Veliko živca povzroči nepotrebn, murgi
voje telesne moči prezgodaj napenjati ter oslabijo do tase,
ko bi morale na pašo izleteti. Zalega, kar je nastavljeno,
mora pa vsled mraza umreti. Panje, ki prezimujajo
v posebnih, zaprtih prostorih, zamore gadetiti snaka
osoda, če je kraj pretopel. Če je toplota v prostoru
nad ničlo (0.R.), naj se v toplejših nočeh s časom duri
ali okna odprejo, da postane hladnejše, po dne se zapet
zapre.

Najugodnejša je čelbelam taka zima, ko je bolj enaka,
meren in ne prehud mraz, kadar živo sebe v toplomeru
veliko pod ničlo (0) ne pade, pa tudi višje ne stopi.

Takrat čebele malo povzijejo, jih malo pomene, pa tudi se lahko dalje pomikajo, ko na enem kraju med povzijejo. V takem času so tudi popolnoma mirne in tako, da skoraj najmanjšega šumenja pri žrelu ne sliši. Ključa, posebno spremenljiva zima je čebelarom neugodna. Takrat nareja se v hladnejših panjih inje in led; ta se raztopi in zopet zmagne. Pozneje pride mokrota do žrela, katero se potem z ledom in mrtvimi čebelami zamaši tako, da se večkrat celo ljudstvo zaduši. Neki čebelar mislil bi potem, da je panj zmagnil. Tudi gstri zimski vetrovi so čebelarom pogubljivi ter panje zdatno razhladijo. Čebele so v takih časih celo mirne, niti dalje ga živežem ne morejo se pomikati, ako so ga v svojem zimskem sežuju povzile. Če ne pride boljše vreme, morajo gladu umreti, akoravno imajo še ob straneh živeža dovolj. O takem vremenu je dobro žrela še bolj zmanjšati, kakor sicer, posebno, če jih več ali manj veter doseže. Hladnim panjem sme se v takih slučajih žrela s snegom zamašiti; s tem se namreč potrebnemu zraku prostor ne zabrani, v gorkejšem vremenu pa sneg skopni ter se žrela samo odme.

Ako čebele v zimni ves med povzijejo, postanejo ne, mirne, hodijo po panju in po satorju iskaje živeža, razgrizejo satorje, narevijo v njem prehode (luknje) in namočijo veliko vosčenega droba na dno; nazadnje oslabijo vedno bolj in umrejo.

Led in orež, ki se nareja v panjih, je tudi za to škodljiv, ker nastane v toplejšem vremenu veliko mokrote. Vlede tega plesni satorje in panjove stene. Če se najde toraj spomladi v panju mnogo plesnivega satorja, je znamenje, da je prebivališče prehladno.

Akoravno je hudi mraz čebelarom v vsakem času škodljiv, vendar je takšen še posebno pogubljiv proti koncu zime. Od začetka in čez polovico pravega zimskega časa, ko so se čebele krepkeje in od vseh

stvari z obilnimi življenjskimi obdani; zamorejo se se
mrazu junško zoperstavljati. Ko so pa enkrat
v svojem središču med povžile ter že bolj oslabele, in
tudi njih števílo je že zdatno manjše, takrat so tudi
proti mrazu bolj občutljive. Umen čebelar opusti
in zabrani vse, kar bi zamoglo čebele k peršanemu
nastavljanju zalege spodbujati. Večkrat se prigodi,
da se mesec februarja po večimernem toplém vremenu
pride kunda zima. Panj, ki inna v tem času že nič
zalege, zna umreti, ko lastnik že misli, da ga je
pogubljivej zimi srečno odtegnil. Čebele, ki morajo
zalego obsejati, in ji vzvišeno gorkoto narejati, ne
morejo si živlega v valisči spravljati, ter morajo
pri obilnej hrani gladiu konca vzeti.

Razni ptíci in miši, mačke, psi i. t. d. tudi večkrat
čebele v zimni vznevirujejo. Take vnespokojitelje
oduraj, jih odstrani ali jim pot do panjev zabrani.

Bodi tedaj skrben rednik svojih živalic, obiskuj
jih tudi v zimskem času prav pogosto in opazuj,
ali jih ni ta ali ona nezdova zadela. Čuvni vse,
kar jim je škodljivo in jim priteči v vsakej priložnosti
na pomoč, ker je posebno zima za nje tak čas, ko si
same najbolj pomagati ne morejo. Razum teh
naravnost čebel zadeguočik opravil imas se tudi
drugo čebelarstvo delo, za katero ti ravno ta čas
najbolj miliko doje. Poleti potreboval hodeš panjev
in čebelarstkega srodja, zdaj si oskrbi vsega, da
ne boš v zadregi potem, ko li že ravno to ali
uno reči potreboval. Tralostno znamenje je, ako
čebelar gre se panja popravljat, najčvine in druge
nesnaga iz njega pometat ali celo k sosedu panja
prosit, ko inna roja že na drevesu.

40. Limski mir.

Ni zadosti, da se čebelam mir, ki jim je res silno potreben, osterbi in obrani, temveč morajo se tudi čebele, kolikor moč, najdalje v panju zadržati, da ne izletijo hitro preveč, nekoliko toplejšega dne. Dokler je še zrak hladen in zemlja mrzla, pozgubi se veliko več čebel pri enem samem izletu, kakor v panju skozi celo zimo. Ne te stoli panjev in hližo stališč popada jih mnogo na tla, ampak tudi v Dalgavi jih veliko najde smrt, ker v zraku že stopneji in padajo na zemljo. Mnogo jih tudi ne ter vnese, da padajo v vodo, na sneg ali na mrzla tla, kjer siverenijo in slonjijo umrežijo. Kakor stopneji posamezne čebele, ki padajo na hladno zemljo ali v sneg, tako pomrežijo ali gladu umrežijo cela ljudstva, ako jih neskerben gospodar slabo proti mrazu zavaruje. Če ni prepozno, more se še jim pomagati. Panj z stopnelimi čebelami zavese se v gorko sobo, čebele se spravijo v sito in se postavijo na toplo, ne pre gorko, peč. Potem postropijo se z medom, katerega se je primesalo tretji del vode. Če se niso popolnoma mirtve, začnejo se čez nekoliko časa gibati. Ko pridejo že toliko k moči, da začnejo po situ sem ter tje hoditi, spravijo se zopet v panj in vse skupaj ostane naj še na peči. Potem da se jim segretega medu; zvečer postavi se panj na kak miren kraj v sobi. Tretji dan prenese se zopet na stališče, kjer naj se ga največ boljše osterbi in mraza varuje, kakor pri tem.

Proti začetku pomladi je večkrat težko čebele v panju zadržati, da li ne izletel. Če je sneg trd in vsaj na solnčnih krajih že skopnel, takrat nevarnost ni posebno velika, ako čebele po sili izletijo. Tho se očistijo, pridejo večidel srečno nazaj v panj.

Čko jih potem veliko leži na snegu, lahko jih pobereš, ogreješ in zopet v panj spustiš. Bile so nečidel že bolj slabe, ki bi tudi v ugodnejem času pocenale. Drugač je, kadar je novo zaparidel, rabel sneg, ki se čebelar v solninem svitu blišči. Takrat zleti večina čebel naravnost v sneg misleč, da leti v zrak proti solniv. Iz takega snega pride čebela težko, ker prej stopne, nego se zamore kvoistku vzdigniti.

O takem vremenu mora se izlet vsakako za braniti. Naštevaj več snega trdno k žrelu in ga z deskami ob, senči, da tako hitro ne skopni. Če pa to ne pomaga, zapri žrela celo ter zvečer zopet odpri. Čko se je nadjati. Drugi dan enakega vremena, naštevaj v žrela nekoliko snega, in zopet zapri; to stori predpoldnem, dokler je še hladno. Tako delaj vsak dan, dokler sneg vsaj deloma ne skopni; v noči imej žrela odprta.

Zima, kakor pomladi so za čebele različne. V tem letu n. pr. že v začetku marcija veselo letajo in klovice nosijo, v drugem je še pa proti koncu tega mesca čebel. Debel sneg. Čeravno je zima vsodepoln čas za čebelarja, vendar mu začetek pomladi pripravi tudi marsi, katero nevoljo in težavo. Komaj sneg od panjev od, meč in dalje na okoli s pepelom, listjem ali slamo potrosi, že v noči zopet sneg zapade, v katerem spet na stativah čebel smrt najde. Drugokrat, ko čebele najljepi pridigravajo, pride mrzel veter in jih zopet veliko na zemljo pomeče.

Čko traja zima vedno naprej, da čebela ne morejo iz panja in tudi ne odpadkov dalje v telesu držati, prisiljene so blato v panju pustiti od sebe, da panjeve stene, žrela, izdelak in tudi ena drugo med seboj onesnažijo. O takem hudem času mora se vsaj žrela hitro nesnage očediti, da si čebela perutnice ne omazajo, sicer jih še več na zemljo posepa.

Šesti Del.

Čebele spomladni.

41. Prvi pomladni ali čistilni izlet.

O začetku pomladni, t. j. skoli 23. marcija, ko navadno pri nas sneg večinoma skopni, pride prej ali slej kak prijeten dan, da se zamorejo čebele iz tako dolgega zapora na prosti svet, razveseliti in telesne nesnage oprostiti. To je gotovo dan veselja za čebelarja. Tako veselo čebele predigra vajo in lernijo skoli panjev, da čebelarju vesolja srce kipi; reči bi jim hotel: Bodite mi poziravljivi, gube čebelice! Vendar ste prišle enkrat zopet na prosti svet; veselite se toraj z menoj, kajti preživela ste dolgi, za me skrbizoln, za vas pa pogubljiv zimski čas. Če so vsi panji srečno preživeli in ko že vsi veselo igrajo, takrat je še veselje popolno. Res je ta dan vesel, tako rekoč praznik za čebelarja.

Kadar pride tak prijeten dan in nekateri panji začnejo predigravati, drugi so še na mirni, takrat je potrebno tudi poslednje izvaliti, da ugodnega časa ne zamudijo. Če v želo nimaš, po panju potikaš ali v želo medene vode brizgnes, pridejo hitro nekateri čebele na dan in kmalo začnejo predigravati. Vendar prežgodaj jih ne vabi iz panjev, ko je še sneg ali se veliko snega leži. Čravno solnce sije in se vreme toplo čuti, dokler je še kaj snega, jih še le v panju obrani. Pri nas imajo večidel vsi čebelarji to liečasto

navado; da na dan sv. Gregorija panje podružijo in očedijo, čebele pa na pasov spustijo. To storijo vsako leto enako; čeravno je na ta dan neugodno vreme; ne premislijo pa pri tem, da je se takrat večidel prekladno.

Če je še blizo stališča sem ter tje sneg, kadar čebele izletijo, pokrij ga z listjem, pepelom it. d. Ravno pred želami od, meči sneg in pokrij zemljo z deskami; da čebele na hladna tla ne padajo.

Hitro po čistilnem izletu začnejo čebele panje čediti, mrtve čebele in druge reči vun spravljati. Marriktna čebelica nade pri tem opravilo s težko butaro obložena na tla in stopne. Za to je potrebno, da jima pri tem čebelar k pomoci pride. Ko čebele prenehajo predigravati, očedi toraj panje mrtvih čebel, vsičnega droba in vsega, kar na dnu leži. To delo opravi prav hitro, da se panje preveč ne razkladajo. Ravno med predigravanjem ne odpiraj panjev, ker drugače čebele hitro prestanijo, ko se panj ohladi. Iz dzierzonovih panjev ne predvzmi se satorja izjemati, temveč izoleči z za to pripravno grebljico ali kaulgičkom mrtve čebele in drugo ne, snago iz panja. Le takrat, če čebele vsled grize panj in izdelek glo onesnažijo, prenesi panj v izbo in vzemi satorje iz njega. Čebele pameti v drug, prazen panj, prejšnjega pa in izdelek očedi. Potem spravi satorje in čebele zopet v panj in ga prenesi na stališče.

Mrtve čebele in vse, kar pometiš iz panjev, spravljaj na pripravljeno desko iz vsakega panja posebej, ker tako se lahko ~~prepričaš~~ prepričaš, koliko jih je v tem ali onem panju pomrlo. Preiskuj po dokončanem delu natančno vse mrtve čebele, če katero maturo mrtvo med njimi najdeš. Potem spravi vse v redko sito (rečeto), da loči vsični drob od čebel. Ta drob so namreč razgrizeni pokrovi, s katerimi lil je med vsa tih zavelan, so toraj

čisti vosk. Stlačí ga v kepo in brani, dokler se drugi
guga voska ne prekuhaš. Večjega števila panjev, se v, da
prvi dan ne moreš očistiti, toraj jih jutri osnaži, kar
jih danes ne moreš; vendar stori to vrelaj s toplijem časom,
ne že zgodaj zjutraj, ko je še megló.

Na dan prvega izleta zvečer spaguje, kako se čebela
obnašajo. Takrat najložé spoznaš, če je kateri panj izgubil
v zimni matici. Če se čebela po izletu zopet lepo v panju
zdruzijo, smees uprati, da je vse v redu. Ako pa pri žrelu
skoli letajo in hodijo ter se nočijo vmiriti, tedaj pa gotovo
panj nima matice. Pri prvem izletu se toraj znamenja
brezmaticnosti zopet pokažijo. V tem času s takim
panjem ne moreš drugače storiti, nego zdruziti ga
s kakim drugim slabejim ljudstvom.

42. Pomladno podrezovanje panjev.

Podrezovanje je opravilo, katero bi gotovo izgostalo pri mar-
sikateremu nevednejšemu čebeloreju, ko bi tega ne storil
zavolj medu. Tak misli, da je podrezovanje za to, da se
čebelam odvzame ves med, kar so ga skoz zimno pri-
branic. Lansko leto pripovedoval mi je nek, meni sicer
dobro znan, človek nekaj o čebelah. Med raznimi rečmi
rekel je tudi, kar se nisem nikdar slišal, da se neki
mora čebelam hitro pomladí ves med vzeti, drugače
ga iznosijo iz panja, ker ga ne morejo rabiti. „Ne boj
se,“ rekel sem mu, „čebelam je še takrat medu le prav
potrebno.“ „Dá, dá, resnica je,“ zavrne me, „videl sem
že sam mnogokrat; le pazi tudi ti, videl loš, kako
rjave kapljice lezijo po bradi in po panju, kadar
čebela prvotkrat izletijo, — pokusi, kako so sladke!...
Ne mogel bi storaj verjeti, da se še dan danes med iz-
sražnini ljudmi taki najdejo. Ti-le so res pomilovanja
vredni.“

Čas podrezovanja je navadno prva polovica mesca aprila, ko je že gorkeje in imajo čebele že dobro paro. V kratkem času potem začne čišnja cvesti in čebele dobijo že precij medu, da lahko izrezano satorje hitro nadomestijo. Glavni namen podrezovanja je panjem pokvarjeno in drugacij nesposobno, posebno trotovo satorje odstraniti. Ker to opravilo pri posameznik panjih dalj časa traja, ga to ne podrežuj v prehladnih dneh, da se zaloga, ki je v tem času že precij razširjena, ne prehladi. Tudi veliko čebel pride na zamrjo ter stopnejo in popolnoma zmrznejo, še ne pride v kratkem času gorkeje vreme. Najbolje je storiti to popolnane, ko že čebela manj letajo. To noči čebela razkapljan med posrkajo, odrezane sate ogledajo in vse zopet vredijo, da se roparice tako hitro ne privalejo. Pri opravilu pazi in igraj se bolj na stranskem, senčnem kraju, da te tuje čebela ne zasledijo tako lahko. Na prostor, kjer si odvezel panj, ki ga hočeš podrezovati, postavi drug, prazen panj, da se domuprišle čebela tam zbirajo ter naravnost k sosednim panjem ne silijo.

Ko hočeš panj podrezati, ga odpri, ali odzemi dno, če je premakljivo, zaženi z dimom čebel glabolko v izdelek, da zamoreš rezati in da tudi vidiš, kje in kaj naj se reže. Najprej odstrani satorje, ki je zelo plesnjivo ter se rado žirabi; manj plesnjivo je še dobro in čebela ga očedijo in porabijo. Kolikor se da, igraj tudi trotovo satorje, glaste iz sredine vališča. Ob strani je pa dobro, če pustiš manjšo trotov sat, ker takrat čebela ne bodo delale veliko novega trotovega satorja. Če pa takešnega nimajo nič, izpolnijo, posebno nočneje panji, večino izreza, nega prostora s trotovim satorjem. Ako imaš tudi vzgierzonove panje, protelujes koscev satorja, da jih pritrdis na satniške. Če sate v tako ozke kosce rezati bilo bi škoda, toraj lahko si priskrbiš takih koscev pri podrezovanju. V ta namen skrajšaj

celi izdelek v vseh panjih za 3-4 cm; stojčim, visokim panjem smeš se pa več odrezati. Na ta način dobiš kosce satorja za satornike tako rekoč zastoj. Ne misli, da bi panjem s tem škodoval, kajti veliki mojstri, med njimi tudi „umetnič. čebeloreji“ dr. Dzierzon, pri poročajo v stojčih panjih vse satorje do polovice in še več skrajšati. Zraven tega se tudi, da se taki panji, katerim se izdelek do polovice skrajša, v vsem boljše obnašajo, nego oni, kojim se ni odrezalo nič satorja. K temu jaz ravno ne svetujem, vendar poskusiti sme vsak, da se prepriča. Mislim, da je tudi to, kakor marsikaj v čebeloreji v raznih krajih različno, da se mora ravnati teraj s podrezovanjem po krajevnih razmerah. Tam zanesljiveje sme se pa izdelek le nekoliko skrajšati, da se na dnu ležeca nesnaga ležja iz panja pomete, čebelam v kori tecu medu daje, ako je potrebno, in tudi molgeve ličinke (čivi) ne morejo se tako lahko v satorje splaziti. Ležčim panjem se še razun tega tudi od strani (zadej) nekoliko satorja izreže, če ga imajo preveč, da je veliko neobsednega. Prazen prostor, ki je vsled tega nastal, naj se loči s primerno desko, katera se potisne celo do satorja v panj.

Ako ima ta ali uni panj še medu čez potrebo, smeš mu tudi tega odvzeti, če ga potrebuješ za pitanje slabih panjev. Ne sprusti pa pri tem noža preglaboloko v panj; bolje je, če odzameš za en liter manj, kakor za eno žlico preveč. Premisli, da so čebele bolj potrebne, kot ti; čebele brez medu ne morejo živeti in svojega umetnega dela opravljati, ti pa, ako potice nimasi, lahko tudi kruh jšš. O času podrezovanja najdejo se čebele malo medu v naravi in še ga tudi v panju nimajo, se jim slabo godi. Najmanj 3 kg. medu moral bi še vsak panj

imeti o podrezovanju. Stem je vsaj v slabem vremenu
skubljen, kakler se ne začne popolna paša, tj. o vetu sadnega
drevja. Pri izrezovanju medu ne delaj prevelikih lukov;
in votlin v izdelku, sicer imajo čebel nehladno vališče.
Kar izrezuješ, odreži ravno, prek ali navzdol, in tudi
od kraja, ne da bi posamezne sate vmes izrezoval.

Pri podrezovanju tudi panje bolj očisti in pometi
vse smeti in nesnago iz njih, če o prvem izletu misli
tega mogle natenko storiti zaradi hladnega vremena.
Posebno mora biti panjevo dno vedno čisto, da se
v raznem smetju molj ne zarodi.

Pri vzdrževanju panjnih ugrožuje podrezovanje malo
spravka, ker se le pokvarjeno satorje odreže. Če potre-
bujš koscer za satnike in če innaš v panjih proste
satnike (ne romčkov), odreži tudi tukaj vsakega
sata za 2-3 cm. Potrebno je pa pri teh panjih, da ogledaš
vse satorje iz njih ter vse dobro pregledaš in preiščeš;
ali inna še panj matice in če je nepoškodovana, ali ne
in koliko ima zalege, ali inna še dovolj medu, ali je v va-
lišču delavino ali tudi trotovo satorje, ali ni že satorje
v vališču prestaro i. t. d. Trotovo satorje odstrani do
malega in ga krani, da ga potem v medenem oddelku
porabiš. Prestaro satorje vzemi tudi iz sredine vališča
in ga obesi proti kraju, kjer zamoreš potem z medom
napolnjeno odvzeti. Slabijim panjem, ki imajo malo
ali nič medu, daj medenih sator, kojih močne-
jim odvzameš. Celi panj odnotraj očedi vse
nesnage; tudi satorje, če je sem ter tje onesnaženo,
očedi z mokro kartacjo in potem poruši.

43. Oskrbovanje čebel spomladi.

Spomladi morajo se čebele najbolj pogosto ogazovati in z vsem potrebnim oskrbeti. Če prvič trije pomanjkanje, se zakasnijs za celo leto. Marsikateri panj zna pozneje matko izgubiti, ki bil je še v prvem izletu in v podrezovanju v popolnem redu. Paži torej, če čebele v vseh panjih klavice nosijo, odrezano satorje dopolnjujejo, zalego nastavljajo in če tudi že mlade čebele predigravajo. Ško čebel v tem ali mem panju nosijo le nepopolne klavice, ali celo nič, ali kajšje kake. Drugo slabo znamenje, je panj brezmatičnosti sunjiv. Preišči ga bolj natančno da resnič najdeš ter ne pušči brezmatičnih panjev dolge na stališču. Takšne roparije najrajši napadajo in ravno spomladi so čebele k ropariji posebno nagnjene.

Če so nekateri panji že med poržili, predno se ga kaj nabrati zamorejo, ali jih vreme v tem zadržuje, pokladaj jim medu, kateremu smes v tem času polovicovode pri, mešati. Dzierzonove panje oskrbiš najlaže s celimi satorji, če jih imaš. Če ravno ne smes čebel prerano k nastavljanju zalege sprodujati, moraš vendar skrbeti, da s tem ne prenehajo, ko so enkrat začeli. O začetku pomladi začnejo navadno tudi slabiji panji zalego nastavljati in, če potem pomanjkanje trije, začnejo zalego iz celice tignati. Posebno takrat je koristno pokladati, ko dolga pasa za nekoliko časa naenkrat preneha; s tem vzbujajo se čebele v enakomerni delavnosti. Slabim panjem (Dzierzonovim) pomagaj še tudi drugače na noje, da kot taki ne zastanejo ali celo umerajo. Daj jim zalego iz močnih panjev, in sicer prvič vsakemu le en sat ali vsaj toliko, kolikor jih tako majhno število čebel obsedati zamore. Če nekaj dni, ko so se že čebele v slabem panju nekoliko namnožile, smes jim dati po dva.

Čebele potrebujejo tudi veliko vode za odgigo zalege. Večkrat v hladnem vltovju so prisiljene izleteti iz panja, da donesajo potrebne vode. O takem času jih veliko na zemljo pada in stopne. Skrben čebelar, ki vse težave svojih čebelic dobro pozna, vidi toraj tudi to; za to nastavi v posodi vode na stališču. Prav spretno se lahko to naredi; če se vrč ali lonec tik ob dnu prevrta in s klinčkom luknja zamaši. Za vodo na poljujen se postavi lonec na kak višji prostor ali posebno podlago na stališču. Pod luknjo položi se poševno kos deske in klinec (čep) se tolkno grablja ali iz luknje potegne, da voda počasi kaplja na desko. Na tej deski, ki je vedno mokra, sedi potem na stativi čebel, ki vodo arkuje in pridno v panje nosijo. Od začetka navadi jih tje z ne, koliko medom, potem bodo pa že same uporabljale to ugodno priliko.

44. Pokladanje ali krmiljenje čebel.

Čebele morajo imeti v panju vedno toliko medu, kar ga potrebujejo za vzdrževanje lastnega življenja in za odgigo zalege. Če tega nimajo ali ga porzijejo, vedno ga vnaravni dobiti morejo; takrat mora jim čebelar medu pokladati. Večkrat je dobro, da se čebelar medu daje tudi razun potrebe, ko imajo še živeža, če se hočejo spodbujati k večji delavnosti. Pokladati mora se še naposled takrat, če se hočejo takih panji prezimiti, kateri imajo premalo medu. Po tem takim razločujemo toraj trije sorte ali prav za prav namene pokladanja: 1. Krmiljenje v potrebi, 2. premišljeno krmiljenje in 3. krmiljenje v za-
dostenje zimskega živeža.

1. Kadar spomladi čebelar živeža zmanjka, začnejo zalego iz celic trgati, jo izsesajo in iz panja mičejo. V kratkem času potem oslabijo ter ne morejo več gleteti,

postanejo navidezno mrtve in in v teku 48 ur popolnoma
umrejejo. Če se poklada v potrebi, je najbolje dajati med
v sateh. Tudi v navadnih ^{panjih} vlakno dajejo se ali sate, če se
postavi v panj in s klavčeki podprejo. Tak sat naj se
postavi blizu čebelnega sedeža, da ga lahko tudi v hladnem
vremenu dosežejo. O pomanjkanju medu je tudi rumeni
ali kandirani sladkor dober in zdrav živež za čebele.
Ta zamore se jim dajati v celih koscih ali tudi raztopljen.
V toplji vodi raztopi se ga toliko, da je potem gosto tekoči,
kakor med. Ta tekočina nalije se v za to pripravne ko-
ritice, s katerimi se postavi v panj. Raztopljenega
sladkorja ali tekočega ^{medu} se ne daje zgodaj spomladi,
ker se s tem čebele laudijo k večjemu nastavljanju zalege
in k pogostim izletom, kar jim je še zdaj vse škodljivo.
Bolj gosti ali celo kristaliziran med je pa tudi za zgodnje
pokladanje dober. Vsako pokladanje v potrebi, bodisi
z medom ali sladkorjem, posebno zgodaj spomladi, naj
se vrši v večjih delih (porcijah) in bolj poridko,
najmanj $\frac{1}{2}$ kg. naenkrat in vsaki tretji ali četrti dan.
Pozneje, ko je že bolj gorko in čebele že mnogo cvetnega
prahu berejo, sme se že dajati tekoči živež. O hladnem
vremenu je potrebno dajati čebelam tudi vode v panj, ker
je zdaj potrebujejo veliko več za izjajo zalege, nego
v zimni.

Ne le spomladi, temveč tudi večkrat v letu pridejo
neugodni časi za čebele, da jim je potrebno manj prisrčnosti.
Slabeji panji, ki malo medu naberejo, tepijo pomanjkanje
s slabem vremenu. Posebno rojem, ki ves med porabi
v izdelovanje satnja, se prve dni slabo godi, če neugoda
vreme nastopi. V takim slučaju zna v nekoliko dnevih večje
število rojev umreti, če jih neskerben čebelar osodi prepusti. Tudi
takim je toraj potrebno medu dajati. Pri tej priložnosti sme se že
brez škode pokladati tekoči med, še celo dobro je primesati blj-
četi del vode, ker čebele veliko vode potrebujejo.

Čebele potrebujejo tudi veliko vode za odgigo zaloge. Večkrat v hladnem vetrovju so prisiljene izleteti iz panja, da donesajo potrebne vode. O takem času jih veliko na zemljo pada in stopne. Škriben čebelar, ki vse težave svojih čebelic dobro pozna, vidi torej tudi to; za to nastavi v posodi vode na stališču. Prav spetno se lahko to naredi, če se vreč ali lonec tik ob dnu prevrta in s klinčkom luknja zamaši. Za vodo na poljujen se postavi lonec na kak višji prostor ali posebno podlago na stališču. Pod luknjo položi se poševno kos deske in klinec (čen) se toliko zgrablja ali iz luknje potegne, da voda počasi kaplja na desko. Na tej deski, ki je vedno mokra, sedi potem na stativi čebel, ki vodo sekajo in pijejo v panju nosijo. Od začetka navadi jih tje zve, koliko medom, potem bodo pa že same uporabljale to ugodno priliko.

44. Pokladanje ali krmiljenje čebel.

Čebele morajo imeti v panju vedno toliko medu, kar ga potrebujejo za vzdrževanje lastnega življenja in za odgigo zaloge. Če tega nimajo ali ga porzijejo, vedno ga vnaravi. Dobiti morejo; takrat mora jim čebelar medu pokladati. Večkrat je dobro, da se čebelam medu daje tudi razen potrebe, ko imajo se živeža, če se hočejo spodbujati k večji delavnosti. Pokladati mora se se naposled takrat, če se hočejo taksi panji prezimiti, kateri imajo premalo medu. Po tem takem razločujemo torej trije sorte ali prav za prav namene pokladanja: 1. Krmiljenje v potrebi, 2. premišeno krmiljenje in 3. krmiljenje v za-
dostenje zimskega živeža.

1. Kadar spomladi čebelam živeža zmanjka, začnejo zalego iz celic trgati; jo izsesajo in iz panja mijejo. V kratkem času potem oslabijo ter ne morejo več zleteti;

postanejo navidezno mrtve in in v teku 48 ur popolnoma
umrejejo. Če se poklada v potrebi, je najbolje dajati med
v sateh. Tudi v navadnih ^{panjih} lahko dajijo se eli sate, če se
postavi v panj in s ključki podprejo. Taki sat naj se
postavi blizu čebelnega sedeža, da ga lahko tudi v hladnem
vremenu dosežjo. O pomanjkanju medu je tudi rumeni
ali kandirani sladkor dober in zdrav živček za čebele.

Ta zamore se jim dajati v elih koscih ali tudi raztopljen.
V toplji vodi raztopi se ga toliko, da je potem gosto tekoč,
kakor med. Ta tekočina nalije se v za to pripravne ko-
ritice, s katerimi se postavi v panj. Raztopljenega
sladkorja ali tekočega ^{medu} naj se ne daje zgodaj spomladi,
ker se s tem čebele ludijo k večjemu nastavljanju zalege
in k pogostim izletom, kar jim je še zdaj vse škodljivo.
Bolj gosti ali celo kristaliziran med je pa tudi za zgodnje
pokladanje dober. Vsako pokladanje v potrebi, bodisi
z medom ali sladkorjem, posebno zgodaj spomladi, naj
se vrši v večjih velikih (porcijah) in bolj po redko,
najmanj $\frac{1}{2}$ kg naenkrat in vsak tretji ali četrti dan.
Pozneje, ko je že bolj vroče in čebele že mnogo cvetnega
prahu berejo, sme se že dajati tekoči živček. O hladnem
vremenu je potrebno dajati čebelarom tudi vode v panj, ker
je zdaj potrebujejo veliko več za izjajo zalege, nego
v zimi.

Ne le spomladi, temveč tudi večkrat v letu pridejo
neugodni časi za čebele, da jim je potrebno mane prikerbeti.
Slabeji panji, ki malo medu naberejo, tepijo pomanjkanje
v slabem vremenu. Posebno rojem, ki ves med porabi
v izdelovanje satovja, se prve dni slabo godi, če neugodno
vreme nastopi. V takem slučaju zna v nekoliko dnevih veča
število rojev umreti, če jih neskerben čebelar osodi prepusti. Tudi
takim je toraj potrebno medu dajati. Pri tej prilležitosti sme se že
brez škode pokladati tekoči med, če celo dobro je primesati blj
četrti del vode, ker čebele veliko vode potrebujejo.

2. Veših hoče se pa s krmiljenjem doseči tudi kak drug namen, ne da bi se čebelar le v največji sili dajal potreben živež. Ako imaš n. pr. panj, od katerega hočeš, da bi ti nastavil veliko matičnih celic, in ravno v tem nastopi slabo vreme. V takem slučaju je dobro in koristno dajati čebelar medu, da v delu ne prestanje. Kar od začetka zamudijo, tega pozneje ne popravijo. Najbolje poplaca se pa med, katerega pokladaš rojem, posebno onim, ki privdijo že bolj proti koncu pomladne paše ali v začetku avgusta pred ujdomim cvetom. Pri takovnih se čebele prej pozgubijo, kakor morejo nekoliko satorja narediti. Ho pride potem dobra paša, nimajo zaloge in ne satorja. Stare čebele se pozgubijo, mladit se pa nič ne plodi, toraj postanejo taki roji do najbolje paše celo slabši. Če se jim pa daje od začetka medu, začnejo hitro satorje zidati in zalego nastavljati. P dobri paši imajo potem že veliko mladit čebel, obilno satorja, da tako za, morejo to ugodno priliko dobro uporabiti. Tudi sponladi, ko čebele že obilno cvetnega prahu naberejo, medu se pa v naravi ni, je dobro pokladati, posebno takim panjem, ki imajo malo medu. Ho čebele vidijo, da jim gre živež v panju proti kraju, takrat ga posebno varčno uživajo ter v odgoji zaloge od drugih valec zaostanejo. Če hočeš toraj od teh zgodnjih in močnih rojev, moraš jih s krmiljenjem spodbujati in v polni delavnosti ohraniti. Tudi za tako krmiljenje rabi se v pomankanju medu sladkor z dobrim uspehom, navadno raztopljen. Pokladanje v ta namen začne se toraj, ko čebele že obilno klavir nosijo, in se ne sme prenehati poprej, dokler ni išnja v popolnem cvetu.

Kakor je natančneje popisano v prvem delu te knjige, potrebujejo čebele, zlasti v izgoji zaloge, tudi takega živeža, kateri obstoji zraven drugih elementov

(nesestavljenika telesnim) tudi iz večje množine dušica.
Tah naraven živež je za čebela cvetni prah. Pridom tega
so skušali čebelarji iznajti drugih, čelbam užiten snovi,
s katerimi bi se cvetni prah v pomankanju nadomestoval.
To nadomestilo so našli v mleku in v jajcu. Mleko
se skuha in se mu primese sladkorja, da je prav
sladko. Te klaje naj se naredi le toliko naenkrat, kar
se je ravno porabi, da se ne skisa. Taje se dobro raz,
žene ter se mu primese medu ali raztopljenega slad-
korja, da je zmes dovolj sladka. Oboje se poklada
v panj, kakor raztopljen sladkor ali med, lahko se
nalije tudi v sate in obesi v panj. Čas, ko ni cvetne-
ga prahu, more se toraj pokladati tudi mleko ali pa
jajca. Skušeni čebelarji trdijo, da je mleko boljše, ter ga
čebela rajši vzamejo; tudi so jajca v nekaterih krajih
precej draga.

Tudi moko vzamejo čebela in delajo klacis, ako
cvetnega prahu ne najdejo. Ta naj se jim daje v tretjih
satih, kateri se denojo v kak star vdprt panj na solninem
krajju blizo stališča. Od začetka se naj z medeno vodo
tje navadijo. Moko vzamejo pa čebela le zunaj panja;
če jim je deno v njihov panj, se je nedotaknejo. Moka
ima pa veliko manj dušica v sebi, nego mleko ali jajca,
je toraj manj tečna hrana za čebela. Rabiti zamore se
pšenična ali lepa režena moka.

3. Drugač ravna se, kadar se poklada v jeseni
takim panjem, kateri imajo premalo živeža za go. vst.
Posebno takrat sme se rabiti le dober med ali rumen
sladkor. Poslednji se kuha tako dolgo, da postane
tako gost, kakor je med. V ta namen pokladati
more se hitro po dokončanem paši, ko je še bolj toplo.
Takrat zamorejo se čebela pokladen med ali sladkor
dovolj čistiti, v celice spraviti in zadelati. Pri pog-
stih izletih, k kojim se s krmiljenjem nagibajo, se tudi

mnogo čebel izgubi, ako se godi to pozneje v hladnem vremenu. Za to naj daje se tudi več naenkrat n. p. 2-3 kg.; ko spravijo to v satorje, da se jim zopet toliko dokler panj ni z živčnim preskrbljen.

Vasih pripravljajo se tudi druge sladkarji za pokladanje o pomarjkanju medu. Spomladi so nicer manj škodljive, ker se zamorejo čebele očistiti; tem bolj škodljive so pa v jeseni. Vzimi čebele ne morejo izleteti; da bi se oprustile nesnage, koje se od takih nezdravih in nečistih sladi veliko več v telesu naj bere, nego od sladkorja ali od medu. Nasledek tega je potem: griza.

Pri vzierzonovih panjih se le redko kedaj urine potreba pokladanja v ta namen. Če ima kateri premalo medu za zim, naj mu nekoliko medenih sator iz močnejih panjev.

Naj se poklada iz tega ali drugega namena, mora se to opravljati z največjo pazljivostjo, da ne nastane roparija. Večidel ste ti-le dve reči tako rekoč v tujni zvezi, kajti pokladati mora se večidel takrat, ko je naša slaba, in ravno tedaj so čebele najbolj k ropariju nagnjene. Po neskrbnem pokladanju se pa tudi največkrat roparija pouzroči. Pazi toraj, da medu ne razliješ po panjih ali po čebelnjaku, ker ta prijeten duh tujke kmalo privabi. Če si ga kaj razlil, pobriši hitro z mokro cunjjo. Naj bolj varen si proti roparicam, če daješ med v izdelanih satih. Sladkor tudi ni pri tem nevaren, ker ne razprostra nikakršnega duha, toraj ga čebele ne zasledijo. Za vsak način, če pokladaš iz tega ali drugega namena, so medeni sati najboljši. Za to je potrebno, da si v jeseni takih prikraniš. Kakor pri vsakem pravilu, tako se tudi pri krmljenju pokazajo neprecenljive prednosti in spretnosti vzierzonovih panjev. Ako potrebujejo čebele hrane, daš jim sat z medom in pokladanje je zgolj gmo.

Šesti Del.

Čebelarom škodljive stvari.

45. Roparija.

Dokler se spomladni ni medu v naravi našel, takrat čebele posebno radi sosedne panje vropajo, t. j. se vselijo v panje in odnašajo med. Čv začetka jih leta le nekoliko v majhnih krogih pred želom prav lojzogljivo in pustino saje vireti v panj. Hitro spustijo se v leg, ako jih kočijo na straži stojča čebele prijati, ali se siloma iztegajo, če se od straže napadene. Če se pa roparicam posreči, da pridejo nekatere v panj in z medom obložene zopet srečno odidejo, pridejo čez nekoliko časa zopet, pa že v večjem spremstvu. Potem napadajo panj z vedno večjo množjo ter ga pripravijo v tako zmotnjavo, da celo slupa in vse daljno zoperstavljajo spusti. Roparija delajo potem, brez vse ovire, kar kočijo, odnašajo med od jutra do mraka in tako naprej, dokler kaj najdejo. Tako ignorirajo ves med, pa tudi satovje razgrizejo in pokvarijo, ker se jih mnogo k enj celici kopirči. V sled takega tlačjenja, mnogokratnega razgravanja in plajenja v ulice, vsled tiganja in vjedanja in večkratnega pomazanja z medom postanejo roparske čebele celo črne. Po tem znamenju se poznajo od drugih čebel, akoravno dobijo to barvo nekatere tudi drugače po naključju, posebno stareje. Drugih posebnih lastnosti ali zmognosti črne čebele nimajo. Čim večkrat so roparice s plenom srečno odšle, tim rajši to roko, deljter nadaljujejo ali ponavljajo. Ko je prvi panj izpraznjen, lotijo se drugega, kateremu zgodi se ravno

tako, če se junosko ne zoperstavlja ali mu čebelar
ne pomaga.

Ako se čebele enkrat roparije privadijo, nadejajo se
to svoje delo naprej, tudi v dobri paši. Plodnjije se celo po,
domacijje ter hodijo celo brez ovire v tuji panj in iz njega.

Težko je čebele od ropanja odvaditi, če se jim je
ta navada enkrat vkorenila. Ropanje je namreč
le navada, ne pa, kakor nekateri tudijs, posebno plome
čebel, katerim bi njih narava ropanje kot obično
delovanje življenja odločila. Neumno je tudi misliti,
da bi zamogel čebelar po čarobniji (koperniji) ropanje delati,
ali svoje čebele na rop poslati. Akhravno je res, da se
zamarejo čebele s pokladanjem močnika pijavi bolj
srčne storiti ter k ropanju nagibati in napeljevati,
vendar naravnost na rop poslati jih noben človek
ne more. Ako jim čebelar vse stori in da, kar bi jih
moglo k ropanju napeljati, vendar ne more trditi, da
bodo šle ravno na rop; glasti: če ne najdejo prilike
ali je dobra paša. Bilo bi pa tudi dovolj neumno, ako
bi kdo hotel svoje čebele na rop poslati, kajti ropanje
padejo v popolno oblast čebelarja, na kojega stabilnu
ropajo. Ta jih zna vjeti, z žučplom umoriti, ali drugače
pogubiti; na ta način bil bi ropajoč panj oslabljen ali
celo utončan. Večidel se pa z roparskimi panji tudi
tako zgodi, da namreč kmalo oslabijo. Veliko roparie
pomorijo čebel oropanega panja, mnogo pomeča
jih tega gospodar, ko se na bradi vojakujejo, mnogo
se jih pa tudi drugače zgubi. Ako jih se naposled
dotični čebelar vjame, tako je celi panj (ropar)
pogubljen. Kdo bi hotel tedaj svoje čebele na rop
napeljevati, da bi mu nanosile mnogo medu, ta
bi malo dosegel. Namesto veliko medu inel bi
v kratkem času prazen panj brez čebel. Prepričan sem
že mnogostransko, da ropajoč panj nima nobeden

veliko medu. Videl sem že prav močne podirati zvonj.
ropanja, vendar ni imel nobeden veliko medu in
tudi zaloge malo. Po ropanju postanejo čebele nekako
razdirjane ter pozabijo na vse drugo, le samo zgolj
roparija jim je v glavi. Iz tega je razvidno, da je ropanje
za oba čebelaja neprijetno in škodljivo. Temu, kojega
čebele ropajo, godi se škoda na čebelah, omemu pa, kajemu
panje obropajo, na medu in čebelah. Krivda ali ugrak
pripišuje se pa navadno le temu čebelarju, ki je
oropan, kajti panjem, ki so v popolnem redu in vzi-
vajo dostojno oskrbovanje, veličel ne morejo roparice
nič škodovati.

Roparija se veliko lažje zabrani, kakor odstrani;
t. j. lažje varuješ se vsega, kar bi znalo roparico ugrožiti,
kakor jo odstraniš potem, ko je že enkrat nastala. Tem
večjo skrb moraš oblačati na to, če je v bližini mnogo
čebel, ali morebiti imajo sosedove še celo izlet čez
tvoje stališče. Za to ne imej slabih panjev, tem manj
se pa brezmatične. Vsakega hitro preglej, če se pokaže
brezmatičnosti sumljivega. Brezmatične in druge
slabe panje roparice najraje napadajo, ker se jim
taki le malo ali celo nič ne branijo. Če ne moreš
takim pomagati, jih pa združi z drugimi, da so potem
ostali varneji pred roparico.

Pazljivo ravnaj pri krmiljenju; za to ne pokladaj
medu nikdar zjutraj ali podne (sladkor je manj nevaren).
Po vodi, v katerih pokladaš, vzemi s jutro vselj; iz panjev
in jih brani. Posebno tekoč, z vodo pomešan, med privabi
lahko roparice, ker se s takim lahko hitro obložijo in
gredo urno naprej. Če kladeš tekoč med odgoraj
skozi uško v sklenicah, ki so s platnom zavezane,
da med počasi iz njih teče, takrat ne nastane tako
lahko roparija. Ško kaj medu razliješ, ga trdno
obriši, na tlak pa z zemljo pokrij. Tudi se taja,

ki si ga rabil pri kemljenju ne pusti naj bližjo panjov
ležati. Panje, v katerih so ti čebele pomrle in je v njih še
satorje ali kaj medu, odstrani od stališča ali jih popolnoma
zadelaj in zamaši, da se stem tuje čbela ne privaljuje.
Ko bi pobrale iz njih med, bi začel potem tudi druge
panje napadati.

Žrela imaj pri vseh panjih do časa dobre pašne
zmanjšane; močnejim pusti 1 cm. visok in 3-4 cm. širok
vhod, slabejim pa še manj. Vse druge spokline in
špranje na panjih dobro zamaš, da medeni duh
iz njih ne puhti in da roparice tudi drugih vhodov
razum žrela ne najdejo.

Ako je roparija že nastala in se čebela se zoperstavljajo
in branijo, jim zmanjšaj žrela tako, da zamore le
ena ali dve čebeli skozi. Razum tega pomaga ali na
dragaj žrela z močno dišičimi rečmi, n. s. česnom, čebulom,
pelinom i. t. d. Posebno zoper njim je duh lastnega strupa
(mravoljne kisline). Stisni toraj na panjovi bradi ne,
katere strupne mehurčke pomorjenih roparic; enako
je, če nekoliko mravelj stisneš. Svetuje se tudi pristo,
niti majhno ogledalo (žralo, špegel) pred žrela, da
roparice žrela ne vidijo; namesto tega pa vsaka,
ki prileti do ogledala, vidi svojo podobo ter misli, da
prileti druga čebela proti njej, ki jo hoče popasti;
za to odbeži.

Če pa traja roparija vedno naprej ter vsa sredstva
nič ne pomagajo, poskušaj se zmešlavo do škro-
piti, kadar roparice pridejo. Ako se to ne velja,
prenesi sropan panj zvečer na odaljeno stališče.

Od začetka se roparija nekoliko lažje odstrani,
pa tudi lažje spozna ali zapazi. Najprej pride neko-
liko čbel, ki pred žrelom naglo in plaho skoli-
letajo, se vsedejo na brado in zopet naglo odbežijo,
če se katera iz med domačih za njimi poda. To niso

se prave roparice, to so le ligumi ali priljubljeni (prišleci), ki bi radi na tuje stroške svoj želodec napolniti. Domače čebele jih napadajo, se pograbiijo in valjajo tako dolgo, da padejo večkrat na tla. Tuhaj jih domače umorijo, če jim tuje ne uidejo. Posebno je to, da se roparice eto nič ne branijo, le niti poskušajo, toraj domačih čebel nikdar ne žirijo. Ko je roparija že hujša, jih tudi v panju domače hudo preganjajo in morijo, da je večkrat dno pokrito z mrtvimi roparicami.

Če traja roparija še naprej, odajo se naposled domače čebele ter se ne branijo nič več; včasih se celo zjimi po tegejo in pomagajo odnašati. Neveden čebelar bil bi zraj vesel in bi rekel: Ljudaj je že dobro, roparija je sama ob sebi nehala, čebele zopet pridno in mirno letajo. — Če zapazijo pri enem panju, da čebele že zgodaj zjutraj prihajajo in zopet odletijo, ko se drugi mirujejo, in zvečer se letajo vedno, ko so že drugi pri pokoju, tedaj dotični panj ali sam ropa, ali ropa drug njega. Če ropa sam, so prihajajoče čebele debelejšje, ker so z medom napolnjene, odle tajoče pa bolj tenke; če pa drug tega ropa, so odle tajoče debelejšje, nego one, ki prihajajo. Če v poslednjem slučaju stisneš na bradi čebelo, ki pride iz panja, videl boš, da je imela želodček z medom napolnjen; če stisneš pa drugo, ki prileti k žrelu, ima pa prazen želodec.

Včasih se zgodi, da močno ljudstvo, ki je drugače v redu, pusti roparice v panj in iz panja brez vse viire in zopet stavljanja, da mu odnašajo med, kakor same hočejo.

Mogoče je tudi, da se dva panja tako med seboj ropata. Povod ali ugrok take roparije kaj jasno je se le v enakem duhu dveh panjev, da se čebele med seboj ne razglašajo. Odstrani se to s tem, da se da enemu panju drug duh s pomočjo kaknega močno (prijetno) dišičnega olja.

Ta način ropanja zamoreš le po tem spoznati, če čebele enega panja letajo, ko druge mirujejo.

Viasih prikaže se roparija tudi v dobri pasji, kar
je sicer nekaj celo nenavadnega. V dobri pasji se
čebela zelo množijo in močnejši panji začnejo rojiti. Pri
godi se pa da ta ali oni panj noč rojiti, čeravno je
glo polknat. Čebela začnejo pred žrelom ležati, vsak
dan jih je več zunaj, celo na bradi visi velik grozd
čebel. Vkljub vsega tega panj le ne roji, dasi ima
čebelar vsak dan že vse pripravljeno za roja. Če
čebela tako zunaj ležijo noč in dan, morebiti že en
ali več tednov, zgubijo najbrž panjov duh. Druge
čebela tega panja hodijo med tem privedno na pašo in
opravljajo svoja opravila. Tako postanejo zunajležeči
čebela sčasom celo tuje. Ker druge čeli dan nabirajo, ta
skozi žrela van in noter hodijo, zvečer pa, ko pridejo
vse domu, jih je poln panj in še zunaj veliko, tako
zunajležeči se vse bliže na morajo, da bi si dobile
potrebne hrane iz panja. Brež, ko ne, jih pa tudi
one naravnost v panj ne pustijo, ker se jim poslednje
celo tuje dozdevajo. Iz tega ugroka začnejo toraj
zunajležeči čebela iskati in stikati po drugih panjih
v bližini. Če se posreči nekaterim nekoliko
mehu ukrasti, pridejo hitro zopet poiskati dotičnega
panja, pa že v večjem številu, in tako gre roparija
naprej. Tukaj ropajo le zunajležeči čebela, in v manj
šem številu, nego, kadar ropa cel panj, kajti, v tem
slučaju prinašajo si le hrane za vsak danjo potrebo.
Razun skode, katero uročijo po rdnesevem medu,
je še druga večja, da čebela ropanega panja v ugninem
času ne morejo na pašo, ker se branijo zoper ro-
paria, ter na ta način veliko zamudijo. Pri
takoj ropariji ne moreš se raznih pripomočkov
poskušati, kajti predno morebiti roparijo odstraniti
je že pašo pri kraju. Vsak dan zamudijo veliko, če
pomoc odlašajo. Le hitro poprosi gospodarja

roparjevega, naj prenese poslednjega na oddaljeno stališče. Če je pa tako nezarobljen, da tega noče storiti, moraš pa ti prenesti oropan panj kakor pol ure dalje od svojega stališča.

Najprej ropa navadno le en panj; pozneje grede pa tudi iz drugih panjev čebele za prvimi roparicami in kmalo ropajo vsi panji enega stališča, če jim pri-
ložnost dovoli. Krščanska dolžnost vsakega človeka je pa, bližnjemu njegovo imetje in blago pustiti in varovati. Toraj je dolžen tudi vsak čebelar, ako zapazi, da hodijo njegove čebele na rop, po možnosti vse storiti, da ropajočim čebelarom to kurodelstvo od-
pravi. Roparski panj naj se postavi dva dni v kak temen kraj, da nekoliko na to pozabi. Če začne tretji dan, ko se prinese na stališče zopet ropati, takrat se pa naj zvečer prenese na oddaljeno stališče. Tu kaj se bodo čebele ničle novega izleta ter bodo na ropanje pozabile. Nekateri svetujejo ropajočemu panju natrositi žaginja (žagovine) v izdelek, da imajo čebele potem veliko dela ter tako popustijo ropanje; vendar to ni vselaj zanesljivo.

Če sosedove čebele katerega izmed tvojih panjev ropajo, stori najprej vse, kar zamore roparje odstraniti. Ako se ni zardosti, poprosi soseda, da se tudi on po-
služi sredstev, katera njegov panj od ropanja odvrnejo. Če se hočeš za gotovo prepričati, kateri panj ropa, po-
tkosi čebele pri oropanem panju z moko ali jih z apnom poštropi. Potem vidi gledat k tujim čebelnjakom, da vidiš, v kateri panj zagnanwane čebele pridejo. Tudi lahko dotičnega gospodarja o resnici prepričaš. Ako se ta izgovarja, da to ni res in da on za to nič ne vé ter nič storiti, s čimur bi čebele od roparje odvrnil, takrat smeš pa ti storiti z roparicami, kar hočeš.

Če jih hočeš vjeti, prenesi oropau panj zjutraj zgodaj
v kak tomen kraj; na njegovo mesto postavi pa prazen
panj, katerega znotraj z medom dobro namazaš.
V žrelo pritrdi 10 cm. dolgo cev, koja v panj šteli, da
zamorejo čebele le noter, von pa ne najdejo. Razum
tega naredi še na zadnji strani panja skno s sijo,
da čebele bolj tje, nego k žrelo silijo ter gotovije so
v panju ostanejo. To stori pa le takrat, če roparjev
gospodar noče nič storiti, da bi roparijo odpravil, ter
se nedolžnega dela. Nedolžen je že najbrž, vendar
kot pošten človek moral bi to tudi po možnosti
odstraniti.

Vse drugo smeš prej storiti, samo tega se varij, da
bi roparice hotel s stрупom pokončati. Tak takega
je silno nevarno, lahko bi roparice strouan (ostužjen)
med domov ^{prinese} in bi znalo seč ljudi umreti, koji bi ga
oživali. To je hudo delstvo, je toraj pri posvetni
gospodski prepovedano in sjustrim kaznivim
podvrženo.

46. Čebelni sovražniki.

Čudno je res, da tako pridna, koristna in nedolžna žu-
valica, kakor je čebela, ima toliko sovražnikov. Saj se
stori nikomu nič žalega in nikakršne škode, temveč
v razmerju proti njenej malenkosti neizmerno veliko
koristi. Prav za prav niso to sovražniki v navadnem
pomenu, da bi namreč imeli že iz naravnega nagona
nekako sovražstvo ali črt do čebel, ampak to so le
škodljivci, ki ali naravnost po čebelnem življenju (šaban)
ali po njihovih pridelkih, po medu ali vosku stežijo.

Bog je postavil človeka kot gospodarja, varha
in oskrbnika živalim, toraj tudi čbeli; naravno
človek, ki je odločen za varha, jim je mnogokrat huj

sovražnik. Ljudi, ki na razne načine škodujejo čebelarjem, ne bom tukaj našteval, ker ni naša naloga spoznavati take sovražnike; lode jih, vsak čebelar je sam spoznal. Dragi čebelar, častiti mi prijatelj čebelarstvi! Dovedi, da tudi Tebe smem pri tej priliki opomniti. Glej, da tudi Ti ne spadaš med neprijatelje čebelne. Ne ravnaj s čebelarjem neusmiljeno, skrbli lepo za nje, daj in preskrbi jim, česar potrebujejo, da ne topijo pozornikarja, drugače ne spolno postave vsega mogočnega, kateri Te je najhujši živalci v varka dal. Premišli, da Bog Tebi ni čebelarje izročil za to, da bi Ti le zgolj dobriček tujal od nje, zraven tega pa njej nič ne storil, na posled jo se pa morebiti iz hva, ležnosti in za plačilo za njen trud, ki je celo poletje marljivo nabirala — v jeseni — vmoril. Ako nimas v prsih kamna, kjer bi moral imeti srce, se to lode vloga živalica usmilila ter gotovo v prihodnjic ne boš tako ravnal.

Pravi naš namen je, tukaj pogovoriti le sovražnike čebelne izmed živalci; kajti jih je veliko število. Na vsakej rožici ali celo v letanju zna čebela kaka žival pograbititi in požreti. Na ta način se toraj v teku poletja veliko čebel pogubi. Nekateri teh sovražnikov pridejo celo na stališče ter marsikatero čebelo izpred panjev pozobljejo; drugi zmuzujejo se v panje in tam med ližijo ali satovje poškodujejo.

1. Med čveteronožnimi živalmi jih ni ravno posebno veliko število. V nekaterih krajih Rusije nahaja se še medved, ki rad pride k čebelnim panjem lyat medu. Kuna, Ditur, podlasica poiščijo radi volta brevesa, kjer živijo čebelna ljudstva v divjem stamu, ter med in čebele jeto. Miš, ena izmed najmanjših čveteronožnih živalci, je med temi najhujši čebelni sovražnik. Škodljiva je pa le navadno v zimi, ko so čebele v panju tvoj v kepo združene ter se ne morejo

razgumjiti. Takrat zleze v panjo, je najprej matve čebele, potem tudi med, oploda satorje in slednjič naredi si se gnjezdo v panju. Zrelo naj se toraj zgija, da ne more miš v panj. Tudi izgumaj miši vznemirujejo čebele s praskanjem in godenjem slamnatih panjev. Nastavi gaste v čebelijaku, da se miši potovijo. Slama ali listje, s čim se panje pokrivajo naj se pomeša s pepelom, da se miši ne zarejijo. Miši enaka škodljivka je tudi rovka (pičnok).

2. Med pticami imajo čebele že več sovražnikov. Polj škodljivi so jim pa še oni, ki lovijo čebele po zimni, ker takrat jih tudi drugače veliko pomeje, ki se zidaj ne morejo nadomestiti. Razun tega še tudi vznemirujejo čebele. Med temi sta posebno žalna in detal, ki v zimni radi pridejo k panjevem žrelu, pikata s kljunom po panju. Ko pridejo čebele po takem vznemirovanju iz panja, jih veliko požeta. Če se taka hudoba privadi, ~~privadi~~ pride vsak dan panjev obiskavat. Tem nastavi zanjke, da jih po-
loviš ali vsaj oplasiš. Lenica, vrabec, vrakoper, brglaz, lastovka, muhovček, črnjevka in škorec povzročajo tudi marsiktero čebelo, ako jim primanjkuje drugega živeža. Teh, sicer koristnih, ptičkov bilo bi škoda loviti, dovolj je, se jim blizo stališča ne pristo gnjezdit. Pluk (štorklja) požre tudi veliko čebel, ko po travnikih in poljih počasi hodi in nabirajoče čebele po rožicah lovi.

3. Med dvoživkami je krastača (velika žaba) posebna škodljivka, ki požre mnogo čebel, katere padejo na zemljo. Tudi na panjevo brado skače ter lovi pri žrelu čebele. Največ jih pa požre, če na bradi zunaj ležeče čebele v podobni grozda blizo do tal visijo; takrat nasiti se jih do želja. Da žre krastača le žive čebele, naj služi sledeče v dokaz. Lansko leto dobil sem v jeseni o najhujši tratinji vojski trikrat sporedom vsak večer krastačo na

stališev. Zanesel sem jo vsakokrat nad tisoč korakov od panjev v dolino in vendar zdelo se mi je, da je bila vslej ena in tista. Ko sem jo dobil štirikrat, mislil sem: Hočem vendar vedeti, kaj ti tukaj delas ali kaj hočeš. — Pri raztelesovanju se je pokazalo, da je imela v želodcu dvajset čebel, samih Delavk, med kojimi jih je bilo še nad polovico celih. — Ako bi žrla kraljica tudi mrtve čebele, lili bi v želodcu gotovo tudi troje, kojih bilo je takrat vse polno pred panjii.

4. Največ sovražnikov imajo čebele med svojimi sorodniki; žužki ali mrgolinci. V prvej vrsti je čebela čebela; kakor človek človeku najnevarniši sovražnik; vendar o tem govorili smo obširneje že na dotičnem kraju.

Med kožokrilci je gotovo muja osa ali bregovnica (*Philanthus apivorus*) čebelar najbolj nevarna. Podobna je navadnej osi, le nekoliko bolj rumena je, ima debeljšo glavo, močnejše oprsje in daljši, pa tanjši zadek. Živi na preščenih, solčnih krajih v podzemeljskih votlinah, kateri si sama izkoplje. Prav spretno lovi čebele raz rožic, jih pograbi z močnimi čeljustmi, piči in nese potem v svoje gnezdo zalegi v živca. V nekaterih krajih se te ose silno množijo ter čebelarim panjem na ta način veliko škodo naredijo. Poišči njih gnezda in jih s krogom pokončaji.

Pršen lovi z medom obložene čebele ne le na rožicah, temveč tudi na stališev, se celo v panje se prejši, drgne iti čebel lovit in medu ližat. S čebelami hrani sebe in zalogo. V jeseni ogrožujejo panjem zdatno škodo, če jih je veliko blizo stališev. Posebno je toraj poiškati njih gnezda (dupla) in jih s krogom pokončati. Če umoris spomladi eno samico (matko), ugonobis en celi zarod.

Navadna osa je čebelar, posebno v jeseni, piči, silen in nadležen murci. Vsiči se v panj in se z medom

obložji. Kadar jih je veliko, so čebelarji zelo sitne. Tudi tem razdreni gnujzija in ubijaj jih pri panjih.

Mravljje so čebelarjem nadležne kot posebne prijateljke medu, kakor tudi zavolj svoje mravljine kisline, koja se čebelarjem nekako posebno gabi in muči. Pot k panjem jim zabranijo, če poljage večkrat namazajo s kotranom (Theer) ali tako imenovanim smolnim oljem. Tudi pepela potrositi je dobro, vendar le tam, kjer čebela na zemljo ne padajo, ker se drugače po pepelu povzajo ter ne morejo več kvišku zleteti. Mravljica blizo panjev razdreni; z dobrim uspehom jih uniči, če jih poljajo s petrolejem.

Štriglavica ali štrigla (*Forficula auricularia*) zmrzne se tudi pogosto v panji, ker gorkoto in temo ljubi, pa tudi med rada ima. Nadležna je čebelarjem posebno zavolj svojega neprijetnega duha. Škriva se rada pod deskami, v spoklinah in špranjah. Zvečer pride k žrelu ter se posebno pri slabejih ljudstvih, ki imajo manj zavarovana in začuvana žrela, v panji potegne. Če nadevaš lalizo panjev deske na zemljo, najdeš potem veliko štriglavic pod deskami, ter jih lahko pokončaš.

Smrtoglavec ali metva (*Acherontia atropis*) je velika mora (mravčni metulj), ki pride v mraku med panje, leta nekoliko časa skoli, potem zgine pa naglo v ta ali v oni panji. Kludo šumenje nastane ko pride ta strahoviti paglavec v panjo. Svojimi velikimi krili plahota in liže, da čebela od sebe odganja. Ko svojo veliko mravo z medom napolni, gre zopet proti žrelu in odide. Čebela mu težko kaj storijo, ker je kramat, kakor volk, in jih tudi s krili od sebe podi. Ko bi se nahajal pogosto, zamogel bi ugrožiti čebelarjem zdavno škodo; vendar prikazuje se pa le redko kedaj. Če ga zapaziš na stališču,

gledj, da ga izvames, kar se posebno lahko zgodi, ko pride iz panja. Ko se je namreč nasitil, pouda se iz panja in mnen pošim belija se proti žrelu; takrat drži roko na žrelu, da ga hitro na brado pritiskne. Ako imas na na svojih panjih le 1 cm. visoka žrela, ne more ta veliki metulj s svojim debelim telesom skozi, toraj si v tej zadevi varen.

Voščeni molj. Dela veliko škodo in škabis, posebno nevednim ali drugak zamikanim čebelarjem. To je pa namreč le gosenica voščarske vrste in sicer ste dve vrsti teh metuljev (*Tinea cereella* a. *creana*), ena večja in druga manjša. Samica leže jajca v spranje in kotiče zunaj panja in tudi znotraj. Izležene gosenice zlezajo v satorje in se čez 12 dni zabubijo. Čez 9 dni izlet. metulj; ti. zopet plod nastavlja. V jeseni položena jajca prezimijo ter se se le spomladi zopet gosenice iz njih izvalijo. Tudi gosenice prvega plemena so večje, drugega pa manjše. Manjših moljev je navadno veliko več, ugrožujejo pa manjšo škodo. Ovečenem mraku letajo ti metulji v velikem številu pred žrelami in skušajo v panje zlezti. Gosenice živijo v panjih na dnu in tudi v satorju. Veliko hušja je gosenica večjega metulja, ki je dorasla čez 3 cm. dolga. Ta pregrize in preorje satorje tako, da je za daljno rabo nesposobno. Razun tega se prepere satorje z neko, pajčevini podobno predenino. Največ škodo naredi molj, če pride v sate, v katerih je zalega. Tukaj grize po sredini sata naprej in zaprede lube v celicah. Izvalijo se mlade čebele imajo potem poškodovane perutnice in zapreden zadek. Ako imajo ličinke v celicah temno barvene oči, je značaj, manje, da je molj v zalegi.

Edina pomoč za tak panj je, da mu odvzames matice ali jo zapreš v matično hišico. Potem, ko se vsa zalega izvali ter je satorje prazno, zamorejo

čebela poškodovano popraviti in molja pregnati.
Kdaj matice zopet izjuzi in nova zalega se bo
dobro obnesla. Če je panj preslab, ne boš vendar
s tem nič dosegel, ker se med tem časom še zopet
veliko čebel izgubi.

Močnim panjem molj ne more posebno
škodovati, tem bolj občutljiv je pa slabim. Če se
je enkrat prav vgnjezdil, pokvari satorje sčasom
tako, da morajo čebela izdelek molju prejestiti
in pobegniti iz panja. Posebnih znamenj, da je
molj v panju, bilo bi skoraj nepotrebno nastevati,
ker prepogosto pridejo črvi ali gosenice iz panja,
ker pred čebelami bežijo, tudi metovik mnogo čebel
iz panja pomečejo ali na bravo privesejo. Če jo
gledaš panj raznotraj in vidiš, da leži na dnu
polno črnorujavega, smodnika podobnega praha
(ki je moljevo ulato), imaš dovolj znamenj, da je molj
v panju, gotovo našel boš v tem prahu tudi neke,
tere gosenice.

Molja braniš se najlože, če imaš take panje,
v kojih ne najde nikakršnih kotov in spoklin,
kjer bi ga čebela ne mogla doseči. Čebela molja že
same zabranijo in iztrebijo, če ga le zamorejo
povsod zasledovati. Izgubljene panje daj si delati
od dobrih rokodelcev, kateri svoje delo na tanjko
storiijo. Ako so satniki različno debeli, se poklada
ne pritiskne povsod na nje in molj ima dovolj
varnega prebivališča, kjer ga čebela ne more
doseči. Pravno tako je, če imaš romčke, kateri
so različno in nepravilno narejeni, da so na
enem kraju preblizo, na drugem pa predale od
panjevih sten. Če opaziš molja v panju, daj
mu vse neobsedeno satorje, da zamorejo čebela
ostalo tem lože varovati. Veliko škode ti naredi

Da se v takih slučajih, kjer ne moreš resnice spozna-
ti, za gotovo prepričaš, daj panju v vališče kos sata
z zagadelano zalogo in jajčecarni. Če nastavijo čebela
na tem sату matične celice, takrat v panju gotovo
ni matice.

Če je panj brezmatičen v takem času, ko ni tretov-
tj. v mesecu avgusta do maja, more se mu le pomo-
gati z drugo rodovitno matico. Izgini prigoši se več
krat, da čebela kakega slabejega panja do malega
pomerjajo, le matice z majhnim kopicčkom čebel se ostane.
Stakošno se lahko pomaga brezmatičnemu panju. Redno
jo pridreš, odstrani vse matične celice, če jih je kaj
v panju, ker drugače čebela rajši celice naprej, matice pa
umori. Za to se matice tudi v hišico zapeta privlene
in se le tretji dan izpusti.

Če v tem času nimas rodovite matice, da bi jo dal
brezmatičnemu panju, pridruži čebela najbližjemu sosedu.
Poskropi jih pri druženju z medeno vodo, da jih sosede rajši
sprejmejo. Najbolje je to storiti zvečer, ker se čebela v noči
najraje združijo. Ako je brezmatično ljudstvo v navaden
panju, podloži ga zvečer drugemu in v jutro zamreš paž-
nega odvzeti.

V času dobre pase, ko je že dovolj tretov, pomagaj brez-
matičnemu panju tudi z matično celico ali s pomanjkanji
takošno o čebelno zalogo. Najprej daj mu sat z zalogo, da
sam začne nastavljati matične celice; drugi ali tretji
dan potem moreš mu dati zagadelano matično celico, v ka-
teri se najmanj en teden prej matica igrali, nego iz-
tehi, ki jih nastavi sam. Ako bi mu pa dal najprej
matično celico, bi jo najbrž čebela umorile. Potem je
potrebno, da dajo takemu panju sate z zagadelano zalogo,
da postane močnejši; vendar daj mu na enkrat le toliko
sator, kar jih čebela obediati zamoreji. Sate pridreš pa
brez čebel, sicer mlada matice, ki je med tem časom izlegla,
tujke umorijo.

Veliko težje pomagaš panju, ako je bil že davj. časa
krezmatičen, da že ona izmiš delavk jajca leži. Matice
pričjate mu ne moreš, ker nobena ne sprejme. Delavka,
ki jajca leži, ponša in smatra se kot matice ter umori
vsako pravo matice, katere pride v panj. Ker se take
lažjiva matice ne razlože od drugih delavk, totaj
je tudi ne moreš odstraniti. Tak panj ima večidel
že malo čebel, ne storiš si torej velike škode, če jih z
žeplovim umoriš. Ako je se pa čebelnat, poskušaj mu
pomagati, znabiti se ti posreči. Nekateri čebelarji
svetujejo čebelo omamiti, tretovo zalego odstraniti
in čebelne zaloge v panj obesiti; potem pa, ko čisto, predno
se čebela ziramijo, drugo, rodovitno matice med čebelo
spustiti. Poskusil se tega nisem; morebiti velja. Če
imaš tak panj spomladi, zamoriš mu na sledeči
način bolj zanesljivo pomagati: Otvzemi panju
tretovo zalego in mu daj en sat mlade čebelne
zaloge. Če pet dni odzvami mu zopet vso tretovo
zalego, ker je je med tem časom nastavit, in mu daj
sat, v kojem so mojkne čebelne ličinke in jajca. Zopet
če pet dni stori se enkrat ravno tako in čez šest
dni našel boš gotovo matične celice v panju.
Dajaj mu se potem večkrat zaloge, da postane
močnejši; zdaj namreč smiš upati, da si bove izredil
matice. To počije velja pa le spomladi; ker
preteče večkrat po 6-8 tednov, predno panj matice
doli; v jeseni je za to prekratek čas.

Pri ravnanju s sumfivirimi panji je potrebno
natanjko spoznati, kaj mu manjka in kaj ga boji.
Tega zamoreš se prepričati: le po notranji preiskavi
in sicer pri vzgizgonovih panjih. Če v panju ne najdeš
nikakovne zaloge in ne matice, je panj krezmatičen,
če je v valiču tretovo in delavno satnje in najdes tisto

zalego v trotovih celicah ali v enji celici po več jajc, ta
krat je panj brezmatičen in leže delavka jajca. Le takrat,
če ni v vališki trotovega satorja, leže delavka jajca
v delavčino satorje. Če je v vališki sloje vrste satorja
in najdes trotovo zalego v delavčinih celicah, tedaj ima
panj mlado neopraseno ali staro onemoglo matico.
Da je trotova zalega v delavčinih celicah, pozna se na
tem, da so zadlane celice podaljšane in visoko izbočene
čez druge prazne. Prigovori se tudi, da v panju ni
nikakršne zalege in vendar najdes matice, če jo
poiščeš. V tem slučaju zna biti matica popolnoma
nerodovitna, ki se je ali taka izgela ali se je
v teku življenja poškodovala.

Matice, ki leže le trotova jajca, tako imenovana
trotnica, mora se na vsak način iz panja odstraniti.
Matice sprejme v prasenji seme od trota in brani to
seme v posebnem mehurčku. Pter, semenom oprasi
ona vsako jajce, katero odloči za ženski spol, t. j. za
delavke in matice. Časom se pa vendar seme porabi
ali potroši; po tem matice ne more več jajc oprasiti
ali za ženski spol jajc leči. To zgodi se navadno v 3-4
letih; po tem leže taka matice le trotova jajca. Mlada
matice pa, ko se izvali, začne v 48 urah navadno svoje
izlete na prasenji. Če se godi to v takem času, ko se
ni troto ali ko je dolgo neugodno vreme, se matice
ne more oprasiti. Večstih tednih se ji navadno nagon
k prasenju (pojatnost, srbez) vmiri in če se v tem času
ne oprasi, ostane zopet nezmožna leči jajca za ženski
spol. Čez nekaj časa potem začne leči jajca, iz katerih
se le trota izvalijo; srbez se ji potem nikdar več ne
gluadi, toraj tudi več na prasenji ne zleti. Trotnice najraje
se veči del spomladi; ker je stara matice zlabiti
pozno v jeseni umrli, izredile so si čebela mlado,
katera se ni mogla oprasiti.

Trigubi se se naposled, da se zunanjo puščobovaru
matica izvalijo, n. p. na noyah, na krilih i. t. d.
Takosne so tanjši tudi tretničine, ker ne morejo na
prašenje zleteti.

Prezmativnost zapazi se lahko po zgoraj navedenih
znamenjih, veliko težje spozna se na jalovina ali
tretničnost. Tak panj ne pokaže nikakršnega zunanjega
znamenja, vendar postaja vedno slabši in čebele zmiraj
bolj po redko letajo. Vpiseni po dokončanju paši preganjajo
trote, kakor vsaki panj; ker se na vedno madi se lažje,
prihajajo se torej celo do pozne jeseni.

Takemu ljudstvu v navadnem panju se težko pomaga,
ker se mora prej nerodovitna matica odstraniti. Ako
čebela iz panja preženeš ali prekaduš, maticar iz njih poiščeš
in odstraniš, moreš jim dati teljci dan drugo rodovitno
v hišici zapeto. Če s preganjanjem ne moreš dobiti
matar iz panja, moraš čebela omamiti, ako to ni
v času najbolje paše, kajti v takem času omamljene
čebela veliko zamurijo. Ko so čebela omamljene
pavle, poišči iz njih maticar, jih spravi zopet v panj in
drugo maticar hitro prosto med nje spusti. Če inna
pa tak panj že malo čebel in veliko troto, ne delaj
si praznega in nepotrebnega truda, temveč čebela rajši
hitro z žveplom zaiduš.

Ako inna ljudstvo v izizgonovem panju tretničar,
vzemi sat za satom iz njega, poišči maticar in jomurni,
trotoni zalegi na glave poreži. Drugi dan daj panju
drugo maticar v hišici zapeto, čez tri dni smes jo izpustiti.
Če maticar nimaš in je še dovolj troto, da se mlada
matar zanesljivo spravi, smes mu dati maticarno
celico; spomladi zadržuje pa tudi samo zalega.
Tahrat daj mu pa večkrat zalega, da ga hitro k moči
povzdigas.

37. Potrebne lastnosti plemenjakov.

Proti koncu paše, ko nameravaš panje podirati, moraš najprej odločiti in odbrati panje za plemenjake. Kot vodi pri čebelnarji naj ti velja, ko si enkrat večje število panjev dosegel, da gojiš in vzgajiš vedno neko gotovo, odločno število panjev na svojem stalnem mestu. Ko si dosegel namenjeno število, ne ludeš pomnoževal dalje, temveč pridobival boš od svojih čebel le med. Le toliko pomnožuj se, da prodane ali pomle panje nadomestiš. Tudi razum odločenega števila plemenjakov ohrani se nekateri zadovoljne (reserene) panje, da popolno število zagotovi, če se ti ta ali uni v toku zime ponesreči. Redko kdaj je namreč čebelnar tako srečen, da bi vsaj pri večjem številu, dobil vse svoje panje žive in popolno zdrave iz zime.

Vsakemu plemenjaku, katerega hoče dobro in srečno prezimiti, potrebno je sledeče:

1. Krepka, nepoškodovana, najviše dve leti stara matica. Starejša ne prezimuj, kajti s štirim letom večkrat matica že plodnost ali rodovitost zgubi ali pa umreje; če se to zgodi v zimi ali zgodaj spomladi, postane panj jalov ali brezmatičen. Panj s staro matico tudi razum tega ne prinese toliko koristi, ker je stara matica že manj rodovita, ki leži manj delavčnik in več tvojih jajc.

2. Obilno čebel v pravem razmerju k panjivi velikosti. Če zadovoljuje za majhen panj 6-8000 čebel, za srednjega 10-12000, jih za velik panj 15-20000 ne bo preveč. Ako ni zima celo ugodna, jih ostane do pomladi še znabiti le polovico. Primeren močen ali dovolj polknat more se panj imenovati, če čebele o ne prehladnih jesenskih dnevih celi izdelek obsevajo.

3. Topoln izdelek, ki je, kolikor moč, brez tistega satorja; ne prestaro, pa tudi ne premlado satorji. V nekaterih starejšem, n. pr. eno leto starem satorju čebele vedno bolje prezije, mijejo. Slabo za prezimovanje je glasiti tako satorji, v katerem se še ni zaloga valila, t. j. hlelo. Takšno se toraj v jeseni naj ne ilva v vališče, posebno slabejim panjem.

4. Obilno medu. Skoravno živostvo srednje moči v zimskem času v popolnem miru na mesec le 4 kg. povzije, vendar ni to vselij enak. O hujskem mrazu, gostejih izletih, kakor tudi o spremenljivem zimskem vremenu povzijejo čebele več, za to naj se jim pripozna še enkrat toliko, toraj 1 kg. na mesec. Prihodnje pomlad nabirajo čebele navadno še le v drugi polovici meseca aprila nekoliko novega medu (sloj v južnih krajih more biti prej), za to je pod ugodnimi pogoji silmenjaka s 7 kg. medu dovolj oskrbljen. Zna se pa pripetiti, da se pomladna paša zakasni ali jo mrazu uniči, je toraj najbolje, če ima vsak panj 10 kg. medu. Četiri prah nabirajo čebele prej, v nekaterih krajih že meseca februarja, mi nas navadno v prvi polovici marca, vendar medu ne dobijo pa v večini krajov prej, nego v drevesnem cvetu. Možje je tudi, da se panj prezimi le s 4 kg. medu, če je proti mrazu dobro zavarovan, vendar takemu mora se spomladu zgodaj pokladati. Potrebno je, da ima panj za prezimovanje, kolikor je možje, v satih zadelan med, ker panji z nezadelanim medom radi po grigi hodkajo.

Da zamoreš panj oskrbeti za zimno s potrebnim življenjem, je treba vedeti, koliko medu ima ta ali uni; ali ima dovolj, ali odveč, ali mu še kaj manjka. Dovoljno spoznaš vsebino, če panj v rokah kviziku vzdigneš. To je dovolj, da lahko razsodiš, ali ima panj dovolj živca ali ne. Če hočeš natančno vedeti, deni panj na tehtnico. K temu je pa potrebno, da veš, koliko tehtta prazen panj. Za to tehtaj vsak panj, predno

vsaidiš roja vanj, ter si zapisi težo zoljnato barvo
na panj. Če imas čebela v panjkih, za kojih težo ne
veš, tehtaj drug prazen panj, kateri je polnemu
v velikosti in sestavi celo enak, toraj tudi enako težak.
Ko veš enkrat, kako težak je panj sam, potem lahko
veš, koliko ima vsebine, če ga deneš na tehtnico.
Panj z mladim satovjem, kojega vsebina (vsa, kar je
v njem) znese 14 kg, ima 12 kg medu; dober je tak
za prezimovanje. Panj s starim satovjem ima pa še
le takrat ravno toliko medu, če znese njegova vsebina
16 kg. Omnožini medu v žilgonovih panjih se pa more
drugače brez tehtnice zanesljivo prepričati, če sodiš po
slednjem pravilu: $\frac{1}{2}$ medom celo napolnjen (zadelan) kos
sata, ki je 10 cm. dolg in 10 cm. širok, tehta $\frac{1}{2}$ kg.; kos sata,
ki je 26 cm. dolg in 8 cm. širok, ima 1 kg. Potem ima
cel, popolno zadelan medeni sat v dvojčicu $3\frac{1}{2}$ kg. Če ima
toraj fundstvo v takem panju štiri polne sate medu, takrat
ima živega dovolj.

Pri odbiranju ^(plemenjakov) mora se pa gledati ne le na količino,
temveč tudi na kakovost medu. Kakor je znano, ni
med od vseh rastlin enak. Od nekaterih je bolj, od drugih
zopet slabši; tudi je za čebela ena sorta medu žiranga,
nego druga. Čebela večkrat grizo volijo, če morajo v zimi
vživati med od smreke ali resje (kjer namreč razje v
jivni cveti). Panjem, ki imajo veliko takega medu,
naj se ta odvzame, ako je mogoče. Smrekov med lahko
se odvzame pred ajdovo pašo; vresovega pa, kjer ajda
cveti, ne bodo čebela veliko nabirale. Glede starosti
medu ni velikega razločka, ali je nov, si tekoč, ali
je že deloma kristaliziran. Čebela zamorejo tudi,
kristalne drobtinice ravno tako raztopiti in povziti; če
jim le mokrote ne manjka in je panj dovolj
čebelnat, da si zamore potrebne gorkote narediti.

Če ljudstvo veliko takih medenih zrnec nadrobi na drugo, je znamenje, da mu maringa mokrota. To se zagotavlja posebno pri panjih, ki imajo romčka. Tukaj jim izhla, peni soparji iz zimnega gnezda odhajajo na vse strani ter se le na najbolj odvajenih krajih panju nabirajo; kjer jih čebela doseči ne morejo. V takih panjih je odzgoraj in ob straneh skoli izgledka prazen prostor, čez kojega se čebela v hitem mrazu pomikati ne morejo. Hladi sam je sam sloveče čebelarje, kateri veliko vrednost pripoznavajo romčkom, težiti o slabem prezimovanju takih panjev; ugodno prezimovanje v njih je le takrat mogoče, če se čebela skozi lelo zimno z vodo v medenem oddelku preskrbujejo. Iz tega je torej razvidno, da tudi čebelna prebivališča veliko vplivajo na prezimovanje. V navadnih panjih in v takih, ki imajo le proste satnike, je satniki priti, jeno odzgoraj in na straneh; tukaj ne more tedaj čebela ne gorkota in ne vodeni soparji odhajati. V vaterci je torej prav koristno imeti le proste satnike. Drugače je v medenem oddelku, kjer čebela ne prezimujejo; tam je prav ročno in spetno ravnati z okvirci, koder jih ljubi. Tudi glave panjivih sten je prezimovanje za čebelo različno. Če ima panj predebele stene, je v panju pregorko in soparji se ne morejo nikjer v vodene kapljice zgostiti (spremeniti). Znana je namreč postava marave, da se vodeni soparji na hladnem kraju zgostijo in na bližnji reči kot kaplje ali rova primajo; n. pr. če prineso v zimni sklenici vode v iglo, je hitro posoda rosната, ali šipe na oknih, ker so hladnejše od v sobi lisajočega zraka. Ta prikazen je pa vedno redka, da bi panj sam ob sebi bil pretopen; drugače bi bilo, če bi se postavili čebelni panji v prezimovanje v tako gorko klet ali kak drug topel kraj; tukaj bi, se ve, da v panju mokrota primanjkovala.

Taki za peti krajji so najbolj za prezimovanje, če meri gorkota v njih 0 R. Čebela zamrzje si potem že same brez velikega prizadevanja naredit gorkote, kar jim je še manjka.

Večina panjev je pa gotovo prehladnih, njih stene so pretenke, za to čebela v njih prehladno sedi in imajo preveč mokrote. V poletnem času to ni posebno škodljivo, ker se prevelika vročina lahko odvrne, če se panji obseñajo. Vendar pa tudi ni poletje celo opravilno, ker posebno pri lesenih panjih tenke stene radi spokajo in se krivijo. Veliko bolj bili bi pa taki panji v zimni škodljivi, ako bi se z dobrim sedvanjem in pokrivanjem ne zadovoljali, kar je na panjih pomanjšljivega. V pokrivanjem se pa zopet težko prava mera zadene; ta panj se pokriva premalo, drugi preveč, tretji na eni strani bolj, nego na drugi, četrti je že sam ob sebi gorkoji, da bi manj potreboval i. t. d. Vsem tem težavam izogne se, kdor si naredi panji iz takih sten, ki so v zimni dovolj gorki, poletje pa preveliko vročino odvrtajo. To dosežeš, če narediš slamnate stene 5-6 cm. debele, stene iz tenkih desk pa 5 cm. na debelo s slamo obločšo.

38. Prezimovanje.

Koncem mesca novembra je čas, da se spravijo čebela k zimskemu počitku. Če si v daljni pripravi smanjene pogoje dostojno izpolnil, ne boš imel s tem sedaj veliko opravka, kakor oskrbeti jim tujel, miren zimski počitek. Če so panji sami ob sebi dovolj gorki, ne zahtevajo čebel od tebe zdaj drugoga nič, nego žleč jim z deskicami pokrij, da solnce v zimni čebel na sneg ne izvaličin da mrazet nete naravnost v žleča ne pade. Razun tega se zavarij žleča, da miš in drugi nepovabljivi gostje ne morejo v panje.

Lotem pa skrbi, da bodo čebele v popolnem miru, vse odornosti, kar bi jih moglo vznemirjati, in tako si svojo dolžnost kot rskrbnik svojih ljubimk vestno izpolnil.

Veliko drugih opravil imaš se pa zaven tega, še imaš take panje, ki niso sami ob sebi dovolj gorke. Panji, ki imajo najmanj 5 cm debelo steno, so dovolj gorke, ljudi si leseni ali slamnate. Vsi drugi naj se zavarujejo proti mrazu steni, da se pokrijejo s pezdinjem, stavo, mahom, listjem ali slamo. V kakršni koli stvari naj se pričneš pepela, da se miši in molji v njej ne zaredijo. Slama se more rabiti le očiščena in ravna, kakor jo potrebujejo za slamnate strehe, ne pa zmešana, kakoršna se živini proklada. Poslednja je prehladna, ker posamezna letva (biljke) križem in križem, prereditko skupaj ležijo. Ravna slama rabi se prav dobro za lesene panje, ker se povsod pritiska. Tudi za slamnate stojice panje rabi se takojna; naredi se iz nje streha, tako imenovana kapa, ki se spodaj okoli panja s povreslom priveže, da se bolj k panju tesni (gl. n. 8, str. 4.). Leseni panji zložijo se eden tik drugega vrsto in po več vrst ena ob drugo. Le ob zunanji strani in na površju se pokrijejo in od spodaj s toplimi ovornimi podložijo. Vnno med panje ni potrebno vlagati ničesa, kajti tako združenim panjem je velikogorkeje, kakor posamezno pokritim, ker se tako vsi skup občasno grejejo. Pri tej priliki dvoji slabše na sredino, da jim od močnejših gorkejših prikaže. Pri zavarovanju panjev ni zadosti, da se samo pokrijejo, temveč mora se tovarina, s kjo se pokrijejo, dvigniti z deskami ali poleni obložiti, ob straneh pa na drug način k panjem pritiskati ali podpreti. Slama se lahko okoli posameznih panjev priveže. Panji naj se pokrijejo najmanj 10 cm na debelo, kar je več, je nepotrebno. Na prednji strani naj se tako naredi, da je želo vedno prosto, s pripravnimi ploščki se takaj tovarina na kvadratu podpre, slama se pa za toliko

odreži. Prevelike votline sicer ni dobro puščati, da toliko,
da je celo žrelo popolnoma prosto, da zamreš z roko brez
ovire do žrela.

Pri nas in še v raznih drugih krajih imajo čebelarji
to trdoglavno navado, da zaprejo panjeva žrela spre,
vstijeno ploščevino (plehom) tako, da ne more nobena čebela
iz panja. Tega se prav trdno držijo, a koravno morajo
vsak drugi teden žrela zmrazjenih čebel sprostiti in tako
pogosto panje vznemirovati; kateri pa tega ne storijo,
najdejo spomladi cele kupa zmrazjenih čebel pri žrelu,
da se neikrat celo ljudstvo zaduši. Žrela naj bodo celo
zimno odprta. Močnejim panjem se žrela navadno
mere (sem. visoko, s sem. šir.) do polovice, slabejim pa do ene
četrtine cele širokosti zmanjšajo ali priprejo. To se stori
s primernim kladičkom ali kosom lesa, kateri se od
strani tako daleč v žrelo potisne, kakor je potrebno.
Pri slannatih panjih, ki imajo bolj nepravilno izrezana
žrela, se previlijo poslednja s prevotjeno ploščevino ali
z enako tenko desko, katera mora imeti na spodnjem
robu toliko izrez, da po tri čebele zamorejo vstati skozi njo.
Če je žrelo celo zaprto, pride o zimskih solunskih dnevih
najprej ena čebela, ter hoče ven. Ker pa iz panja ne more,
začne pri žrelu brneti in praskati, da jih pride hitro več,
kateri se hujši nemir delajo. Tako jih pride še potem
veliko, koje vse pri žrelu otrpnejo in slednjič zmraznejo.
Na ta način privalačila jih je ena sama veliko w smrt,
ko bi bila žrelo odprto, izletela bi bila in sama na snegu
zmraznila, vse druge ostale bi pa morebiti w panju lepo
mirno in pri življenju. O gorkejih zimskih dnevih,
ko se leži veliko snega, zabraniš čebelam izlet, če jim
dneš snega pred žrelo. Prva, ki pride iz panja in čuti
sneg, obrne se hitro nazaj in ne pride več k žrelu. Ako
je še pa gorkeji, da se sneg pred žrelom že v nekoliko
minutah raztopi, takrat jih pa vendar ne moreš zadržati

v panju. V takem slučaju je dobro žrelo zapreti, pa le toliko časa, dokler je toplo. Proti večeru, ko postaja hladnej, se pa zopet odpre. Ihozi celo zimno se neji skrbi, da so žrela obsočena. Če jih solnce ne obsere, ne bodo čebela žle silile iz panjev.

Vsak čebelar preučišal se je gotovo že sam, da ni vsaka zima enako ugodna za prezimovanje. Ljudaj prezimuje čebela dobro drugokrat zopet slabje. Posebno škodljivo je spremembivo, nestanovitno vreme, n. p. če je danes topla zima, čez nekoliko dni pa toplo, zopet mrzel veter, ali če je po dne toplo, v noči pa mrzlo i. t. d. V takoj zimni pomerje veliko čebel v panju, ker se v toplen času bolj razširijo po panju, potem pa, ko mrzaj priđe, ob straneh pomrznejo. Da bi jih vsem tem neugodnim vplivom odtegnili, skušali so čebelarji svoje panje prezimovati v kramki, čimnatih, podzemeljskih kletih ali celo v zemlji zakopane. Alko je kraj, kamor so panji postavljani, za to pripraven, je ta način prezimovanja gotovo najboljši, posebno za take panje, ki so za prezimovanje na prostem sami na sebi prekladni. Čebela takrat veliko manj porzjuje in jih manj pomerje, ker vedno v enakomerni gorokoti mirno počivajo ter jim ni telha gorokote si narejati na stroške telesnih moči. Tak kraj ali skramba mora biti suha in temna in ne sme biti v njej pretoplo. Najpripravnejša gorokota v skrambi za prezimovanje čebel je $0^{\circ} R.$; še bolje je, če je hladnejše pa $-5^{\circ} R.$ (5 stopinj mrzaja). Bolje črtijo se čebela v takem enakomernem mrzaju, kakor na prostem v tolikih vremenskih spremembah, kjer je večkrat do -20° in še več mrzaja. Glavna potrebitina je čebelam tudi žurav zrak; toraj ne smajo se čebela devati v take skrambe, kjer je smradljiva sapaj: kjer se repa in krompir brani, zelje kvasi i. t. d. Naposled je še neobhodno potrebitno, da je tak kraj miren, ne sme se mnogo blizo voditi, z durmi treskati i. t. d. Za to naj ne bo preblizo sole in takih krajev, kjer se vsaki dan mnogokrat hoji in ropota.

Nekateri radi panjev na podstrežje (na hišo, na dižo) ganajo, da li tam bolje prezimijo, nego na stališču. To stori pa vsak večidel le enkrat, ker si navadno, pameti kupi. Podstrežje je najslabše prezimovališče za čebele, ker je to najbolj nemiren kraj stanovanja. Kolikrat kdo katereskoš duri zapre, se stise vselaj cela hiša in čebele se vsak dan nad stokrat žramijo. Pri kmetovalcih je navada in potreba, da v zimi svoje orodje popravljajo in oskrbujejo, da po leti lahko svoje delo spravljajo. Ker je pa zunanje mrazo, delajo to v izbi: gabijajo, sekajo, žagajo i. t. d. Vse to čutijo čebele v podstrežju. Lože li prezimijo na prostem brez vsega pokrivanja in zavarovanja, kakor v podstrežju, se tako oskrbljene. Lansko jesen spravil je nek čebelar pri nas sedem panjev v podstrežje, spomladi prinesel je le tri žive volj. —

Podzemeljske jame so tudi prav dobre za prezimovanje. Skopljejo se 1½ m. na globoko in tako na široko, kakor je za večje ali manjše število panjev potrebno. Na dno denejo se podlage iz polen, da panji na vlažni zemlji ne stojijo. Ko so panji spravljani v jamo, nadevajo se iz njih močne deske, na katere se potem nameče velik kup zemlje. Na kup položi se slame okoli in okoli v podobi strehe, da se mokrota odceja. Vrh tega nameče se snega. Okoli kupa skoplje se jarek, po katerem voda odteka, da od strani ne pride v jamo. Dobro je tudi, skoravno ni silno potrebno, da se naredi iz jame na eno stran dušnik ali zračna luknja, da tem več čistega zraka v jamo prihaja.

Če se postavijo panji v prezimovanje v poseben, zaprt prostor, hodisi v zemljo ali v kram, naj se to ne zgodi prej, zgodaj. V pozni jeseni pridijo se večkrat prijetni, za izlet prav ugodni dnevi. Taki slučaj je čebelarom zelo koristen, da se zamorejo še enkrat pred zimo preletati in očistiti. Takrat veliko lože pretopijo dolgi zimski čas, kajti potem morajo šele razum tega v najugodnejem slučaju štiri mesece v panju ostati. Do konca novembra naj se torej panji ne spravljajo v prezimovanje.

Temu nezgodam in situostim, katere ti osterbovanje in
 zavarovanje panjev proti mrazu ugrožuje, se izogni, če imaš
 panje iz debeljših, dovolj gostih sten sestavljen. Takrat
 treba ti je le spranje med posameznimi panji s papirjem
 ali mahom zatlačiti in zadelat. Če imaš v stolpu glo-
 žene, pokrij se na zgornje nekoliko mah. Podlaga naj
 se za zmiraž tako naredi, da ne more zunanji zrak pod
 panje, ker iz zemlje pripaja v zimni vedno nekoliko gostote.
 Pri pavilonskih naj se zunanje vrata dobro pritankajo in pri-
 trujajo, spranje skoli njih pa zadeljajo. Skrbeti se mora, da
 ne pride zunanji mrzel zrak v srednji prazen prostor. Pri
 večjih pavilonskih tudi drugi panji, v ta srednji prostor so
 stavljani, dobro prezimujejo.

K koncu odsavka o prezimovanju, počem omeniti še
 nekaj posebnega, akeravno dvomim, da bi se zamoglo to
 tudi v našem podnebju zgoditi. Nek človek iz našega
 kraja, ki se je preselil pred več leti visoko v severne džete,
 v Ontarijo, popisal je kratko, v Slovenskem idelajstvu in
 sadjarstvu, kako ondotni prebivalci čebela prezimujejo. Po
 končani paši, katere traja vsako leto dva mesca, dviganje
 čebelam ves med, ter jih celo brez vsega živeža prezimijo.
 Mož piše sledeči:

„V prvi prav mrzli noči vzamemo strehe z vseh
 panjev, da se popolnoma ohladijo. Na to postavimo jih
 v hladen senenat kraj ter jih samo s streho pokrijemo,
 da jih mokerote (dežja) varujemo. To pače pa že enkrat
 veliko snega, kar se tukaj vselaj zgodi, in predno se
 hudi mraz nastopi, skopali smo si že posred jamo, v katero
 devamo se pravej snega in tega pokrijemo s suhim lubjem
 ter na to postavimo panje. Na panje denemo zgornj
 vrsto suhega lubja in na vrh nadevamo nekako
 dva čevlja snega in vse čyo označimo. Na vrh
 pokrijemo še enkrat vse prav na lahko s snegom in
 se potem do začetka prihodnjega maja nič več za to

moly, če pride v shrambo, kjer imas satoje, vendar tukaj lahko ga zadusiš z žveplenim soperjem. Dobro je večkrat v shrambi nekoliko žvepla zažgati, predno se molja zapaziš. Satorja, v katerem se ni bilo nikdar zalege, moly ne grize, kajti on živi le bol. od levnik kžji, katere mlade čebele v celicah pustijo.

Čebelne uši, ki se nahajajo sem ter tje, so majhne, kot makovo zrnce, z gostimi svetlinicami obrasene in rufavo barvane. Matica ima večkrat mnogo tega mrčesa. Ako uši niso čebelam posebno škodljive, gotovo so jim pa nadležne. Trdi se, da ušiva matica pogosto v zimi umreje. Če primes matico in jo skariš s tobakovim dimom, padejo naenkrat uši na tla.

Pajek je gotovo tudi vrakemu čebelarju dobro znan kot hud rabej, ki marsiktero čebelo na svoje vislice potegne. Povod, kjer koli se da, celo pred žrelom, razpne svoje mreže in lovi čebele vanje. Posebna nevarnost bila bi, ko bi na ta način se iz pršenja prišoč matic olovil in umoril. Pometaj toraj pajčevino in polijaj pajke, ki posebno zvečer pridejo iz svojih kotičev na prosto. Veliko več čebel polovijo se polski pajki, kateri razpnejo svoje mreže po svetlicah in po travi ter nabirajoče čebele morijo in izsesajo.

Imamo se mnogo drugih majhnih živalic, ki so čebelam več ali manj škodljive ali tudi le zoperne. Ker se pa proti nekaterim ne da nič striti, drugje škodljivost je pa manj pomenljiva, za to jih tukaj nisem posebno omenjal. Vsak čebelar ima pa toliko razuma, da loče odstrani od čebel vsak mrčes in vse, kar jim ne koristi.

47. Bolezni čebel.

Kakor vsaka žival, je tudi čebela boleznim podvržena. Totovo v teku poletja marsiktera čebela zbolí in umreje, česar človek niti vzgaj ne more jemati. Človek more razločevati le take bolezni, ki zadenejo celi panj ali vsaj večino ljudstva ali pa tudi zalego.

1. Grizja prav za prav ni bolezen, temveč je le slabost, vsled katere so čebele nezmožne blata (govno) v telesu dalje zadržati. Kakor hitro se pa zamorejo očistiti, odpadkov oprostiti, je tudi grizja ozdravljena. Vendar pa popolno zdrave čebele v tem gotovo niso; kajti blato, ki ga dajejo od sebe v grizji, je bolj tekoče in veliko bolj smrtonosno, kakor od zdravih čebel. Priznati se tudi, da so čebele prisiljene razum grizje se v panju blata oprostiti, vendar ne razločuje se to nič od onega, ki ga čebele pustijo pasti navadno zunaj panja. Torej se zamore grizja smatrati kot boleznost, ki pride po prehlajenju.

Urokhi te bolezni so: dolga, huda zima, ne, zdrav ali nezdrav med, prehladno stanovanje, nepopoln ali pomanjkljiv izdelek, preveč mokrote v panju, prerano nastavljanje zalege, vsako večje vznemirovanje, po katerem se čebele kobilnejem vzivanju spodbujajo ter tem več blata v telesu nakopijo, kakor tudi vse ovire in zadržki, po katerih se čebele od izletov zadržujejo, da bi se odpadkov opratile. Večkrat se čebelno telo tako napolni z odpadki, da čebela komaj do žrela pri, leže ter ne more več izleteti, da bi se očistila. Takrat je grizja že v najhujši stopinji ter se mora kot bolezen v popolnem pomenu spoznavati.

V takem slučaju umerje veliko čebel, deloma v panju, deloma pa tudi na prostem. Čravno bi vse čebele enega panja v grizi umale, ostane vendar matosa popolnoma žrava, kajti ona pušča svoje vodene odpadke vselaj v panju od sebe, toraj se ji ne morejo v telesu čez mero nakopičiti. Če hočes čebele grize varovati, ogibaj se vseh zgoraj navedenih vzrokov, kolikor je v tvojej moči, in prezimuj le take panje, kateri so dobrega in zanesljivega prezimovanja zmožni. Ako zapaziš, da so čebele zgoraj spomlasi pred čistilnim igletom žrelo, panjeve stene in igledlek z llatom onečistile, prenesi panj hitro v gorko sobo. Takoj pometi vse čedno ter naredi čebelam prostor proti enemu oknu, da se v sobi očistijo.

Čudaj odpri panj, da čebele bolj posamezno iz njega letajo, da se tako po perutnicah ne ogrdijo in morejo zopet v panj prileteti. Ko so se večidel zopet v panj potegnile, poberi še vse spolne legice, ki so na tlak drevenske, in jih spravi v panj. Potem jim daj nekoliko segretega medu, zapri panj in ga nesi zopet na stališče.

2. Gnjloba je skoraj največja nesreča, ki zamore čebelarja zadeti. Ta bolezen obstoji v tem, da zalega v celicah umerje, zgornje in spodnje se posuši. Gnjloba deluje na dvoji način, namreč, da umerjijo v celicah ličinke ali nezadela zalega, in da umerjijo lube ali zadela zalega. Gnjloba ne, zadela zalege je manj hudobna, vendar je pa nalezljiva; gnjloba zadela zalege pa strašno huda in huzna. Hudo in nevarno je pri gnjlobi to, da se vedno od elice do celice, od panja do panja dalje razširja in stori dotično satorje za daljši rabo skoraj nesposobno. Znamenje gnjlobe največja pomena, t. j. nezadela zalege, je, če so

v posameznih celicah ličinke (ki so še na dnu celice v okrog zakrivljene) umrle, zgijile v rujavo; vlec, živo tvarino in na posled v temno rujavo ali celo črno skorjico na dnu celice posušile. Če nakajja se ta prikazen že v mnogih celicah, takrat razsaja ta bolezen že dalj časa. Iz žela prikajja nek zapern, gnilemu mesu podoben duh. Ker sebeli skušajo omenjene skorjice in gijile ličinke deloma iztrgati in iz panja spraviti, za to najdejo se včasih kosi raztrganih ličink in temno rujavi drob omenjenih skorjic na dnu. Ako te skorjice med prstmi zmeniš, izobčujejo zgoraj omenjeni smrad. Ko spomladi zdravi panji že pristo satorje delajo, se gnilobni s tem popolnoma mirujejo.

Pri gnilobi drugega načina, t.j. zadelane zaloge, pokazajo se sicer enaka znamenja, le omenjene skorjice so dolge in ležijo na spodnji strani celic, ker tukaj umerjejo in se posušijo lube ali take ličinke, ki so že po koncu gravirane. Pri gnilobi prve vrste so še pa ličinke na dnu celice v okrog zavite, za to so omenjene skorjice okrogle in ležijo na dnu celice.

Kako se ta nezdva zavre v panj, ni še popolnoma doznano. Dr. Reuss našel je v gnilob ličinki neko silno majhno gobico, tako imenovano Micrococcus, ter je zagnamoval to kot izvir ali vzrok bolezni. Pozneje našli so še nekakovih drugih organskih stvari, in so spoznali, da, ako niso te stvari in Micrococcus povod bolezni, vsaj njih strup zapopadejo. Rajni profesor Fr. Eijawec razlaga nam pa vzrok in izvir gnilobe na sledeči način: Mogoče je, da je več vzrokov, vsled katerih nastane ta bolezen, ali gotovo je, da je temu pamnogokrat kriva neka mušica z grbastim

čelom. Velika je kakor vinska mušica, črna in
svitla, samo prednje noge so rumenkaste, zadek
sivkast, krila na korenu rumenkasta, sicer čista,
kakor steklo. Mušica je jako nemirna, teka
neprestano sem ter tje ali pa se letič zraj vzdiguje,
zdej zopet spušča. Na posled samica smukne pri
žrelu v panj, poišče zalego v satorju in zabode že
nekoliko vraslejši čebelni ličinki jajce pod kožo,
in sicer enaj samaj, kajti ima eno samo jajce. Že
za dve uri izvali se iz jajca ličinka (čivci) in se
začne tekoj gostiti s toščo mlade čebele. Ker zajedar-
ka živi samo ob toščici in se notranjega droba ne
dotakne, raseta obe živalci naprej in doraseta
h krati. Čebelna ličinka se zdej gravna po koncu
in čebele pokrijejo celico z vosčnim pokrovcem. Pa
tudi mušičina ličinka se je obrnila tako, da ima
glavo pri koncu celice. Kmalu potem se izvije
mušičina ličinka iz svoje gostinice, ki jo je doslej
redila, in se pregrize skozi vosčeni pokrovec in
pade na dno panja, kjer se zabubi v zamazano
rumenem, nekoliko prozornem kokonu. Časi pa
ličinka tudi izleze iz panja in se zabubi zunaj
v zemlji. V tem je čebelna luba umrla in zarujla,
vela. Kmalu se usmradi in razpade v smrkavo,
smidečo gnojnico, ki se v kakih osmih dneh posuši.
Ali predno se to zgodi, že je sosedna zalega na skoli
otrovanja in začne gnjiti. —

Tako razjasnjuje nam Erijavec nastanek gnojlobe.
Reč lila bi pa tudi verjetna, kajti vsaka celica
ima skozi vosčeni pokrov, s katerim je gnojlobna
luba pokrita, majhno luknjico, skozi kjojo se
je morja mušičina ličinka pregrizla.

Knjiloba nezadellane zalige neha včasih sama ob sebi brez vseh zdravil; vendar čebelar se ne sme na to zanašati. Boljezn znala bi se razširjati in še več panjev pokončati. Da temu hitro konec storis, odvzami panju matico, ki jo zamoreš drugam porahiti. Ker se zdaj več ne nastavlja nove zalige, mora knjiloba prenehati. Dokler se zopet mlada matica ne izvali in oprasi, za morejo čebele satovje očediti. Ta rd mlade matice nastavljen na nova zaliga se loče potem zopet dobro obnesla.

Celo drugaci mora se postopati pri ozdravljanju knjilobe zadellane zalige, ki je veliko hujsa od prve. V prejšnjih casih bilo je to skoraj nemogoče in celo nezanesljivo; vendar v novjših casih so iznašli tudi za to zanesljivo sredstvo. Matico knjilobnega panja zapri v matično kisico in potem, ko je že vsa zaliga zadellana, pokadi panj s salicilno kislino. Škadenjem mora se za to počakati; da se vsa zaliga zabubi, ker so panji s salicilne kisline nezadellane zaligi škodujji. Salicilno kislino postavi v porcelanastj časici 8-12 cm. visoko nad plamen spiritove svetilke, da se kislina raztopi. Če takosne svetilke nimas, je dober tudi plamen druge močnejše luci. Ne delaj na prevelike gorkote, da kislina ne zavre in se ne vname (uzge). Nad kislino postavi bolni panj, pod katerega veni se pa satovje iz zice, da čebela ne padajo na vrelo kislino ali na plamen. Na en panj zavostuje 1 gram salicilne kisline. Na površju panja naredi luknjo, če nima vehe, da so panji tam ohlajajo. Vsakih šest dni ponavljaj kadenje, dokler panj ni ozdravljen. Razun kadenja pokladaj

še čebelam medu, kateremu primešaš nekoliko kapljic salicilnega spirita. Ta se naredi, če se 1 gram salicilne kisline v 8 gramov spirita (Weingast) raztopi; hrani se salicilni spirit v dober zamazani sklenici.

Če je gnjiloben panj že celo alab, da se poskušinja ozdravljanja ne splača, zadusi čebele z žveplom, sator, je in med na drugam porabi, ne da bi ga vajal zdravim panjem, kajti znal bi si jih več skužiti. Tudi panj mora se dobro pokaditi s salicilno kislino, predno se smejo zopet čebele vanj spraviti.

3. Besnost ali divjost je neka čebelna bolezen, v kateri čebele, večinoma mlade, iz panja pridvijs, padajo na zemljo, tam kakor divje ali stekle sem ter tje tečajo, se prekucujejo in valjajo, dokler naposled po vidno hujeje bolečini in sili življenja ne končajo. Ta bolezen se prikaže v koncu drevskega leta; njen izvir pripisuje se nezdravemu medu. Pri nas nisem se slišal, da bi se kaj takega zapazilo. Zdrava vila ali sredstva proti tej bolezni še ne poznajo.

Lo še nekatere neugodne pri kazni, ki se kot čebelne bolezni spoznavajo. Ker je še pa malo jas, nega o njih in so manj pomenljive, tudi se ne more zoper nje nič storiti, toraj se ne bomo z njimi tukaj nepotrebno mudili.

48. Neugodno vreme.

Veliko več, nego čebelni sovražniki ali bolezni, zamorejo škodovati čebelam slabi vremenski vplivi, kajti v vsaki drugi zadevi zamore si čebelar po zmognosti ali vsaj ne koliko pomagati, vreme mora pa pustiti, kakor ga vsega mogočna roka ravna. K večjemu zna čebele tu in tam zdržati, da se kakšne neugodne prilike izognejo.

V zimi zna v malo minutah na tisoč čebel svoje življenje končati, če jih pogubljivi solčni žarki izvalijo iz panjev. Ko začnejo predigravati, pocrpajo v sneg ali jih hladen veter pomeče na tla, kjer stopnejo in ga vselaj obležijo. Ravno tako škodljiv jim je tudi dolg, hudi mraz. Takrat zmrzne mnogo čebel v panjih, pa tudi cela ljudstva zaspijo za zimraj, če jim hrane v zimskem sedežu zmanjka. V takem slučaju zna ljudstvo se pri obilnej hrani gladu umreti, če v svojem guževdu med povzije in se ne more vsled hudega mraza dalje za življenjem pomakniti.

Veliko čebel pokonča se spomladi, ko marljivo cvetni prah nabirajo in klavice nosijo. Večkrat gredo daleč od doma in če temen oblak gorke solnce nenadno zakrije, stopnejo na dalnej poti in padejo na tla. Razum tega jih se veter na takih potih na hladno zemljo ali v vodo pahne. Tudi poletno vreme je mnogokrat čebelarom neugodno, če se jim paša po hudem vremenu uniči ali jih mrzli vetrovi ali deževno vreme od nabiranja za držeje. Mnogo čebel pokonča naglo hudo vreme, burja ali nevihta, ko jih na paši naglo pokiti. Ravno čebele ljubijo gorke, zna jim vendar prevelika vročina biti nadležna in škodljiva. O takem času pojenzuje njih marljivost in tudi ratuje v panju zna se tako ogreti, da se začne trgati in slednjic zgrudi se celi izdelek na dno.

Ahorravno človek ne more proti naravnim močim nič storiti, vendar zamre čebelar svoje čebele marsikateremu slabemu vremenu, skemmu uplivu odtegniti. Da čebele ne bodo o hladnih jesenskih dneh in v zimi iz panjev silile, privabljajo jih o gorkejših dneh v jeseni k izletu, da se očistijo ter morejo dalj časa mirno

v panju ostati. Vzimi zakrij panje, oziroma žrela, z deskami ali slamnatinimi strehami, da solnce čebel na sneg ne privabi. Blizu stališča jim oskrbi vode, da jim ne bo treba spomladi v hladnih vetrovih daleč od doma zleteti. Stališče obvaruj pred vetrovi in nevihto, kakor tudi pred preveliko poletno vročino. Proti ragnim drugim neugodam, katere zadenejo čebele na potu daleč od panjev, se ve, da druga ne moreš storiti, kakor močne, čebel, nate panje imeti, kakor tudi večje zgube čebel tako močno ne čutiš in si jo lahko z zalego obilno nadomestiš.

Osmi Del.

Spravljanje pridelkov.

49. Čiščenje medu.

Čiščenje medu je opravilo, pri katerem se med loči od satovja. Če hočeš med ločiti iz satovja, ki ga vzameš iz izierzonovih panjev, moraš skrbeti, da skrajiš pri tem satovje za daljno rabo. To doseješ z izmetalnico. Vse drugo satovje, ki je ali prestaro ali krivo in nepravilno izdelano, kakor tudi uno iz navadnih panjev mora se pa tako pripraviti, da se med izcedi. To se zgodi na dvoji način, namreč po toplem in po mrzlem potu. Če hočeš prav lep, dober med dobiti za kak po, seben namen, tedaj stori to po mrzlem potu, t.j. med naj se brez ogrevanja, mrzel izcedi, kajti

od ognja dobi nekoliko žgeč okus in temno barvo. Ta to vzami najlepše, bele medene sate, jih razreži v majhne kosce in jih zmečkaj ter pograbi vsito ali reščeto. Pod reščeto postavi veliko skledo, v katero se med cedi. To naj se stori v toplej izli ali v zaprtem oknu na solnčnej gorkoti. Počasi se izcedi med v skledo in za dva dni stopi ves vosčeni drob na vrh, da ga zamoreš z žlico posneti, in tako imaš najčistejši med. Satorje, ki je ostalo v siti deni k ostalemu medenemu satorju, ki ga misliš na drugi način medu oprostiti.

Če moraš pa mnogo medu izcediti, ker ga hočeš vsiččnega prodati, moreš to storiti po toplem potu, kajti mrzel se med prepočasi izceja. Posebno takrat, če je že med v celicah utujen ali kristali, ziran, ki se mrzel ne da ločiti, moreš to le na ta način storiti. V ta namen razvrsti vse medeno satorje na dvoje. V prvo posodo devaj vse lepše, bele rujave sate, v drugo pa celo črne in take, v katerih je tudi svetni prah zraven medu. Vse prazne in z galigo napolnjene dele satorja pa odreži in brani za pridobitev voska.

Če naj vzemi lepših sator iz prve posode, jih zreži v škafo in zmečkaj ter deni v sito, kakor je bilo prej omenjeno. Pri tem načinu postavi pa posodo in sito v peč (ko se je odkurilo), da se med segreje in hitro izcedi. V ta namen kupi si dve manjši siti iz žice, katerih vsako zamoreš postaviti na kakor večjo lončeno posodo ali veliko skledo, da se med ob straneh mirno ne cedi. Če imaš namreč dve posodi, lahko postaviš obe naenkrat v peč in delo gre hitro naprej. Ko se je izcedila večina medu, presiplji vse zdrobljeno satorje v eno

sito in prazno zopet napolni. Potem delaj vedno tako, da veniš v eno znova, v drugo si pa prejšnji drob, da se bolj ocedi. Med tem odlijaj pa tudi med iz spodnje posode, kadar bo potrebno. Ko si z lepim medom gotov, vzarni črno in deloma s cvetnim prahom napolnjeno satovje in stori ravno tako, kakor s prejšnjim. Ta med, ki je slabjega okusa in temnejši, spravi v posebno posodo in ga porabi za domaćo rabo ali za krmiljenje. Na posled pospravi ves vrščen drob, iz katerega si med izcedil, v večji lonec, nalij vode in ga postavi k ognju, da prevre in se izkuha med, kar ga je še zaostalo v drobu. Ko je dobro prevrelo, postavi lonec na hladno, da se vosek zggoraj utrdi. Drugi dan ali še prej odzami vrščno ploščo, medeno vodo pa, ki jo imaš v loncu, porabi za krmiljenje čebel ali za ocet (kis) i. t. d. To medeno vodo pa tudi lahko prekuhaš, da še dobiš iz nje dober med, če postaviš lonec zopet k ognju in pušči tako dolgo vreti, da se toliko vode izklapi, da ostane v loncu sam gosto tekoči med.

Če tako vrščen med prodaš, se ti gotovo splača trud, kajti dobiš ravno dvakrat toliko zanj, kakor če ga prodaš v satovju, kakor navadno. Če nimáš za to pripravnega sita, spravi zmečkano satovje v lonec in ga postavi v gorko peč. Vosek se raztopi in plava na površju, med pa vsede na dno. Ko se vosek utrdi, prevrtaj lonec ob dnu, da med izteče. Kadar napolniš lonec zopet tega počes postaviti v peč, zamási narejeno luknjo s pripravnim čepom, katerega potem spet lahko iz luknje potegneš, ko počes med ocediti. Pri tem načinu ostane pa več medu v satovju, kakor če izcediš med skozi sito.

Ako hočeš med Dalje hraniti, spravi ga v lošine
lončene ali steklene posode in jih dobro zaveži, da
ne more prah do medu. Najbolje storiš, če vliješ na
površje raztopljenega voska, kateri se utrdi in
stori natančen pokrov; razun tega še pokrij posodo
s papirjem.

50. Čiščenje voska.

Ako bi ne bilo v satorju nič svetlega prahu
in bi se v njem tudi nikdar zalega ne gojila, bil
bi vosek, ki se pri čiščenju medu na površju utrdi,
popolnoma čist. Večina satorja ima pa v celicah
mного levnih kožic, ki jih mlade čebele za seboj
pustijo; razun tega je še v celicah več ali manj svetlega
prahu. Da se dobi iz satorja čisti vosek, morajo
se toraj vse druge stvari ločiti. Vsa voščevina ali
voščeni drob, ki si ga dobil pri čiščenju medu,
prazni kosci, ki si jih odrezal od medenik sator, kosci
nerabljivega in trotovega satorja, ki si jih izrezal
v teku leta iz panjev, kakor tudi voščeni drob, ki
si ga spomladi iz panjev pometel, mora se vta
namen raztopiti. K temu vzami lonec ki drži
4-5 litrov, ga napolni z voščevino, nalij kroga
in postavi k ognju. Pri kuhanju hodi vedno
navzgor, da preveč ne kuriš, sicer ti veliko
voska izkipi. Med kuhanjem voščevino večkrat
premešaj, da se vsi kosci dobro raztopijo. Šlo je
zmes dobro prekuhana, vlij jo v stiskalnico in
prav hitro iztlači raztopljen vosek, ker se pozneje
težko loči, ko je že ohlajen. Pod stiskalnico imej
podstavljen posodo, v katero teče čisti vosek.
Voščene tropine, ki so ostale v stiskalnici, deni
na stran, da jih še enkrat prekuhaš, ker je

ostalo še nekoliko voska v njih. Tudi napolni
zopet lonec z vosčevino, ga postavi kuhat in
delaj, kakor prvič, dokler se kaj imaš. Ko si
iztlačil vse, napolni lonec s tropinami, ki si jih
deval na stran, in se enkrat kuhaj ravno tako
in stiskaj, kakor prvič. Dobil boš še zopet nekoliko
voska. Po dokončanem iztlačevanju pospravi
vle čisti vosek, ki se je med tem že utvil, v pri-
praven lonec, ga nalij s kropom in se enkrat
rahlo kuhaj, dokler se popolnoma ne raztopi.
Posebno pri tem kuhanju pazi, ker vosek
silno rad kipi (prek gre). Raztopljen vosek
vlij potem v za to sposobno posodo, da se utvdi.
Posoda za to naj ima namreč ravno dno in
bolj navpične stene, kakor torilo, da se vosek
v podobi lepega kloba (pogač) vsede. Tho vlijš
vosek v posodo, jo pokrij, da se prvi naglo ne
ohladi ter na površju ne spoka. Kadar je vosek
utujen, vzami ga iz posode in na spodnjaj strani
nabrano nesnago ostrgaj. Tudi imaš vosek po-
polnoma čist, ki ga zamoreš dobro prodati.

V novjšem času iznašle so že več priprav
ali aparatov, s katerimi se vosek čisti. Privo-
čaj posebno enega, v kojem se vosek loči od tropin
s pomočjo vodenega soparja. Čelclarji, ki prideljuje,
jejo veliko voska in hočejo čistega prodati, naj
bi si ga naročili. Dobi se na Dunaju:

I. Wiener Handelsbienenstand in Währing,
Herrengasse Nr. 82. Wien.

Tak aparat velja večji 14 gld., manjši 9 gld. ter se
imenuje: Amerikanischer Wachs-Extractor.

Ako pa nimas stiskalnice, ne druge priprave
in si je nočes pristkerbeti, ker navadno le malo voska
čistis, lahko si narediš celo prosto pripravo. Dve

gladko obdelani poleni zvezi, na enem koncu
z vrojo, na drugem koncu držiš jo, kadar stiskaj.
Prekukano vosčevino vlij v majhno vrečo (mavko),
jo trdno zvezi, deni med poleni belizo vroji in tako
stiskaj, da iztlačen vosk teče v podstavljeno posodo.
Ko postane mepa v vreči pretanka, da je ne moreš več
stisniti, stresi vrečo in preveži jo na manjšo, da je
vosčevina zopet bolj na trdnem. Po dvakratnem
kukanju in stiskanju ne bove ostalo veliko voska
v tropinah. To je priprosta, pa prav dobra priprava
za čebelarje, kateri nimajo veliko voska za čiščenje.

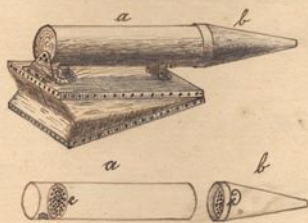
Čebelarstvo orodje.

Želirave roke, svetle oči in tenke nošca so najpo-
trebnejše in najboljše orodje pri vsakem delu, torej tudi
pri čebeloreji; vendar je večkrat dobro in potrebno, da
se čebelar poslužuje raznega drugega orodja, s katerim
si marsikatero opravilo zlagaja. Zato gadel počem
tukaj vsaj najpotrebnejše čebelarstvo orodje omeniti.

1. Kardilni meh je skoraj najpotrebnejše orodje,
brez katerega ne moreš nobenega večjega opravila opraviti.
Čebele se pokadijo iz dvojnega namena, namreč:
da tako pogosto ne pikajo in da se preženejo od tega
kraja, kjer se hoče kaj opravljati. Neprimerno je res,
da čebele pikajo; vendar niso ravno posebno na to sla-
vošt nagujene, kajti brez ugroha čebela ne piči. Če se
ogibam teh ugrohov, takrat se ti ni pikov bati.
Čebele se posebno vjezijo z ropotanjem, s tresenjem panja
ali reči, katero obsedaj; in splah z vznemiranjem,
posebno pa, če na nje diháš. Tudi z vdpiranjem panja

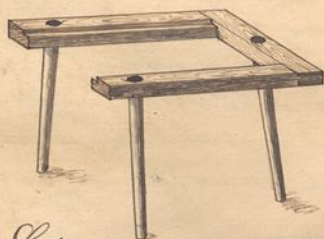
se vjezi nekoliko čebel, kateri se vsujejo proti
 človeku; potrebno je toraj puhniti jim vina, da
 se umirijo. Vsetaj, kolikorkrat se novič vjezijo,
 naj se pokadijo. Pri manjših spravilih ali pregl,
 novanjih zadržestij tola kova pipa, da z vinom
 čebela krotiš in si obraz manjšo pikov. Dobro jo je
 imeti pri vsakem spravilu še razun meha,
 kajti večkrat denes mek na stran, ker moraš z ro-
 kami delati, pipe imoš pa lahko vedno v ustih
 in puhneš vina, kadar je potrebno. Mislim, da
 ni potrebno pipe še priporočati, ker jo brez tega
 skoraj vsak čelobar ima. Kjer je pa pipa premalo
 ali je ne moreš z dobrim uspehom rabiti, vzami to
 kadilni mek. Posebno dober in spreten kadilni
 je tako imenovan šmoker (gl. p. 37.), ki obstoji
 iz meha, na kojega zgornji strani je pritrjena plošča
 vinasta posodica. Lapa iz meha pihaja skozi okroglo
 blizo prst debelo cev, ki je pritrjena na mek, posode
 se pa le dotika. Zgalna posoda (p. 37. a) je pred
 luknjo predelana s prevotljenim kolobarjem (c),
 da ne pride ogenj v mek. Ravno tak kolobar (d)
 ima tudi keglast pokrov (b), da se ne pihajo iskre
 v panj.

Pod. 37.

2. Satni stol (gl. p. 38.) potrebuješ pri vsakem opravilu, če moraš več sator iz panja vzeti. Tak stol obstoji iz treh letvic, ki so v dveh pravih kotih sklenjene, noge so 50 cm dolge, da se zamorejo tudi najdaljši sator v stol obesiti. Daljši letvi sta 10 cm. vsakele, da se ravno sat iz panja na nje lahko obesi. Imenovani letvi imata na notranjem, zgornjem robu zareze, da satniki mirneje ležijo. Če naj opravljaš pri tem ali unem panju, vzameš sat za sator iz panja in ga obesi v stol ravno tako, kakor je visel v panju. Tako ga zamoreš od vseh strani opazovati, če hočeš n. pr. matice zapreti, oloviti i. t. d. Stranski letvi takega stola naj bodo najmanj 55-60 cm. Dolgi, da se zamore večina satorja iz enega panja v stol obesiti.

Pod. 38.

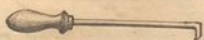
3. Satorje se jemlje iz panjev večinoma z roko, vendar večkrat dobro služijo v ta namen za to posebne mesice (gl. p. 39.), zlasti za satnike tik ob pokrovu, ki se z grobo težko izvamejo.

Pod. 39.

4. Namesto klesč se rabi tudi za to pripravo da kavelj (gl. p. 40.), s katerim se zadene satnik odz. to se potegne zdaj na enej, zdaj na drugi strani proti kamoru. Tak kavelj rabi se še posebej za to, da se notranji premakljive dveri potegnajo iz panja, ker jih čebelnice s smolo prilepijo, da se trudno drzijo. V ta namen vtakne se kavelj skozi satnikovo zarezo mimo dveri, se zasuhne in tako se zamorejo poslušnje z največjo silo iz panja potegniti; vendar nikar prevelik na enej strani, da se vsled ogibanja sipne polomijo.

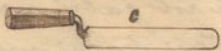
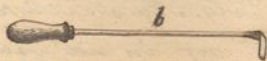
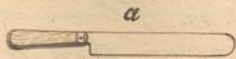
Pod. 40.

5. Pri izjemanju satorja potrebuješ tudi nož (gl. p. 41.). Da ob panjsvi steni navzgor vrezes in sat od stene ločiš. Tak nož mora biti prav tenek, da se rad vpije kamor je potrebno. Potrebuješ ga tudi pri vsakovrstnem razrezovanju satorja, pri podrezovanju i. t. d.

6. Razum tega potrebuješ se pri podrezovanju navadnih panjev zakrivljen nož (gl. p. 41. b.). Tam kjer le 1 cm. širok in na obeh straneh oster, da zamores z njim med sate segati, ga tam zasuhkati in vrezati na vsako stran, kamor je potrebno.

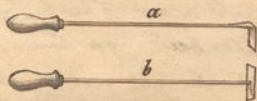
Pod. 41.

7. Da zamoreš iz celih svetov izdelan med
 voliti (zizmetalnic), moraš prej pokrovec, s katerimi
 je med v celicah pokrit, ostraniti. To zamoreš
 storiti z zgornj omenjenim tankim nožem (p. 41. a),
 če boljši je pa za to poseben nož (gl. p. 41. c), ki je
 ob držaju zakrivljen, da zamoreš se preko pri od
 rezovanju brez ovire držati.

8. Spomladi, ko čebele izletijo, moraš panje očistiti
 na dnu ležče nesnage in tudi na stenah so višjih
 panje nesnagženi. V tem ti dobro služi grebljica
 (gl. p. 42. a), kija obstoji iz železa, 40 cm. dolge pal-
 čice (irata), ki je na koncu zakrivljena in
 razplovana, ali ima strgalo posebej pritrjeno (p. 42. b).
 S tem orodjem postregaš iz panja vso nesnago, ki
 se je v teku leta večkrat nakopičila.

Pod. 42.

9. Matična kišica (gl. p. 43.) služi k temu, da
 se zapre matiča vanjo. To storiš mnogokrat iz raznih
 vzrokov, p. Da jo imaš v svoji oblasti in jo porabiš,
 kadar hočeš, da jo pred čebelami ovaruješ, da ji
 nastavljanje zalege zabraniš i. t. d. Taka kišica
 naredi se različno, najlože narediš si jo na ta način,
 kakor jo kaže pod. 43. K temu vzemi kos lesa, ga
 obdelaj tako, da je 26 mm. širok, 15 mm. visok, zgornj
 obokan in 55 mm. dolg. Na sredi izreži toliko, da
 ostane 3 mm. debelo dno in na vsakem koncu
 5 mm. širok rob. V ta rob zabij, na vsakem koncu
 zakrivljene kosce žice, kateri morajo biti natanjko
 3 mm. vsak sebe, da ne morejo čebele do matice,

vednari se jo pa lahko hranijo. Na eni strani
ali na spodnji strani naredi luknjo, skozi katero
matico spusti. Ko matico vnesi v luknjo, zapri jo
s pilko ali zatücem.

Pod. 43.

10. Času rojinja, zlasti za drugič, ki radi
pobegnejo, potrebuješ tudi brigglo (gl. p. 44). Če se
noč vsteti in se kaže sumljivega, da bi rad pobeg
briggaj mu vode in hitro se bo vsedal misli, da
je prišel dež.

Pod. 44.

11. Če imaš le lesene panje, večidel izgubijo
bi jih težko spravljali na drevo, ko bi hotel roja
vanje ogrebat in vsajati. Veliko pripravniji za
je poseben ogrebalni panj (gl. p. 45). Ta je narejen
iz tankih, 10-12 mm. debelih desk in je od zgoraj
širok, 40 cm. visok in 35 cm. dolg. Širok in visok je
toliko, da se lahko potisne z odprto stranjo v
ležeci panj (vlogič). Tak panj za ogrebanje je narejen
strani odprt, na drugi pa ima premakljivo dno
katero se potisne skozi panj proti odprti strani.
se dno na svojem mestu trdno drži, pribite so ot
robu na stranski steni letvice (p. 45. a, b, c, d), ki
sem. širje, nego so stene debele, da se dno na let
nasloni. Zgoraj in spodaj pribita sta dva vrtina
(p. 45. e, f), ki se okoli zreblija vrtita ter držita dno, da
pade v panj. Ko se hoče dno v panj potisniti, zas

se vrtinca (p. 45. e, f.) poprek. Na sređi dna je pritrjena železna petlja, za katero je privezana tenka vrvica, da se lahko panj olasi na drog.

Pos. 45.

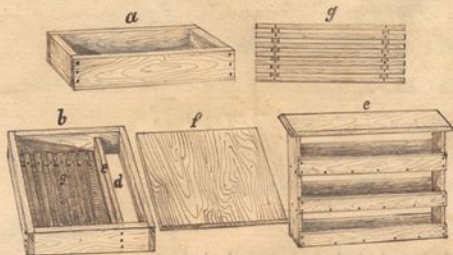
Ko imaš roja v takem panju, zanesi ga na stališče in ga potisni z odprtim koncem v prazen panj, kjer hočeš roja vsaditi. Če zidaj dno ogrevalnega panja z rojem vred rahlo naprej potisneš, tako je roj v eni minuti vsajen. — Če narediš temu panju še na odprti strani pokrov iz žične mreže, ga lahko rabiš tudi za prenašanje rojev, preganjarcev in drugih. Gidster na oddaljeno stališče. Še boljše pa storis, če si narediš za ta posel posebnih večjih panjev iz tenkih desk, kajti večkrat je potrebno veliko čebel prenesti; čebelni panji so pa za to navadno pretežki.

12. Za krmljenje čebel je potrebno posebnih posod. Najprejprosteja posoda je koritice (gl. p. 46. a), ki se napolni z medom in postavi pod izdelek na dno panja. Če hočeš pa v stojcih panjih pokla, dati odzgoraj, t. j. v medenem oddelku, služi ti boljše pokrito koritice (gl. p. 46. b.), ki je tako sestavljena, da čebele od spodaj navzgor do medu pridejo. Za to ima korito po celem dolgoti zem. širok prehod (p. 46. d), s katerim se postavi ravno na prostor, kjer se je panju odvzela ena položna deska.

Zidaj čebele nemorejo nikamor drugam, kakor iz vališča naravnost v koritice, katero je v medeni oddelku postavljeno. Srednja stena (e)

tega korita je za 15 mm. nižja od drugih, da
 pridejo čebele čez njo do medu, ker je korito
 še pokrito s pokrovom (f). Vsako korito mora
 imeti iz 2 mm. debelih in 5 mm. širokih treskic
 narejen plavf (g), ki na medu plava, sicer
 čebele utonejo.

Pod. 46.

Prav spretna posoda za krmljenje je v podobi
 romčka sestavljeno koritice (gl. p. 46. c). Zgornji
 del podoben je navadnemu satniku, le širši je,
 namreč 55 mm. širok, stranska dela sta pa široka
 50 mm. Za tako korito naredi se najprej romčeku
 podoben čveterovogelnik, ki je 30 cm visok in 25 cm.
 širok. Zgornji del je še na vsako stran za 3 mm.
 daljši da prime v zareze, ter se more korito v panj
 vlesiti. Tak okvir razdeli se potem s primeralnimi
 treskicami v štiri enake dele. Na vsak predel
 se prilije še na vsakej strani 15 mm. široka
 letvica, da nastanejo potem štiri koritice
 (1 cm. globoke) eno vrh drugega. Tako sestavljeno
 korito drži najmanj pol litra medu. Ker so
 posamezna koritica plitva, se čebele tudi
 brez plava ne utonejo. Pri pokladanju se obesi
 korito v panj in se nalije z medom.

13. Večkrat je potrebno prepričati se o tem ali
 unem djerzonovem panju, koliko da ima
 sator. Če si hočeš delo prihraniti, da bi vsako
 krat ves izdelak iz panja jemal, naredi si za
 to posebno mero (gl. p. 48.). Na levo obdelano,
 60 cm. dolgo letvico naredi zareze v oddaljenosti
 36 mm. t. j. širhost posameznih satornikov. Zareze
 zaznamuj s številkami. Če hočeš potem
 vedeti, koliko je v panju sator, vstakni mero v
 panj in hitro loč videl, katra številka je
 s slednjim satom vstret.

Pod. 48.

14. Če hočeš uspešno čebelariti z djerzonovimi
 panji, moraš imeti izmetalnico. To je priprava,
 s katero se med iz celih sator dobi. Izmetalnica
 (gl. p. 48. a) obstoji iz dveh glavnih delov, namreč
 iz zunanje posode in iz notranjega, motovile pr.,
 dolnega vretena (gl. p. 48. b.). Zunanja posoda
 zna biti lesena, kakor jo naredi sodar, ali tudi
 kositerna; vendar poslednja je dražja.

Pod. 48. a.

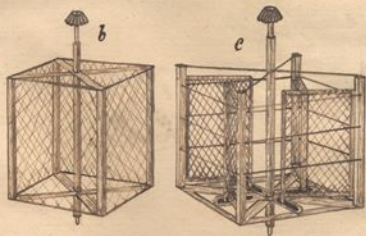
Vreteno je sestavljeno iz dveh križev, ki sta na takojšna na vitlo in ob koncih s tankimi letvicami v podobi štirjaka (kvadrata) zvezana. Okoli in skoli je razpeta mreža. Vreteno mora biti tako veliko, da se na vsaki strani znotraj za mrežo obesi medeni sat, vsaka z mrežo preprižena stran naj bo toraj 32 cm. visoka in ravno tako široka.

Vreteno se vrti s pomočjo koles in sicer se mora najmanj šestkrat v eni sekundi zavrteti.

Naenkrat izprazni se štirje sati, ki se obesijo na križev konce in se naslanjajo na mrežo, da se med vrtenjem ne polomijo. Pri tej napravi se namreč med vsled središčne (centrifugalne) moči iz relie izmeče, kakor n. pr. od kolesa dirjajočega voza hlato na vse strani preč leti.

Medeni sati, v katerih je med že zadelan, morajo se z nožem pokrovcev oprostiti, predno se morejo izprazniti. Klo so na eni strani prazni, obrne se polna stran k mreži.

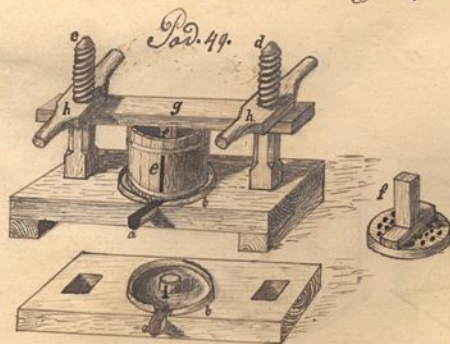
Por. 48. b. c.

V novejšem času imajo že notranjo opravo tako sestavljeno, da se sati sami ob sebi obrnejo na drugo stran, če se namreč vreteno na drugo stran zavrti, ko so sati na eni strani prazni. (gl. pr. 48. c.). Na vsaki strani vretena je še poseben

čveterovogelnik, ki je v kotu pritujen, da se tako rekoč odpira zdaj na eno, zapet na drugo stran. Za to mora biti vreteno toliko večje, da je od vsakega vogla do vitlo (do sredine) 30 cm. prostora, sicer se satniki ob vitlo zadenejo, kadar se hočijo obrniti.

15. Za čiščenje voska imajo čebelarji danes že razne priprave, da se s kuhanjem, s parno silo in še na druge načine vosek loči od druge nesnage. Take priprave so pa precej umetno sestavljene, da si jih sam gotovo nobeden čebelar ne more narediti, zato jih tukaj ne bom popisoval. Kdor si jih hoče naročiti, dobi jih po vseh večjih kupčevalskih čebelarjih. Mislim pa tudi, kdor prideljuje toliko voska, da mu za to kakšna preprosta naprava ne zadostuje, vé gotovo, kam se ima obrniti, ako česar potrebuje. Tukaj hočem tedaj popisati le navadno stiskalnice (gl. p. 49.)

Za spodnji del take stiskalnice se vzame 6 cm. debela, 30 cm. široka in 80 cm. dolga dila (stropnica) iz hrastovega lesa. Na sredi se naredi pletvej sklivi podobna jama ali globina,

ki je 16^{cm}. široka in ima na prednji stran žleb (gl. p. 49. a). Okoli te globine prilije se obroček, da vosk ne teče na vse strani (p. 49. b). Na vsakem koncu pritrdi se v dĺžjo 45^{cm}. dolgo vrtelo ali šrauba (c, d); na sredi na globino postavi se premakljiva stiskalna posoda (e), ki je 20^{cm}. visoka in 22^{cm}. široka v premeru. Ta posoda ima na dnu polno luknjico, skozi katere teče vosk v globino in od tod po žlebu v juho stavljeno posodo. Razun tega ima še stiskalno posoda na prednji strani 8^{mm}. široko zarezo od spodnjega do zgornjega obroča, da v odteka skozi njo vosk, kateri v posodi kvitšku nastopi. V stiskalno posodo naredi se primerna vreča iz močnega, ne prgostega platna. Razun tega pride še v posodo butica (f), ki tišči na vosčevino. Na oboje vrtilo je nataknjena prevornica (g), ki tišči na butico, kadar se na vsaki strani z materico (h, h₁) pritiska. Na sredini globine pod stiskalno posodo prilije se še s površjem dĺžje enako visok stopič (i), kateri pomaga dvigati dno stiskalne posode, da se vsled sile ne vlomí, sicer mora biti dno tudi prav močno. Dvoje vrtilo je zagatadel, ker se tako zamore z veliko večjo silo stiskovati, kakor samo z enim vrtilom.

Če imaš malo voska, lahko ga iztlačiš tudi z majhno stiskalnico (gl. p. 50.), katero z rokami

Pod. 50.

stiskaš ali da stopiš na njo. Vosčevino zvezi v vrečo in jo deni v spodnjo, žlebu podobno del, na zgornjega pa pritiskaj.

Konec

Pročem se tam, predragi začetniki, gorke na
srece položiti. Sicer je pravi namen cele knjige,
da bi podučevala začetnike, vendar je pa tudi
mnogo starih čebelarjev, ki se prav malo umejo
s pridnej čebelici in njenem oskrbovanju, ker
jih nikdo ni hotel podučiti ali drugače niso
imeli prilike spoznavati čebelo, toraj zamorejo
tudi taki iz te knjigice nekoliko koristni zajemati.
Sledič končne besedice blagovolj toraj sprejeti
č. bralec, ki si znaliti po spodbujanju te knjige
sklenil postati čebelar ali si se še le pred malo
časom čebeloreje poprijel.

Marsikdo bil bi se čebelar, ko bi čebela ne
imela žela. V tem ne bodi preboječi; zakaj bi se le
bal tako majhne živalce, saj se še konja ne bojiš,
ki je veliko večji in zamore človeka umoriti, če
lela pa le enomalo piti. Človeško telo se s časom
privadi na čebelni pik; ako te boje čebela
stokrat picila, naposled gotovo ne boš veliko
občutil. Čebela se pa tudi človeku privadijo, da
ne pikajo tako pogosto. Če si od začetka boječ
in ti piceno mesto silno steče, vadi se s postoj-
panjem in ravnanjem s čebelami počasi, da
jih ne vjeziš, kajti čebela le razirajene rade
pikajo. Od začetka postavi se na strani panja
celo blizu in sprazuj mirno čebela, ki veselo

sem ter tje letajo. Do takem mirnem opazovanju
stopaj praviš med panj, se obrni proti zrcelu in se
postavi v sredo med letajočo čebelo nekoliko ko-
rakov od panja. Če te začnejo nekatere čebele
srdito obletavati, ne mahaj s roki sebe, temveč
vzdigni počasi roke in si pokrivi z njimi obraz.
Če stojš celo mirno in neprestrašeno, ne storijo
ti nič zalega, ker nič nevarnega v tebi ne
sumijo. Obletavajo te čebela kmalo odletijo,
da lahko zopet s prostim obrazom veselo
letanje opazuješ. S tem pridobiš si že nekoliko
srčnosti in zdaj se postavi na stran k panju
in položi počasi roko na panjevo brado, da
domu prišle čebele na roko vsedajo in čez njo
v panj hodijo. S tem pridobiš si že veliko
srčnosti in zaupnosti do čebel. Ako imaš
pijo in kadis tobak, si se varniš pikanja.
Po takih in enakih vajah pojdi še dalje in
skušaj panj odpreti in kaka notranja opravila
spravljati. Če puhnesh vima v panj, ko ga
odpreš, ne bodo se ti čebele naravnost v obraz
vsule. Pri tem drži glavo nekoliko na stran,
ne ravno pred odprti panj in tudi ne dihaj
na čebele, kajti sapa jim je zoperna ter se
s tem najhitreje vjezijo. Na ta način se čbe-
lam vedno bolj privadiš in zamoreš zmiraj
večja opravila spravljati. Kdo pogosta k čb-
lelam, da se ti bolj privadijo, kajti čebele, katere
čebelar le malokdaj obiskuje in še takrat
daleč za panji stoji, ali kjer redkokdaj kak
človek na stališču pride, takošne posebno radi
pikajo. Čebele vselaj tudi niso enake volje,

včasih se namreč bolj svidite in tuče, kakor
navadno, če to gapazis, pustite jih in čakaj
boje piloznosti, atko počes kaj pri njih oprav
ljati.

Atko vedno tako počasi napredujes, priljubila
se ti bo da čebeloreja tako, da boš imel največje
veselje z nedolžnimi čebelicami. Pa ne le
veselja, temveč tudi koristi ti čelbe donasajo,
če jih prav ostrebujes, jim storiš, kar je mo
ristno, opustiš in zabraniš, kar jim je škodljivo.
Če začneš čelbelariti z majhnim številom panjev,
jih počasi pomnožiš, da boš imel prav močna,
krepka ljudstva, ker le takosna zamorejo
pričakovano korist donasati. Ni težice na
tem, koliko panjev da imaš, temveč koliko
delavk v tvojih panjih dela in na pasjo vodi.
Z enim samim slabim panjem imaš
gotovo več skrbi, tuče in opravila, kakor
s tremi močnimi. Slab panj potrebuje zida
to, zidaš uno, da mu moraš vsaki trenutek
na pomoč priteči. Čelbelar, ki ima večidel
le slabe panje, uživa malo veselja, se manj
pa dobicka; podoben je kmetu, kateri mora
vsako jutro konje vzdigati (ker ne morejo sami
vstajati).

Vsak človek ima po svojem stanu svoje
dolžnosti in opravila, katere mora storiti,
če hoče redno in posteno živeti. Toraj je
gotovo malo takih čelbelarjev, ki bi ne
imeli drugega opravila, nego skvarjati se
s čebelami, da bi zamogli tedaj le s čebelorejo
živeti. Tudi naši č. bralci morajo, mislim,

večidel po poslu svojega stanu hođiti ter zamorejo
znabiti le svoje proste ure, sčbnadežah in prazni-
nikih, čebelarji darovati. Na to rekel bi moral
biti marsikaj: Ob praznikih in nedeljah mora
človek Boga častiti in ne delati, temveč od
dela počivati. Res je to, vendar ni zapovedano,
po storjenj krščanskej dolžnosti, tako počivati,
da li nič ne delal ter se z dušo in s telesom v dal
popolnej lenobi. Tak počitek ali nič del bi
prijimnim in delavnim ljudem gotovo ne prijeten
in dolgočasen. Ljudje prizadevajo si o prostih
urah tako dolgočasnost moriti z raznimi dru-
gimi opravili, kakor o navadnih dnevi, ali
žalibog zajdejo premno gokrat pri tem na krive
pota, nedostojne in gršne reči. Ta hoče n. pr. dolg
čas ob praznikih v gostilni z glazhom vinca
skrajšati in, koje celi teden zmerno živel, postane
v nedeljo grd pijanec, drugi išče zabave v družbi
drugih ljudi in se mnogokrat večleži osterbovanja,
nesposobnih in drugih gršnih pogovorov;
tretji seže v dolgem času po kartah in se hoče
s kartanjem zabavljati, ali pri tem pride
večidel razprtija, preklinjanje, jeza, zavidenost
in lehkromiselna zapravljivost; četiti, peti i. t. d.
stori iz dolgočasnosti se marsikaj, kar je
nespametno, škodljivo, nepošteno, nekrščansko,
tudi praznikom gospodovim čast krati:—

Ali ni veliko bolje o takej priliki skvarjati
in kratkčasiti se s čebelarji? Koliko ne dolgo-
nega veselja in prijete, koristne zabave izvira
iz skrbnega opazovanja in umnega osterbovanja
čebel! Toga ne zanimajo čudne lastnosti

majhne medene žuželke? Kako te veseli, če se ti
v panju razjere kakva skrivnost ali če kaj z last-
nimi očmi zagledaš, kar ti je bilo do sedaj le iz
knjig znano! Toliko veselja ti vzročiye njih
umetno izdelovanje satovja, nabiranje mahu,
njih neomajljiva pridnost, z eno besedo, njihovo
celo čudno gospodarstvo, ki je vedno v izvirnem
redu! Kako te veseli, če pomisliš, da v vsakem
panju dela nad tisoč stvaric ne prestanto, noc
in dan, v korist in pod varstvom svojega
gospodarja. Istovo je čebelarjeva najlepša zabava
o prostih urah, ki poščenega človeka veseli, mu
Duh bistri in povzdiguje, — ki najvišjega stanu
ne osramoti, pa tudi praznikom časti ne krati.
Težko pripravlja kakva druga panoga obrtnijstva
toliko veselja, kakor čebelarjeva, ki rodi vsak dan
novi veselje in se prikazuje novi čudeži vsegamo,
gočnosti stvarnikove. Po tem, ko čebele po njih-
ovej naravi vedno bolj spoznavas, naučiš se
tudi jih umneje gojiti in oskerbovati in takrat
moreš pričakovati tudi zmirom večje koristi.

Ne le kratak čas delajo čebele, ampak
spodbujajo te tudi k. posnemi njih lepik,
hvalorednih lastnosti, katere jim je modri
stvarnik v njihovo naravo položil. Tudi druge
živali imajo posamezne lepe lastnosti, n. pr.
jagnje krotkost, pes zvestoba, mravlja marlj-
vost i. t. d.; vendar naša majhna medena živalca
ima pa mnogo takih lepik lastnost. Če jo
opazujemo, ne zbludi se v nas samo občudo-
vanje, temveč vsili nam vprašanje: ali imamo
tudi mi — povzdignjena bitja, po ločnej podobi
vstvarjena, tako lepe lastnosti, ali ne?

V ta namen opazujmo nekoliko čebel in panj.
Kako pridno in marljivo delajo čebele, brez vsega
ukazovanja in zapovedovanja, na polju in v panju.
Dokler kaj napreje in dokler jim moči ne upo,
Kaj poreče k temu lenuh, kojega delo in jutro
do večera obstoji le v zavijevanju in prevačanju.

Kako čedno in snažno imajo čebele svojo
hišico! Kak red imajo v razdelitvi prostora, v raz-
delitvi dela, v odhajanju in prihajanju
delavcev! Kako lepa in koristna je tudi
človeku red in snaga, čednost na telesu, obleki
in v stanovanju! Blagor mu, kdor ljubi
red pri vsem svojem djanju in nehanju, pri
spravilih, v hiši in v celem gospodarstvu!

Kako varčno in skrbljivo ravnajo čebele
z najmanjšo kapljico medu in nobene drobtinice
voska ne potrebno ne potratijo! Kako osramo-
tijo zapravljivca, kateri težko prisluženi denar
in blago lehkromiselno potratijo po neumnem
zapravljanju in božje darove zlorabi, sebe
in svoje pa v nesrečo in revščino spravi!

Kako združeno, skupno delovanje vseh
indov (čebel) je v panju v prid in korist njihovi
Državi! Toliko tisoč jih ima en namen, eno
misel, eno voljo, brez zavisti in nezadovoljnosti!
"Z združenimi močmi!" je njihovo gesto.
O da bi bila enaka edinost v vsaki vasi,
občini, v vsakem mestu, v vsaki deželi in
Državi in da bi zginila grda samohotnost,
lahkornost, nevosljivost in needinost! Veliko
več dobrega bi se storilo v splošni, kakor
posebni blagor.

Tako lepo se po kaže v čebelnem panju
lubezen. Lubezen čebel do svoje matice, svoje
matere, skoli kature se z vidno radostjo
zbirajo; lubezen do mladine, koje z največjo
skrbljivostjo in žrtvovanjem odgojujejo; lubezen
kažijo pa tudi čebele med seboj, ker mirno
v najozžjem krogu skuhaj živijo in stanujejo,
ena drugo v vsem podpirajo in vse skupno ena
za drugo živijo in delajo! — Lep izgled otrokom
da po prirojenem nagonu in po očitnej ložji
postavi staršev hvaležno ljubijo in veselijo;
izgled staršem, da svojim otrokom naj
ložjega zaklada: poštenje in krščanske izreke
ne odrecijo; izgled vsem, da li se kot bratje in
sestre, kot otroci in udje ene — ložje družine
med seboj srčno ljubijo!

Tako zveste in privržene so vse čebele
svojej matici, kot svojej vladarici; kako zveste
celemu panju: skupni očetnjavi! Nobena
se ne odpove pokorščini proti matici, dokler
živi; nobena ne pobegne radovoljno v drug
panj in nobena ne stori nič v škodo svoje
državi. Sorje sovražniku, po katerem se bliža
nevarnost za matico, njene podložne in za
materinsko hišo! Vsaka potegne branilno
in maščevalno orožje, in ena za vse, vse
za eno pripravljene so vojskovati se in umreti.
Prelep izgled državljanom, ki so po umu
in veri dolžni svojemu vladarju pokorščino
in udanost, njemu in celi državi zvestobo
skazovati, očetnjava ljubiti in v potrebi
premoženje, kri in življenje za njo žrtvovati.

Takošno premišljevanje, dragi bratec, obudi
se pri opazovanju čebelnega panja, to je res
izgledno in podučljivo. Ako se zaven tega
opazujemo čebelico samo, njene posamezne
ude, njeno spretnost pri raznih opravilih;
ako opazujemo čudno uredjanje rosta, in
izdelovanje satorja in še mnogo posebne
reči, z eno besedo, celo življenje in
čebelno, nemoremo drugače, nego kot
občudovane živalce ozreti se kvišku
k neskončno modremu stvarniku in
zdivjati: „Kako velika je Tvoja moč in
modrost in dobrotà, o Bog! Vsa Tvoja
dela pričajo o njej.“

Obseg.

Preigovor.

Uvod.

Prvi Del.

Narava čebelina.

1. Vrste, plemena in različne čebel.
2. Pirologis čebel.
3. Matice.
4. Delavke.
5. Troti.
6. Čebelni živč.
7. Pridelovanje voska.
8. Izdelovanje satorija.
9. Čebelna pravila.

Drugi Del.

Čebelno stanovanje.

10. Stališče.
11. Čebelni panji.
12. Korito.
13. Slamnat stojeci panj.
14. Slamnat ležeci panj.
15. Slamnat založni panj.
16. Leseni založni panj.
17. Grahenkorstov panj.
18. Dzierzonov slamnat panj.
19. Dzierzonov dvojici.
20. Dzierzonov stojeci panj.
21. Škupni panji.
22. Pavilon.

27. Lastka
 28. Daljna
 29. Pipra
 30. Srebrnina
 31. Načrt
 32. U
 33. Re
 34. Podiranj

O prezimovanju.

35. Daljna priprava k prezimo.
 36. Brezmatičnost in jalovina.
 37. Potrebne lastnosti plamezjakov.
 38. Prezimovanje.
 39. Oskrbovanje čebel v zimi.
 40. Fimski mir.

Šesti del.

Čebele spomladi.

41. Dvi pomladni ali čistilni izlet.
 42. Pomladno podrezovanje panjev.
 43. Oskrbovanje čebel spomladi.
 44. Popladanje ali hranjenje čebel.

Prejemu dragemu prijatelju Jožetu Okornu
v spomin!

Vsamoti tibi tu živim,
ki mar mi za ves svetni dan
Korave le se veselijo,
Če nekdo slušam: Lura, zura, zura!

Ljubljana, 25. I. 25.

Jurancič